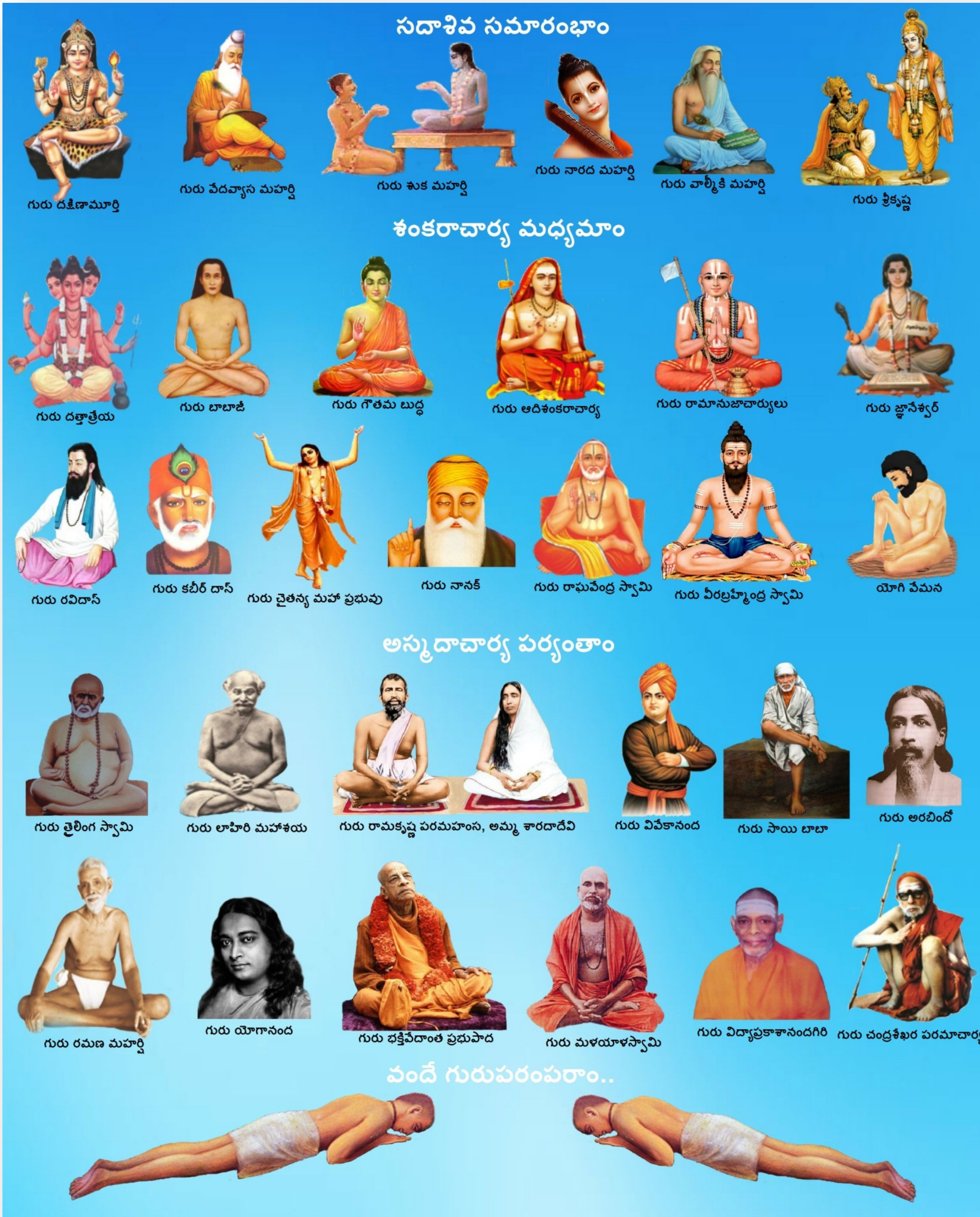

జ్ఞాన యోగం
విచారణ
మహావాక్య రత్నప్రభావావళి

సదాశివ సమారంభాం
గురు దక్షిణామూర్తి
గురు వేదవ్యాస మహర్షి
గురు శుక మహర్షి
గురు నారద మహర్షి
గురు వాల్మీకి మహర్షి
గురు శ్రీకృష్ణ
శంకరాచార్య మధ్యమాం
గురు దత్తాత్రేయ
గురు బాబాజీ
గురు గౌతమ బుద్ధ
గురు ఆదిశంకరాచార్య
గురు రామానుజాచార్యులు
గురు జ్ఞానేశ్వర్
గురు రవిదాస్
గురు కబీర్ దాస్
గురు చైతన్య మహా ప్రభువు
గురు నానక్
గురు రాఘవేంద్ర స్వామి
గురు వీరబ్రహ్మేంద్ర స్వామి
యోగి వేమన
అస్మదాచార్య పర్యంతాం
గురు త్రైలింగ స్వామి
గురు లాహిరి మహాశయ
గురు రామకృష్ణ పరమహంస, అమ్మ శారదాదేవి
గురు వివేకానంద
గురు సాయి బాబా
గురు అరబిందో
గురు రమణ మహర్షి
గురు యోగానంద
గురు భక్తివేదాంత ప్రభుపాద
గురు మళయాళస్వామి
గురు విద్యాప్రకాశానందగిరి
గురు చంద్రశేఖర పరమాచార్య
వందే గురుపరంపరాం..

నన్ను "నేను" తెలుసుకోవటానికి

నన్ను "నేను" మార్చుకోవటానికి

నన్ను "నేను" చేరుకోవటానికి

మరియు అత్యుత్తమ జీవన విధానానికి

కావలసిన భక్తి,జ్ఞాన,కర్మ,ధర్మ సమాచారం ఒకేచోట తెలుగులో ఉచితంగా!

సాధారణంగా వేదాంతం తెలుసుకోవాలనే కోరిక వుంటుంది, కాని గ్రంధాలు అందుబాటులో లేవు. ఇంకొకరి దగ్గర గ్రంధాలు వుంటాయి, కాని జిజ్ఞాసువులకి ఎక్కడ ఉన్నవో తెలియదు. అలాగే కొన్ని లైబ్రరీ లో కొన్ని రకాల పుస్తకాలు మాత్రమే లభ్యం అవుతున్నాయి, అంతేగాక విలువైన గ్రంధాలు సరైన సంరక్షణ లేక కనుమరుగైపోతున్నాయి, కనుక మన అందరి కోసం భారత ప్రభుత్వం పురాతన ఆధ్యాత్మిక గ్రంధాలను సంరక్షించే నిమిత్తం ఎంతో శ్రమతో కంప్యూటరీకరణ ద్వారా ఒక చోట చేర్చుతూ ఆన్ లైన్ చేయటం జరిగింది. ఇటువంటి విలువైన జ్ఞాన సంపదను మరింత సులభంగా అందుబాటులోకి తీసుకురావటానికి సాయి రామ్ సేవక బృందం ఉడతా భక్తి గా ఇప్పటివరకి దాదాపు **5000** పుస్తకాలను వివిధ వర్గాలుగా విభజించి PDF(eBOOK) రూపంలో ఆన్ లైన్ లో ఉచితంగా అందించటం జరిగింది. కనుక ప్రతి ఒక్కరు ఈ సదవకాశాన్ని సద్వినియోగం చేసుకోగలరు. ఇందుకు సహాయం అందించిన భారత ప్రభుత్వపు వెబ్ సైట్(డిజిటల్ లైబ్రరీ అఫ్ ఇండియా http://www.new.dli.ernet.in), ఆర్కైవ్ వెబ్ సైట్(https://archive.org), గూగుల్ వెబ్ సైట్(https://www.google.co.in), మైక్రోసాఫ్ట్ వెబ్ సైట్(http://www.microsoft.com) కు మేము ఋణపడివున్నాము.అలాగే ఇటువంటి బృహత్తర కార్యక్రమానికి పెద్ద మొత్తం లో గ్రంధాలను అందించిన తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానమునకు కూడా మనం ఋణపడివున్నాము. సాయి రామ్ సేవక బృందం కోరుకొనేది ఒక్కటే, ప్రతి ఇల్లు ఆధ్యాత్మిక జ్ఞాన గ్రంధాలతో నిండిపోవాలన్నదే మా కోరిక.

ఈ గ్రంధాలను ఉచితంగా ఆన్ లైన్ లో చదువుటకు, దిగుమతి(డౌన్లోడ్) చేసుకొనుటకు గల మార్గాలు:

1) భారత ప్రభుత్వపు వెబ్ సైట్: http://www.new.dli.ernet.in లేక http://www.dli.ernet.in
2) సాయి రామ్ వెబ్ సైట్: http://www.sairealattitudemanagement.org
3) సాయి రామ్ గూగుల్ సైట్: https://sites.google.com/site/sairealattitudemanagement
4) ఆర్కైవ్ వెబ్ సైట్: https://archive.org/details/SaiRealAttitudeManagement

ఈ జ్ఞాన యజ్ఞం పై గల సలహాలు,సూచనలకు సేవక బృందాన్ని సంప్రదించుటకు: sairealattitudemgt@gmail.com
సాయి రామ్ భక్తి,జ్ఞాన సమాచారం: https://www.facebook.com/SaiRealAttitudeManagement
సాయి రామ్ భక్తి,జ్ఞాన సంబంద వీడియోలు: https://www.youtube.com/user/sairealattitudemgt

ఈ జ్ఞాన యజ్ఞంలో ప్రతి ఒక్కరు పాల్గొని, ఈ అవకాశాన్ని సద్వినియోగం చేసుకొని,మీరు సంతృప్తులైతే మరొక సాధకునికి, జిజ్ఞాసువులకు మార్గం చూపించగలరని ఆశిస్తున్నాము.

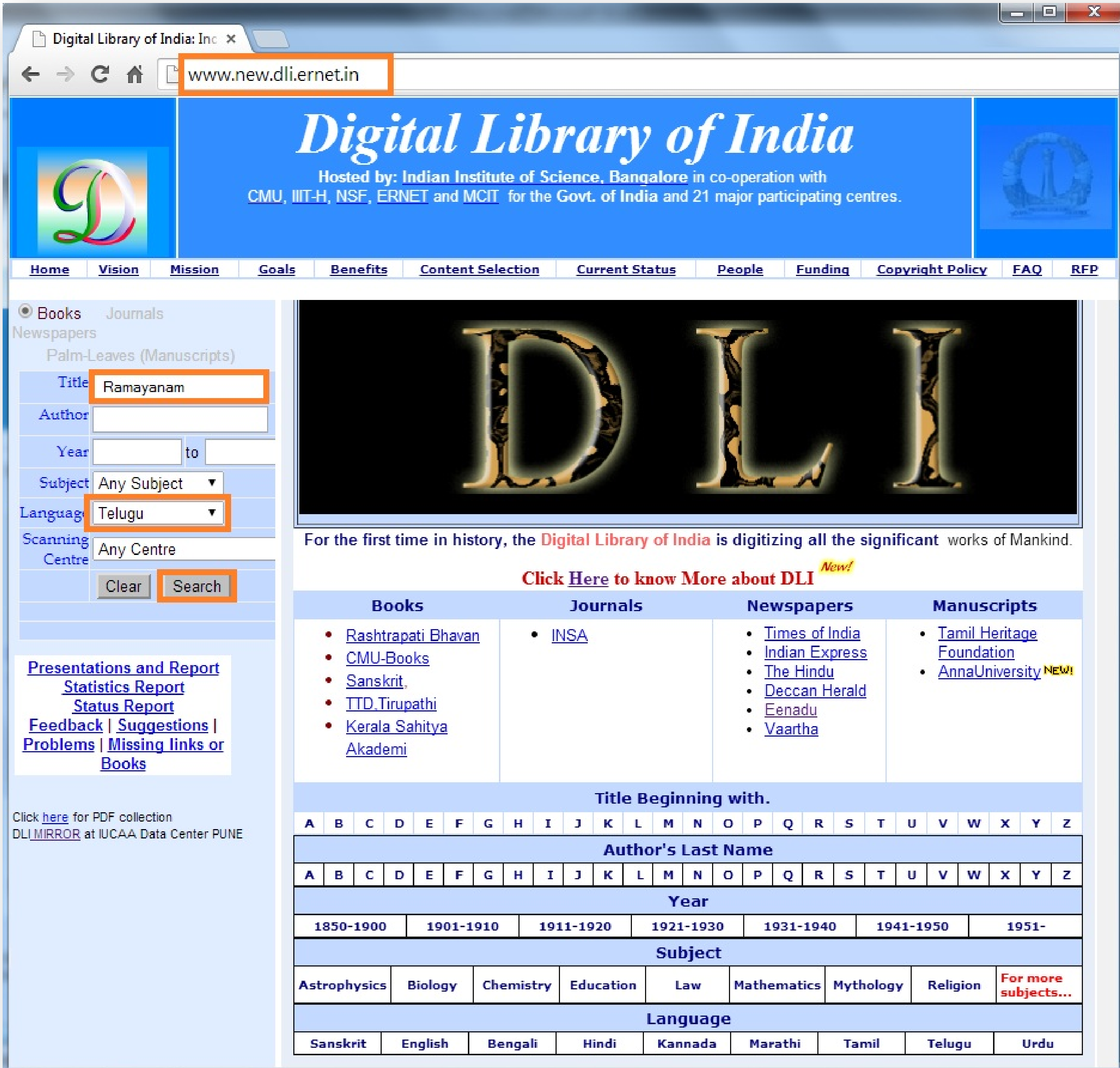
ఈ గ్రంధపు భారత ప్రభుత్వ డిజిటల్ లైబ్రరీ గుర్తింపు సంఖ్య: 2020050018912

Sai**R**eal**A**ttitude**M**anagement(SAI RAM) - సాయి నిజ వ్యక్తిత్వ నిర్వహణ(సాయి రామ్)

* సర్వం శ్రీ సాయి నాథ పాద సమర్పణమస్తు *

భారత ప్రభుత్వపు వెబ్ సైట్ - డిజిటల్ లైబ్రరీ అఫ్ ఇండియా

http://www.new.dli.ernet.in

అతి విశిష్టం ఈ దానం!

స్వామి వివేకానంద

"దానాలలోకెల్లా ఆధ్యాత్మిక విద్యాదానం చాలా శ్రేష్ఠమైంది! దాని తరువాతిది లౌకిక జ్ఞానదానం, ప్రాణదానం, అన్నదానం" అని వ్యాసమహర్షి చెప్పారు.

మన ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానం భారతదేశ హద్దులలో నిలిచి పోకూడదు. లోకమంతటినీ ఆవరించాలి! ఇలా లోకవ్యాప్తమైన ధర్మప్రచారాన్ని మన పూర్వులు చేశారు. హైందవ వేదాంతం ఎన్నడూ ఈ దేశం దాటి పోలేదని చెప్పేవారూ, మతప్రచారార్థం తొలిసారిగా, పరదేశాలకు వెళ్ళిన సన్న్యాసిని నేనే అని చెప్పేవారూ, తమ జాతిచరిత్ర నెరుగని వారే! ఇలాంటి సంఘటనలు ఎన్నోసార్లు జరిగాయి. అవసరమైనప్పుడల్లా, భారతీయ ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానప్రవాహం వెల్లువలా లోకాన్ని ముంచెత్తుతూ వచ్చింది.

రాజకీయ ప్రచారాన్ని రణగొణధ్వనులతో, యోధులతో సాగించవచ్చు. అగ్నిని కురిపించి, కత్తిని ఝళిపించి, లౌకిక జ్ఞానాన్నీ, సంఘనిర్మాణ విజ్ఞానాన్నీ విరివిగా ప్రచారం చేయవచ్చు. కానీ ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానదానం కళ్ళకు కనిపించకుండా, చెవులకు వినిపించకుండా కురుస్తూ, రోజా పువ్వుల రాసుల్ని వికసింపజేసే మంచులాగా నిశ్శబ్దంగా జరగవలసి ఉంది. భారతదేశం నిరాడంబరంగా, లోకానికి మళ్ళీ మళ్ళీ చేస్తూ వచ్చిన దానమిదే!

మిత్రులారా! నేను అవలంబించే విధానాన్ని తెలియజేస్తాను వినండి. భారతదేశంలోనూ, ఇతర దేశాల్లోనూ మన పారమార్థిక ధర్మాలను బోధించడానికి తగినవారుగా మన యువకుల్ని తయారు చేయడానికై భారతదేశంలో కొన్ని సంస్థలను నెలకొల్పాలి! ఇప్పుడు మనకు కావలసింది బలిష్ఠులు, జవసంపన్నులు, ఋజువర్తనులు, ఆత్మ విశ్వాసపరులు అయిన యువకులు. అలాంటి వారు నూరుమంది దొరికినా, ప్రపంచం పూర్తిగా పరివర్తన చెందగలుగుతుంది!!

ఇచ్ఛాశక్తి తక్కిన శక్తులన్నిటి కన్నా బలవత్తరమైంది. అది సాక్షాత్తూ భగవంతుని దగ్గరి నుండి వచ్చేదే కాబట్టి దాని ముందు తక్కినదంతా లొంగిపోవలసిందే. నిర్మలం, బలిష్ఠం అయిన 'ఇచ్ఛ' (సంకల్పం) సర్వశక్తిమంతమైంది. దానిలో మీకు విశ్వాసం లేదా? ఉంటే మీ మతంలోని మహోన్నత ధర్మాలను ప్రపంచానికి బోధించడానికై కంకణం కట్టుకోండి. ప్రపంచం ఆ ధర్మాల కోసమై ఎదురుచూస్తోంది. అనేక శతాబ్దాలుగా ప్రజలకు క్షుద్రసిద్ధాంతాలు నేర్పడం జరిగింది. వారు వ్యర్థులని ప్రపంచమంతటా బోధలు జరిగాయి. ఎన్నో శతాబ్దాల నుండి వారు ఈ బోధనల వల్ల భయభ్రాంతులై, పశుప్రాయులైపోతున్నారు. తాము ఆత్మస్వరూపులమనే మాటను వినడానికైనా వారెన్నడూ నోచుకోలేదు. "నీచాతినీచుడిలో కూడా ఆత్మ ఉంది. అది అమృతం, పరమ పవిత్రం, సర్వశక్తిమంతం, సర్వవ్యాపకమైనది" అని వారికి ఆత్మను గురించి చెప్పండి. వారికి ఆత్మవిశ్వాసాన్ని ప్రసాదించండి. ❖

మూలం: శ్రీ రామకృష్ణ ప్రభ - ఫిబ్రవరి 2014

మహావాక్య రత్నప్రభావావళి.

శ్రీమత్పరమహంస

శ్రీ సదానన్దేన్ద్ర సరస్వతీస్వామి వారిచే

విరచితము.

బెజవాడ వాస్తవ్యులగు

వెంపటి శ్రీధరశాస్త్రిగారిచే ప్రకటితము.

రామా ముద్రాక్షరశాల, ఏలూరు.

1922 నవంబరు.

 వెల రు 1—0—0.

౪౧. ప్రాదేశమాత్ర సంలగ్న పశుపాశవిమోచకః । ప్రాణాపాన మహామార్గ ధ్యానతత్పర సేవితః॥ ౧౦౨ । ౧౦౩.

౪౧. ప్రణవాబ్ధిమథనోత్పన్న జ్ఞాన పీయూషవిగ్రహః । పరిపూర్ణ పరానంద ప్రజ్ఞానఘనలక్షణః॥ ౧౦౪ । ౧౦౫.

౪౨. పూర్ణానంద మహాసింధుమధ్యస్థితమహాచలః । అఖండైక రసస్ఫూర్తి ప్రవాహాశ్రితమండలః॥ ౧౦౬ । ౧౦౭.

౪౨॥. పరిశిష్టపరానంద పరాశ్రీ గురవేనమః॥ ౧౦౮.

ఓం-అఖండైకరస పరమాత్మనేనమః॥

ఓం పరబ్రహ్మణేనమః॥

ఓం-తత్సద్బ్రహ్మార్పణమస్తు॥

ఇతి శ్రీ చిచ్చిదాత్మాష్టోత్తరశత సిద్ధనామావళి మూలం సంపూర్ణం॥

మహావాక్యప్రకరణసూచికా.

	సార్థాంతిక మహావాక్యములు.	సామాన్య మహావాక్యములు.	అర్థాంతిక మహావాక్యములు.
౧. విధివాక్యములు	౯౬ -	౧౪ +	౫౨
౨. బంధమోక్షవాక్యములు	౧౩ -	౬ +	౨౨
౩. అవిద్యానిందావాక్యములు	౨౧ -	౩ +	౧౮
౪. జగన్మిథ్యావాక్యములు	౩౩ -	౮ +	౨౫
౫. ఉపదేశవాక్యములు	౫౪ -	౪ +	౫౦
౬. జీవబ్రహ్మైక్యవాక్యములు	౩౮ -	౭ +	౩౧
౭. మననవాక్యములు	౩౬ -	౪ +	౩౫
౮. జీవన్ముక్తివాక్యములు	౧౧౬ -	౧౦ +	౧౦౮
౯. స్వానుభూతివాక్యములు	౧౧౮	౧౦ +	౧౦౮

౧౦. సమాధివాక్యములు	౫౦ =	౬ +	౪౪
౧౧ అష్టవిధస్వరూపవాక్యములు ౩౨౨ అందు నానా లింగస్వరూపవాక్యములు	౩౨౨ =	౫ +	౨౬
౧౨. పుంలింగస్వరూపవాక్యములు	౩౦ =	౧౩ +	౧౩
౧౩. స్త్రీలింగస్వరూపవాక్యములు	౧౨ =	౨ +	౧౯
౧౪. నపుంసక లింగస్వరూప వాక్యములు.	౩౬ =	౨ +	౧౦
౧౫. ఆత్మస్వరూపవాక్యములు	౪౧ =	౧౦ +	౩౧
౧౬. సర్వస్వరూపవాక్యములు	౪౦ =	౧౧ +	౩౦
౧౭. బ్రహ్మస్వరూపవాక్యములు	౯౩ =	౩౬ +	౬౭
౧౮. అవశిష్టస్వరూపవాక్యములు	౨౬ =	౨ +	౩౪
౧౯. ఫలవాక్యములు	౪౧ =	౧౦ +	౩౧
౨౦. విశేషముక్తివాక్యములు	౭౭ =	౮ +	౬౯
ఆహత్య	౧౦౦౮ =	౧౮౫ +	౮౨౩

ఇవి నిజముగా ౧౩ ప్రకరణములే ౧౧ వ ప్రకరణము ౮ వ భాగములుగనుండుటచే అట్టి భాగములను వేరు వేరుగ లెక్కించిన ౨౦ ప్రకరణములు సౌలభ్యము కొరకు ఈసంఖ్యనే నేనవలంబించినాను ముంబయిదేవనాగరీ ప్రతులలో నొక దానియందు ప్రకరణమను నామమున ఈ సంఖ్యయే యవలంబించబడి యున్నందున ఆ ప్రమాణమును బట్టి ఇచ్చుటయును అట్లే యవలంబించ బడినది.

ఒక కొక వ్రాతగ్రంధమందీ క్రిందవ్రాయు ప్రకారము వ్రాయబడియున్నది. గనుక నది సర్వజనోపయోగము కొరకు నిచ్చట వ్రాయుచున్నాను.

"ఇతి శ్రీ మత్పరమహంస పరివ్రాజకాచార్య శ్రీ వాసుదేవేంద్ర సరస్వతీ చరణకమల మకరంద తృప్తస్వాంత రామచంద్రేంద్ర గ్రథితాయా మీశాద్యష్టోత్తరశతోపని షత్సారసంగ్రహభూతాయాం మహావాక్య రత్నావళ్యాం పంచత్రింశదధిక సప్తశత పంచసహస్రవాక్యాత్మికాయాం సారతరభూతాష్టోత్తర సహస్ర మహావాక్యరత్నావళిః సంపూర్ణా."

శ్రీ

సద్గురవేనమః.

మహావాక్యరత్నప్రభావళిప్రారంభః.

౧. విధివాక్యప్రకరణము.

"సర్వం ఖల్విదం బ్రహ్మ తజ్జలానితి శాంతఉపాసీత" ౧

(సామ ౯. ఛాందోగ్య 3-౧౪)

టీ. ఇదం సర్వం=ఈజగమంతయును ; బ్రహ్మఖలు=బ్రహ్మమే ; తజ్జలాని=తజ్జలాని ; ఇతి=అని ; శాంతః=మనోవికారము లేనివాడై ; ఉపాసీత=ఉపాసించవలయును.

తా. పంచజ్ఞానేంద్రియములు, పంచ కర్మేంద్రియములు, మనస్సు అను పదునొకం డింద్రియముల చేతను, యుక్తిచేతను, శాస్త్రముచేతను తెలియబడు యావత్తు దృశ్యమయిన జగత్తున్నూ ఇదం శబ్దముచేత చెప్పియున్నారు. ఈజగత్తు బ్రహ్మమని చెప్పగా బ్రహ్మముగాని జగత్తు బ్రహ్మ మెట్లగునని శంక కలుగును. సద్వస్తువైన బ్రహ్మమున భ్రాంతిచే గల్పింపబడిన జగత్తు భ్రాంతినాశమున మిథ్యగాగా భ్రాంతితోనున్నపుడు జగత్తని యూహింపబడినది ఇప్పుడు బ్రహ్మమగుచున్నదని నిశ్చయింపవలెను. త్రాడునుజూచి యది త్రాడనుకొనక దానిని మఱియొకటియయ్యిన పాముగా (అనగా "రజ్జుసర్ప" న్యాయముగా) దలంచి భీతినొంది పిదప వస్తువిచారమున పాముకాదని యెఱిగి భ్రాంతితో జూచిన యాపామంతయును త్రాడేయని నిశ్చయించినటుల సమస్తజగమును బ్రహ్మమని యీవాక్యమున జెప్పంబడెను. ఆరోపింపంబడిన పామునకు త్రాడెట్లు లాధారమయ్యెనో భ్రాంతి యెట్లుకారణమయ్యెనో, యటులే కార్యమయిన జగత్తునకు మాయకారణమై బ్రహ్మమధిష్ఠానమై యున్నది. ఇట్లు కారణములేని కార్యమును అధిష్ఠానము

లేని భ్రాంతియు నుండదని యూహింపవలెను. మార్పునొందక బ్రహ్మము జగద్రూపముగా దోచుచున్నందున నది బ్రహ్మముయొక్క వివర్తమనఁ బడును. ఇటుల జగద్రూపమున నిశ్చయించుట వివర్తవాద మనఁబడును. మాయయే లేనిదగాన మాయాకార్యమయిన జగత్తును లేనిదానిగ నిందద్రజాలమువలె నూహింపవలయును. వస్తువిచారమున భ్రాంతియును భ్రాంతికార్యమైన సర్వమును మిథ్యలయినటులను త్రాడు శేషించినటులను జ్ఞానమున మాయయు మాయాకార్యమైన జగత్తును మిథ్యగాగా నధిష్ఠానమైన పరిపూర్ణబ్రహ్మమే శేషించును. కాన జగత్తు బ్రహ్మమనఁబడెను— "తజ్జలాని:— తజ్జత్వాత్ = దానివలన పుట్టినదిఅగుటవల్ల నుండి, తల్లత్వాత్ = దానియందు లయించునది అగుటవల్ల నుండి, తన్నిష్ఠత్వాత్ = దానియందు నిష్ఠ (స్థితి) గలిగియుండుటవల్ల నుండి అనఁగా బ్రహ్మమువలనఁ గలిగి, బ్రహ్మమునందు లీనమై, ఆబ్రహ్మమందే నిష్ఠఁగలదికావున "తజ్జలాని" యనఁబడును. (దృష్టాన్తము) బుద్బుదములు సముద్రమందుబుట్టి సముద్రమందు లీనమై సముద్రమందు స్థితి గలిగియున్న చందమున దృశ్యమైన యీజగమంతయు బ్రహ్మమందుపుట్టి బ్రహ్మమందులీనమై బ్రహ్మమందే నిష్ఠఁగలదియై యుంచున్నది. బ్రహ్మము కన్న నితరవెద్దియును లేదని శాంతుఁడై అనఁగ మనోవికారము లేనివాఁడై బ్రహ్మనిశ్చయము చేయవలెను.

"తజ్జలాని" యను దానికి తజ్జలాన్ అని ఛాందోగ్యోపనిషచ్ఛంకరభాష్యమునందు వ్రాయబడి యుందుకర్థము వ్రాయబడ్డది. అదియును జూడవలెను.

"ఆత్మానమేన వేదాహంబ్రహ్మాస్మీతి" ౨

టీ. అహం=నేను ; బ్రహ్మ=బ్రహ్మమును ; అస్మి=అగుచున్నాను ; ఇతి=ఈరీరున ; ఆత్మానమేవ=తననే ; వేద=తెలిసికొనుచున్నాఁడు.

తా. బ్రహ్మమే బుద్ధివృత్తులకు సాక్షియై సంవిదూపమున ప్రదేహమునందునున్నది. ఆసంవిత్తే (తెలివి) నేనను శబ్దమునకు వాచ

మైయున్నది. కావున బ్రహ్మమనఁగా నెక్కడనోయుండుననని యూహింపక తానే బ్రహ్మమని తననే గురూపదేశమునఁ దెలిసికొనవలెను.

" ఆత్మావాఅరే ద్రష్టవ్యశ్శ్రోతవ్యోమంతవ్యో నిదిధ్యాసితవ్యః" 3
(శు-య; ౧౦ బృహదారణ్యక; అ ౪; బ్రా ౪; అ ౬; బ్రా ౫.)

టీ. అరే=ఓమైత్రేయీ; ఆత్మా వా=ఆత్మయే; ద్రష్టవ్యః=(మిథ్యారూప జగన్నిరసనపూర్వకముగ జ్ఞానదృష్టిచే) చూడఁదగినది; శ్రోతవ్యః=(వేదాంతవాక్యములచే) వినఁదగినది; మంతవ్యః=(యుక్తులచే) మననము చేయ దగినది. నిదిధ్యాసితవ్యః=ధ్యానముచేఁబొందఁదగినది.

తా. ఆత్మసాక్షాత్కారమునకు వేదాంత శ్రవణ మనన నిదిధ్యాసనములు చేయవలయుననియు ఇతరవృత్తిని విడువవలయు ననియుఁ దెలియునది.

" మహాత్పదం జ్ఞాత్వా వృక్షమూలే వసేత్ " ౪
(శు-య; ౩౦ సుబాల; ఖ ౧౩.)

టీ. మహాత్పదం=" మహద్భిర్యత్పధ్యతే తన్మహాత్పదం " మహాత్ములగు బ్రహ్మవిదులచే నేది పొందఁబడుచున్నదో యది మహాత్పదము; అట్టిమహాత్పదమును; జ్ఞాత్వా=తెలిసి; వృక్షమూలే=చెట్టుమొదట; వసేత్=నివసింపవలెను.

తా. ఇచట " వృక్షమూలే " అనియున్నందున వనమందసిగాసి బ్రహ్మమందనిగాని అర్థముచెప్పఁదగి యున్నది. " వనమందు " అనిచెప్పినపుడు వృక్షమును ఉపలక్షణముచేత (అఖండార్థేఖండః; ఖండార్థేఆఖండః=యావత్తుకు నొక భాగము నొక భాగమునకు యావత్తును) వనమని చెప్పఁదగియున్నది. లేక సంసారవృక్షము నెక్కకదానికి మూలమైన బ్రహ్మమందేయనియు నర్థము చెప్పఁదగియున్నది కాబట్టి బ్రహ్మమునెఱిఁగిన పిదప గృహాదులందు దాసక్తిలేక సన్యాసియై యేకాకియై వనమందుం

డవలయును అని గాని లేక బ్రహ్మమునెఱిఁగిన పిదప వైషయిక సుఖ దుఃఖములను ఫలములను పొందక బ్రహ్మమునందే సర్వదా ధ్యాస గల వాఁడై మఱియొక దానినాశింపక యుండవలెనని గాని భావము.

"సచ్చిదానంద మాత్మాన మద్వితీయం బ్రహ్మభావయేత్" ॥
(సామ; ౩౬ వజ్రసూచిక;)

టీ. సత్=కాలత్రయమునను బాధింపఁబడనిదియు (సత్యమైనది) చిత్=ఇతర సహాయము లేక తనంతటతానే ప్రకాశించుచు, సర్వమును దెలిసికొనునదియు (జ్ఞానమైనది); ఆనందం=నిరతిశయ సుఖ స్వరూపమైనదియునగు; ఆత్మానం=ఆత్మను, అద్వితీయం=తనకంటె రెండవది లేనిదగు, బ్రహ్మ=బ్రహ్మముగా; భావయేత్=భావింపవలెను.

తా. "సత్యంజ్ఞానమనంతం బ్రహ్మ" యని బ్రహ్మస్వరూపము వేదాన్తములందుఁ జెప్పఁబడియున్నది. ఈ జ్ఞానము పరోక్షము. ఆత్మయును సత్యజ్ఞానానందమని చెప్పుటచే బ్రహ్మమునాత్మయు నొకటియని తెలియవలెను. బ్రహ్మమే యుపాధులను బ్రవేశించుటచే నాత్మయనఁబడును. (ప్రత్యగాత్మ) ఈయాత్మకు సత్యజ్ఞానానందస్వరూపము సిద్ధించుట యనుభవమున దెలియనగును. (ప్రతిదేహమందును బుద్ధి వృత్తులకు సాక్షిగనుండు సంవిత్తు తెలివి) ప్రత్యగాత్మయనఁబడును. జాగ్రదవస్థయందు శబ్దస్పర్శరూపరసగంధములను విషయములు నానావిధములుగా నుండుటవలన వేఱువేఱుగా గ్రహింపఁబడుచున్నవి. వానినెఱుఁగు సంవిత్తుమాత్ర మేకరూపముగా నున్నందున గ్రహింపఁబడక యున్నది. విషయములవలె సంవిత్తు గ్రహింపఁబడదు. స్వప్నావస్థయందును విషయములు నానావిధములుగా నుండుటవలన వేఱువేఱుగా గ్రహింపఁబడుచున్నవి. అక్కడను సంవిత్తుమాత్ర మేకరూపముగ గ్రహింపఁబడకయున్నది. జాగ్రదవస్థయందలి దృశ్యములు స్థిరములు, స్వప్నావస్థయందలి దృశ్యములస్థిరములు నగుటఁజేసి రెండవస్థలకును భేదముఁ గలదు. సుషుప్తియందు

తమోరూపముగనున్న యజ్ఞానము సంవిత్తుచే నెఱుఁగఁబడుచున్నది. ఆ యెఱుఁగఁబడుట నిద్రనుండి లేచినపుడు స్మృతికి వచ్చుచున్నది. అనుభవించనివిషయము స్మృతికి రాదు. అనుభవించఁబడినదే స్మృతికివచ్చును. గాన సుషుప్తియం దజ్ఞానము సంవిత్తుచే నెఱుఁగఁబడుట నిక్కము. అక్కడ సంవిత్తుమాత్రమే సుఖరూపముగ భాసింపఁబడుచున్నది. ఇటు లోకయవస్థయం దున్నటుల మఱియొండవస్థయం దుండక దృశ్యములు బాధింపఁబడుటవలన నసత్యములగుచున్నవి. అవస్థాత్రయమందును బాధింపఁబడక సంవిత్తున్నందున నది సత్యమగును. కావున నది సత్తనఁబడును. విషయములు తెలియఁబడునవి. తెలిసికొనునవి కానందున నవి జడములనఁబడును. ఇతరసహాయము లేక తనంతట ప్రకాశించుచు సర్వము నెఱుఁగుచున్నందున సంవిత్తు జ్ఞానమనఁబడును. కావున నది చిత్తనఁబడును. ఉపాధియందుండి నేనను శబ్దమునకు వాచ్యమై నాకెప్పుడును నాశము లేకుండుఁగాక యని ప్రేమ స్వరూపముగ నున్నందున నానందమనఁబడును. ఇట్టి యసంఖ్యములైన మహాయుగకల్పములందును సంవిద్రూపమగు నాత్మ యుత్పత్తినాశములు లేక స్వయంప్రకాశమానమై యున్నది. పరబ్రహ్మము నిదియే కావున ప్రత్యగాత్మ బ్రహ్మలకు వేదాంతమునం దైక్యము బోధింపఁబడుచున్నది. ఆకాశ మనంతమైనను ఘటాద్యుపాధులనుండుటచే సాంతముగాఁ గనఁబడునట్లు ప్రత్యగాత్మ సాంతముగాఁ గనఁబడుచున్నట్లున్న ననంతమైనదే. ఇట్లు సత్యజ్ఞానానందమైన యాత్మ యాలక్షణములేఁగల బ్రహ్మముకన్న వేఱుకాదు కావున నద్వితీయమని చెప్పఁబడును. ఇట్లనుభవమునఁ దెలిసికొనుట యపరోక్షజ్ఞానము. తానే బ్రహ్మమను నీజ్ఞానముగల బ్రహ్మమగుచున్నాఁడు.

“ అహంబ్రహ్మాస్మీత్యనుసంధానం కుర్యాత్ ”

(శు-య ; ౫౯ పైంగల ; అ ౩)

టీ. అహం=నేను ; బ్రహ్మ=బ్రహ్మము ; అస్మి=అగుచున్నాను ; ఇతి=అని ; అనుసంధానం=యోజనము ; కుర్యాత్=చేయవలెను.

తా. బుద్ధివృత్తులకుసాక్షియై బ్రహ్మమే యహంశబ్దవాచ్యమై యున్నందున నే ననఁగా జీవుఁడనిగాని, దేహమనిగాని, యంతఃకరణమనిగాని యనుకొనక బ్రహ్మమేయని యెల్లప్పుడును యోజింపవలయును.

"స తద్జ్ఞో బాలోన్మత్తపిశాచవజ్జడవృత్త్యా లోకమాచరేత్" ౭

(సామ ౪౯; మండలబ్రాహ్మణ బ్రా ౫)

టీ. నామరూపాత్మకమైన సృష్టికిపూర్వము సద్వస్తువైన యేబ్రహ్మముకలదో యాబ్రహ్మమే యిపుడు సృష్టియైయున్నదని తెలుపుటకు తత్ అను పదముచే జెప్పఁబడుచున్నది. దానినెఱిఁగినవాఁడు, తద్జ్ఞుఁడు, సః తద్జ్ఞః= ఆబ్రహ్మజ్ఞాని; బాలోన్మత్తపిశాచవత్ = బాలుఁడు, వెఱ్ఱివాఁడు, పిశాచము, వీనివలె; జడవృత్త్యా=జడవృత్తిచే; లోకంఆచరేత్=లోకమందు సంచరించవలెను.

తా. జ్ఞాని సర్వజనులు నత్యంతాదరణీయములని యత్యాతురతతోఁజూచు విషయములందు నిస్పృహుఁగలవాఁడై లోకులు తనను జడుఁడనునట్లు లాచరింపవలెను. సర్వజ్ఞుఁడయ్యును బాలోన్మత్తపిశాచముల చందమున సంచరించును.

"బ్రాహ్మణః సమాహితో భూత్వా తత్త్వంపదైక్యమేవ సదా కుర్యాత్"

శు య ; ౪౯ పైంగల)

టీ. బ్రాహ్మణః=బ్రహ్మజ్ఞాని; సమాహితః=స్వస్థచిత్తముగలవాఁడు; భూత్వా=అయి; తత్త్వంపదైక్యమేవ, తత్త్వంపద=తత్పదవాచ్యుఁడగు నీశ్వరునకు; త్వంపద వాచ్యుఁడగు జీవునకు; ఐక్యమేవ =ఏకత్వమునే; సదా=ఎల్లప్పుడు; కుర్యాత్=చేయవలెను.

తా. బ్రహ్మమును గురుముఖమున నెఱుఁగువాఁడు బ్రాహ్మణుఁడు. బ్రహ్మమునెఱిఁగిన యోగి యెల్లప్పుడు జీవేశ్వరైక్యాను సంధానమును చేయుచుండవలెనుగాని వాఁడు గొప్పవాఁడు వీఁడు తక్కువవాఁడను భేదబుద్ధితో నుండరాదు.

సర్వత్రాద్వైతబ్రహ్మబుద్ధిం కుర్యాత్ ” ౯

టీ. సర్వత్ర=అంతటను ; అద్వైతబ్రహ్మబుద్ధిం=అద్వితీయమైన బ్రహ్మనిశ్చయమును ; కుర్యాత్=చేయవలయును.

తా. అంతటను బ్రహ్మముదక్క ఇతరమెద్దియును లేదని దృఢనిశ్చయముతో నుండవలయును.

“ ఆశాంబరో ననమస్కారో న స్వాహాకారో న స్వధాకారో
న నిందాస్తుతిర్యాదృచ్ఛికో భవేత్ ” ౧౦

(శు-యు ; ౧౯ పరమహంస)

టీ. ఆశాంబరః=దిగంబరుడును (మానాభిమానములు లేనివాడును) ననమస్కారః=నమస్కారము లేనివాడును (ఒకడు తనకు నమస్కరింపవలయునను కోరిక లేనివాడును) నస్వాహాకారః=స్వాహాకారములేనివాడును, నస్వధాకారః=స్వధాకారములేనివాడును (స్వాహాస్వధావషట్కార గోచరమైన వైదికకర్మను విధ్యుక్తముగ నభ్యసించనివాడును); ననిందాస్తుతిః=నిందాస్తుతులు లేనివాడును (లోకులు తన్ను స్తుతించినను నిందించినను వానియం దలక్ష్యముగలవాడై); యాదృచ్ఛికః=యదృచ్ఛాపరుడును (దొరికినదానితో తుష్టినొందువాడును); భవేత్=కావలయును.

తా. జ్ఞాని బట్టలు మొదలైనవి కావలయునను భోగాపేక్షలేనివాడై, తనకొకడు నమస్కరింపవలయునను కోరికలేనివాడై, విధ్యుక్తముగ వైదికకర్మమును విడిచినవాడై, లోకనిందాస్తుతులందు లక్ష్యములేనివాడై, యదృచ్ఛాలాభ సంతుష్టుడై యుండవలయును. కాని వ్యామోహముగలవాడై యుండరాదు.

“ సర్వేశస్స్వరూపమేవ పశ్యన్ జీవన్ముక్తి మవాప్య ప్రారబ్ధ
ప్రతిభాసనాశపర్యంతం స్వస్వరూపానుసంధానేనవసేత్ ” ౧౧

(అధర్వ ; ౪౩ నారదపరివ్రాజక ;)

టీ. సర్వతః=అంతటను ;స్వరూపమేవ=పరమాత్మ రూపమునే ; పశ్యన్=చూచుచు, ప్రారబ్ధ ప్రతిభాసనాశ పర్యంతం=ప్రారబ్ధ ప్రతిభాసమునాశమగుదాక (స్థూలశరీరము నశించుట ప్రారబ్ధక్షయము) ; స్వరూపానుసంధానేన=బ్రహ్మాను సంధానముచే ; జీవన్ముక్తిం=జీవన్ముక్తిని ; అవాప్య=పొంది ; వసేత్=నివసింప వలయును.

తా. తానే బ్రహ్మమని జగత్తుమిథ్యయని ఖేదమోదముల నొందక జీవించి స్థూలశరీరముతో నుండుట జీవన్ముక్తి. జ్ఞానికిప్రారబ్ధము న్నటుల పరులు తలచెదరుకానిజ్ఞానితలపడు.ఆత్మజ్ఞానమున కర్మమేనశించును కావున జ్ఞానికి ప్రారబ్ధము ప్రారబ్ధప్రతిభాస మనఁబడును. ప్రతిభాసమనఁగా లేనిదియున్నటుల కనబడుట.

"స్వరూపాను సంధానం వినాన్యథాచార పరోనభవేత్" ౧౨
(అథర్వ ; ౪౩ నారదపరివ్రాజక.)

టీ. స్వరూపాను సంధానం=పరమాత్మాను సంధానము (తాను పరమాత్మయేయని యోచించుట) ; వినా=విడిచి; అన్యథా=మఱియొక తీరైన ; ఆచార=ఆచారమందు ; పరః=ఆసక్తుఁడు ; నభవేత్=కాఁగూడదు.

తా. తాను పరమాత్మయని అను సంధానమును చేయుటను మాని యితరదేవతల నుపాసింపగూడదని యభిప్రాయము.

"వేదాన్తశ్రవణం కుర్వన్యోగంసమారభేత్" ౧౩
(అథర్వ ; ౫౮ శాండిల్య)

టీ. వేదాంత=ఉపనిషత్తులయొక్క ; శ్రవణం = వాక్యార్థాను సంధానమును ; కుర్వన్=చేయుచు, యోగం=అస్పర్శయోగమను పేరుగల నిర్వికల్పసమాధిని ; సమారభేత్=ఆరంభింపవలయును.

తా. వేదాన్త వాక్యార్థమును వినుచు, మానకుండక నిర్వికల్ప సమాధి సిద్ధింప ప్రయత్నింపవలయును. యోగమనఁగా నిర్వికల్ప

సమాధమైన యస్పర్శయోగమనుటకు " అస్పర్శయోగో నామైష దుర్దర్శస్సర్వయోగిభిః " అని గౌడపాదవాక్యముగలదు.

" ఆకుంచనేనకుండలిన్యా కవాటముద్ఘాట్య మోక్షద్వారం
విభేదయేత్ " ౧౪

(అథర్వ ; గీ॥ శాండిల్య ; అ. ౧.)

టీ. ఆకుంచనేన=గుదస్థానమందలి యపానమును పైకిలాగుటచేతను ; కుండలిన్యా=కుండలినీశక్తిచే ; కవాటం=బ్రహ్మనాడియైన సుషుమ్నా కవాటమును ; ఉద్ఘాట్య=తెఱచి ; మోక్షద్వారం=మోక్షద్వారమైన బ్రహ్మరంధ్రమును ; విభేదయేత్=భేదింపవలెను.

తా. రహస్యప్రదేశమున ముక్తాసనమున గూర్చుండి రేచకపూరకములు మాని గుదస్థానమందలి యపానమును లాగవలయును. అట్లు లాగి కుంభించుటచే నాభికి తిర్యగ్భాగముగ నధోముఖముగనుండు కుండలినీశక్తిమేల్కొనును. కుండలినీశక్తి మేల్కొనిన కుంభకస్థితియుండగా వాయువు బహిఃప్రచారముమాని విశుద్ధచక్రము దాటి వెనుకకు తిరిగి సుషుమ్నానాడిని తెఱచి, యందు సంచరించును. అప్పుడు మనః ప్రచారమణఁగియుండును. పిదప బ్రహ్మరంధ్రమును భేదించి వాయువుతోఁగూడి మనస్సు చిదాకాశమున లీనమగును. గురుకటాక్షమునఁగాని యిది సంప్రాప్తించదు.

" యచ్ఛేద్వాఙ్మనసి ప్రాజ్ఞస్తద్యచ్ఛేద్జ్ఞాన ఆత్మని " ౧౫
" జ్ఞానమాత్మని మహతినియచ్ఛేత్తద్యచ్ఛేచ్ఛాన్త ఆత్మని" ౧౬
(కృ-య ; ౩ కఠ ; అ౧ ; వ ౩)

టీ. ప్రాజ్ఞః=బ్రహ్మాత్మైక్యమున గలిగిన చిత్తైకాగ్రత ప్రజ్ఞయనబడును. ఆ ప్రజ్ఞగలవాఁడు ప్రాజ్ఞుఁడు ; అనఁగా బ్రహ్మజ్ఞాని ; వాక్=వాగాదీంద్రియములను ; మనసి=మనసునందు , యచ్ఛేత్=నియమింప

వలయును ; తత్ = ఆ మనసును ; జ్ఞానఆత్మని=నిశ్చయాత్మికమైన బుద్ధి యందు; యచ్ఛేత్ =నియమింపవలయును; జ్ఞానం=ఆబుద్ధిని; మహతి= గొప్పదియైన ; ఆత్మని=ప్రత్యగాత్మయందు ; నియచ్ఛేత్ =నియమింప వలయును ; తత్ =ఆప్రత్యగాత్మను ; శాంత ఆత్మని=నిర్వికారమైన పర బ్రహ్మమున ; నియచ్ఛేత్ =నియమింప వలెను.

ఈపదముండగూడదని తోచుచుండి ఉపదేశకము నడవదు.

తా ఇంద్రియములను విషయములందు దగులనీయక వానిని వానికధికారియైన మనసునందే యుంచవలయును. సంకల్పరూపమైన మనసును నిశ్చయరూపము గలుగుటకై నిశ్చయాత్మికమైన బుద్ధియందు గూర్చవలయును. ఇతరనిశ్చయములు గలుగనీక " అహం బ్రహ్మాస్మి " అను నిశ్చయము గలుగుటకై యాబుద్ధిని ప్రత్యగాత్మయందు గూర్ప వలయును. అట్లుగూర్చి ప్రత్యగాత్మనే పరబ్రహ్మమునినెఱిగి నిర్వి కారముగా నిర్వికల్పముగా నుండవలయును.

" ఆత్మానంచే ద్విజానీయా దయమస్మీతిపూరుషః " ౧౮
" కిమిచ్ఛన్కస్యకామాయ శరీరమనుసంజ్వరేత్ " ౧౯
(శు-య ; ౬౬ శాట్యాయనీయ ; ౧౦ బృహదారణ్యక ; ౪ ౬)

టీ. పూరుషః=పురుషుడు ; అయం=ఈయాత్మ ; అస్మీతి=అగు చున్నానని ; ఆత్మానం=తనను ; విజానీయాచ్చేత్= తెలిసికొనునేని ; కిమిచ్ఛన్ =ఏభోగమును కోరుచు ; కస్య=ఏభోక్తయొక్క ; కామాయ=కో రికకొరకు ; శరీరం= దేహమునుగూర్చి ; అనుసంజ్వరేత్ =తపించవల యును.

తా. పురుషుడు స్వయంప్రకాశ స్వరూపుడయిన యాత్మయే తానని యెఱిగినపిమ్మట నెవరినిమిత్తము దేనికొఱకు పరితపించును?పర మార్థదశయందు భోగ్యభోక్తల స్వరూపమైన ద్వైతము మిథ్యయగును

గాన నాత్మస్వరూపుఁడగు తాను నిరతిశయతృప్తిచే దేనిని గోర్చియు పరితపించఁడు.

"తమేవధీరో విజ్ఞాయప్రజ్ఞాం కుర్వీతబ్రాహ్మణః" ౧౯
"నానుధ్యాయేద్బహూఞ్ఛబ్దాన్ వాచో విగ్లాపనంహితత్" ౨౦
(శ్రు-యు ౬౮ వరాహ ; అ ౪ ; శు-యు ; ౧౧ బృహదారణ్య ; అ ౬.

అధర్వ ; ౭౦ అన్నపూర్ణ ; అ ౪.)

టీ. ధీరః=ఇంద్రియనిగ్రహముగలిగిన ; బ్రాహ్మణః=బ్రహ్మవేత్త ; తమేవ=ఆయాత్మనే ; విజ్ఞాయ=తెలిసికొని ; ప్రజ్ఞాం = చిత్తైకాగ్రతను ; కుర్వీత=సంపాదింపవలయును ; బహూన్=అనేకములయిన ; శబ్దాన్=శబ్దములను ; నానుధ్యాయేత్ = పఠింపఁగూడదు ; తత్ = అపఠనము ; వాచః=వాగింద్రియమునకు ; విగ్లాపనం=శ్రమనుకుకు ; హి=నిశ్చయము.

తా. ఆత్మస్వరూపమెఱిఁగినవాఁడు నిర్వికల్పసమాధి సిద్ధింప బ్రయత్నింప వలయునుగాని యాత్మస్వరూపము నెఱిఁగించు శాస్త్రములను జదివిన లాభములేదు. అనుభవములేక యటు చదువుట నోటికి శ్రమమేగాని వేఱుగాదు.

"యతో నిర్విషయస్యాస్య మనసోముక్తిరిష్యతే" ౨౧
"అతో నిర్విషయంనిత్యం మనఃకార్యంముముక్షుణా" ౨౨

(కృ-య ; ౨౦ అమృతబిందు ; అధర్వణం, త్రిపురాతాపినీ)

టీ. యతః=ఏకారణమున ; నిర్విషయస్య=నిర్విషయమైన (విషయాసక్తిలేని) ; అస్యమనసః = ఈమనస్సుకు ; ముక్తిః = మోక్షము ; ఇష్యతే=ఇచ్ఛయింపఁబడుచున్నదో ; అతః=ఆకారణమున; ముముక్షుణా=మోక్షేచ్ఛ గలవానిచే ; నిత్యం=ఎల్లపుడు ; మనః=మనస్సు ; నిర్విషయం=నిర్విషయమునుగానే ; కార్యం=చేయదగినది.

తా. నిర్విషయమైన మనసునకు మోక్షము కలుగుచున్నది. కావున మోక్షమందు కోరికగలవాఁడు మనసును విషయములందుఁ దగులనీకయుండ వలయును.

"చిత్తమేవహి సంసార స్తత్ప్రయత్నేన శోధయేత్" ౨౩
(శు-య; ౬౬ శాట్యాయనీయ-కృ-య; ౯౦ వరాహ
సామ; ౬౮ మైత్రాయణీ.

"దృశ్యంహ్యదృశ్యతాంనీత్వాబ్రహ్మాకారేణచిన్తయేత్" ౨౪
(కృయ; ౩౭ తేజోబిందు.

టీ. చిత్తమేవహి=చిత్తమేనిశ్చయముగ; సంసారః=సంసారము, తత్=దానిని (ఆచిత్తమును) ప్రయత్నేన ప్రయత్నమున; శోధయేత్=శోధించవలయును; దృశ్యంహి=చూడబడునిశ్వమును; అదృశ్యతాం=దృశ్యముకాని దానిగ; నీత్వా=గడపి (నిశ్చయించి, బ్రహ్మాకారేణ=బ్రహ్మస్వరూపమున; చింతయేత్=చింతింపవలయును.

తా. చిత్తమే సంసారము. ఆచిత్తమును వృత్తులులేనిదానిగ ప్రయత్నమున చేయవలయును. దృశ్యమును దాని కధిష్ఠానమునైన బ్రహ్మముగానెంచి దృశ్యముగా నెంచకుండ వలయును.

"మాయాకార్యమిదం భేదమస్తిచే ద్బ్రహ్మభావనం" ౨౫
"దేహోహమితి దుఃఖీచేద్బ్రహ్మాహమితినిశ్చితః" ౨౬
(కృ-య; ౩౭ తేజోబిందు)

టీ. మాయాకార్యం=మాయచే కల్పింపబడిన; ఇదంభేదం=ఈదృశ్యభేదము; అస్తిచేత్=ఉన్నదేని; బ్రహ్మభావనం=అది బ్రహ్మమని తలఁచవలెను; అహం=నేను; దేహఇతిచేత్=దేహమనితలచునేని, దుఃఖః=దుఃఖవంతుఁడగును. అహం=నేను బ్రహ్మేతి=బ్రహ్మమని; నిశ్చితః=నిశ్చయింపుము.

తా. ఈ దృశ్యభేదము మాయాకార్యముగాన మిథ్యయగుచున్నది. ఆభేదము కనుపడినేని దానిని బ్రహ్మముగా నూహింపవలయును. దేహమేతానని తలంచినయెడల నాదేహధర్మముల తనయం దారోపించుకొని దుఃఖవంతుఁడగును. కావున తానే బ్రహ్మమని యెఱుంగవలెను. తాను బ్రహ్మమని యెఱిఁగిన సమస్తదుఃఖ నివృత్తియగును.

" హృదయగ్రంథిరస్తిత్వే ఛేదనే బ్రహ్మచక్రకం " ౨౭
" సంశయే సమనుప్రాప్తే బ్రహ్మనిశ్చయమాశ్రయాత్ " ౨౮
(కృ-య ; ౩౭ తేజోబిందు.)

టీ. హృదయగ్రంథః=హృదయమునముడివంటియజ్ఞానము; అస్తిత్వే=ఉండఁగా; ఛేదనే=దానిని ఛేదించుటయందు; బ్రహ్మచక్రకం=బ్రహ్మచక్రము ప్రయోగించవలయును ; సంశయే=సందేహము ; సమనుప్రాప్తే=సంప్రాప్తించుచుండఁగా ; బ్రహ్మనిశ్చయం=బ్రహ్మమనునిశ్చయమును; ఆశ్రయాత్=పొందవలెను.

తా. హృదయముననున్న ముడివంటి యజ్ఞానమును ఛేదించుటకు బ్రహ్మజ్ఞానచక్రమును ప్రయోగింపవలెను. బ్రహ్మమా జగత్తా యను సందేహము గలుగునపుడు బ్రహ్మమని నిశ్చయించవలయును.

" విజ్ఞేయోఽక్షరతన్మాత్రో జీవితంచాతిచంచలం " ౨౯
" విహాయ శాస్త్రజాలాని యత్సత్యంతదుపాస్యతాం " ౩౧

(శుయ ; ౫౯ పైంగల. అ. 3)

టీ. అక్షరతన్మాత్రః=అక్షరస్వభావుఁడయినకూటస్థుఁడు (ప్రత్యగాత్మ) ; విజ్ఞేయః=తెలిసికొనఁదగినవాఁడు ; జీవితంచ=ఆయుష్కాలమును ; అతిచంచలం=మిక్కిలిచంచలమయినది ; శాస్త్రజాలాని=శాస్త్రసమూహములను ; విహాయ=విడిచి ; యత్=ఏది ; సత్యం=సత్యమో ; తత్=అది ; ఉపాస్యతాం=ఉపాసింపబడుగాక.

తా. ఆయాపాత్రలను బట్టి అస్థిరమయినది నాశములేని కూటస్థుఁడే తెలియదగినవాఁడు కావున శాస్త్రపఠనముమాని సత్యమైన కూటస్థాత్మనే యెఱిఁగి యుపాసన చేయవలయును.

ఈవిషయములో నుత్తరగీతలలో శ్రీకృష్ణులవారు చెప్పిన "అనంతశాస్త్రం" అను శ్లోకము చూడవలెను.

"యస్య స్త్రీ తస్య భోగేచ్ఛా నిఃస్త్రీకస్య క్వభోగభూః" ౩౧
"స్త్రియం త్యక్త్వా జగత్త్యక్తం జగత్త్యక్త్వా సుఖీభవేత్" ౩౨
(సామ ; ౬౧ మహా ; ౩ అధ్యాయం. శు-య ; యాజ్ఞవల్క్య)

టీ. యస్య=ఎవనికి ; స్త్రీ=స్త్రీ యుండునో ; తస్య=వానికి ; భోగేచ్ఛా=భోగాభిలాషయుండును ; నిఃస్త్రీకస్య=స్త్రీలేనివానికి ; భోగభూః=భోగానుభవస్థానము ; క్వ=ఎక్కడిది ; స్త్రియం=స్త్రీని ; త్యక్త్వా=విడిచి ; జగత్=జగత్తు ; త్యక్తం=విడువబడినది ; జగత్=జగత్తును ; త్యక్త్వా=విడిచి, సుఖీ=సుఖవంతుఁడు ; భవేత్=అగుచున్నాఁడు.

తా. స్త్రీవాంఛ యెవనికుండునో వానికి భోగమును భోగకార్యమయిన దుఃఖమును గలుగును. స్త్రీవాంఛ లేనివానికి భోగము దానికి ఫలమయిన దుఃఖము నెటులుండును ? ఉండవు; స్త్రీని జయించినవానిచే జగత్తు జయింపబడును. జగత్తు జయించినవాఁడే సుఖవంతుఁడు. మనస్సే జగత్తు గాన మనసును జయింపవలెను.

"చిత్తం కారణమర్థానాం తస్మిన్సతి జగత్త్రయం" ౩౩
"తస్మిన్ క్షీణే జగత్ క్షీణం తచ్చికిత్స్యం ప్రయత్నతః" ౩౪
(సామ ; ౬౧ మహా ; అ ౫. కృ-య ; ౬౩ యోగశిఖా)

టీ. చిత్తం=చిత్తము ; అర్థానాం=పదార్థములకు ; కారణం=హేతువగును ; తస్మిన్సతి=ఆచిత్తముండఁగా ; జగత్త్రయం=మూఁడులోకములున్నవి ; తస్మిన్ క్షీణే=ఆచిత్తము క్షీణించియుండఁగా ; జగత్ క్షీణం=జగ

ప్రేక్షణించినదియగును ; ప్రయత్నతః=ప్రయత్నముచే; తత్=ఆచిత్తము; చికిత్స్యం=బాగుచేయవలసినది.

తా. చిత్తమే సమస్తపదార్థములకు హేతువగును. చిత్తమే మూఁడులోకములుగాన చిత్తముండిన జగత్తుండును. చిత్తమునశించిన జగత్తు నశించును. కరిగించబడినరాగి మూసయందుఁజొచ్చి దానియాకారమును బొందునటులు చిత్తము రూపాదివిషయములందు వ్యాపించి వానిరూపమును బొందును. "మూషాసిక్తం యథాతామ్రం తన్నిభం జాయతే తథా। రూపాదీన్వ్యాప్నువచ్చిత్తం తన్నిభం దృశ్యతే ధ్రువం" అని శంకరాచార్యులవారు చెప్పియున్నారు. కావున చిత్తమును నశింప జేసిన జగత్తులేనివాఁడగును. జగత్తులేమిచే సుఖవంతుఁడగును.

"సుప్తేరుత్థాయ సుప్త్యంతం బ్రహ్మైకం పరిచిన్త్యతాం" ౩౫

శ్రు-య ౯౨ వరాహ

టీ. సుప్తేః=నిద్రనుండి ; ఉత్థాయ=లేచి ; సుప్త్యంతం=నిద్రపోవునరకు ; బ్రహ్మ=బ్రహ్మము ; ఏకం=ఒక్కటియే ; పరిచింత్యతాం=చింతింపబడవలయును.

తా. నిద్రనుండిలేచి నిద్రపోవువరకు గల కాలమున నితరాసక్తి లేక యాకాలమును వ్యర్థపుచ్చక బ్రహ్మమునే ధ్యానింపవలయును.

"గచ్ఛం స్తిష్ఠన్నుపవిశఞ్ఛయానో వాన్యథాపివా" ౩౬
"యథేచ్ఛయా వసేద్విద్వానాత్మారామ స్సదామునిః" ౩౭

(సామ; ౭౮ కుండిన్య-చివరవాక్యం)

టీ. విద్వాన్=బ్రహ్మవేత్తయగు పురుషుఁడు ; గచ్ఛన్=నడుచుచున్నను ; తిష్ఠన్=నిలుచున్నను ; ఉపవిశన్=కూర్చున్నను ; శయానోవా=పడుకొనియున్నవాఁడయినను ; అన్యథాపివా=మరియొకరీతిగా

నున్నవాఁడై నను, సదా=ఎల్లపుడు, మునిః=మునియై; ఆత్మారామః=ఆత్మయందే రమించువాఁడై; యథేచ్ఛయా=చిత్తము వచ్చినటుల; వసేత్=ఉండవలయును.

"జ్యోతిర్లింగం భ్రువోర్మధ్యే నిత్యం ధ్యాయేత్సదాయతిః" ౩౯
(కృ-య. ౩౯ బ్రహ్మవిద్యా.)

టీ. సదా=ఎల్లపుడు, యతిః=యతి, భ్రువోర్మధ్యే=భ్రూమధ్యమందు, జ్యోతిర్లింగం=ప్రకాశలక్షణమైన, నిత్యం=నిత్యమైన యాత్మను, ధ్యాయేత్=ధ్యానింపవలయును.

తా. భ్రూమధ్యమందు దృష్టినిలిపిన చిత్తముస్థిరముగా నుండును. షణ్ముఖిచేగాని, శాంభవిచేగాని నీ వారశూకమువలె ప్రకాశస్వరూపమైన యణువువలెనున్న కలాగ్రమందు శుద్ధస్ఫటికసంకాశముగు నాత్మ ధ్యానించదగినది.

"ఆత్మానమాత్మనాసాక్షాద్బ్రహ్మ బుద్ధ్వాసునిశ్చలం" ౪౦
"దేహజాత్యాదిసంబంధాన్ వర్ణాశ్రమసమన్వితాన్" ౪౧
"వేదశాస్త్రపురాణాని పదపాంసుమివత్యజేత్" ౪౧
(కృ-య॥౪౧ బ్రహ్మవిద్యా.)

టీ. ఆత్మనా=నిశ్చయాత్మికయగుబుద్ధిచే, ఆత్మానం = తనను, సాక్షాత్=ప్రత్యక్షముగ, బ్రహ్మ=బ్రహ్మముగ, సునిశ్చలం=దృఢముగ, బుద్ధ్వా=తెలుసుకొని, దేహజాత్యాదిసంబంధాన్=దేహముజాతి మొదలైనసంబంధములైన, వర్ణాశ్రమసమన్వితాన్=వర్ణాశ్రమములతోఁగూడిన, వేదశాస్త్రపురాణాని=వేదశాస్త్రపురాణములను, పదపాంసుమివ=పాదధూళివలెనే, త్యజేత్=విడువవలయును.

తా. తాను బ్రహ్మమని యెరిగినపిమ్మట శక్తునవానికి ప్రయోజనములేదుగావున, వర్ణాశ్రమాదులను, వేదశాస్త్ర పురాణములను

పాదధూళివలె విడువవలయును. బ్రహ్మమునెరుగకుండిన వేదశాస్త్రము లవలన ప్రయోజనములేదు. బ్రహ్మమునెరిగినపిదపను వేదశాస్త్రముల వలనప్రయోజనములేదు. బ్రహ్మమునెరుగుటకువేదశాస్త్రములను చదువు కొనవలయును. బ్రహ్మము నెరుగకుండినను ఎరిగినపిదపను వేదశాస్త్రములవలన ప్రయోజనములేదని "అవిజ్ఞాతే పరేతత్త్వే శాస్త్రాధీతిస్తునిష్ఫలా। విజ్ఞాతేఽపి పరేతత్త్వే శాస్త్రాధీతిస్తునిష్ఫలా" అను వాక్యములచేత శంకరాచార్యులవారుచెప్పియున్నారు. వివేకచూడామణిశ్లో. ౬౧

శాస్త్రనిష్ఫలత్వమునుగురించి శ్రీకృష్ణులవారు ఉత్తరగీతల యందు కొన్ని శ్లోకములను చెప్పిరి. అవిచూడవలెను.

"ఏకాకీనిస్పృహాస్తిష్ఠేన్న హి కేనసహాలపేత్" ౪౨
"దద్యాన్నారాయణేత్యేవం ప్రతివాక్యంసదాయతిః" ౪౩
(అధర్వ-౪౩ నారద పరివ్రాజక)

టీ. యతిః=సన్యాసి, సదా=ఎల్లప్పుడు, ఏకాకీ= ఒంటిగనుండువాడై, నిస్పృహః=దేనియందు కోరికలేనివాడై; తిష్ఠేత్ =ఉండవలెను, కేనసహ=ఎవనితోను, నాలపేత్ =మాటలాడగూడదు, నారాయణేతి=నారాయణయని, ఏవం=ఈరీతుగ, ప్రతివాక్యం=మారుమాటను, దద్యాత్ = ఇయ్యవలెను.

తా. యతి సంగము నపేక్షించక నిష్కాముడై ఎవనితోను మాటలాడక యుండవలయును. ఎవ్వరేమియనినను నారాయణయని ప్రత్యుత్తరముగ చెప్పవలయును గాని వారితో వ్యర్థముగ మాటలాడగూడదు.

"మునిః కౌపీనవాసాస్స్యాన్నగ్నోవాధ్యాన తత్పరః" ౪౪
(అధర్వ-౪౩ నారదపరివ్రాజక)

టీ. ధ్యానతత్పరః=ధ్యానాసక్తుడైన, మునిః=ముని, కౌపీనవాసాః=గోచిపెట్టినవాడైనను, నగ్నోవా=దిగంబరుడైనను, స్యాత్ =అగును.

తా. ధ్యానమందే యాసక్తిగలయోగి మృదువస్త్రాదులను గోరక గోచినిబూని యుండవలయును.

" అధ్యాత్మరతిరాసీనోనిరపేక్షోనిరాశిషః " ४౫
" ఆత్మనైవసహాయేన సుఖార్థీవిచరేదిహ " ४౬
(అధర్వ ४౩ నారదపరివ్రాజక.)

టీ. సుఖార్థీ = అఖండబ్రహ్మసుఖమునుగోరుయోగి, అధ్యాత్మరతిః=ఆత్మయందు వాసక్తిగలవాడును, ఆసీనః=స్థిరమైన సుఖాసనముగలవాడును, నిరపేక్షః=విషయములందపేక్షలేనివాడును, నిరాశిషః=ఆశీర్వచనము లేనివాడును, ఆత్మనా=ఆత్మరూపమైన, సహాయేనైవ=సహాయముచేతనే (ఆత్మసహాయముచేతనే) ఇహ=ఈలోకమందు, విచరేత్=సంచరించవలయును.

తా. అఖండబ్రహ్మసుఖమునుగోరు యోగి విషయసుఖమును గోరక నారాయణయనుమాటదక్క నాశీర్వచనములేనివాడై తనదేహసహాయముదక్క నితరసహాయములేక ఈలోకమున చరింపవలయును. సంగము నపేక్షించరాదు.

" సందిగ్ధస్సర్వభూతానాం వర్ణాశ్రమవివర్జితః. " ४౭
" అంధవజ్జడవచ్చాపి మూకవచ్చ మహీంచరేత్ " ४౮
(అధర్వ-४౩ నారద పరివ్రాజక.)

టీ. వర్ణాశ్రమ వివర్జితః=వర్ణాశ్రమముల విడిచినయోగి, సర్వభూతానాం=సర్వభూతములకు, సందిగ్ధః=సందిగ్ధముగలుగు వేషముగలవాడై, అంధవచ్చ=గుడ్డివానివలెను, జడవచ్చాపి=జడునివలెను, మూకవచ్చ=మూగవానివలెను, మహీం=భూమియందు, చరేత్=చరింపవలెను.

తా. ఈతడెట్టివాడోయని సర్వజనులకు సందేహము గలిగించు వేషముగలవాడై విషయములను జూచియు చూడక గ్రుడ్డివానివలెను,

ఎవ్వరేమియనినను మాటలాడక మూగవానివలెను, దేనియందు స్పృహ లేక జడునివలెను ప్రవర్తింపవలెను.

“ యద్యత్పశ్యతిచ చక్షుర్భ్యాం తత్తదాత్మేతిభావయేత్. ” ౪౯
“ యద్యచ్ఛృణోతి కర్ణాభ్యాం తత్తదాత్మేతిభావయేత్. ” ౫౦
(కృ-య-౪౧ యోగతత్త్వ.)

టీ. యద్యత్ = ఏయేపదార్థమును, చక్షుర్భ్యాం = నేత్రములచేత, పశ్యతి = చూచుచున్నాడో, తత్తత్ = ఆయాపదార్థమునే, ఆత్మేతి = ఆత్మ భావయేత్ = భావింపవలెను; యద్యత్ = ఏయేపదార్థమును, కర్ణాభ్యాం = యని, కర్ణములచే, శృణోతి = వినుచున్నాడో, తత్తత్ = ఆయా పదార్థమునే, ఆత్మేతి = ఆత్మయని, భావయేత్ = భావింపవలెను, సమస్తవిషయములను వానికధిష్ఠానమైన బ్రహ్మముగా భావింపవలయును.

తా. నేత్రములతో దేనిని చూచుచున్నాడో చెవులతో దేనిని వినుచున్నాడో దానినంతయు నాత్మకంటె నితరమెద్దియును లేదని ఆత్మగానే భావింపవలయును.

“ లభతేనాసయాయద్యత్తత్తదాత్మేతిభావయేత్ ” ౫౧
“ జిహ్వయాయద్రసంహ్యత్తి తత్తదాత్మేతిభావయేత్ ” ౫౨
(కృ-య ; ౪౧ యోగతత్త్వ.)

టీ. నాసయా = ముక్కుచే, యద్యత్ = యేయేగంధమును, లభతే = పొందుచున్నాడో, తత్తత్ = ఆయాగంధమునే, ఆత్మేతి = ఆత్మయని, భావయేత్ = భావింపవలెను, జిహ్వయా = నాలుకచేత, యత్ = ఏ, రసం = రసమును, హి = నిశ్చయముగా, అత్తి = పొందుచున్నాడో, తత్తత్ = ఆయారసమును, ఆత్మేతి = ఆత్మయని, భావయేత్ = భావింపవలెను.

తా. స్పష్టము.

"త్వచాయద్యత్స్పృశేద్యోగీ తత్తదాత్మేతిభావయేత్" ౫౩
(కృ-య; ౪౧ యోగతత్త్వ.)

టీ. యోగీ=ఆత్మానుసంధానముచేయువాడు, త్వచా=చర్మము చేత, యద్యత్=ఏయేస్పర్శమును, స్పృశేత్ = ముట్టునో, తత్తత్=ఆ యాస్పర్శమునే, ఆత్మేతి=ఆత్మయని, భావయేత్=భావింపవలయును.

తా. సమస్తవిషయములను వానికధిష్ఠానమైన బ్రహ్మముగా భావింపవలయుననియు ఏప్రజ్ఞానముచే విషయముల నెరుగుచున్నాడో దానిని ఆత్మయనియు భావింపవలయును. పైనఁ జెప్పిన చక్షురాదులు అయిదును ప్రత్యాహారములు.

(౫౮ శాండిల్యోపనిషత్-అ ౧ చివరచూడవలయును.)

"దృష్టింజ్ఞానమయీంకృత్వా పశ్యేద్బ్రహ్మమయంజగత్" ౫౪
(కృ-య; ౩౭ తేజోబిందు)

టీ. దృష్టిం=దృష్టిని (బుద్ధిని) జ్ఞానమయీం=జ్ఞానమయమైనదా నినిగా, కృత్వా=చేసి, జగత్=జగత్తును, బ్రహ్మమయం = బ్రహ్మమయ మైనదానినిగా, పశ్యేత్=చూడవలెను.

తా. బుద్ధిని భేదములేనిదానినిగ జేసి జగత్తును బ్రహ్మయొక్క వివర్తముగా నూహింపవలయును.

"ద్రష్టృదర్శనదృశ్యానాం విరామోయత్రవాభవేత్" ౫౫
"దృష్టిస్తత్రైవకర్తవ్యా ననాసాగ్రావలోకినీ" ౫౬
(కృ-య; ౩౭ తేజోబిందు)

టీ. ద్రష్టృదర్శనదృశ్యానాం=చూచువాఁడు, చూచుట, చూడ బడునది, యీమూటియొక్క; విరామః=నాశము; యత్రవా=ఎక్కడ; భవేత్=అగునో; దృష్టిః=దృష్టి; తత్రైవ=అక్కడనే; కర్తవ్యా=చే

యుదగినది ; నాసాగ్రావలోకీ=ముక్కుకొనను చూచుదానిగ ; న=చేయదగదు.

తా. అభేదమైన బ్రహ్మమునందు, ద్రష్ట, దర్శనము, దృశ్యము నను త్రిపుటియుండదు. అట్టిబ్రహ్మమునందే దృష్టియుండవలయును. గాని నాసాగ్రమందు దృష్టినిలుపరాదు. బ్రహ్మము నుద్దేశింపక కేవలము నాసాగ్రమున దృష్టినిలిపిన ప్రయోజనములేదు.

" దేవాగ్న్యగారే తరుమూలే గుహాయాం వసేదసంగోఽలక్షితశీలవృత్తః " ౫౭

(శు. య ; ౯౯ శాట్యాయనీయ)

టీ. అసంగః=సంగములేనట్టి ; అలక్షితశీలవృత్తః = పరులకు తెలియబడని స్వభావము నడవడియు గలయోగి ; దేవాగ్న్యగారే=దేవాగ్నిగృహములందును ; తరుమూలే=వృక్షమూలమునందును ; గుహాయాం=గుహాయందును ; వసేత్=నివసింపవలయును.

తా. యోగిసంగమునుగోరక యితరులకు తెలియబడని స్వభావప్రవర్తనముగలవాడై, వృక్షమూలమందైనను, గుహాయందైనను, దేవాలయమందైన నుండవలయును.

" నిరింధనజ్యోతిరివోపశాంతో నచోద్విజేదుద్విజేద్యత్రకుత్ర "
(శు.య ; ౯౯ శాట్యాయనీయ)

టీ. యత్రకుత్ర=స్వాతిరిక్తతోనెచట జగత్తునెక్కడనైనను; ఉద్విజేత్=భయపడవలయును ; నిరింధనజ్యోతిరివ=కట్టెలులేనియగ్నిజ్వాలవలె ; ఉపశాంతః=శాంతుడై ; నోద్విజేత్=భయపడరాదు.

తా. జగత్తు సత్యమనిన భయపడవలెను. తనకంటె నన్యములేదని కట్టెలేని యగ్నివలె శాంతుడై భయాభినివేశము విడువవలయును.

" శాంతోదాంత ఉపరతస్తితిక్షుర్యోఽనూచానోహ్యభిజ్ఞోఽసౌసమానః " ౪౯

(శు-య ; ౯౯ శాట్యాయనీయ: —)

టీ. శాంతః=అంతరింద్రియనిగ్రహము గలవాఁడును ; దాన్తః=బాహ్యేంద్రియనిగ్రహము గలవాఁడును, ఉపరతః = యథావిధిగ కర్మసన్యాసమును చేసినవాఁడును; తితిక్షుః=శీతాతపవాతక్లేశములకు నప్రతీకారపూర్వకముగ చింతింపక యోర్చువాఁడును ; అనూచానః=వేదశాస్త్రములను సంపూర్ణముగ దెలిసినవాఁడును ; యః=ఎవ్వఁడో ; అసౌ=ఈపురుషుఁడు ; సమానః=సర్వత్రసముఁడై ; ప్రత్యగభిన్నుఁడై ; అభిజ్ఞః=సర్వజ్ఞుఁడగును, హి=నిశ్చయము.

తా. ఆత్మజ్ఞాని మొట్టమొదట శమదమాదులుఁగల యధికారి కావలయునని యీశ్రుతియభిప్రాయము.

" త్యక్తైషణోహ్యనృణస్తం విదిత్వా మౌనీవసేదాశ్రమే యత్రకుత్ర " ౫౦

టీ. త్యక్తైషణః=ఈషణత్రయములేనివాఁడై ; అనృణః=ఋణములేనివాఁడై ; తం=ఆయాత్మను ; విదిత్వా=తెలిసికొని ; మౌనీ=ఇతరసంకల్పములేనివాఁడై ; యత్రకుత్రాశ్రమే=ఏయాశ్రమమందైనను ; వసేత్=నివసింపవలయును.

తా. భార్యకావలెనను కోరిక దారేషణ, పుత్త్రుఁడుకావలెనను కోరిక పుత్త్రైషణ, ధనముకావలయుననుకోరిక ధనేషణ, యీమూఁడు కోరికలు నీషణత్రయమనఁబడును. అన్నదానాది యజ్ఞముచేసిన దేవఋణము తీరును. పుత్త్రునిగాంచిన పితౄణములేదు. వేదాధ్యయనమువలనగాని తీర్థయాత్రలవలనగాని ఋషిఋణము తీరును. ఈమూఁడు ఋణములు లేనివాఁడనృణుఁడు. యోగి యీషణత్రయమును త్యజించిన

వాఁడై, ఋణత్రయము లేనివాఁడై, యాత్మను తెలిసికొని, యితర సంకల్పములు లేక యేయాశ్రమమునందైనను నివసింపవలయును.

"యమైశ్చనియమైశ్చైవ ధ్యానైశ్చైవసుసంయుతః" ౬౧
"నాడీశుద్ధించకృత్వాదౌ ప్రాణాయామంసమాచరేత్" ౬౨

(శు-య ; ౪౪ త్రిశిఖబ్రాహ్మణ)

టీ. యమైశ్చ=యమములతోడను ; నియమైశ్చైవ = నియమములతోడను ; ధ్యానైశ్చైవ=ధ్యానములతోడను ; సుసంయుతః=లెస్సగగూడినయోగి ; ఆదౌ=మొదట ; నాడీశుద్ధించ=నాడీశుద్ధిని, కృత్వా=చేసి; ప్రాణాయామం=ప్రాణాయామ యోగమును, సమాచరేత్=ఆచరింపవలెను.

తా. యమనియమధ్యానములతోఁగూడిన యోగి మొదటను నాడీశుద్ధినిజేసి పిదప ప్రాణాయామమును జేయవలయును. యమనియమధ్యానములు లేనివాఁడు ప్రాణాయామము జేయరాదు. చేసిన గాడిదీవానివలెనగును. అహింస, అస్తేయము, బ్రహ్మచర్యము, సత్యము, అపరిగ్రహము, ఇవి యమములు. శౌచము, సంతోషము, తపస్సు, స్వాధ్యాయము, ఈశ్వరప్రణిధానము, ఇవి నియమములు. మంత్రాదులచేధ్యానించుట ధ్యానము (ధ్యేయముదక్క ఇతరము గోచరముకాకయుండుట-ధ్యానము) ఏజంతువునైనను హింసింపక, ఇతరులు హింసించుచుండ సహింపకయుండుట యహింస. పరద్రవ్యము నపహరింపకయుండుటయు, నన్యాయముగ గ్రహింపకయుండుటయు, నస్తేయము. యథార్థముజెప్పుట సత్యము. స్త్రీవాంఛలేక యూర్ధ్వరేతస్కుఁడై యుండుట బ్రహ్మచర్యము. దానాదులను ప్రతిగ్రహింపక, భక్తిపూర్వకముగ శిష్యాదులిచ్చు విత్తమును గ్రహించుట యపరిగ్రహము. స్నానాదులచే దేహమును శుద్ధిచేయుచు మనసును దుర్వృత్తులజొరనీకయుండుట శౌచము. ఏదిదొఱకిన దానితో దృప్తినొందుచు నాశలేక

యుండట సంతోషము. ఉపవాస చాంద్రాయణ వ్రతాదులచే దేహమును శుష్కింపజేయుట తపస్సు. వేదాధ్యయనము, మంత్రధ్యానాదుల జేయుట స్వాధ్యాయము. కర్మములందు కర్తృత్వభోక్తృత్వాది ధర్మములుగల యభిమానమును విడిచి యీశ్వరార్పణము చేయుట యీశ్వరప్రణిధానము. ప్రాణాయామము రేచక, పూరక, కుంభకసాధ్యమైనది. వాయువును విడచుట రేచకము. పూరించుట పూరకము. రేచకపూరకములులేక వాయువును నిలుపుట కుంభకము దీనివిధము గురుముఖమున నెఱిగి యభ్యసింపవలయును.

"సర్వచింతాం పరిత్యజ్య సావధానేనచేతసా" ౬౩

(కృ-య; ౯౮ వరాహ అ ౨)

"నిర్వికల్పః ప్రసన్నాత్మా ప్రాణాయామంసమాచరేత్" ౬౪

(కృ-య; ౯౮ వరాహ అ ౫)

టీ. సర్వచింతాం=సర్వచింతను, పరిత్యజ్య=విడిచి, సావధానేన=వృత్తులులేక తెలివిగలిగిన, చేతసా=చిత్తముతో, నిర్వికల్పః=వికల్పములేని, ప్రసన్నాత్మా=ప్రత్యక్షమైన యాత్మస్వరూపముగలయోగి, ప్రాణాయామం=ప్రాణాయామమును, సమాచరేత్=ఆచరింపవలయును.

తా. చింతలులేని స్థిరచిత్తముతో, నాత్మజ్ఞుడైన యోగిప్రాణాయామమును చేయవలయునుగాని యితరులు చేయగూడదు.

"మరుదభ్యసనంసర్వం మనోయుక్తంసమభ్యసేత్" ౬౫
"ఇతరత్రనకర్తవ్యా మనోవృత్తిర్మనీషిణా" ౬౬

(అధర్వ; ౫౮ శాండిల్య అ ౧)

టీ. సర్వం = సమస్తమైన, మరుదభ్యసనం=కుంభకరూపమైన వాయుధారణను, మనోయుక్తం=సంకల్పరహితమగు మనోయుక్తముగ,

సమభ్యసేత్ =అభ్యసింపవలయును, మనోవృత్తిః = మనోవ్యాపారము, ఇతరత్ర=బ్రహ్మవ్యతిరిక్తమైన విషయమందు, మనీషిణా = యోగిచేత, నకర్తవ్యా=ప్రసరింపచేయదగినది కాదు

తా. వాయుధారణను మనోయుక్తముగ నభ్యసింపవలయును. మనస్సు స్థిరముగా నుండుటకే యభ్యసింపవలయును. ఆమనస్సును బ్రహ్మమున దక్క ఇతరవిషయమున నిలుపరాదు. అప్పుడు కుంభకమున బ్రహ్మముఽనస్థిరముగ నుండును

ఇతి సాధ్రాంతిక విధివాక్యానిషట్షష్టిః.

ఇట్లు సాద్ధాంతిక విధివాక్యములు అరువదియారు.

ఇతిప్రథమం ప్రకరణం సమాప్తమ్

ఇట్లు ప్రథమ ప్రకరణము సమాప్తము.

శ్రీ

సద్గురవేనమః.

౨. బంధమోక్ష వాక్యప్రకరణము.

"దేహాదీనాత్మత్వేనాభిమన్యతే సోఽభిమానఆత్మనోఽబంధః" ౧

(కృ-య; ౩౫ సర్వసార.)

టీ. దేహాదీన్=దేహము మొదలయినవానిని, ఆత్మత్వేన=ఆత్మత్వముచేత (తానేయని), అభిమన్యతే=తలచబడుచున్నదో, సః=అ, అభిమానః=దేహాద్యభిమానము, ఆత్మనః=తనకు, బంధః=బంధము.

తా. స్పష్టము.

"తన్నివృత్తిర్మోక్షః" ౨

(కృ-య ; ౫౩ సర్వసార)

టీ. తన్నివృత్తిః=ఆయభిమానముపోవుట; మోక్షః=మోక్షము.

తా. స్పష్టము.

కర్తృత్వాద్యహంకార సంకల్పోబంధః" ౩

(శు-య ; ౩౮ నిరాలంబ.)

టీ. కర్తృత్వాది=కర్తృత్వభోక్తృత్వాది కర్మములందు ; అహంకారసంకల్పః=నేను నేనని చేయు సంకల్పమే ; బంధః=బంధము.

తా. సర్వకర్మములను నేను చేయుచున్నాను, నే ననుభవించుచున్నానను భావముతోఁగూడిన సంకల్పమే బంధము.

" అణిమాద్యష్టైశ్వర్యా శాసిద్ధసంకల్పో బంధః " ౪

(శు-య; ౩౪ నిరాలంబ.)

టీ. అణిమాద్యష్టైశ్వర్యాశా సిద్ధసంకల్పః, అణిమాది=అణిమ మొదలగు, అష్టైశ్వర్య = అష్టైశ్వర్యములందు, ఆశాసిద్ధ=కోరికవలన గలిగిన, సంకల్పః=సంకల్పము, బంధః=బంధమగును.

తా. అణిమాద్యష్టసిద్ధులు తనకు గావలయునని కోరుటయే బంధము. అణిమ, మహిమ, లఘిమ, గరిమ, ప్రాప్తి, ప్రాకామ్యము, ఈశత్వము వశిత్వము ఇవి యష్టసిద్ధులు.

" యమాద్యష్టాంగయోగ సంకల్పో బంధః " ౫

(శు-య ; ౩౪ నిరాలంబ.)

టీ. యమాది=యమము మొదలయిన, అష్టాంగ=ఎనిమిది అంగములతో గూడిన, యోగసంకల్పః=యోగవిషయమైన తలంపు, బంధః= బంధము.

తా. యమము, నియమము, ఆసనము, ప్రాణాయామము, ప్రత్యాహారము, ధ్యానము, ధారణ, సమాధి ఇవి అష్టాంగయోగములు. ఇట్టి యోగములు సిద్ధింపవలయునను తలంపే బంధము

" దేవమనుష్యాద్యుపాసనా సంకల్పో బంధః " ౬

(శు-య ; ౩౪ నిరాలంబ.)

టీ. దేవమనుష్యాది = దేవతలు, మనుష్యులు మొదలగువారి యొక్క, ఉపాసనా=ఉపాసనా విషయమైన, కామసంకల్పః= కోరికతో గూడినతలంపు, బంధః=బంధము.

తా. తాను బ్రహ్మమని తెలియక దేవతా మనుష్యాదుల నుపాసించుటయే బంధము.

" కేవలమోక్షాపేక్షా సంకల్పోబంధః "

(శు-య ; ౩౮ నిరాలంబ)

టీ. కేవలమోక్షాపేక్షా సంకల్పః, కేవల=భేదత్రయరహితమైన, మోక్ష=మోక్షమందలి అపేక్షా=ఆశతోఁగూడిన, సంకల్పః=తలంపు, బంధః=బంధము. ౭

తా. స్వతస్సిద్ధముగా తాను ముక్తస్వరూపుఁడై యున్నందున, తనకు మోక్షము కావలయునని యజ్ఞానముతో తలఁచుటే బంధము.

" సంకల్పమాత్ర సంభవోబంధః " ౮

(శు-య ; ౩౮ నిరాలంబ.)

టీ. సంకల్పమాత్ర సంభవః-సంకల్పమాత్ర=ఒక్క సంకల్పము యొక్క, సంభవః=ఉదయము, బంధః=బంధము.

తా. కేవలము సంకల్పము కలుగుటయే బంధము.

" నిత్యానిత్య వస్తువిచారా దనిత్యసంసారసుఖదుఃఖవిషయ సమస్తక్షేత్రమమతా బంధక్షయోమోక్షః " ౯

(శు-య ; ౩౮ నిరాలంబ.)

టీ. నిత్యానిత్య వస్తువిచారాత్ = నిత్యానిత్య వస్తువిచారము వలన, అనిత్య సంసార సుఖదుఃఖవిషయ సమస్తక్షేత్రమమతా బంధక్షయః-అనిత్య=అశాశ్వతమైన, సంసార=సంసారమున, సుఖదుఃఖవిషయ=సుఖదుఃఖముల నిచ్చు విషయములైన, సమస్తక్షేత్ర=సమస్తక్షేత్రములందుగల, మమతాబంధక్షయః = మమకారమను బంధము యొక్క క్షయము (నాశము), మోక్షః=మోక్షము.

తా. బ్రహ్మము సత్యము, జగత్తు మిథ్య యని విచారించుట నిత్యానిత్య వస్తువిచారము. జగత్తు మిథ్య గావున, సంసారమున సుఖ

దుఃఖముల నిచ్చు విషయములైన పుత్రకళత్రక్షేత్రాదులందు మమకారము నశించుటయే మోక్షము. ఈ వస్తువు నాదియని అభిమానించుటే మమకారము. అదియేబంధము. అది నశించుటయే మోక్షము. ఆమమకారము నిత్యానిత్యవస్తు విచారమువలన నశించును గాని మఱియొక దానివలన నశింపదు.

"మనఏవమనుష్యాణాం కారణం బంధమోక్షయోః" ౧౦

"బంధాయవిషయాసక్తం ముక్త్యైనిర్విషయంస్మృతం" ౧౧

(శు-య ; ౯౯ శాట్యాయనీయ; అథర్వ ౧౦ త్రిపురాతాపని)

(సామ ౨౪ మైత్రాయణీ; కృ-య; ౨౧ అమృతబిందు)

టీ. మనుష్యాణాం=మనుష్యులకు, మనఏవ=మనస్సే, బంధమోక్షయోః=బంధమోక్షములకు, కారణం=హేతువగును, విషయాసక్తం= విషయాసక్తిగలమనస్సు, బంధాయ= బంధమునకనియు, నిర్విషయం = విషయాసక్తిలేనిమనస్సు ముక్త్యై=ముక్తికనియు, స్మృతం=చెప్పబడెను.

తా. మనుష్యులకు మనస్సే బంధమోక్షములకు హేతువగుచున్నది. కాని ఇతరు లెవ్వరు కారు. విషయములందు దగిలిన మనసు బంధమునిచ్చును. విషయములందు దగులని మనసు మోక్షమునకు హేతువగును. కావున ఇతరు లెవరైనను తనకు మోక్షమునిత్తురని విషయాసక్తితో నుండుట మూర్ఖత్వము.

"మమేతిబధ్యతేజంతు ర్నిర్మమేతి విముచ్యతే" ౧౨

"మమత్వేన భవేజ్జీవో నిర్మమత్వేన కేవలః" ౧౩

(సామ ; ౬౧ మహా ; అ ౪-కృ-య ; ౬౦ వరాహ)

(శు-య ; ౫౯ పైంగల అ ౪-సామ ; ౪౬ యోగచూడామణి)

టీ. జంతుః=మనుష్యుఁడు, మమేతి=నాదియని, బధ్యతే=బంధింపబడుచున్నాఁడు, నిర్మమేతి=నాదికాదని; విముచ్యతే=బంధమునుండి విడువబడుచున్నాఁడు; మమత్వేన=మమకారముచే, జీవః=జీవుఁడు, భవేత్=అగును, నిర్మమత్వేన=మమకారము లేకపోవుటచేత, కేవలః=అద్వితీయమైన పరమాత్మయగును.

తా. తనకంటె నితరవస్తువున్నదని దలఁచుట మమకారమునకు హేతువగును. ఆ మమకారముచే జీవత్వము గలుగుచున్నది. అద్వితీయబ్రహ్మమైన తనకంటె నితరములేదని తలఁచుట నిర్మమత్వమునకు హేతువగును. దానిచే తాను బ్రహ్మమగును.

“ స్వసంకల్పవశాద్బద్ధో నిస్సంకల్పాద్విముచ్యతే ” ౧౪
(సామ; ౬౧ మహా; అ ౨)

టీ. స్వసంకల్పవశాత్=తన సంకల్పమువలన, బద్ధః=బద్ధుఁడగుచున్నాఁడు. నిస్సంకల్పాత్=సంకల్పించకపోవుటవలన, విముచ్యతే=బంధముక్తుఁడగుచున్నాఁడు.

తా. స్పష్టము.

“ ద్రష్టాదృశ్యవశాద్బద్ధో దృశ్యాభావే విముచ్యతే ” ౧౫
(సామ ; ౬౧ మహా ; అ ౪)

టీ. ద్రష్టా=చూచువాఁడు, దృశ్యవశాత్=దృశ్యవశుఁడగుటవలన, బద్ధః=బద్ధుఁడగుచున్నాఁడు, దృశ్యాభావే=దృశ్యములేనపుడు, విముచ్యతే=ముక్తుఁడగుచున్నాఁడు.

తా. చూడబడుపదార్థమునకు వశుఁడైయున్నందున చూచువాఁడు బద్ధుఁడగుచున్నాఁడు. చూడబడు వస్తువులేనపు డభినివేశము లేనివాఁడై ముక్తుఁడగును. కావునతనకంటె నన్యమైనదృశ్యము లేదనియు సమస్తము బ్రహ్మముయొక్క వివర్తమనియు నిశ్చయింపవలయును.

"ఇచ్ఛామాత్రమవిద్యేయం తన్నాశో మోక్షఉచ్యతే" ౧౬
(సామ ; ౬౧ మహా ; అ ౪)

టీ. ఇయమవిద్యా=ఈయవిద్య ; ఇచ్ఛామాత్రం=ఇచ్ఛారూపమైనది ; తన్నాశః=ఇచ్ఛామాత్రమైన యీయవిద్యానాశమే ; మోక్షః=మోక్షమని ; ఉచ్యతే=చెప్పబడుచున్నది.

తా. ఇచ్ఛామాత్రమైనది (రాగాత్మకమైనది) యవిద్యయనబడును. ఈయవిద్యచేత నేతాను బద్ధుఁడగుచున్నాఁడు. అవిద్యానాశమున తాను బ్రహ్మమేయగుచున్నాఁడు.

"భోగేచ్ఛామాత్రకోబంధః తత్త్యాగో మోక్షఉచ్యతే" ౧౭
(సామ ; ౬౧ మహా ; అ ౫)

టీ. భోగేచ్ఛామాత్రకః = భోగము కావలయునను నిచ్ఛయే, బంధః=బంధము, తత్త్యాగః=ఆభోగేచ్ఛను విడుచుటయే, మోక్షః=మోక్షమని, ఉచ్యతే=చెప్పబడుచున్నది.

తా. సహజములైన యాహార నిద్రాదులనుగాక భోగమును గోరుట బంధము. భోగములనుగోరక యదృచ్ఛాలాభసంతుష్టుఁడగుట మోక్షము.

"చిత్తైచిత్త్యకలితోబంధః తన్ముక్తిర్ముక్తిరుచ్యతే" ౧౮
(సామ ; ౬౧ మహా ; అ ౬)

టీ. చిత్=జీవునకు, చైత్య=చిత్తవృత్తులతో, కలిత=కూడుకొనుట, బంధః = బంధమగును, తన్ముక్తిః = దానినుండి గలిగినముక్తి, ముక్తిః=ముక్తియని, ఉచ్యతే=చెప్పబడుచున్నది.

తా. స్పష్టము.

"అనాస్థైవహి నిర్వాణం దుఃఖమాస్థాపరిగ్రహః" ౧౯

(సామ; ౬౧ మహా; అ ౪)

టీ. అనాస్థైవహి=సంకల్పము లేకపోవుటయే, నిర్వాణం=మోక్షము, ఆస్థాపరిగ్రహః=సంకల్పించుటయే, దుఃఖం=దుఃఖము.

తా. స్పష్టము.

"కర్మణాబధ్యతే జంతుర్విద్యయాచ విముచ్యతే" ౨౦

(శు-య; ౬౦ సన్యాస; అ ౨)

టీ. జంతుః=మనుష్యుఁడు, కర్మణా=కర్మముచేత, బధ్యతే=బంధింపబడుచున్నాఁడు, విద్యయా=జ్ఞానముచేత, విముచ్యతే=ముక్తుఁడగుచున్నాఁడు.

తా. స్పష్టము.

"స్వరూపావస్థితిర్ముక్తిస్తద్భ్రంశోఽహంత్వవేదనం" ౨౧

(సామ; ౬౧ మహా; అ ౫)

టీ. స్వరూప=పరమాత్మస్వరూపమున; అవస్థితిః=ఉండుట; ముక్తిః=మోక్షము; అహంత్వ=అహంతయొక్క (నేనను) వేదనం=జ్ఞానము, తద్భ్రంశః=ఆముక్తిభంగము.

తా. తానే పరమాత్మయని నిశ్చయించుట మోక్షము. నేనను భేదబుద్ధిగలిగి యుండుటే ముక్తికి భంగమై బంధహేతువగును.

"చిత్తేచలతిసంసారో నిశ్చలే మోక్షఉచ్యతే" ౨౨

(కృ-య; ౬౩ యోగశిఖ; అ ౬)

టీ. చిత్తే=చిత్తము; చలతి=చలించుచుండగా; సంసారః=సంసారమగును; నిశ్చలే=నిశ్చలమైయుండగా; మోక్షః=మోక్షమని; ఉచ్యతే=చెప్పబడుచున్నది.

తా. స్పష్టము.

"బంధోహి వాసనాబంధో మోక్షస్స్యాద్వాసనాక్షయః" ౨౩

(శు-య; ౧౦౮ ముక్తిక ; అ ౨)

టీ. వాసనాబంధః=వాసనాబంధమే, బంధోహి=బంధము నిశ్చయము, వాసనాక్షయః= వాసనలు క్షీణించుటయే, మోక్షః=మోక్షము, స్యాత్=అగును.

తా. చిత్తవృత్తికి హేతువై బీజరూపమునసుండు సంస్కారమే వాసనయనబడును. బీజము వృక్షమగునటుల వాసనయే వృత్తిరూపమునబరిణమించును. కావున వాసనా సముదాయమే బంధహేతువగును. వాసనాక్షయమే మోక్షహేతువగును.

"పదార్థభావనాదార్ఢ్యం బంధఇత్యభిధీయతే" ౨౪

(సామ; ౬౦ మహో ; అ ౨)

టీ. పదార్థభావనాదార్ఢ్యం = విషయచింతాది దృఢత్వమే ; బంధఇతి=బంధమని; అభిధీయతే=చెప్పబడుచున్నది.

తా. దృఢముగా విషయములను చింతించుటయగు మనోరాజ్యమే బంధహేతువగును.

"వాసనాతానవం బ్రహ్మన్ మోక్షఇత్యభిధీయతే" ౨౫

(సామ; ౬౦ మహో.)

టీ. బ్రహ్మన్=ఓబ్రహ్మమా; వాసనాతానవం=వాసనలు కృశించుటయే; మోక్షఇతి=మోక్షమని; అభిధీయతే=చెప్పబడుచున్నది.

తా. వాసనలు క్షీణించుటయే మోక్షము, లోకవాసన, దేహవాసన, శాస్త్రవాసన యని వాసన మూడువిధములు. లోకమున తనకు

సర్వవిధములైన గౌరవము గలుగవలయునని దంభమునగాని మఱియెట్లు గాని చింతించుచు ప్రవర్తించుట లోకవాసన. సర్వవిధముల తన దేహము మంచిస్థితిలో నుండవలయుననియు, తనయంత సౌందర్యము గలవాఁడు లేడనుటయును దేహవాసన. శాస్త్రమునందు తనపాటివాఁడు లేఁడనియు సమస్త శాస్త్రములు తనకు తెలియవలయుననియు కోరుట శాస్త్రవాసనయనబడును.

"నమోక్షో నభసః పృష్ఠేనపాతాలేనభూతలే" ౧౬

"సర్వాశాసంక్షయేచేతః క్షయోమోక్షఇతీర్యతే" ౧౭

(అథర్వ; ౭౦ అన్నపూర్ణ; అ ౨.)

టీ. మోక్షః=మోక్షము, నభసః=ఆకాశముయొక్క, పృష్ఠే=వెనుకభాగమున, న=లేదు, పాతాలే=పాతాలమందు, న=లేదు, భూతలే=భూలోకమున, న=లేదు, సర్వాశాసంక్షయే=సమస్తాశలు క్షీణించు సమయమున, చేతఃక్షయః=చిత్తనాశము గలుగుట, మోక్షఇతి=మోక్షమని, ఈర్యతే=చెప్పబడుచున్నది.

తా. వృత్తులతోగూడిన చిత్తము నశించుటయే మోక్షము గాని మోక్షమనఁగా నాకాశము వెనుకగాని పాతాళమునగాని భూలోకమునగానియుండు స్థానవిశేషముగాదు. స్థానవిశేషమనుట యవివేకము.

"మోక్షో మేఽస్త్వితిచింతాంతర్జాతా చేదుత్థితం మనః" ౧౮

"మననోత్థేమనస్యేష బంధ స్సాంసారికోమతః" ౧౯

(అథర్వ; ౭౦ అన్నపూర్ణ; అ ౨)

టీ. మోక్షః=మోక్షము; మే=నాకు; అస్తు=అగుగాక; ఇతిచింతా=అనుచింత; అంతః=లోపల; జాతాచేత్=పుట్టెనేని; మనః=మనస్సు, ఉత్థితం=పుట్టినదగును; మనసి=మనస్సు; మననోత్థే=మననమువలన

విజృంభించుచుండగా; ఏషః=ఈమనోజృంభణము; సాంసారికః=సంసారరూపమైన; బంధః=బంధము; మతః=ఇష్టము;

తా. మోక్షము నాకు గావలెనని కోరుటచే మనస్సు పుట్టును. ఆమనస్సుపుట్టుటయే సంసారరూపమైన బంధమగును. తాను ముక్తుఁడైన పరమాత్మయని తలఁపక మోక్షము కావలయునని కోరుటయే సంసారరూపమైన బంధము.

"తదమార్జనమాత్రం హిమహాసంసారతాంగతం" 30
"తత్ప్రమార్జనమాత్రం తుమోక్షఇత్యభిధీయతే" 3౧
(అథర్వ; ౭౦ అన్నపూర్ణ; అ ర)

టీ. తదమార్జనమాత్రంహి, తత్ = ఆమనోజృంభణముయొక్క; అమార్జనమాత్రంహి=తొలగించకపోవుటయే ; మహాసంసారతాం=మహాసంసారత్వమును; గతం=పొందినది; తత్ప్రమార్జనమాత్రంతు, తత్=ఆమనోజృంభణముయొక్క; ప్రమార్జనమాత్రంతు=తొలఁగించుటయే; మోక్షఇతి=మోక్షమని; అభిధీయతే=చెప్పబడుచున్నది.

తా. వృత్తులతోగూడిన చిత్తమే సంసారము. వృత్తులతోగూడిన చిత్తము నశించుటయే మోక్షము.

ఇతి సార్థాంతికబంధమోక్షవాక్యాన్యేకత్రింశత్

ఇట్లు సార్థాంతిక బంధమోక్షవాక్యములు ముప్పదియొకటి

ఇతి ద్వితీయం ప్రకరణం సమాప్తమ్.

ఇట్లు రెండవప్రకరణము సమాప్తము.

శ్రీ

సద్గురవేనమః.

3 అవిద్వన్నిందావాక్య ప్రకరణము.

"అథ యోఽన్యాం దేవతాముపాసతేఽన్యోసావన్యోహమస్మీతి
నసవేద యథాపశుః" ౧

(శు-య ; ౧౧ బృహదారణ్యక ; అ 3 ; బ్రా ౪)

టీ. అసౌ=వీఁడు, అన్యః=నాకంటె పరుఁడనియు, అహం=నేను, అన్యః=పరుఁడననియు, యః=ఎవఁడు, అన్యాం=ఇతరమైన, దేవతాం=దేవతను, ఉపాసతే = ఉపాసించుచున్నాఁడో, సః=వాఁడు, యథాపశుః=పశువువలెనే, నవేద=తెలిసినవాఁడుకాఁడు.

తా. తాను బ్రహ్మమని తెలియక వాఁడీశ్వరుఁడు, గొప్పవాఁడు, నేను జీవుఁడను తక్కువవాఁడనని, యెవఁడన్యదేవత నుపాసించుచున్నాఁడో వాఁడు తత్వజ్ఞుఁడుకాఁడు. వాఁడేపశువు.

"అత్రభిదామివమన్యమానః శతధాసహస్రధాభిన్నో మృత్యోస్సమృత్యుమాప్నోతి.
౨

(అధర్వణ ; ౨౭ నృసింహోత్తరతాపనీ ; ఖం ౯)

టీ. అత్ర=భేదత్రయములేని యీ బ్రహ్మమందు, భిదామివ=భేదమున్నట్లు, మన్యమానః=తలచుచున్న, సః= వాఁడు, మృత్యోః=మృత్యుదేవతవలన, శతధా=నూరురీతులుగను, సహస్రధా=వేయిరీతులుగను, భిన్నః=పగిలినవాఁడై, మృత్యుం=నాశమును, ఆప్నోతి=పొందును.

తా. స్వజాతీయ విజాతీయ స్వగతభేదములులేని బ్రహ్మమున నెవఁడు జగజ్జీవేశ్వరాది భేదమును తలఁచుచున్నాఁడో వాఁడు నూరు

వేయిరీతులుగ భిన్నుఁడై నశించునుగాన భేదమును తలఁచరాదు. వినరాదు.

"కర్తృత్వాద్యహంకార భావనా రూఢోమూఢః" ౩

(శు-యు ; ౩౮ నిరాలంబ.)

టీ. కర్తృత్వాద్యహంకారభావనారూఢః, కర్తృత్వాది = చేయుటమొదలగు పనులందు, అహంకారభావనా= నేనను వృత్తిపైని, ఆరూఢః= ఎక్కినవాఁడు, మూఢః= మూఢుఁడు.

తా. కర్తృత్వభోక్తృత్వాదులందు అహంకారభావనగలవాఁడు మూఢుఁడు. తత్వజ్ఞుఁడుకాఁడు.

"మృత్యోస్సమృత్యుమాప్నోతియ ఇహనానేవపశ్యతి" ౪

(కృ-యు ; ౩ కఠ ; అ ౨) (ఋ ; ౭౨ ఆత్మబోధ)

(శు-యు ; ౧౦ బృహదారణ్యక ; అ ౬ ; బ్రా ౪)

టీ. యః=ఎవఁడు, ఇహ=ఈ బ్రహ్మమందు, నానేవ=నానాత్వమున్నట్లు, పశ్యతి=చూచుచున్నాఁడో, సః=వాఁడు, మృత్యోః=మృత్యువువలన, మృత్యుం=నాశమును, ఆప్నోతి=పొందుచున్నాఁడు.

తా. అద్వితీయమైన బ్రహ్మమున నెవఁడు నానాత్వమున్నట్లు చూచునో, వాఁడు సంసారరూపమైన మృత్యువున నశించును.

"అనుభూతిం వినామూఢో వృథాబ్రహ్మణిమోదతే" ౫

"ప్రతిబింబితశాఖాగ్ర ఫలాస్వాదనమోదవత్" ౬

(సామ ; ౨౯ మైత్రేయ ; అ ౨)

టీ. ప్రతిబింబితశాఖాగ్రఫలాస్వాదన మోదవత్:-ప్రతిబింబిత= నీటియందుప్రతిఫలించిన, శాఖాగ్ర=కొమ్మకొనలందుండు, ఫలాస్వాదన

మోదవత్ :-ఫల=ఫలముయొక్క, ఆస్వాదన = అనుభవించుటచే నైన, మోదవత్ =సంతోషముగలవాఁడు వలెను, అనుభూతింవినా=బ్రహ్మానుభవములేక, బ్రహ్మణి=వేదాన్తశాస్త్రమందు, మూఢః = మూఢుఁడు, వృథా=వ్యర్థముగా, మోదతే=సంతోషించుచున్నాఁడు.

తా. నీటియందు ప్రతిఫలించిన ఫలమును జూచి సంతోషించిన వానివలె, అనుభవములేక వేదాన్తశాస్త్రమును చదివినంతమాత్రమున మూఢుఁడు తాను కృతకృత్యుఁడగుచున్నాఁడు. అందువలన ప్రయోజనములేదు. వేదాన్తశాస్త్రమెట్లు ప్రవర్తించుమని చెప్పునో యట్లు ప్రవర్తించుటకు శాస్త్రమును జదువవలయును. అట్లు వర్తింపవలెను.

“ అష్టాంగంచ చతుష్పాదంత్రిస్థానం పంచదైవతం ” ౭
“ ఓంకారంయోనజానాతి బ్రాహ్మణోనభవేత్తుసః ” ౮

(కృ-య ; ౩౮ ధ్యానబిందు.)

టీ. అష్టాంగంచ=ఎనిమిదియంగములు, చతుష్పాదం=నాలుగు పాదములు, త్రిస్థానం=మూఁడుస్థానములు, పంచదైవతం=పంచదేవతలును, స్వరూపముగాగల, ఓంకారం=ఓంకారమును, యః=ఎవఁడు, నజానాతి= ఎఱుఁగఁడో, సః=వాఁడు, బ్రాహ్మణః=బ్రహ్మవేత్త, నభవేత్తు=కానేకాదు.

తా. విశ్వతైజసప్రాజ్ఞ విరాడ్ఢిరణ్యగర్భాన్తర్యామికూటస్థ పరమాత్మలను నెనిమిది అంగములును, “ అకారోకార మకారార్ధమాత్రలు ” అను నాలుగుపాదములును, జాగ్రత్స్వప్నసుషుప్తులను మూఁడుస్థానములును, బ్రహ్మవిష్ణుమహేశ్వరరుద్ర సదాశివులను పంచదైవతములను స్వరూపముగా గలది “ఓం” కారము. అట్టి ఓంకారమును జపించనివాఁడు బ్రాహ్మణుఁడు కాఁడు సమస్తము నోంకారముగా భావింపవలెను.

" అతివర్ణాశ్రమం రూపం సచ్చిదానందలక్షణం " ౯
" యోనజానాతిసోఽవిద్వాన్‌కదాముక్తోభవిష్యతి " ౧౦
(కృ-య; ౯౮ వరాహ; అ ౨)

టీ. అతివర్ణాశ్రమంరూపం=వర్ణాశ్రమరూపముల నతిక్రమించినదియు, సచ్చిదానందలక్షణం=సత్యజ్ఞానానందస్వరూపమునైన యాత్మను; యః=ఎవఁడు; నజానాతి=తెలిసికొనఁడో; సః=ఆ; అవిద్వాన్=మూర్ఖుఁడు; కదా=ఎప్పుడు; ముక్తః=ముక్తుఁడు; భవిష్యతి=కాగలఁడు (అనఁగా కాఁడు)

తా. స్పష్టము.

"కుశలాబ్రహ్మవార్తాయాం వృత్తిహీనాస్సురాగిణః " ౧౧
" తేప్యజ్ఞానతయానూనం పునరాయాన్తియాన్తిచ" ౧౨
(కృ-య; 32 తేజోబిందు; అ ౧)

టీ. సురాగిణః=విషయములందు గాఢానురాగముగలవారును; వృత్తిహీనాః=బ్రహ్మానుభవములేనివారును; బ్రహ్మవార్తాయాం=వేదాన్తశాస్త్రమందు; కుశలాఅపి=సమర్థులైనను; తే=వారు; అజ్ఞానతయా=తెలియమిచే; పునః=మఱల; ఆయాన్తి=వచ్చుచున్నారు; యాన్తి=పోవుచున్నారు.

తా. వేదాన్తశాస్త్రమందు ప్రావీణ్యముగలవారైనను, విషయములందు రాగముగలవారై రేని వారు జననమరణములను బొందుచుందురు గాని మోక్షమునొందరు. వేదాన్తశాస్త్రము లెస్సఁగనెఱిగియట్లు నడువవలయును. కేవల శాస్త్రజ్ఞానమున ప్రయోజనములేదు.

"కాష్ఠదండోధృతోయేన సర్వాశీజ్ఞానవర్జితః" ౧౩
(శు-య; ౧౯ పరమహంస) (అధర్వణ; ౪3 నారదపరివ్రాజక)

"స్వాయత్తమేకాంతహితం స్వేప్సితం త్యాగవేదనం" ౧౪
"యస్యదుష్కరతాం యాతం ధిక్తం పురుషకీటకం" ౧౫

(సామ; ౬౧ మహా; అ ౪)

టీ. యేన=ఎవనిచే, కాష్ఠదండః = కఱ్ఱతో చేయబడిన దండము, ధృతః=ధరింపబడునో, సర్వాశీ=అన్నిటినితినువాఁడును, జ్ఞానవర్జితః=ఆత్మజ్ఞానము లేనివాఁడును, స్వాయత్తం = తనయధీనమున నున్నదానిని, ఏకాంతహితం = జగద్విషయమై తనకు మిక్కిలి హితమునిచ్చునదియు, స్వేప్సితం=తనచే గోరబడినదియునగు వస్తువును, త్యాగవేదనం=విడుచుటకు జ్ఞానము, యస్య=ఏమనుష్యునకు, దుష్కరతాంయాతం=దుష్కరమగునో, పురుషకీటకం=పురుషాకృతిని దాల్చిన పురుగువంటి, తం=వానిని, ధిక్=నిందింపవలయును.

తా. సన్న్యాసలక్షణమైన దండమునుధరించి యెవఁడు భిక్షులకు మాత్రము తిరుగునో ధనమునిమిత్త ముపదేశించునో గృహస్థులకంటె నెక్కుడు శయ్యాదిభోగములనుగోరునో యేసన్న్యాసితన కిష్టమైన విషయమును విడువఁడో యాసన్న్యాసి మేకవన్నెపులి. వాఁడు పురుఁగువంటి వాఁడు. పూజ్యుఁడుకాఁడు కావున వానిని విడువవలయును. ఆదరింపఁగూడదు.

'అద్వితీయంబ్రహ్మతత్త్వం నజానంతియదాతదా" ౧౬
'భ్రాన్తాఏవాఖిలాస్తేషాం క్వముక్తిః క్వేహవాసుఖం" ౧౭

(కృ-య ; ౯౨ వరాహ-అ ౨)

టీ. అద్వితీయం=తనకంటె రెండవదిలేనిదైన ; బ్రహ్మతత్త్వం = బ్రహ్మస్వరూపమును; యదా=ఎప్పుడు ; నజానంతి=ఎఱుఁగరో ; తదా= అప్పుడు ; అఖిలాః(అపి)=అందఱును భ్రాంతాఃఏవ=భ్రాంతిగలవారే; తేషాం=ఆభ్రాంతిగలవారికి ; క్వముక్తిః=ముక్తిఎక్కడిది ? ఇహవా= ఈలోకమందైనను ; సుఖంక్వ=ఎక్కడసుఖము.

తా. బ్రహ్మస్వరూప మెఱుఁగనంతవరకు నందఱును భ్రాంతులే. ఆయజ్ఞానులకు మోక్షమెక్కడిది? మోక్షములేకున్నను సంసారమందైనను వారికి సుఖములేదు. కావున, స్థిరచిత్తముగలవారై యుండవలయును. స్థిరచిత్తములేనివారికి గడియగడియకు భ్రాంతియే గలుగుచుండును. ఆ భ్రాంతిగలవారి కెవరేమిచెప్పినను దానియందు విశ్వాసముండదు. అట్టివారికి మోక్షముగలుగదు. సంసారమునను సుఖము గలుగదు.

"అజ్ఞానోపహతో బాల్యే యౌవనే వనితాహృతః" ౧౭

"శేషే కళత్రచింతార్తః కింకరోతి నరాధమః" ౧౮

(సామ-౬-౧ మహో-అ ౬)

టీ. బాల్యే=బాల్యమందు; అజ్ఞాన=అజ్ఞానముచేత; ఉపహతః=కొట్టబడినవాఁడు; యౌవనే=యౌవనకాలమందు; వనితాహృతః=స్త్రీలచేజయింపబడినవాఁడు; శేషే=మిగిలినముసలితనమందు; కళత్రచింతార్తః=భార్యావిషయమైన చింతచే పీడింపబడినవాఁడు; నరాధమః=అట్టి నరాధముఁడు; కింకరోతి=ఏమిచేయువాఁడు?

తా. బాల్యమున నజ్ఞానముతో నుండును. యౌవనమున స్త్రీలోలుఁడై యుండును. ముసలితనమున పుత్రకళత్రాదులవిషయమై పాటుపడుచు చింతించుచుండును. ఇట్లుండుట యధమునిలక్షణము. అట్టి నరాధముఁడు బ్రహ్మధ్యాన మెట్లుచేయగలఁడు? బ్రహ్మస్వరూప మెఱుఁగుటకు ముఖ్యముగ యౌవనమును తరువాత ముసలితనముడు తగిన కాలములు. అట్టికాలమందు తత్త్వవిచారణను చేయుటను మాని భార్యాపుత్రులనిమిత్తమై ఏడ్చుచుండు నరాధముఁడు ముక్తిని బొందలేదు.

ఈవిషయములో శ్రీకృష్ణులవారు ఉత్తరగీతలలో చెప్పినకొన్ని శ్లోకములను చూడవలెను.

"ఇచ్ఛాద్వేషసముత్థేన ద్వంద్వమోహేనజంతవః" ౨౦
"ధరావివరమగ్నానాం కీటానాం సమతాంగతాః" ౨౧

(సామ; ఉ. సన్న్యాస)

టీ. ఇచ్ఛా=కోరిక (రాగము) చేతను, ద్వేష=ద్వేషముచేతను, సముత్థేన=పుట్టిన, ద్వంద్వమోహేన=సుఖదుఃఖాది ద్వంద్వమోహము చేతను, జంతవః=మూఢులగు మనుష్యులు, ధరా = భూమియందలి, వివర=రంధ్రములందు, మగ్నానాం=దిగబడియున్న, కీటానాం=పురుగుల యొక్క, సమతాం=సమత్వమును, గతాః=పొందినవారగుచున్నారు.

తా. రాగద్వేషములచే గలుగు సుఖదుఃఖాది ద్వంద్వములందు గల మోహముచే జనులు భూమికన్నములలో నుండు పురుగులవంటి వారై యధోగతిని పొందుదురు. కావున మోహము విడచి తత్త్వ విచారము చేయవలయును. ఇచ్ఛాద్వేషములు, సుఖదుఃఖములు, కలిమి లేములు, పుణ్యపాపములు, ఇత్యాదులు ద్వంద్వములనబడును. ఇవి రాగద్వేషములవలనగలుగును. సుఖానుశయీరాగః, దుఃఖానుశయీ ద్వేషః, అని రాగద్వేషముల లక్షణములుపతంజలిచే జెప్పబడెను.

ఇతిసార్థాంతికా విద్వన్నిందావాక్యైకవింశతిః.

ఇట్లు సార్థాంతికా విద్వన్నిందావాక్యము లిరువదియొకటి.

ఇతి తృతీయం ప్రకరణం సమాప్తమ్.

ఇట్లు మూడవప్రకరణము సమాప్తము.

శ్రీ

సద్గురవేనమః.

౪ జగన్మిథ్యావాక్యప్రకరణము.

" నాన్యత్కించనమిషత్ " ౧

(ఋ; ౧ ఐతరేయ.)

టీ. అన్యత్ =బ్రహ్మమునకన్న నితరమైనది; కించన=ఏమియును; న=లేదు; మిషత్ =వ్యాజముగను.

తా. బ్రహ్మమొక్కటియేగాని బ్రహ్మమునకన్న వ్యతిరేకమైనది మఱియొకటిలేదు. మఱియొకటియున్నట్లు కనబడునేని యది మృగతృష్ణలోని జలమువలె మిథ్యయైనది.

" వాచారంభణం వికారోనామధేయం " ౨

(సామ; ఛాందోగ్య; ప్ర ౬; ఖ౧.)

టీ. వాచారంభణం=వాక్ప్రారంభమును (నామము) వికారః=పరిణామాదివికారమును (రూపము) నామధేయం=పేరుమాత్రము.

తా. వస్తువున నామరూపములు కల్పింపబడినవి యదార్థములు కావు. మన్నువంటి కారణమైనబ్రహ్మ, నామరూపములుగలిగి కుండవంటి కార్యమైన జగత్తు కల్పింపబడెను. కార్యము నశించును. దానితో నామరూపములును నశించును. మిగుల వస్తుధర్మములైన అస్తిభాతిప్రియములే యుండును. అస్తిభాతి ప్రియస్వరూపమైన బ్రహ్మము నిత్యమనియు, నామరూపాత్మకమై దానియందు కల్పింపబడిన జగత్తు మిథ్యయనియును, తత్వజ్ఞానమున దెలియవలయును. ఈశ్రుత్యర్థము పంచదశి ౧౩ వ ప్రకరణమైన అద్వైతానందములో ౩౭, ౩౮ శ్లోకములయందు

చెప్పబడియున్నది. "ఓల్లసిన వాగ్విష్పాద్యం. నామమాత్రం వికారోః స్యసత్తతా" చిత్రదీపము ౧౯౫ శ్లోకముగూడ చూడవలయును.

"అతోఽన్యదార్తం"

(శు-యు; ౧౦ బృహదారణ్యక; అ ౫ బ్రా ౪; ౫)

టీః అతః=ఈ కారణమువలన; అన్యత్=ఇతరమైనది; మార్తం=మట్టిసంబంధమైనది.

తా. నామరూపములు మిథ్యలు. సమస్తము నామరూపముల తో గూడినదే గావున నామరూపములులేని బ్రహ్మమునకన్న నితరమైన దంతయును నశించును. జగత్తునశించునని "మిథ్య" యనఁగా నున్నట్లు కనుపడునది, వాస్తవముగా లేనిది.

పాఠాంతరము; "అతోఽన్యదార్తం" ఈ పాఠమందు "ఆర్త" శబ్దమునకు "నశించునది" యనునర్థము.)

"నతుతద్ద్వితీయమస్తి" ౪

(శు=యు; ౧౦ బృహదారణ్యక; అ ౬; బ్రా ౩)

టీ. ద్వితీయం=బ్రహ్మమునకన్న రెండవది, నత్వస్తి=లేనేలేదు.

తా. బ్రహ్మమునకన్న సజాతీయమైన రెండవవస్తువుకాని విజాతీయమైన రెండవవస్తువుకాని స్వగతమైన రెండవవస్తువుగాని నిజముగ లేదు.

"నాత్రకాచనభిదాస్తి" ౫

(అధర్వ; ౨౭ నృసింహోత్తరతాపినీ; ఖం ౮)

టీ. అత్ర=ఇక్కడ (నామరూపాత్మకమైన జగత్తు తనయందు కల్పింపబడఁగా నా జగత్తున బ్రవేశించిన ప్రత్యగాత్మస్వరూపుఁడైన తన యందు) భిదా=భేదము, కాచన=ఒకింతయైనను, నాస్తి=లేదు.

తా. ఉపాధు లనేకములుగా నున్నందున వానియందు ప్రత్య గాత్మ వేఱు వేఱుగా నున్నటుల కనబడుచున్నను నానాఘటములందుండు ఆకాశమువలె నొకటియేగాని వేఱుగాదు. కావున నిక్కడ భేదము లేదు.

" నైవతత్ర కాచనభిదాస్తి " ౬

(అధర్వణ; ౨౭ నృసింహోత్తరతాపినీ; ఖం ౮; ౨)

టీ తత్ర=అక్కడను (నామరూపాత్మకమైన జగత్తు తోఁచక ముందున్న బ్రహ్మమందు) కాచన=ఒకింతయును; భిదా=భేదము; నాస్త్యేవ=లేనేలేదు.

తా. సృష్టికిముందు బ్రహ్మము సజాతీయ విజాతీయ స్వగతభేదములు లేక యుండెను. సృష్టియైన తరువాతను నట్లేయున్నది. తనయందవయవాదులచే గలుగు భేదము స్వగతభేదమనబడును. తనవంటిది మఱియొకటియుండ సజాతీయ భేదమగును. తనకంటె నన్యమైనది మఱియొకటియుండ విజాతీయభేదమనబడును. బ్రహ్మము భేదములేనిదిగాన జగత్తు మిథ్యయగును.

" సర్వం వికారజాతం మాయామాత్రం " ౭

టీ. వికారజాతం=నామరూపవికారములు కలిగి యుద్భవించినది, సర్వం=సమస్తమును; మాయామాత్రం = మాయాస్వరూపమైనది. (లేనిదే)

తా. బ్రహ్మము భేదత్రయములేనిది. కావున దానికివ్యతిరిక్తమై నామరూపవికారములతో గూడిన జగత్తంతయు నింద్రజాలమువంటిది గాని వాస్తవముకాదు. యా, మా, సా=మాయా, ఏదిలేనిదోయది "మాయ" యని మాయాశబ్దార్థము.

" సర్వత్ర నహ్యస్తి ద్వైతసిద్ధిర్నాస్తి ద్వైతం కుతో మర్త్యాః "
(అథర్వణ; ౨౭ నృసింహోత్తరతాపినీ; ఖం-౮)
(శు-య; ౩౦ సుబాల; ఖం -౫)

టీ. సర్వత్ర=సర్వవ్యాపకమైన (అనంతమైన) బ్రహ్మమందు; ద్వైతసిద్ధిః=ద్వైతమైన ప్రపంచోత్పత్తి; నాస్తి హి=నిశ్చయముగా లేదు; ద్వైతం=ప్రపంచము; నాస్తి=లేదు; మర్త్యాం=మనుష్యాదిభేదము, కుతః=ఎట్లుండును.

తా. ప్రపంచము బ్రహ్మమునందు లేదు. ప్రపంచమే మిథ్యయగు నప్పుడందలి యవాంతరభేదమైన మనుష్యాదిక మెట్లు నిజమగును.

" ప్రపంచో యదివిద్యేత నివర్తేత నసంశయః " ౯

" మాయామాత్రమిదం ద్వైత మద్వైతం పరమార్థతః " ౧౦

(అథర్వణ; ౬ మాండూక్య; శ్రీగౌడపాదీయకారికాంతర్గతం.)

టీ. ప్రపంచః=ప్రపంచము; విద్యేత యది=ఉన్నదేని; నివర్తేత=నివర్తించును; నసంశయః=సంశయములేదు; ఇదం ద్వైతం=ద్వైతమైన యీజగత్తు; మాయామాత్రం=మాయాస్వరూపమైనది; పరమార్థతః=వాస్తవముగ; అద్వైతం=అద్వితీయమైనబ్రహ్మమే నిత్యమైనది.

తా. ఈప్రపంచములేదు. ఉన్నట్లు గనుపడునేని నిత్యానిత్యవస్తు విచారమున నివర్తించును. ద్వైతము మాయాకార్యము. వాస్తవమున నద్వైతమైన బ్రహ్మమే నిత్యము.

" వికల్పోవి నివర్తేత కల్పితో యది కేనచిత్ " ౧౧

" ఉపదేశాదయం వాదో జ్ఞాతే ద్వైతంనవిద్యతే " ౧౨

(అథర్వణ; ౬ మాండూక్య; గౌడపాదీయోపనిషత్కారికాంతర్గతం)

టీ. కేనచిత్=ఒకానొకనిచేతను; వికల్పః=ఒకప్పుడుతోంచి మఱియొకప్పుడు కనుపడని ప్రపంచము; కల్పితో యది=కల్పింపబడినదగు నేని; వినివర్తేత=నివర్తించును; ఉపదేశాత్=తత్త్వోపదేశమువలన; అయంవాదః=ఈకార్య కారణవిచారరూపమైన వాదము; జ్ఞాతే=తెలియబడుచుండగా; ద్వైతం=జగత్తు; నవిద్యతే=ఉండదు.

తా. నిర్వికల్పమైన బ్రహ్మమందు వికల్పమైన జగత్తైననిచే కల్పింపబడినను, నిత్యానిత్య వస్తువిచారమున నా జగత్తు నివర్తించును. మఱియును గురూపదేశమున కార్యకారణవిచారము తెలియబడుచుండగా ద్వైతమైనజగత్తు మిథ్యయని తోచును.

"ద్వితీయకారణాభావాదనుత్పన్నమిదంజగత్" ౧౩

"యథైవహి నభశ్శూన్యం జగచ్ఛూన్యం తథైవహి" ౧౪

(సామ; ౬౧ మహో; అ ౫)

టీ. ద్వితీయకారణాభావాత్ = రెండవకారణము లేమివలన, ఇదంజగత్ = ఈ జగత్తు, అనుత్పన్నం=పుట్టనిదే, నభః = ఆకాశము, యథైవ=ఏరీతిన, శూన్యం=శూన్యమో, తథైవ=ఆరీతిగానే, జగత్= జగత్తు, శూన్యంహి=శూన్యమేకదా.

తా. ఉపాదాన నిమిత్తములను రెండు కారణములు లేనిది, కార్యము కలుగదు. బ్రహ్మముకన్న సజాతీయ కారణముగాని, విజాతీయ కారణముగాని రెండవది లేనందునను స్వగతభేదమైనను బ్రహ్మమునకు లేనందునను జగత్తు పుట్టలేదు. ఆకాశము నీలిరంగుగా నున్నట్టు గనబడుచున్నను శూన్యమైనటులు జగత్తు కనబడుచున్నను మిథ్యయే.

"ఇదంప్రపంచం యత్కించిద్యద్యజ్జగతివీక్ష్యతే" ౧౫

"దృశ్యరూపంచదృగ్రూపం సర్వంశశవిషాణవత్" ౧౬

(కృ-య; ౩౯ తేజోబిందు.)

టీ. జగతి=జగత్తునందు, యత్కించిత్=ఏకొంచెమైనను, ఇదం ప్రపంచం = పాంచభౌతికమైనది, యద్యత్=ఏదియేదైనను, వీక్ష్యతే= చూడబడుచున్నదో, దృశ్యరూపంచ=దృశ్యరూపమైనదియును, దృగ్రూపం=చూచునదియును, సర్వం=సమస్తమును, శశవిషాణవత్=కుందేటికొమ్మువంటిది

తా. తెలియబడునది యంతయును దృశ్యము చూచుచున్న తెలిసికొనుచున్న జీవుడు దృగ్రూపము. జగత్తును, జీవుడును సర్వము కుందేటికొమ్మువలెనే శూన్యమైనది.

"అయంప్రపంచో నాస్త్యేవనోత్పన్నంనోత్థితంజగత్" ౧౭

"చిత్తంప్రపంచఇత్యాహుర్నాస్తి నాస్త్యేవసర్వదా" ౧౮

(కృ-యు; ३८ తేజోబిందు ; అ ४)

టీ. అయంప్రపంచః = ఈప్రపంచము, నాస్తి వ = లేనేలేదు, జగత్ = జగత్తు, నోత్పన్నం=పుట్టినదికాదు, నోత్థితం=విజృంభణముగాదు, చిత్తం=చిత్తమే, ప్రపంచఇతి=ప్రపంచమని, ఆహుః=చెప్పెదరు, నాస్తి= లేదు, సర్వదా=ఎల్లప్పుడు, నాస్త్యేవ=నిశ్చయముగాలేదు.

తా. నిర్వికారమైన బ్రహ్మమున జగత్తుపుట్టలేదు. చిత్తమేజగత్తుగాని, చిత్తముకన్న వేఱుగాదు. చిత్తమింద్రజాలమువంటిది. వాస్తవముకాదు.

"మాయాకార్యమిదంనాస్తి మాయానాస్తిభయంనహి" ౧౯

"పరంబ్రహ్మాహమస్మీతి స్మరణస్యమనోనహి" ౨౦

(కృ-యు ; ३८ తేజోబిందు ; అ ४)

టీ. మాయాకార్యం=మాయచే కల్పించబడిన, ఇదం=ఈజగత్తు, నాస్తి=లేదు, మాయా=మాయయును, నాస్తి=లేదు, భయం=భయము,

నహి=లేదు, అహం=నేను; పరబ్రహ్మ=పరబ్రహ్మము; అస్మీతి=అగుచు న్నానని; స్మరణస్య=తలచుటకు; మనః=మనస్సు; నహి=లేదు.

తా. మాయయనఁగా లేదనియర్థముగావున మాయలేనిదే ఇఁక దానిచే గల్పింపబడిన జగత్తెటులుండును? జగత్తులేనిదే గావున భయము లేదు. నేను బ్రహ్మమని తలఁచుటకు మనస్సును లేదు. పరమార్థమున తానే బ్రహ్మము. అన్యములేనేలేదు.

"వంధ్యాకుమారవచనే భీతిశ్చేద స్త్విదంజగత్" ౨౧
"శశశృంగేణ నాగేంద్రో మృతశ్చేద స్త్విదంజగత్" ౨౨
(కృ-యు; 32 తేజోబిందు; అ ౬)

టీ. వంధ్యాకుమారవచనే=గొడ్రాలిపుత్త్రునిమాటయందు; భీతి శ్చేత్=భయముండునేని; ఇదంజగత్=ఈజగత్తు; అస్తు=ఉండుగాక; శశ శృంగేణ=కుందేటికొమ్ముచేత; నాగేంద్రః=మత్తగజము, మృతశ్చేత్= చచ్చినదగునేని; ఇదంజగత్=ఈజగత్తు; అస్తు=ఉండుఁగాక.

తా. గొడ్రాలికొడుకును, వానిమాటయు, దానియందు భయ మును, కుందేటికొమ్మును, దానిచే మదపుటేనుఁగు చచ్చుటయు నెంత నిజమో జగత్తుండుటయు నంతనిజమే. జగత్తు మిథ్యయైనది.

" మృగతృష్ణా జలంపీత్వా తృప్తశ్చేద స్త్విదంజగత్ " ౨౩
" గంధర్వనగరే సత్యే జగద్భవతి సర్వదా " ౨౪
(కృ-యు; 32 తేజోబిందు; అ ౬)

టీ. మృగతృష్ణాజలం=ఎండమావులం దారోపింపబడిన జలమును; పీత్వా=త్రాగి; తృప్తశ్చేత్=తృప్తుఁడగునేని; ఇదంజగత్=ఈజగత్తు; అస్తు=ఉండుగాక; గంధర్వనగరే=ఇంద్రజాలనిర్మితమైనపట్టణము; సత్యే= సత్యమగుచుండగా; జగత్=జగత్తు; సర్వదా=ఎల్లప్పుడు; భవతి=నిజము గుచున్నది.

తా. ఎండమావులందు నీరును ఆనీటిని త్రాగుటవలన తృప్తియును గంధర్వనగరము నెటుల సత్యములు గావో యటుల జగత్తును సత్యముగాదు

" గగనేనీలిమాసత్త్వే జగత్సత్యం భవిష్యతి " ౨౫

(కృ యు; ౩౭ తేజోబిందు; అ ౬)

" మాసాత్పూర్వం మృతోమర్త్యస్స్వాగతశ్చేజ్జగద్భవేత్ " ౨౬

టీ. గగనే=ఆకాశమందు, నీలిమాసత్త్వే=నీలిమయొక్క యునికి గలుగుచుండఁగా, జగత్=జగత్తు, సత్యం=కాలత్రయమందు బాధింపబడనిది, భవిష్యతి=కాగలదు, మాసాత్పూర్వం=నెలదినములకుముందు, మృతః=చచ్చిన, మర్త్యః=మనుష్యుఁడు, ఆగతశ్చేత్=వచ్చినవాఁడగు నేని, జగత్=జగత్తు, సత్యం = కాలత్రయమందు బాధింపఁబడనిది, భవేత్=అగును (అనఁగా:— జగత్తు "మిథ్య" యనుట)

తా. స్పష్టము.

" గోస్తనాదుద్భవం క్షీరంపునరారోపణేజగత్ " ౨౭

" జ్వాలాగ్నిమండలే పద్మవృద్ధిశ్చే జ్జగదస్త్విదం" ౨౮

(కృ-యు; ౩౭ తేజోబిందు; అ ౬)

టీ. గోస్తనాత్=ఆవుపొదుగునుండి; ఉద్భవం=పుట్టిన; క్షీరం=పాలు; పునః=మరల; ఆరోపణే=పొదుగున నింపుటకుశక్యమేని; జగత్=జగత్తు; అస్తు=ఉండుఁగాక; జ్వాలాగ్నిమండలే=జ్వాలలతోగూడిన యగ్నిమండలమున; పద్మవృద్ధిశ్చేత్=పద్మవృద్ధియగునేని; ఇదంజగత్=ఈజగత్తు; అస్తు=ఉండుఁగాక.

తా. ఆవుపాలు మఱల నావుపొదుగున నుంచుట యెంతయసాధ్యమో యగ్నిమండలమున బద్మవృద్ధిగలుగుట యెట్లసంభవమో జగత్తు సత్యముగనుండుట యంత యసంభవము.

"జ్ఞానినోహృదయం మూఢైర్జ్ఞాతం చేదస్త్విదం జగత్" ౨౯

(కృ-య; ౩౭ తేజోబిందు; అ ౬)

టీ. జ్ఞానినః=జ్ఞానియొక్క; హృదయం=హృదయము; మూఢైః=అజ్ఞానులచే; జ్ఞాతంచేత్=తెలియబడినదగునేని; ఇదంజగత్=ఈజగత్తు; అస్తు=ఉండుఁగాక.

తా. జ్ఞాని మనస్సు మూఢునిచే నెఱుఁగఁబడుట యెట్లసత్యమో యట్లే జగత్తుండుట యసత్యము. జ్ఞానియొక్క సుగుణములను దురాగ్రహుడైన మూఢుఁడు విపరీతభావనచే దుర్గుణములుగాఁ దలఁచును. కాని జ్ఞానియొక్క యభిప్రాయమును ఎన్నఁటికిని తెలిసికొనఁజాలఁడు.

"అజకుక్షౌజగన్నాస్తిహ్యాత్మకుక్షౌ జగన్నహి" ౩౦

"సర్వదాభేదకలనం ద్వైతాద్వైతం నవిద్యతే" ౩౧

(కృ-య; ౩౭ తేజోబిందు; అ ౬)

టీ. అజకుక్షౌ=బ్రహ్మకుక్షియందు; జగత్=జగత్తు; నాస్తిహి=లేదు, నిశ్చయము; ఆత్మకుక్షౌ=ఆత్మకుక్షియందు; జగత్=జగత్తు; నహి=నిశ్చయముగ లేదు; సర్వదా=ఎప్పుడును; భేదకలనం=భేదవ్యవహారమైన, ద్వైతాద్వైతం=ద్వైతాద్వైతవిధము; నవిద్యతే=లేదు.

తా. జగత్తు బ్రహ్మదేవుని యుదరమునలేదు. ఆత్మ కుక్షియందును లేదు. ద్వైతము "అద్వైతము" అను భేదమును లేదు. బోధార్థమద్వైతమని చెప్పబడెనుగాని వాస్తవమున నామరూపములులేవు.

"నాస్తినాస్తిజగత్సర్వం గురుశిష్యాదికం నహి" ౩౭
"సచ్చిదానందమాత్రోఽహ మనుత్పన్న మిదంజగత్" ౩౮
(కృ-య; తేజోబిందు; అ ౫)

టీ. జగత్సర్వం=జగత్తంతయును; నాస్తి=లేదు; నాస్తి=లేదు; గురుశిష్యాదికం = గురుశిష్యాదిభేదమును; నహి = నిశ్చయముగ లేదు; అహం=నేను; సచ్చిదానందమాత్రః=సత్యజ్ఞానానంద స్వరూపుఁడను; ఇదంజగత్ = ఈజగత్తు; అనుత్పన్నం=పుట్టనిది.

తా. గురుశిష్యాదిభేదమంతయును వ్యావహారికముగాని పారమార్థికముకాదు. పరమార్థమున సత్యజ్ఞానానందమైన బ్రహ్మముఁదక్క మఱియొకటి లేదు. పారమార్థికదశ జాగ్రత్స్వప్నసుషుప్తులకంటె వేఱైనది. సుషుప్తియందే సర్వము నశించుచుండఁగా నిఁక తురీయమందు చెప్పవలసినదేమున్నది. ఇట్లు బుద్ధిమంతులు చక్కఁగ బుద్ధిచే నూహింపవలయును.

ఇతి సార్థాంతిక జగన్మిథ్యావాక్యాని త్రయస్త్రింశత్
ఇట్లు సార్థాంతిక జగన్మిథ్యావాక్యములు ముప్పదిమూఁడు.

ఇతి చతుర్థంప్రకరణం సమాప్తమ్.
ఇట్లు నాలుగవప్రకరణము సమాప్తము.

శ్రీ

సద్గురవేనమః.

౫ ఉపదేశవాక్యప్రకరణము.

"సయఏషోణిమైతదాత్మ్యమిదం సర్వంతత్సత్యం" ౧

స ఆత్మా తత్త్వమసి శ్వేతకేతో"

(సామ; ౯ ఛాందోగ్య; ప్ర ౬ ఖ ౮; ౯; ౧౦; ౧౧; ౧౨; ౧౩; ౧౪; ౧౫)

టీ. యః=ఎవఁడు; ఏషోణిమా=ఈయణుస్వరూపుఁడో; (అణు ధర్మము, అణిమ=జగత్తునకు కారణస్వరూపుడే యీయణురూపుఁడైన యాత్మ) సః=వాఁడే; సద్రూపమైనబ్రహ్మము; ఇదంసర్వం=ఈప్రపంచమంతయును; ఐతదాత్మ్యం=ఈఆత్మస్వరూపమే; తత్=ఆబ్రహ్మము, సత్యం=కాలత్రయమందు బాధింపఁబడనిది; సః=ఆబ్రహ్మమే; ఆత్మా=ప్రత్యగాత్మ; శ్వేతకేతో=శ్వేతకేతువా!; తత్=ఆబ్రహ్మము; త్వం=నీవు; అసి=అగుచున్నావు.

తా. జగత్తునకణురూపమువలన కారణుఁడైనవాఁడెవఁడో వాఁడే సద్రూపమైన బ్రహ్మము. జగమంతయు నైతదాత్మ్యమైనది. (ఈజగత్తు దానిసంబంధమై దానినే యాత్మగాఁగలది) ఆబ్రహ్మము సత్యమైనది. అదియే ప్రత్యగాత్మయై సర్వభూతముల నున్నది. కావున నో శ్వేతకేతువా! యాబ్రహ్మమే నీవు; బ్రహ్మమే యుపాధులఁ బ్రవేశించి "యాత్మ" యనఁబడుచున్నది. 'ఆత్మ' యనఁగా ప్రత్యగాత్మయనియే తెలియవలెను. ఉపాధులలోనున్న యీప్రత్యగాత్మయే, నేను, నీవు, వాఁడు, అని చెప్పఁబడుచున్నది. ప్రత్యగాత్మ బ్రహ్మములకు భేదములేదు. నీవు ప్రత్యగాత్ముఁడవు గావున నో శ్వేతకేతువా! నీవేబ్రహ్మవు. జహదజహల్ల

క్షణచే నుపాధులను విడువఁగా బ్రహ్మమే శేషించును. కావున నేను బ్రహ్మను. నీవు బ్రహ్మవని చెప్పవచ్చును.

"అభయంవై జనక ప్రాప్తోసి" ౨

(శు-య; ౧౦ బృహదారణ్యక; అ ౬ బ్రా ౨)

టీ. జనక=ఓజనకమహారాజా; అభయం=నిర్భయమైనబ్రహ్మమును; ప్రాప్తోసి=పొందినవాఁడవగుచున్నావు.

తా. బ్రహ్మము మూఁడుశరీరములులేని యభయస్వరూపము అదియేనీవు.

"బ్రహ్మచర్యమహింసాంచ సత్యంచా పరిగ్రహం
యత్నేన హేరక్షత హేరక్షత హేరక్షతేతి" 3

(సామ; ౧౬ గూఢారుణిక)

టీ. బ్రహ్మచర్యం=బ్రహ్మచర్యమును; అహింసాంచ=అహింసను, సత్యంచ=సత్యమును, అపరిగ్రహం=అపరిగ్రహమును, యత్నేన=ప్రయత్నముచేత, హేరక్షత=రక్షించుకొనుఁడు, హేరక్షత=రక్షించుకొనుఁడు, హేరక్షత=రక్షించుకొనుఁడు. ఇతి=అని,

తా. యమములైన యహింసా సత్యబ్రహ్మచర్యా పరిగ్రహములనొకప్పుడైనను విడువక ప్రయత్నమున రక్షించుకొనుఁడు. అహింసా వ్రతము సిద్ధించినవాని సన్నిధియందు, పులి, ఆవు, ఇట్టి పరస్పర విరోధములుగల జంతువులును, మైత్రి గలిగియుండును. (అహింసాప్రతిష్ఠాయాంతత్సన్నిధౌవైరత్యాగః) అని, అపరిగ్రహము సిద్ధించిన బూర్వజన్మజ్ఞానముఁగలుగును. (అపరిగ్రహస్థైర్యేజన్మకథంతాసంబోధః) అని, బ్రహ్మచర్యముగలవానికి తేజస్సు వృద్ధియగును. (బహ్మచర్య ప్రతిష్ఠాయాం వీర్యలాభః) అని, సత్యవ్రతునకు సత్య—

ర్మచేయకపోయినను దత్ఫలము గలుగును (సత్యప్రతిష్ఠాయాం క్రియా ఫలాశ్రయత్వం) అని, అస్తేయ వ్రతముగలవానికి ప్రయత్నము లేకయే సమస్తరత్నములు ప్రాప్తించును (అస్తేయప్రతిష్ఠాయాం సర్వ రత్నోపస్థానం) అని, పతంజలిచే యోగశాస్త్రమందు చెప్పఁబడెను గావున నహింసాసత్యాస్తేయ బ్రహ్మచర్యాపరిగ్రహముల నేమఱక జాగరూకులై కాపాడుకొనవలయును.

“ తత్త్వమసిత్వంతదసి ” ౭

(శు-య ; ౫౯ పైంగల ; అ 3)

టీ. తత్ =ఆపరబ్రహ్మము, త్వం=నీవు, అసి=అగుచున్నావు, త్వం=నీవు, తత్ =ఆపరబ్రహ్మము, అసి=అగుచున్నావు.

తా. ఆబ్రహ్మమే నీవు, నీవే ఆ బ్రహ్మముగాని యన్యమెద్ది యును లేదు. తత్పదలక్ష్యము బ్రహ్మము, తత్పదవాచ్యుఁ డీశ్వరుఁడు. త్వంపదలక్ష్యము ప్రత్యగాత్మ, త్వంపదవాచ్యుఁడు జీవుఁడు. బ్రహ్మమే మాయోపాధిని గ్రహించుటచే నీశ్వరుఁడనియు, మాయాభేదమైన యవిద్యను గ్రహించుటచే జీవుఁడనియు, చెప్పబడుచున్నది. భాగల క్షణచే నుపాధులైన మాయావిద్యలను విడువఁగా, బ్రహ్మమొకటి యై, జీవేశ్వరులు మిథ్యాభూతులగుచున్నారు. జహల్లక్షణ, యజహ ల్లక్షణ, భాగలక్షణ యని లక్షణావృత్తి మూఁడువిధములు. గంగా యాంఘోషః, గంగయందు గొల్లపల్లి, ఇక్కడ గంగను విడచి గంగాతీరముననున్న గొల్లపల్లియని యర్థము చెప్పవలయును. ఇది జహల్లక్షణ కుదాహరణము. జహల్లక్షణమనఁగా స్వార్థమును విడిచి పరార్థమును చెప్పునది. ఈ లక్షణముచే తత్త్వమసియను వాక్యమున కర్థమును చెప్పరాదు. తత్పదలక్ష్యమైన బ్రహ్మము పరిపూర్ణము గావున దానిని విడువ నవకాశములేదు. మంచాః క్రోశంతి, మంచ ములు మొఱబెట్టుచున్నవి. మంచములను విడువక మంచములపై

నున్న మనుష్యు లేడ్చుచున్నారని యర్థము జెప్పవలెను. ఇది 'యజహల్లక్షణ' కుదాహరణము. 'అజహల్లక్షణ' యనఁగా స్వార్థమును విడువని లక్షణ. ఈ లక్షణచే 'తత్త్వమసి' యను వాక్యమున కర్థము జెప్పరాదు. (త్వం) పదముచే జెప్పబడుచున్నది తత్పదముచే జెప్పబడుదానికి భిన్నమైనయెడల, 'ఏకమేవాద్వితీయంబ్రహ్మ' యను శృతికి బాధకమువచ్చును. "సోఽయం దేవదత్తః" ఆదేవదత్తుఁడే యీ దేవదత్తుఁడు. కళింగదేశమున సార్వభౌముఁడైన దేవదత్తుఁడే కర్ణాట దేశమున భిక్షుకుఁడుగాగనబడుచున్నాఁడనిన, నాదేశము నాసార్వభౌమత్వము. నీదేశము నీభిక్షుకత్వమును విడిచిన నక్కడ నిక్కడ నొక్కఁడైన దేవదత్తుఁడే గ్రహింపఁబడుచున్నాఁడు. ఇది భాగలక్షణ కుదాహరణము. విరుద్ధభాగములను విడిచి సామాన్యమును గ్రహించుటగాని (ఐక్యమును గ్రహించుటగాని) భాగలక్షణావృత్తి యనఁబడును. దీనినే కొందఱు 'జహదజహల్లక్షణ' మని చెప్పుదురు.

ఇట్లే మాయాభేదములైన యుపాధులను, నాయుపాధులవలన గలిగిన సర్వజ్ఞత్వ కించిజ్జ్ఞత్వాది ధర్మములను విడువఁగా, జీవేశ్వరాది భేదములేక, కేవలబ్రహ్మమే పరిపూర్ణమైయుండును. ఉపాధుల సత్తులుగావున, విడువవచ్చును. ఈలక్షణచే 'తత్త్వమసి' యను వాక్యమున కర్థము చెప్పవలయును.

"యన్మనసానమనుతేయేన నాహుర్మనోమతం" ౫
"తదేవ బ్రహ్మత్వంవిద్ధినేదం యదిదముపాసతే" ౬

(సామ; కేన, ఖం ౧.)

టీ. యత్ = ఏది, మనసా = మనస్సుచే, నమనుతే = తెలియబడదో, యేన = దేనిచేత, మనః = మనస్సు, మతం = తెలిసికొనబడునని, ఆహుః = చెప్పుదురో, తదేవ = అదియే, బ్రహ్మ = బ్రహ్మమని, త్వం =

నీవు, విద్ధి=తెలిసికొనుము, యత్=నామరూపములుగ బ్రహ్మవిష్ణ్వాది రూపము గల యేవస్తువును, ఇదం=ఈ బ్రహ్మమని, ఉపాసతే=ఉపాసించుచున్నారో, ఇదం=ఈ బ్రహ్మము, న=కాదు.

తా. ఏది మనస్సును తెలిసికొనుచున్నదో, దేనిని మనస్సు తెలిసికొనలేదో, యదిగో బ్రహ్మమని తెలిసికొనుము. అజ్ఞానిచే బ్రహ్మమని నామరూపములు గలిగి పూజింపబడుచున్న బ్రహ్మవిష్ణ్వాది స్వరూపము మనస్సుచే దెలియబడక మనస్సును తెలిసికొను నీ బ్రహ్మము కాదు.

"యత్పరంబ్రహ్మసర్వాత్మా విశ్వస్యాయతనంమహాత్" ౭

(కృ-య; ౧-౨ కైవల్య)

టీ. యత్=ఏది. సర్వాత్మా=సమస్తభూతములకు నాత్మయై యున్నదో, విశ్వస్య=సమస్తమునకు, మహత్=గొప్పదియైన, ఆయతనం=ఆధార (గృహము) మై యున్నదియో యది, పరంబ్రహ్మ=పరబ్రహ్మము.

తా. సర్వమునకు నాత్మయై విశ్వాధారమైనదే పరబ్రహ్మము.

"సూక్ష్మాత్సూక్ష్మతరంనిత్యం తత్త్వమేవత్వమేవతత్" ౮

(కృ-య; ౧-౨ కైవల్య)

టీ. సూక్ష్మాత్ = సూక్ష్మమైన యణువునకన్నను, సూక్ష్మతరం=మిక్కిలిసూక్ష్మమైనది, నిత్యం=నాశములేనిదియునగు, తత్=ఆబ్రహ్మము, త్వమేవ=నీవే, త్వమేవ=నీవే, తత్=ఆబ్రహ్మము,

తా. నిత్యమైన యా బ్రహ్మమే నీవు నీవే యా బ్రహ్మము.

"అంతఃపూర్ణో బహిఃపూర్ణః పూర్ణకుంభ ఇవాంబుధౌ" ౯

"అంతశ్శూన్యో బహిశ్శూన్య శ్శూన్యకుంభ ఇవాంబరే" ౧౦

(సామ, ౭౯ మైత్రేయ; అ ౨)—(కృ-య; ౨౮ వరాహ; అ ౪)

టీ. అంబుధౌ=సముద్రమందు. పూర్ణకుంభ ఇవ=నిండుకుండ వలె, అంతఃపూర్ణః=లోపలనిండియున్నది. బహిఃపూర్ణః=పైని నిండి యున్నది, అంబరే=ఆకాశమందు, శూన్యకుంభ ఇవ=శూన్యఘటము వలె, అంతశ్శూన్యః=లోపల శూన్యమైనది. బహిశ్శూన్యః=పైని నేమి యును లేనిది—బ్రహ్మమంతర్బాహ్యములందు తానే నిండియున్నది. ఆబ్రహ్మ మంతర్బాహ్యములందు తాను గాక తనకన్న నితరమైన జగత్తును లేనిది.

తా. స్పష్టము.

" మాభవ గ్రాహ్యభావాత్మా గ్రాహకాత్మాచ మాభవ ॥ ౧౧

" భావనామఖిలాంత్యక్త్వాయచ్ఛేషం తన్మయో భవ " ౧౨

(సామ, ౭౯ మైత్రేయ: అ ౨) (కృ-య : ౨౮ వరాహ: అ ౪)

(అథర్వణ : ౭౧ అన్నపూర్ణ)

టీ. గ్రాహ్యభావాత్మా=గ్రహింపబడువాడవు, మాభవ= కాకుము, గ్రాహకాత్మాచ=గ్రహించువాడవును. మాభవ=కాకు ము, అఖిలాం=సమస్తమైన, భావనాం=చింతను. త్యక్త్వా=విడిచి, యత్=ఏది, శేషం=మిగులునదియగునో, తన్మయః=ఆరూపుడవు, భవ=అగుము.

తా. మనస్సుచే గోరబడు పశుధాన్యాది విషయములు గ్రా హ్యము లనబడును. ఆపశుధాన్యములను గోరుమనస్సు గ్రాహక మన బడును. నీవు విషయ స్వరూపుడవు మన స్స్వరూపుడవు కాకుము. సమస్తచింతలను విడువగా. నేది శేషించునో, అట్టి స్వరూపముగల వాడవగుము. మనస్సు బ్రహ్మము నెఱుగలేదు. కావున మనోవృ త్తులు నశింపజేసిన బ్రహ్మమే స్ఫురించును. అదినీవు.

"ద్రష్టృదర్శనదృశ్యాని త్యక్త్వా వాసనయాసహ" ౧౩
"దర్శనప్రథమాభాసమాత్మానం కేవలంభజ" ౧౪

(సామ : ౬౧ మహో ; అ ౬–౭౫ మైత్రేయ అ ౨)

(క్షు-య ; ౫౮ వరాహ ; అ ౪)

టీ. ద్రష్టృదర్శనదృశ్యాని = చూచువాఁడు, చూచుట, చూడబడునది, యీమూఁటిని, వాసనయాసహ = వాసనతోఁగూడా, త్యక్త్వా = విడిచి, దర్శన = జ్ఞానమునకు, ప్రథమాభాసం = ఆభాసుఁడైన జీవుని కల్పించుటకు ప్రథమచిద్రూపుఁడైన, ఆత్మానం = ప్రత్యగాత్మరూపుఁడైన, కేవలం = అద్వితీయబ్రహ్మమును, భజ = పొందుము.

తా. ద్రష్టయనఁగా చూచువాఁడు, చిదాభాసుఁడైనజీవుఁడు. దర్శనమనఁగా ఘటాదివిషయజ్ఞానము. దృశ్యమనఁగా ఘటాదివిషయము. ఆత్మయొక్క చిదంశయు, బుద్ధియొక్క వృత్తియు గూడినందున నేను తెలిసికొనుచున్నానను జ్ఞానముగల జీవత్వము గలుగుచున్నది. ఈజీవుఁడు చిచ్ఛాయయు నాభాసుఁడునని చెప్పబడును. ఈతని గలిగించు నాత్మ ప్రథమ చిద్రూప మనబడును. నీవు చిదాభాసదర్శన దృశ్యములను విడిచి చిదాభాసను కల్పించు కేవలాత్మను పొందుము.

"చిత్తాకాశం చిదాకాశం ఆకాశంచ తృతీయకం" ౧౫
"ద్వాభ్యాంశూన్యతరంవిద్ధి చిదాకాశంమహామునే" ౧౬

(సామ ; ౬౧ మహో ; అ ౪)

టీ. మహామునే = ఓ మునీంద్రుఁడా, చిత్తాకాశం = చిత్తాకాశమును, చిదాకాశం = చిదాకాశమును, తృతీయకం = మూఁడవదియైన, ఆకాశం = భూతాకాశమును గలవు. ద్వాభ్యాం = ఆకాశచిత్తాకాశముల

క్షన్న, చిదాకాశం=చిదాకాశమును, శూన్యతరం=ఎక్కువశూన్యమైన దానిగా, విద్ధి=తెలిసికొనుము.

తా. శబ్దగుణప్రధానమైన ... కాశము భూతాకాశ మన బడును. వృత్తులతో గూడినది చిత్తాకాశమనబడును. ఇవి జడములు. ఇట్టి వికారములు లేనిది చిదాకాశము, ఒక సంకల్పమును విడిచి మనస్సు మఱియొక సంకల్పమునకుం బోవునప్పుడా రెండు సంకల్పముల నడుమ నాగెంటిని దెలిసికొనుచు, నేది యఖండాకారమై యున్నదో యదియే చిదాకాశము అట్టి చిదాకాశమున నితర సంకల్పములు లేక యుండవలయును.

"ధ్యానతో హృదయాకాశే చితిచిచ్చక్రధారయా" ౧౭
"మనోమారయనిశ్శంకంత్వాం ప్రబధ్నన్తినారయః" ౧౮
(సామ : ౬౧ మహా; అ ౪)

టీ. చితి=చిన్మయమైన. హృదయాకాశే = హృదయాకాశ మందు, ధ్యానతః=" అహం బ్రహ్మాస్మి " అను ధ్యానమున, చిచ్చక్ర ధారయా=జ్ఞానమను చక్రధారచే, నిశ్శంకం=సందేహము నశించు నట్లు, మనః=మనస్సును, మారయ=కొట్టుము. త్వాం=నిన్ను, అర యః = కామాది శత్రువులు, నప్రబధ్నంతి = బంధింపలేనివారగు చున్నారు.

తా. జ్ఞానమయమైన హృదయమున బ్రహ్మధ్యానము సేయుచు బ్రహ్మచక్రమున మనస్సును వధింపుము. అప్పుడు మనఃపరివారమైన కామక్రోధలోభ మోహమదమాత్సర్యలను నీశత్రువు లెవ్వరును నిన్నేమియుజేయక తొలఁగును.

"భోగైకవాసనాంత్యక్త్వా త్యజత్వంభేదవాసనామ్" ౧౯
(సామ ; ౬౧ మహా ; అ ౪)

"భావాభావౌ తతస్త్యక్త్వా నిర్వికల్పస్థిరోభవ" ౨౦

టీ. భోగైకవాసనాం, భోగ=భోగమను, ఏక=ముఖ్యమైన, వాసనాం=వాసనను, త్యక్త్వా=విడిచి. త్వం=నీవు, భేదవాసనాం=భేదవాసనను, త్యజ=విడువుము, తతః=తరువాత, భావాభావౌ=విషయా విషయములను, త్యక్త్వా=విడిచి, నిర్వికల్పస్థిరః=నిర్వికల్ప బ్రహ్మస్వరూపమున స్థిరుడవు, భవ=అగుము.

తా. మొదట భోగములనుమాని గురూపదేశమున బ్రహ్మము కన్న నితరమైనది లేదని. జగదీశ్వరాది భేదవాసనను విడువుము. పిదప విషయావిషయములను విడిచి యపరోక్షానుభవమున నేనే బ్రహ్మమని నిర్వికల్పుడవై యుండుము. ఒకప్పుడుండి మఱియొకప్పుడు లేకయుండుట 'వికల్ప' మనబడును.

"త్యజధర్మమధర్మంచ ఉభేసత్యానృతేత్యజ" ౨౧

"ఉభేసత్యానృతేత్యక్త్వా యేనత్యజసితత్త్యజ" ౨౨

(సామ ; ౬౫ సన్న్యాస ; అ ౨)

టీ. ధర్మం=శ్రుతిసిద్ధమైన ధర్మమును. అధర్మంచ=శ్రుతినిషిద్ధమైన యధర్మమును, త్యజ=విడువుము. సత్యానృతే-సత్య=బాహ్యేంద్రియ గోచరమైన జాగ్రత్ప్రపంచమును, అనృతే=అంతరింద్రియగోచరమైన స్వప్నప్రపంచమును, ఉభే=అనునీరెంటిని, త్యజ=విడువుము, ఉభేసత్యానృతే=రెండైనయాబాహ్యాంతః ప్రపంచములను, త్యక్త్వా=విడిచి, యేన=ఏజ్ఞానముచే, త్యజసి=ఆప్రపంచములను విడుచుచున్నావో, తత్=ఆజ్ఞానమును, త్యజ=విడువుము.

తా. వ్యావహారిక యోగ్యములగు ధర్మాధర్మములందభిమానములేనివాడవై గురుముఖమున, 'బ్రహ్మము సత్యము', 'జగ

స్తు మిథ్యా' యని యెఱిఁగి, యంతర్బాహ్య జగత్తును విషవ్రము 'బ్రహ్మ సత్య' మను జ్ఞానమును విడిచి వృత్తిశూన్యుఁడవై బ్రహ్మ మగుము.

" ఆత్మన్యతీతే సర్వస్మాత్సర్వరూపేఽథవాతతే " _౧౩
" కోబంధఃకశ్చవామోక్షో నిర్మూలమననంకురు " _౧౪

(అధర్వణ ; ౭౦ అన్నపూర్ణ)

టీ. సర్వస్మాత్ =సర్వముకన్న, అతీతే=అతీతమైనట్టియు. సర్వరూపే=సర్వరూపమైనట్టియు అథవా=లేక, తతే=సర్వవ్యాపకమైనట్టియు, ఆత్మని=ఆత్మయందు, బంధః=బంధము, కః=ఏమి? మోక్షః= మోక్షము, కశ్చవా=ఏమి? యని, నిర్మూలమననం=గాఢమైనమననమును, కురు=చేయుమా.

తా. బ్రహ్మము సర్వవ్యాపకమైనది, సర్వరూపమైనది. భేదత్రయము లేనిది, అద్వితీయమైనది. అట్టి యాత్మయందు బంధమేమి? మోక్షమేమి? యెవనికి బంధమోక్షములు? అంతయును మాయ. యథార్థముగాఁదని గాఢమననముఁజేయుము.

" ఆశాయాతునిరాశత్వ మభావంయాతుభావనా " _౧౫
" అమనస్త్వం మనోయాతు తవాసంగేనజీవతః " _౧౬

(అధర్వణ ; ౭౦ అన్నపూర్ణ ; అ ౫)

టీ. అసంగేన=సంగములేమిచే, జీవతః=జీవించుచున్న, తవ= నీయొక్క, ఆశా=ఆశ, నిరాశత్వం=ఆశాభంగమును, యాతు=పొందుఁగాక, భావనా=వృత్తి, అభావం=నిర్విషయస్థితిని, యాతు=పొందుఁగాక, మనః=మనస్సు, అమనస్త్వం = అమనస్కస్థితిని, యాతు= పొందుఁగాక,

తా. ఇతరాపేక్ష లేక బ్రహ్మస్వరూపమున నున్న, నీయాశ నిరాశయగును. విషయములఁ జింతింపని నీ భావన నిర్విషయస్థితినిఁ జెందును. సంకల్పము గల నీ మనస్సు నిస్సంకల్పమై యమనస్కమగును.

“ ఏకమాద్యంతరహితం చిన్మాత్రమమలంతతం ” ౨౭
“ ఖాదప్యతితరాం సూక్ష్మం తద్బ్రహ్మాసి నసంశయః ” ౨౮
(అధర్వణ ; ౭౦ అన్నపూర్ణ ; అ ౫)

టీ. ఏకం=ఒక్కటియు, అద్యంతరహితం=మొదలు తుద లేనిదియు. చిన్మాత్రం=జ్ఞానమాత్రమైనదియు, అమలం=స్వచ్ఛమైనదియు, తతం=సర్వవ్యాపకమైనదియు, ఖాదపి=ఆకాశముకన్నను, అతితరాం=మిక్కిలి, సూక్ష్మం=సూక్ష్మమైనదియునగు, తద్బ్రహ్మ=ఆబ్రహ్మము, అసి=అగుచున్నావు, నసంశయః=సంశయము లేదు.

తా. సత్యజ్ఞానానంత స్వరూపమును నిరాకారము బరిశుద్ధము నైన బ్రహ్మమే నీవు. సంశయము లేదు.

“ రక్షకో విష్ణురిత్యాది బ్రహ్మసృష్టేస్తు కారణం ” ౨౯
“ సంహారే రుద్ర ఇత్యేవం సర్వం మిథ్యేతి నిశ్చిను ” ౩౦
(కృ-య ; ౩౭ తేజోబిందు ; అ ౫)

టీ. రక్షకః=రక్షించువాఁడు, విష్ణురితి=విష్ణువనియు, బ్రహ్మ=చతుర్ముఖుఁడు, సృష్టేః=సృష్టికి, కారణం=కారణమనియు, సంహారే=సంహరించుటయందు, రుద్రః=రుద్రుడనియు, ఇతి=ఇట్టి భేదవ్యవహారము, ఏవం = వేదాంతశాస్త్రప్రకారమున, మిథ్యేతి='మిథ్య' అని, నిశ్చిను=నిశ్చయింపుము.

తా. పరమార్థమున బ్రహ్మమొకటియే సత్యము, తక్కినదంతయు నింద్రజాలమువలె మిథ్య. ఇది వేదాంతసిద్ధాంతము. ఈ సిద్ధాంత

ప్రకారము విష్ణువు రక్షకుడగుటయు, బ్రహ్మ సృష్టికర్తయగుటయు, రుద్రుండు సంహారకర్తయగుటయు, 'మిథ్య' యని నిశ్చయింపుము.

"మత్తో వ్యక్తం నాస్తికించిద్వా మత్తో వ్యక్తా పృథివీతువా" 31
"మయాంతిరిక్తం యస్య ద్వా తస్మాన్నాస్తీతి నిశ్చిను" 32

(కృ-య : 32 తేజోబిందు ; అ 3;)

ప. మత్తో వ్యక్తం = నాకంటెను వేఱై విభజింపబడినది. కించిద్వా = కొంచెమైనను, నాస్తి = లేదు. మత్తో వ్యక్తా = నాకంటెను వేఱై విభజింపబడినది. పృథివీతువా = పృథివియైనను. (లేదు) మయాంతిరిక్తం = నాచే విడువబడి వ్యతిరిక్తమైనది, యస్య ద్వా = దేనియైనను, తస్మాత్ = ఆయది, నాస్తీతి = లేదని, నిశ్చిను = నిశ్చయింపుము.

తా. సమస్తము నేనేగావున నాకు వ్యతిరిక్తమైన దేదియును లేదని నిశ్చయింపుము.

"అనాత్మేతి ప్రసంగోవా అనాత్మేతి మనోఽపివా" 33
"అనాత్మేతి జగద్వాపి నాస్త్యనాత్మేతి నిశ్చిను" 34

(కృ-య ; తేజోబిందు 32)

ప. అనాత్మేతి ప్రసంగోవా = ఆత్మ వ్యతిరిక్తమైన ప్రసంగమును, అనాత్మేతి మనోఽపివా = ఆత్మవ్యతిరిక్తమైన మనస్సును, అనాత్మేతి జగద్వాపి = ఆత్మ వ్యతిరిక్తమైన జగత్తును, అనాత్మ = ఆత్మ వ్యతిరిక్తమైన దేదియు, నాస్తి = లేదని, నిశ్చిను = నిశ్చయింపుము.

తా. ఆత్మకన్నను వ్యతిరిక్తమైనది లేదని నిశ్చయింపుము. ఆత్మకంటె నితరమైన దించుకంతయును లేదు. ఆత్మయే యున్నది. ఇతరము లేదు.

"ఆదిమధ్యావసానేషు దుఃఖంసర్వమిదంయతః" ౩౫

"అతస్సర్వం పరిత్యజ్య తత్వనిష్ఠోభవానఘ" ౩౬

(కృ-యు ; ౭౨ అశీ.)

టీ. అనఘా=ఓ పాపరహితుఁడా! యతః = ఏ కారణమువలన, ఇదంసర్వం=ఇదియంతయును, ఆదిమధ్యావసానేషు=ఆది మధ్యాన్తము లందు, దుఃఖం=దుఃఖమైయున్నదో, అతః=ఆ కారణమువలన, సర్వం= యీ సర్వవిషయ స్వరూపమును, పరిత్యజ్య=విడిచి, తత్వనిష్ఠః=బ్రహ్మ నిష్ఠుఁడవు, భవ=అగుము.

తా. విషయము లెప్పుడును దుఃఖము నిచ్చునవి. కావున విషయములను విడిచి బ్రహ్మనిష్ఠుఁడ వగుము. పరిణామ దుఃఖమని యును, తాపదుఃఖమనియును సంసారదుఃఖమనియు దుఃఖము మూడు విధములు. తాననుభవించినది ముగియుటవలనను, దానిని సంపాదిం చుటకు మొదట బ్రయత్నించుట వలనను గలుగు దుఃఖము పరిణామ దుఃఖము. ఇది యాద్యంతములందు గలుగును. అనుభవించుచుండఁ గా నది 'ముగియునో' యని దుఃఖించుట తాపదుఃఖము. అనుభవిం చుచున్న దానికి 'ప్రతిబంధము రాగూడదు. ప్రతిబంధము పోలేదు' అని దుఃఖించుట సంస్కార దుఃఖము. ఈ రెండు ననుభవ మధ్యకా లమున గలుగుగావున వివేకులకు సర్వవిషయానుభవమును దుఃఖమే. "పరిణామతాప సంస్కార దుఃఖైర్గుణవృత్తి విరోధాచ్చ దుఃఖమేవ సర్వంవివేకినః" అని యోగశాస్త్రమందు పతంజలిచే జెప్పబడియెను. కావున నన్నతదుఃఖ జడరూపమైన విషయానుభవము విడిచి సత్యజ్ఞా నానంద స్వరూపమైన బ్రహ్మానుభవముఁ బొందుము.

"నిద్రాయాలోకవార్తాయా శ్శబ్దాదేరాత్మవిస్మృతేః" ౩౭

"క్వచిన్నావసరంగత్వా చింతయాత్మానమాత్మని" ౩౮

(శు-యు ; ౭౩ అధ్యాత్మ)

టీ. నిద్రాయాః=నిద్రకును, లోకవార్తాయాః = లోకసంబంధమైన ప్రసంగమునకును, శబ్దాదేః = శబ్దాది విషయములకును, ఆత్మవిస్మృతేః=ఆత్మను మఱచునట్టి అజ్ఞానమునకును, క్వచిత్ =ఒకప్పుడును, అవసరం= అవకాశమును, నదత్వా=ఇయ్యక, ఆత్మని = ఆత్మయందే, ఆత్మానం=ఆత్మను, చింతయ=చింతింపుము.

తా. నిద్రచేతను, లౌకిక ప్రసంగములచేతను, విషయానుభవముచేతను, అజ్ఞానముచేతను, కాలమును వ్యర్థముచేయక ఆత్మనే ధ్యానించుచుండుము.

" సర్వవ్యాపారముత్సృజ్య అహంబ్రహ్మేతిభావయ " ౩౯
" అహంబ్రహ్మేతినిశ్చిత్య అహంభావంపరిత్యజ " ౪౦

(కృ-య ; 32 తేజోబిందు.)

టీ. సర్వవ్యాపారం=సర్వేంద్రియ వ్యాపారమును, ఉత్సృజ్య=విడిచి, అహంబ్రహ్మేతి = నేనే 'బ్రహ్మము' అని, భావయ=భావింపుము, అహంబ్రహ్మేతి=నేనే 'బ్రహ్మము' అని, నిశ్చిత్య = నిశ్చయించి, అహంభావం=నేనను భావమును, పరిత్యజ=విడువుము.

తా. ఇంద్రియ వృత్తులను విడిచి నేనే 'బ్రహ్మ' మని భావింపుము. నేనే బ్రహ్మమనిభావించి యీ నేనను జ్ఞానమునుకూడ విడువుము అట్లహంకార నిరసనము కలుగగానే బ్రహ్మమగు నీవు బ్రహ్మమే యగుదువు.

" ఘటాకాశం మహాకాశే ఇవాత్మానం పరాత్మని " ౪౧
" విలాప్యాఖండభావేన తూష్ణీంభవసదామునే " ౪౨

(శు-య ; 23 అధ్యాత్మ.)

టీ. మునే=మునీంద్రుఁడా ; ఘటాకాశం = ఘటాకాశమును ; మహాకాశే ఇవ=మహాకాశమందు కలుపునటులు ; ఇవాత్మానం=ఉ

పాధియందున్న ప్రత్యగాత్మను ; పరమాత్మని = పరబ్రహ్మాయందు ; అఖండభావేన=భేదములేనిజ్ఞానమున ; విలాప్య=కలిపి ; సదా=ఎల్లప్పుడు ; తూష్ణీంభవ=నిర్వాసనా మౌనముగలవాఁడవుగమ్ము.

తా. స్పష్టము.

" చిదిహాస్తీతి చిన్మాత్ర మిదంచిన్మయమేవచ " ౪౩
" చిత్త్వంచిదహమేతేచ లోకాశ్చిదితిభావయ " ౪౪

(కృ-య ; ౫౦ వరాహ ; అ ౨)—(శు-య ; ౯౭ యాజ్ఞవల్క్య.)

టీ. ఇహ=ఇక్కడ ; చిదస్తీతి=చిత్తున్నదనియును ; చిన్మాత్రం=కేవలచిత్తేయనియును ; ఇదం=ఈజగత్తు : చిన్మయమేవచ=చిన్మయమేయనియును ; త్వం=నీవు : చిత్=చిత్తనియును : అహం=నేనును : చిత్=చిత్తేయనియును ; ఏతేలోకాశ్చ=యీలోకములును ; చిదితి=చిత్తేయనియును ; భావయ=భావింపుము.

తా. సమస్తము చిద్రూపమని భావింపుము.

" సత్యచిద్ఘనమఖండమద్వయం సర్వదృశ్యరహితంనిరామయం " ౪౫
" యత్పదంవిమలమద్వయంశివంతత్సదాహమితిమౌనమాశ్రయ " ౪౬

(కృ-య ; ౫౦ వరాహ ; అ౩.)

టీ. సత్యచిద్ఘనం= సత్యజ్ఞానములు తక్క రెండవది లేనిది ; అఖండం=ఖండముగానిది ; అద్వితీయం=అద్వితీయమైనది ; సర్వదృశ్యరహితం=సమస్త దృశ్యములు లేనిది ; నిరామయం=రోగములేనిది ; విమలం=స్వచ్ఛమైనది ; అద్వయం=రెండవదిలేనిది; శివం=మంగళస్వరూపమైనది ; యత్పదం=ఏస్థానమో ; తత్=ఆపదమే . అహమితి=నేనని ; సదా=ఎల్లప్పుడు; మౌనం=నిర్వాసనా మౌనమును ; ఆశ్రయ=ఆశ్రయింపుము.

తా. వడగండ్లు ఘనీభవించిననీటిని దక్క నితరముం గలిగి యుండక జలఘనమని చెప్పబడునట్లు, సత్యజ్ఞానములు దక్క నితర మునుఁగలుగనిది, సత్యజ్ఞానఘన మనఁబడును. అట్టి బ్రహ్మమే నేనని నిర్వాసనా మానసమునుఁబూనుము. అన్నింటియందు నహంకారమును విడిచి, బ్రహ్మాకారముగ నుండవలయును.

“ జన్మమృత్యుసుఖదుఃఖ వర్జితం జాతినీతికులగోత్ర దూరగం” ౭౭
“ చిద్వివర్తజగతోఽస్య కారణం తత్సదాహమితి మానసమాశ్రయ”౭౮

(కృ-య : ౯౮ వరాహ : అ ౩)

టీ. జన్మమృత్యు సుఖదుఃఖ వర్జితం=పుట్టుక చావుసుఖము దుఃఖములేనిది ; జాతినీతికులగోత్ర దూరగం=జాతినీతికులగోత్రములకు దూరమైనది : అస్య=ఈ, చిద్వివర్తజగతః, చిద్వివర్త=చిద్వివర్తరూప మైన : జగతః=జగత్తునకు : కారణం=కారణమైనదియునగు : తత్= ఆబ్రహ్మము : అహమితి=నేనని : సదా=ఎల్లప్పుడు : మానసం=నిర్వాస నామానసమును ; ఆశ్రయ=ఆశ్రయింపుము.

తా. అద్వితీయమగు బ్రహ్మము నేనేయని నిశ్చయించుకొని మానసముగా నుండవలెను.

“ పూర్ణమద్వయ మఖండచేతనం విశ్వభేదకలనాదివర్జితం” ౭౯
“ అద్వితీయపరసంవిదంశకంతత్సదాహమితి మానసమాశ్రయ” ౮౦

(కృ-య : ౯౮ ; వరాహ ; అ ౩)

టీ. పూర్ణం=అంతటను నిండియున్నదియును ; అద్వయం=రెం డవదిలేనిదియును;అఖండచేతనం=అఖండచైతన్యస్వరూపమైనదియును; విశ్వభేదకలనాదివర్జితం=జగద్భేదవిశ్వాదిభేదము లేనిదియును; అద్వి యం=రెండవదలేని ; పరసంవిదంశకం=ఉత్కృష్టమైన జ్ఞానమేయంశ ముగా గలదియునగు; తత్=ఆ బ్రహ్మము : అహమితి=నేనేయని ;

సదా=ఎల్లప్పుడు ; మౌనం-నిర్వాసనా మౌనమును ; ఆశ్రయ= ఆశ్రయింపుము.

తా. అద్వితీయ పరిపూర్ణమైన బ్రహ్మమే నేనని సంకల్పములేకయచలుఁడవై యుండుము.

"నాత్మనోఽన్యతయాభాతం చరాచరమిదం జగత్" ౫౧

"నాత్మమాత్రతయా బుద్ధ్వా తదస్మీతి విభావయ" ౫౨

(కృ-య; ౯౮ వరాహ; అ ౨.)

ప. నాత్మనః=నాత్మకంటె : అన్యతయా=అన్యత్వముచే ; భాతం=తోఁచుచున్న ; చరాచరం=చరాచరస్వరూపమైన ; ఇదంజగత్=ఈ జగత్తును ; నాత్మమాత్రతయా=నాత్మ మాత్రత్వముచేతనే ; బుద్ధ్వా=తెలిసి : తత్=ఆ పరమాత్మ ; అస్మీతి=అగుచున్నానని ; విభావయ=బాగుగ భావింపుము.

తా. ఆత్మకంటె వేఱుగఁదోఁచుచున్న జగత్తు నాత్మగానే (యాత్మకంటె వేఱుగాదని) యెఱిఁగి, యాపరమాత్మ నేనేయని యోచింపుము.

"విలాప్యవికృతింకృత్స్నాం సంభవవ్యత్యయక్రమాత్" ౫౩

"పరిశిష్టంచ చిన్మాత్రం చిదానందం విచిన్తయ" ౫౪

(శు-య ; ౧౦౮ ముక్తిక.)

ప. కృత్స్నాం=పరిపూర్ణమైన : వికృతిం = జగదాకారమును ; సంభవవ్యత్యయక్రమాత్=ఉత్పత్తిలయక్రమమున ; విలాప్య=కలిపి ; పరిశిష్టంచ=మిగిలియున్న ; చిన్మాత్రం=జ్ఞానమాత్రమును ; చిదానందం=జ్ఞానానందస్వరూపమునగు బ్రహ్మమును; విచిన్తయ=చింతింపుము.

తా. ప్రకృతి వికారములైన పంచభూతములలో నేభూతమున నేభూతముపుట్టుచున్నదో, యాభూతమును దానియందుకలిపి, యనఁగా, భూమిని నీటియందు, నీటి నగ్నియందు, నగ్నిని వాయువందు, వాయువు నాకాశమందు కలిపి, దానిని మహత్తత్వమునను, దానిన వ్యక్తమునను, దానిని ప్రకృతియందును జేర్చి, ప్రకృతిని బ్రహ్మమునఁగూర్చి, యాబ్రహ్మస్వరూపమున నచలుఁడవై యుండుము.

ఇతి సార్థాంతి కోపదేశ వాక్యాని చతుః పంచాశత్

ఇట్లు సార్థాంతికోపదేశవాక్యము లేబదినాలుగు.

ఇతి పంచమం ప్రకరణం సమాప్తమ్.

అయిదవ ప్రకరణము సమాప్తము.

శ్రీ

సద్గురవేనమః.

౬ జీవబ్రహ్మైక్యవాక్య ప్రకరణము.

" సయశ్చాయంపురుషే " ౧

" యశ్చాసావాదిత్యే " ౨

" సఏకః " 3

(కృ-య ; ౭ తైత్తిరీయ ; ఆనందవల్లి)

టీ. పురుషే=పురుషునియందు; సోయం=ఉన్నవాఁడు; యశ్చ=ఎవఁడో; ఆదిత్యే=సూర్యునియందున్నవాఁడు; యశ్చ=ఎవఁడో; సః=వాఁడు; ఏకః=ఒకఁడే.

తా. పురుషునియందు నీవారశూకమువలె నగ్నిశిఖగానుండు బరమాత్మయే సూర్యమండలమునఁ దేజోరాశిగనున్నది. ఉపాధినిబట్టి వేఱువేఱు రూపములుగానున్నను, నొక్కటియేగాని భిన్నములుకావు

" సత్యమాత్మాబ్రహ్మైవ బ్రహ్మాత్మైవా త్రనవిచికిత్స్యం "

(అధర్వణ; నృసింహోత్తరతాపిని; ౯ ఖ.)

టీ. ఆత్మా=ప్రత్యగాత్మస్వరూపము; బ్రహ్మైవ = బ్రహ్మమే; సత్యం=నిక్కము; బ్రహ్మ=బ్రహ్మము; ఆత్మైవ=ప్రత్యగాత్మయే; అత్ర=ఇక్కడ; నవిచికిత్స్యం=సందేహింపఁగూడదు.

తా. ఘటాకాశ మహాకాశములవలె, ప్రత్యగాత్మయును, బ్రహ్మము నొక్కటియేగాని వేఱుగావు. సందేహింపఁబనిలేదు.

"త్వంబ్రహ్మాస్మి" ౫
(అధర్వ; ౫౨ మహానారాయణ; అ ౬.)

టీ. త్వం=నీవు; బ్రహ్మ=బ్రహ్మము; అసి=అగుచున్నావు.

తా. స్పష్టము.

"అహంబ్రహ్మాస్మి" ౬
(శు-య; బృహదారణ్యక; అ 3; —అధర్వణ; ౫౨ మహానారాయణ; అ ౬.)

టీ. అహం=నేను ; బ్రహ్మ=బ్రహ్మము ;అస్మి= అగుచున్నాను.

తా. స్పష్టము.

"ఆవయోరంతరంన విద్యతేత్వమే వాహామహమేవత్వం" ౭
(అధర్వణ ; ౫౨ మహానారాయణ : అ ౬;)

టీ. ఆవయోః=మనయిద్దఱికిని ; అంతరం=భేదము ; నవిద్యతే=లేదు ; త్వమేవ=నీవే ; అహం=నేను; అహమేవ=నేనే, త్వం=నీవు

తా. ఉపాధిభేదముల చేతను, నేను నీవు వాఁడనుభేదము లాత్మకు గలుగుచున్నవి. ఉపాధులు విడిచినయంతయును బ్రహ్మమే.

"గతాఃకలాః పంచదశ ప్రతిష్ఠాదేవాశ్చ సర్వేప్రతి దేవతాసు" ౮
కర్మాణివిజ్ఞానమయశ్చ ఆత్మాపరేఽవ్యయే సర్వఏకీభవన్తి" ౯
(అధర్వ ; ౫ ముండక ముం3; ఖం ౧ ;)

టీ. పంచదశకలాః = పదునేనుకళలును; గతాః=పోయినవి; ప్రతిష్ఠాః=కళలకధిష్ఠానమైన స్వరూపముగల; దేవాశ్చ=దేవతలును; సర్వే=అందఱును; ప్రతిదేవతాసు=ప్రతిదేవతలందును; గతాః=పొందినవారైరి; కర్మాణి కర్మములును; విజ్ఞానమయశ్చ=జీవుఁడును; ఆత్మా

-ఆత్మయును: సర్వే=అందఱును: అవ్యయే=నాశములేని: పరే=పర
మాత్మయందు: ఏకీభవన్తి=ఐక్యమగుచున్నారు.

తా. జ్ఞానేంద్రియములును, కర్మేంద్రియములును, పంచప్రా
ణములును, అంతరింద్రియములను నివి పదునాఱుకళలు. బ్రహ్మవేత్త
యైన పురుషునకీ కళలునశించును: దేహమందలి యింద్రియాధిష్ఠాన
దేవతలా దేవతలందు గలియుచురు. శ్రోత్రమునకు దిక్కు అధిదేవత;
ఆదిక్కుదిక్కులందు కలియును. నేత్రేంద్రియాధిదేవతయైన సూర్యుడు
సూర్యునియందు గలియును. ఇట్లే అన్నియు నూహింపవలయును.
కర్మములు, జీవుడు, సర్వమును బరమాత్మయం దైక్యమగును.

"యేనేక్షతే శృణోతీదం జిఘ్రతివ్యాకరోతిచ" ౧౦

"స్వాద్వస్వాదూవిజానాతి తత్ప్రజ్ఞానముదీరితం" ౧౧

(కృ-య; 3వ శుకరహస్య.)

టీ. ప్రజ్ఞానం బ్రహ్మయను మహావాక్యమునందలి ప్రజ్ఞాన
మను శబ్దమునకు ఈ వాక్యముచే నర్థము చెప్పబడు చున్నది. ఇది
ఋగ్వేదమందలి ఐతరేయోపనిషత్తులో చివరనున్నది. యేన=
నేత్రేంద్రియముల ద్వారా వ్యాపించిన యంతఃకరణ వృత్తులతో
గూడిన యే చైతన్యముచేత, ఈక్షతే=రూపమునుచూచుచున్నాడో,
ఇదం=ఈ శబ్దమును, శృణోతి=శ్రవణేంద్రియముద్వారా వ్యాపించిన
యంతఃకరణ వృత్తులతో గూడిన యే చైతన్యముచేత వినుచున్నా
డో, జిఘ్రతి=వాసన చూచుచున్నాడో. స్వాద్వస్వాదూ=మధురరస
మును మధురేతరరసమును (రుచిని, అరుచిని), విజానాతి=ఎఱుగు
చున్నాడో, వ్యాకరోతిచ = వాగింద్రియముచే వ్యవహరించుచున్నా
డో, తత్=ఆ చైతన్యము, ప్రజ్ఞానం=ప్రజ్ఞానమని. ఉదీరితం=చెప్ప
బడుచున్నది.

తా. సంవిద్రూపమైన చైతన్యమే యంతఃకరణ వృత్తులతో గూడి బాహ్యేంద్రియములద్వారా వ్యాపించి, యాయావిషయముల దెలిసికొను చున్నది.

ఆ తెలివియేఁ ప్రజ్ఞాన మనఁబడును.

" చతుర్ముఖేంద్ర దేవేషు మనుష్యాశ్వగవాదిషు " ౧౨

" చైతన్యమేకంబ్రహ్మాతః ప్రజ్ఞానం బ్రహ్మమయ్యపి " ౧౩

(కృ–య ; ౩౫ శుకరహస్య.)

టీ. చతుర్ముఖేంద్ర దేవేషు=చతుర్ముఖేంద్రాది దేవతలందును, మనుష్యాశ్వగవాదిషు=మనుష్యులందును గోహయాది సర్వజంతువులందును నున్న, చైతన్యం = చైతన్యము, ఏకం=ఒక్కటి, బ్రహ్మ= అదియే బ్రహ్మము, అతః = ఆకారణమున, మయ్యపి, నాయందును గల, ప్రజ్ఞానం=ప్రజ్ఞానము, బ్రహ్మ=బ్రహ్మమగును.

తా. సమస్తభూతములందును జైతన్యమొక్కటియై యున్నది. సమస్త భూతములందున్న యా చైతన్యమే బ్రహ్మము. ఆ కారణమున బ్రజ్ఞానమని చెప్పబడు నాయందున్న చైతన్యము బ్రహ్మమే యగును. కాని వేఱుఁగాదు.

" పరిపూర్ణః పరాత్మాస్మిన్ దేహేవిద్యాధి కారిణి " ౧౪

" బుద్ధేస్సాక్షీ తయాస్థిత్వాస్ఫురన్నహమితీర్యతే " ౧౫

(కృ–య ; ౩౫ శుకరహస్య.)

టీ. 'అహంబ్రహ్మాస్మి' యనుమహావాక్యమందలిఁ యహం' శబ్దమున కర్థముచెప్పబడు చున్నది. ఈ మహావాక్యము శుక్లయజుర్వేదమందలి బృహదారణ్యకమున నున్నది. పరిపూర్ణః=అంతటనునిండియున్న ; పరాత్మా=పరబ్రహ్మము ; విద్యాధికారిణి=జ్ఞానసంపాదన

మునకు దగిన ; అస్మిన్ దేహే=ఈ దేహమందు ; బుద్ధేః=బుద్ధికి ; సాక్షితయా=సాక్షిభావముచేత ; స్థిత్వా=ఉండి ; స్ఫురన్=ప్రకాశించుచు ; అహమితి=నేనని ; ఈర్యతే=చెప్పఁబడుచున్నది.

తా. అంతటను నిండియున్న బ్రహ్మమే యీ దేహమందు బుద్ధి వృత్తులకు సాక్షియై, వానినెఱుఁగుచు, ప్రకాశించుచుండి, నేనను పదముచే జెప్పఁబడుచున్నది. నేననఁగా నా బ్రహ్మమే కాని దేహాదులు కావని యెఱుఁగవలయును.

"స్వతఃపూర్ణః పరాత్మాత్ర బ్రహ్మశబ్దేనవర్ణితః" ౧౬
"అస్మీత్యైక పరామర్శ స్తేన బ్రహ్మభవామ్యహం" ౧౭
(కృ-య ; ౩౫ శుకరహస్య)

టీ. 'అహంబ్రహ్మాస్మి' యను మహావాక్యమందలి బ్రహ్మ శబ్దమునకును, అస్మియనుశబ్దమునకును ఈ మహావాక్యముచే నర్థము చెప్పఁబడుచున్నది. స్వతః=స్వాభావికముగ ; పూర్ణః=అంతటనునిండి యున్న ; పరాత్మా=పరబ్రహ్మము ; అత్ర=ఈ వాక్యమందు ; బ్రహ్మ శబ్దేన='బ్రహ్మ' యనుపదముచే ; వర్ణితః=చెప్పఁబడెను ; అస్మీతి= 'అగుచున్నా' నను పదము ; ఐక్యపరామర్శః=ఏకత్వముఁ దెలుపునది యగును. తేన=ఆ హేతువుచే ; అహం=నేను ; బ్రహ్మ=బ్రహ్మము భవామి=అగుచున్నాను.

తా. ఒక దేహమందుండుటచే నా బ్రహ్మము నేనని చెప్పఁబడుచున్నది. బ్రహ్మమనఁగా స్వాభావికముగ సర్వపరిపూర్ణమైనది. ఆ హేతువుచే నేనే బ్రహ్మము.

"ఏకమేవాద్వితీయం సన్నామరూపవివర్జితం" ౧౮
"సృష్టేఃపురాధునాప్యస్య తాదృక్త్వం తదితీర్యతే" ౧౯
(కృ-య ; ౩౫ శుకరహస్య.)

టీ. 'తత్త్వమసి' యను మహావాక్యమందలి 'తత్' అను పదమున కర్థము చెప్పఁబడుచున్నది. ఈమహావాక్యము సామవేద మందలి ఛాందోగ్యమందున్నది. సృష్టేః=సృష్టికి ; పురా = పూర్వ మందు, నామరూపవివర్జితం = నామరూపములేనిదియు : ఏకమేవ= ఒక్కటియేయైనదియు ; అద్వితీయం=తనకంటెను రెండవది లేనిదియు నగు ; సత్ =ఏసద్వస్తువుకలదో : అస్య=ఈసద్వస్తువునకు ; అధు నాపి=ఇప్పుడును (సృష్టియైన తరువాత) ; తాదృక్త్వం = అట్టిధర్మ మును ; తదితి = 'తత్' అను పదముచే ; ఈర్యతే = చెప్పఁబడు చున్నది.

తా. నామరూపములు, సజాతీయ విజాతీయ, స్వగతభేద ములు, లేని యేసద్వస్తువు సృష్టికిముందున్నదో. యాసద్వస్తు వే నామరూపములును, భేదత్రయముగలిగిన సృష్టియైన తరువాతగూడ 'తత్' అను పదముచే జెప్పఁబడుచున్నది.

"శ్రోతుర్దేహేంద్రియాతీతం వస్త్వత్రత్వం పదేరితం" ౨౦
"ఏకతాగ్రాహ్యతేసీతిత దైక్యమనుభూయతాం". ౨౧

(కృ-య ; ౩౫ శుకరహస్య .)

టీ. 'తత్త్వమసి' యను మహావాక్యమందలి 'త్వం' పదము నకును 'అసి' యను పదమునకును అర్థముచెప్పబడుచున్నది. శ్రోతుః= వినువానియొక్క (ముముక్షువైన శిష్యునియొక్క) ; దేహేంద్రియా తీతం= దేహేంద్రియముల కతీతమైన వానికి సాక్షిగానుండు చైతన్య మను ; వస్తు =వస్తువు ; త్వంపద=త్వం అను పదముచే, ఈరితం=చెప్ప బడుచున్నది. ఏకతా=ఐక్యము, అత్ర=ఈవాక్యమందు ; అసీతి='అసి' యను పదముచే గ్రాహ్యతే=గ్రహింపబడుచున్నది . తదైక్యం=ఆయై క్యము ; అనుభూయతాం=అనుభవింపఁబడుగాక.

తా. సృష్టికి పూర్వమందున్న సద్వస్తువే తనయందుగల్పింపఁబడిన యుపాధులందు ప్రవేశించి 'త్వం' అనుపదముచేఁ జెప్పఁబడుచున్నది. భాగలక్షణచే నుపాధుల బరిత్యజింపఁగా బ్రహ్మమొక్కటి యెగావున 'తత్త్వమసి' యని చెప్పఁబడెను. ఇదియుపదేశవాక్యము.

"స్వప్రకాశం పరోక్షత్వమయ మిత్యుక్తితో మతం" ౨౨
"అహంకారాదిదేహాన్తా త్ప్రత్యగాత్మేతిగీయతే" ౨౩

(కృ య; ౩౫ శుకరహస్య)

టీ. 'అయమాత్మాబ్రహ్మ' యను మహావాక్యమందలి 'అయమాత్మా' యను పదముల కర్థము చెప్పఁబడుచున్నది. ఈమహావాక్యమథర్వణవేదమందలి మాండూక్యమునయున్నది. అయమితి='అయం' అను; ఉక్తిః=మాటవలన; స్వప్రకాశపరోక్షత్వం=స్వప్రకాశమును; ప్రత్యక్షత్వమును; మతం = అంగీకరింపబడును: అహంకారాదిదేహాన్తాత్ =అహంకారమాదియును దేహమంతముఁగాఁగల ప్రపంచములోనుండుటవలన; ఆత్మేతి='ప్రత్యగాత్మ' యని; గీయతే=చెప్పఁబడుచున్నది.

తా. బ్రహ్మమే యహంకారాది దేహాన్తమైన ప్రపంచములోనుండుటచేఁ 'బ్రత్యగాత్మ' యనియు 'నాత్మ' యనియుఁ జెప్పఁబడును 'అయ' మను విశేషము స్వప్రకాశమును; బ్రత్యక్షత్వమును తెలియజేయుచున్నది. మనకెదుట స్పష్టముగఁగనుపడువస్తువు నీవస్తువని చెప్పుదుము కదా.

"దృశ్యమానస్య సర్వస్య జగతస్తత్త్వమీర్యతే" ౨౪
"బ్రహ్మశబ్దేన తద్బ్రహ్మ స్వప్రకాశాత్మరూపకం" ౨౫

(కృ-య; ౩౫ శుకరహస్య.)

టీ. 'అయమాత్మాబ్రహ్మ' యను మహావాక్యమందలి 'బ్రహ్మ' శబ్దమునకర్థము చెప్పఁబడుచున్నది. దృశ్యమానస్య=కనంబడుచున్న;

సర్వస్య=సమస్తమైన; జగతః=జగత్తునకు; తత్త్వం=అధిష్ఠానమైనవస్తువు; బ్రహ్మశబ్దేన='బ్రహ్మ' యను శబ్దముచే; ఈర్యతే=చెప్పఁబడుచున్నది. తత్ బ్రహ్మ=ఆబ్రహ్మము; స్వప్రకాశాత్మరూపకం=ప్రకాశాపరోక్షములుగల ప్రత్యగాత్మయే.

తా. జగత్తునకధిష్ఠానమైనది బ్రహ్మము. అదియే దనయందారోపింపఁబడిన జగత్తులో ప్రవేశించి, 'ప్రత్యగాత్మ' యనఁబడెను. ప్రత్యగాత్మ బ్రహ్మలొక్కటియే. వేఱుగావు.

" మాయావిద్యేవిహాయైవ ముపాధీపరజీవయోః " ౨౬

" అఖండంసచ్చిదానందం పరబ్రహ్మైవలక్ష్యతే " ౨౭

(శు-య; 23 అధ్యాత్మ.)

టీ. ఏవం=భాగలక్షణావృత్తిచే; పరజీవయోః=పరమాత్మజీవాత్మలకు; ఉపాధీ=ఉపాధులైన; మాయావిద్యే=మాయావిద్యలను; విహాయ=విడిచి (విడువఁగ;) అఖండ=ఖండముఁగాఁక పరిపూర్ణమైనదియు; సచ్చిదానందం=సత్యజ్ఞానానందస్వరూపమునైన; పరబ్రహ్మైవ=పరబ్రహ్మమొక్కటియే; లక్ష్యతే=కనఁబడుచున్నది.

తా. బ్రహ్మమేమాయోపాధిని గ్రహించి యీశ్వరుఁడనియు, నవిద్యోపాధినిగ్రహించి జీవుఁడనియు, జెప్పబడుచున్నందున భాగలక్షణచే, నుపాధులైన మాయావిద్యలను విడువఁగా జీవేశ్వరాది భేదములేక బ్రహ్మమొక్కటియే యుండును. సత్యజ్ఞానానందస్వరూపమైనది బ్రహ్మము. బ్రహ్మ ప్రతిబింబముతోఁగూడినదియును సత్త్వరజస్తమోగుణముల సామ్యావస్థయైనదియు 'ప్రకృతి' యనఁబడును. ఈ ప్రకృతి బ్రహ్మమువలె సత్యమైనది కాదు. మాయా స్వరూపమైనది. ఆత్మజ్ఞానముచే నశించును గావున సత్తుగాదు. ఉన్నట్లు తోఁచుచుండుటచే నసత్తుగాదు. జడమైనది. అనిర్వచనీయము. సత్త్వగుణ ముద్రేకించు

నపుడు శుద్ధసత్వమనియును, మాయయనియుఁ జెప్పఁబడును. రజోగుణ ముద్రేకించునపుడు మలినసత్వమనియు, నవిద్యయనియుఁ జెప్పబడును. తమోగుణ ముద్రేకించునపుడు తమఃప్రధాన మనఁబడును. ప్రకాశ నిర్మలత్వములు గలది సత్వము. రాగాత్మకమైనది రజోగుణము. మాఢ్యమైనది తమోగుణము మాయయందు ప్రతిబింబించి యా మాయను స్వాధీనము చేసికొనిన బ్రహ్మమే యీశ్వరుఁడనబడును. ఆ యీశ్వరుఁడు సర్వజ్ఞత్వ సర్వశక్తిత్వాదులు కలవాఁడు. అతఁడే సమస్తమును సృజించెను. అతడేఁ 'యంతర్యామి' యనియు నవ్యాకృతుఁడనియుఁ జెప్పఁబడును. అవిద్యయందు ప్రతిబింబించి దానికి వశమైన బ్రహ్మమే జీవుఁడనఁబడును. ఆజీవుఁడు కించిత్ జ్ఞత్వాదులుగలవాఁడు. ఈశ్వర మాయామోహితుఁడై యీశ్వరునిచే సృజింపఁబడిన జగత్తును భోగ్యముగాఁజూచుచున్నాఁడు. ఆజీవుఁడు ప్రాజ్ఞుఁడను పేర నొప్పును. ఆ యవిద్యయే కారణశరీరము. దానికి సుషుప్తి యవస్థ. ఆ యవిద్యావైచిత్ర్యమున నాజీవు లనేక విధములుగ నున్నారు. ఆజీవుల భోగమునకు నీశ్వరుఁడు తమఃప్రధానమైన ప్రకృతినీక్షించి యాకాశవాయు తేజోజల పృథువులను నపంచీకృత సూక్ష్మభూతములఁ బుట్టించెను. ఈశ్వరుఁడు (మాయాప్రతిబింబిత బ్రహ్మమే) జగత్తునకు నిమిత్తకారణమును, తమఃప్రధాన ప్రకృతి (అందు ప్రతిబింబించిన బ్రహ్మమే) యుపాదాన కారణమును జీవుడు (అవిద్యాప్రతిబింబిత బ్రహ్మము) భోక్తయునగుచున్నాఁడని తెలియవలయును. కావున బ్రహ్మమే మాయాభేదమున భోజ్యము భోక్తయు నగుచున్నది. ఆయపంచీకృతభూతములయిదును సత్వరజస్తమోగుణములు గలవి. అందాకాశసత్వమున శ్రోత్రమును, వాయుసత్వమున 'త్వక్కు' అగ్నిసత్వమున నేత్రము, జలసత్వమున జిహ్వ, పృథివీసత్వమున ఘ్రాణము, ననుజ్ఞానేంద్రియములైదునుఁ గలిగెను. పంచభూతములయొక్క సమష్టిసత్వ గుణమువలన నంతరింద్రియము గలిగెను. అదియే వృత్తిభేదమున మనస్సనియును బుద్ధియనియును

రెండువిధములుగనున్నది. మనస్సువిమర్శరూపమైనది. బుద్ధినిశ్చయాత్మకమైనది. మనస్సుయొక్క యంశమే చిత్తము. బుద్ధియొక్కయంశమే యహంకారము. ఆకాశరజోగుణమువలన వాక్కును, వాయురజోంశమువలనఁ బాణియును, వహ్నిరజోంశమువలన బాదమును, జలరజోగుణమువలనఁ బాయువును, భూరజోంశమువలన నుపస్థయునను కర్మేంద్రియము లైదునుగలిగెను. పంచభూతములయొక్క సమష్టి రజోగుణమున ప్రాణముపుట్టెను. వృత్తిభేదముననది ప్రాణము, అపానము, వ్యానము, ఉదానము, సమానమునని యైదువిధములాయెను. ఇవియే పంచప్రాణములనఁబడును. జ్ఞానేంద్రియములైన శ్రోత్రత్వక్చక్షుర్జిహ్వాఘ్రాణములకు క్రమముగా, శబ్దస్పర్శరూప రసగంధములు విషయములగును, విషయములఁ దెలిసికొనుటకు సాధనములుగావున జ్ఞానేంద్రియములనఁబడును. కర్మేంద్రియములైన వాక్పాణి పాదపాయూపస్థలకు క్రమముగా, వచనాదానగమన విసర్గానందములు విషయములగును. కర్మముచేయుటకు సాధనములుగావున కర్మేంద్రియము లనఁబడును. రజోగుణము వలన గర్మమును సత్వమువలన జ్ఞానమునుగలుగునని దీనినిబట్టి తెలియవలయును. జ్ఞానేంద్రియములు కర్మేంద్రియములు పంచప్రాణములు మనోబుద్ధులు అను, పదియేడవయవములు గలది సూక్ష్మశరీరమనఁబడును. అదియే లింగశరీరమని జెప్పబడెను. ఈ లింగశరీరము జీవునకు భోగసాధనమైయున్నది. ఆ లింగశరీరములు నానావిధములుగ గలిగెను. ఆ లింగశరీరమున నభిమానముగలిగిన యీశ్వరుఁడు హిరణ్య గర్భుఁడను పేరనొప్పుచున్నాఁడు అతఁడే సూత్రాత్మ ఆలింగశరీరమున నభిమానముబూని ప్రాజ్ఞుఁడను జీవుఁడు తైజసుఁడనుపేర నొప్పుచున్నాఁడు. లింగశరీరమునకవస్థ స్వప్నము. ఈశ్వరునకు జీవులనందరిని నెఱుఁగు సర్వజ్ఞత్వమున సమష్టి లింగశరీరాభిమానము గలదని తెలియవలయును. కావున హిరణ్యగర్భుఁడొక్కఁడేగాని యనేకులుకారు. ప్రాజ్ఞుఁడను జీవునకు కించిత్ జ్ఞత్వమువలన వ్యష్టిలింగశరీరమున నభిమానముఁగలదని తెలియవలయును. కావున

తైజసులనేకులున్నారు. వ్యష్టి ఒక వృక్షమువంటిది. సమష్టి తోటవంటిది. ఆజీవుల భోగముకొఱ కీశ్వరుఁడా యపంచీకృత తమోగుణ ప్రధానములైన పంచభూతములను పంచీకృతములు చేసెను ఒక్కొక్క భూతము రెండు భాగములై రెండు భాగములలో మొదటిది నాలుఁ భాగములై యా నాలుగు నాలుగు భాగములు తమకంటె నితరమైన నాలుగు భూతములయొక్క రెండవ భాగములోఁగూడినందున ప్రతి భూతమును పంచీకృతమాను. అనఁగా నొక భూతమున నైదు భూత గుణములును నుండెనని తెలియవలయును. ఆ భూతములవలన భువనములును భోగధామములైన స్థూలశరీరములును, భోగ్యములైన యన్నాదులునుఁ గలిగెను ఆ స్థూలశరీరములు రక్తాస్థి మాంసమయములు. సమష్టి స్థూలశరీరమున నభిమానముగల యీశ్వరుఁడు హిరణ్యగర్భుఁడు విరాట్టనియును వైశ్వానరుఁడనియుఁ జెప్పఁబడును. తైజసు లీ స్థూలశరీరముల నభిమానముగలవారై విశ్వులను నామములను బొందిరి. వారు దేవమానవ తిర్యగాదిభేదముల నొప్పుచుందురు. ఈ స్థూలశరీరమునకు జాగ్రదవస్థ యగును. ఇందు స్థూలశరీరమన్న మయకోశ మనఁబడును. లింగశరీర ముప్రాణమయ మనోమయ విజ్ఞానమయములను మూఁడు కోశము లనబడును. కారణ శరీరమందలి సత్వమానంద మయకోశ మనఁబడును ప్రియమోద ప్రమోదములను మూఁడు వృత్తులచే నానందమయ కోశమొప్పును. లింగశరీరమునందు బంచప్రాణములు కర్మేంద్రియములుగూడి ప్రాణమయకోశమయ్యెను. మనస్సును జ్ఞానేంద్రియములునుఁగూడి విజ్ఞాన కోశమయ్యెను. ఇట్లు మాయావిద్యాద్యుపాధులఁబట్టి యొక్క బ్రహ్మమే విరాడ్ఢిరణ్యగర్భాద్యా కృతులను నీశ్వరులుగను విశ్వతైజ సప్రాజ్ఞులను జీవులుగను, వ్యవహరింపఁబడుచున్నది. భాగలక్షణచే నీయుపాధులను విడువఁగా, సత్యజ్ఞానానందమైన బ్రహ్మమొక్కటియే శేషించును. ఆహేతువుచే జీవబ్రహ్మైక్యముఁదెలుపు 'తత్త్వమసి' యను వాక్యమును వేదాంతము లుపదేశించుచున్నవి. "శ్లో. జగతోయదు

పాదానం మాయామాదాయతామసీం। నిమిత్తశుద్ధసత్వాంతాంఉచ్యతే బ్రహ్మతద్గిరా." ఏబ్రహ్మము మాయ నుపాధిగాగైకొని యీశ్వరుఁడనుపేర జగత్తునకు నిమిత్తకారణమును, తమఃప్రధానప్రకృతి నుపాధిగాగైకొని యుపాదానకారణమగుచున్నదో యాబ్రహ్మ మీవాక్యమున 'తత్' అను పదముచేఁ జెప్పబడుచున్నది. మన్నుకుండైనట్లు కారణమైన తాను కార్యరూపముగ బరిణమించినను దాను నశింపక యుండునది యుపాదానకారణము. కార్యము నశించిన నుపాదానకారణము నశింపదు. కార్యమును చేయువాఁడు (కుండకు కుమ్మరివైనట్లు) నిమిత్తకారణము (యదామలినసత్వాంతాంకామకర్మాదిదూషితాం, ఆదత్తేతత్పరంబ్రహ్మ, త్వంపదేనతదోచ్యతే) ఏబ్రహ్మమెప్పుడు మలిన సత్వమైన యవిద్య నుపాధిగాగ్రహించి జీవుఁడనుపేర భోక్తృత్వాద్యభిమానమును బూనెనో యప్పుడాబ్రహ్మము త్వంపదముచేఁ జెప్పఁబడుచున్నది. అసిపదము, తత్వంపదవాచ్యులైన బ్రహ్మజీవుల కైక్యము చేయుచున్నది. లక్షణావృత్తిచే నామాయావిద్యలను విడువఁగా బ్రహ్మమొక్కటియే శేషించును. ప్రకృతి సదసద్విలక్షణము గావున దాని భేదములైన మాయావిద్యలను విడువవచ్చును.

"సకారఃఖేచరీప్రోక్తఃత్వం పదంచేతినిశ్చితం" ౨౮
"హకారఃపరమేశ స్స్యాత్ తత్పదంచేతి నిశ్చితం" ౨౯
(సామ ; ౪౬ యోగచూడామణి)

టీ. ఖేచరీప్రోక్తః=ఖేచరీబీజమని చెప్పఁబడుఁ హృదయాకాశమునబక్షివలె దిరుగునని చెప్పఁబడు) సకారః=సకారము (జీవుఁడు) త్వంపదంచేతి=త్వంపదమని, నిశ్చితం=నిశ్చయింపఁబడినది, హకారః=హకారము ; పరమేశః=బ్రహ్మము; స్యాత్ =అగును ; తత్పదంచేతి=తత్పదమని ; నిశ్చితం=(హకారము) నిశ్చయింపఁబడినది.

తా. సకారముజీవుఁడు 'త్వం' పదవాచ్యుఁడు. హకారము. బ్రహ్మముతత్పదవాచ్యము. తదుభయులకు నైక్యముఁగలుగఁజేయునని

పదముబిందువనియును బుద్ధియనియుఁ జెప్పఁబడును. ఇట్లుహంసమంత్రము ప్రతిభూతహృదయమునుండి వెడలుచుజీవబ్రహ్మైక్యమునుబోధించుచున్నది. సద్గురు కటాక్షమున దానిరహస్యమునెఱిఁగి బ్రహ్మానుసంధానముజేయుచుండ వలయును.

"సకారోధ్యాయతేజం తుర్హ్వాకారోహింభవేద్ధ్రువం" ౩౦

(సామ ; ౪౬ యోగచూడామణి.)

టీ. సకారః=సకారవాచ్యుఁడైన, జంతుః=జీవుఁడు, ధ్యాయతే=ధ్యానించుచున్నాడు,హిం=ఆహేతువుచేత, హకారః=హకారవాచ్యమైన బ్రహ్మము, భవేద్ధ్రువం=నిశ్చయముగ నగుచున్నాఁడు.

తా. కీటకము భ్రమరము చేయుచున్న ధ్వనిని వినుచు తదేకధ్యానమున భ్రమర మగుచున్నది. ఇదియె భ్రమర కీటకన్యాయము. ఇట్లే జీవుఁడు నోంకార స్వరూపమైన బ్రహ్మమును ధ్యానింపఁగా బ్రహ్మమే యగుచున్నాడు.

"అథోరాతత్పదార్థస్స్యాన్మకార స్త్వం పదార్థవాన్" ౩౧

"తయోస్సం యోజనమసీత్యర్థే తత్త్వవిదోవిదుః" ౩౨

(అధర్వశిర రామరహస్య ; అ ౫.)

టీ. రా=రాయను అక్షరము, తత్పదార్థస్స్యాత్ = తత్పదార్థమగును, మకారః=మకారము,త్వంపదార్థవాన్=త్వంపదార్థముగలది, తయోః=ఆ రెండక్షరముల యొక్క, సంయోజనం=కూర్చుట, అసి= 'అసి' పదార్థమగును, ఇత్యర్థే = 'అసి' యను పదార్థమందు సంయోజనమును, తత్త్వవిదః=తత్త్వవేత్తలు, విదుః= తెలియుచున్నారు.

తా. రాయను అక్షరము తత్పదవాచ్యమైన బ్రహ్మము. మకారము త్వంపదవాచ్యుఁడైన జీవుఁడు. రామయని కూర్చుటే యసి

పదార్థ మగును. ఇట్లుతత్త్వవేత్తలు'తత్త్వమసి' యను వాక్యమువలనఁ గల యర్థమునే రామయను శబ్దమందును దెలిసికొందురు.

"నమ స్త్వమర్థోవిజ్ఞేయో రామ స్తత్పదముచ్యతే" 33
"అసీత్యర్థేచతుర్థీస్యాత్ ఏవంమంత్రేషుయోజయేత్" 3౪
(అథర్వ ; ౫౪ రామరహస్య ; అ ౫)

టీ. నమః=నమశ్శబ్దము ; త్వమర్థః='త్వం' పదార్థముగలదియై ; విజ్ఞేయః=తెలియదగినది ; రామః = రామశబ్దము ; తత్పదం=తత్పదార్థమని ; ఉచ్యతే=చెప్పఁబడుచున్నది ; అసీత్యర్థే='అసి' పదార్థమున ; చతుర్థీస్యాత్=చతుర్థీవిభక్తియగును ; ఏవం=ఈప్రకారము ; మంత్రేషు=సమస్తమంత్రములందు ; యోజయేత్=కూర్చవలెను.

తా. 'నమోరామాయ'యను మంత్రమున, నమశ్శబ్దమునకు 'త్వం' పదార్థమగును. రామశబ్దమునకు 'తత్ప' దార్థమగును. చతుర్థీ 'విభక్తి యసి పదార్థమును దెలియఁజేయునదిగఁ దలఁపవలయును.ఇట్లే నమః' శబ్దమునకు 'అహం' శబ్దార్థమును, రామపదమునకు బ్రహ్మశబ్దార్థమును, చతుర్థీవిభక్తి 'కస్మి' శబ్దార్థము నుపయోగింపవలయును. ఇట్లే సమస్తమంత్రములకు నుపయోగింపవలయును. ఏమంత్రమునైనను శిష్యుల కుపదేశించునపుడు'తత్త్వమసి' యనియు దాను జపించునపుడు 'అహంబ్రహ్మాస్మి' యనియును యోజింపవలెను. అట్లు యోజించినదానేది యుపదేశించినను, బ్రహ్మోపదేశమగును. తానేదిజపించినను బ్రహ్మానుసంధాన మగును.

"క్షీరంక్షీరే యథాక్షిప్తం తైలంతైలేజలంజలే" 3౫
"సంయుక్తమేకతాంయాతి తథాత్మన్యాత్మవిన్మునిః" 3౬
(అథర్వ; ౭౬ ఆత్మ.)

టీ. క్షీరే=పాలయందు; క్షిప్తం=ఉంచబడిన; క్షీరం=పాలును; తైలే=తైలమందు; క్షిప్తం=ఉంచఁబడిన; తైలం=నూనెయు; జలే=జలమందు; సంయుక్తం=కూడిన; జలం=నీరును; ఏకతాం=ఏకత్వమును; యాతి=ఏలాగునఁబొందునో; తథా=అట్లే; ఆత్మవిత్=ఆత్మజ్ఞానియైన; మునిః=మునియును; ఆత్మని=ఆత్మయందైక్యమును జెందును.

తా. జలము జలమందును, తైలము తైలమందును, క్షీరము క్షీరమందును, గలిసి యెట్లు లేకత్వమొందునో యట్లే, యాత్మజ్ఞాని యాత్మయందైక్యమొందును.

"ఘటేనష్టేయథావ్యోమ వ్యోమైవభవతిస్వయం" .　　　3౭
"తద్వైవోపాధివిలయే బ్రహ్మైవబ్రహ్మవిత్స్వయం"　　　3౮
(అధర్వ; ౭౬ ఆత్మ.)

టీ. ఘటే=కుండ; నష్టే=నష్టమగుచుండగా; వ్యోమ=ఘటాకాశము; యథా=ఏప్రకారము; వ్యోమైవ=మహాకాశమే; స్వయం=తాను; భవతి=అగుచున్నదో; తద్వైవ=అప్రకారమే; ఉపాధివిలయే=స్థూలసూక్ష్మకారణ శరీరములు మూడును నశింపఁగ; బ్రహ్మవిత్=బ్రహ్మవిదుఁడు; స్వయం=తాను; బ్రహ్మైవ=పరబ్రహ్మమేయగును.

తా. అవిద్యాప్రతిబింబిత బ్రహ్మచైతన్యమే జీవుఁడు. ఆజీవుఁడే లింగశరీరమునదై జసుఁడనియు, స్థూలశరీరమున విశ్వుఁడనియుఁ, జెప్పఁబడును గావున, అవిద్యయైన కారణశరీరము నశింపఁగా దాని కార్యములైన స్థూలసూక్ష్మములు నశించును. అప్పుడు ఘటమునశింప నందలి యాకాశము మహాకాశమెట్లగునో యట్లే ప్రత్యగాత్మ స్వరూపుఁడగుతాను పరబ్రహ్మమగును.

ఇతి సార్ధాంతిక జీవబ్రహ్మైక్య వాక్యాన్యష్టత్రింశత్.

ఇట్లు సార్ధాంతిక జీవబ్రహ్మైక్య వాక్యములు ముప్పదియెనిమిది.

ఇతి షష్ఠంప్రకరణం సమాప్తమ్.

ఇట్లు ఆరవప్రకరణము సమాప్తము.

శ్రీ
సద్గురవేనమః.

౭ మననవాక్య ప్రకరణము.

" అహమన్న మహమన్న మహమన్నమ్ " ౧

" అహమన్నాదో౽హ మన్నాదో౽హమన్నాదః " ౨

(కృ-య;౭ తైత్తిరీయ-భృగువల్లి.)

టీ: అహం=నేను; అన్నం=భోజ్యస్వరూపమైనయన్నమును; అహం=నేను; అన్నం=భోజ్యస్వరూపమైనయన్నమును; అహం=నేను; అన్నాదః=అన్నమును భక్షించువాడను.

తా. భోజ్యమును నేనే, భోక్తను నేనే, తమఃప్రధానమైన ప్రకృతినిగూడి బ్రహ్మమే భోగ్యపదార్థములయ్యెను; మలిన సత్వప్రధానమైన యవిద్యనుగూడి జీవరూపమున భోక్తయయ్యెను. అనగా బ్రహ్మమేభోజ్యము, భోక్తయునని యెఱుగవలయును.

" అహమ్మను రభవంసూర్యశ్చ " 3

(శు=య, ౧౦ బృహదారణ్యక-అ 3 బ్రా-౬.)

" అహమేవేదం సర్వమశ్నామి " ౪

(శు-య; ౧౦ బృహదారణ్యక-అ ౮ బ్రా-3.)

టీ. అహం=నేను; మనుః=మనువును; సూర్యశ్చ=సూర్యుడను; అభవం=అయితిని; అహమేవ=నేనే; ఇదంసర్వం=భోగ్యరూపమైన దీనినంతను; అశ్నామి=తినుచున్నాను.

తా. బ్రహ్మమే మను సూర్యచంద్ర దేవేంద్రాదులయ్యెను. బ్రహ్మమే సమస్తభోక్త.

" యథాఫేనతరంగాది సముద్రాదుత్థితంపునః " ౫

" సముద్రేలీయతే తద్వజ్జగన్మయ్యనులీయతే " ౬

(సామ-౯౦ దశ ౬ న-ఖం-౧౦)

టీ. యథా=ఏప్రకారము, సముద్రాత్ = సముద్రమునుండి, ఉత్థితం=పుట్టిన, ఫేనతరంగాది=నురుగుకెరటము మొదలైనది, పునః= మరల, సముద్రే=సముద్రమునందు, లీయతే= లయించుచున్నదో, తద్వత్ =అట్లే, జగత్ =(నాయందుపుట్టిన) జగత్తు, మయి=నాయందు, అనులీయతే=లయించుచున్నది.

తా. ఫేనతరంగబుద్బుదాదులు సముద్రమందుబుట్టి సముద్రమున లయించునట్లు జగత్తు బ్రహ్మమునదోచి బ్రహ్మమునందే లయించుచుండును.

"అనాత్మదృష్టిరవివేకనిద్రామహంమమస్వప్నగతింగతోహం" ౭

(కృ-య-3గి శుకరహస్య)

టీ. అహం=నేను, అనాత్మదృష్టిః = ఆత్మజ్ఞానములేనివాడనై అవివేకనిద్రాం=అవివేకమను నిద్రను, గతః = పొందినవాడనైతిని, మమ=నాయొక్క.. స్వప్నగతిం=స్వప్నావస్థను, అహం=నేను, (గతః= పొందినవాడనైతిని.)

తా. అవిద్యావశమున మొదట నన్ను నే నెరుగక యుంటిని. అదియే యవివేకమను-సుషుప్తి. పిదప మరియొకడ ననుకుని విపర్యయజ్ఞానమున స్వప్నమును జెందితిని. అదియే సంసారము. ఇందు మొదటిది యవిద్యయొక్క యావృతి. రెండవది యవిద్యయొక్క విక్షేపశక్తి ఆవృతి విక్షేపరూపమగు నవిద్యజ్ఞానముననే నశించును గాని కర్మాదుల నశింపదు. తన స్వప్నము తన జాగ్రదవస్థవలన నశించునట్లే యవిద్య యాత్మజ్ఞానముననే నశించును.

" స్వరూపసూర్యేభ్యుదితే స్ఫుటోక్తైర్గురోర్మహావాక్య
పదైఃప్రబుద్ధః " ౮

(కృ-య-3గి శుకరహస్య.)

టీ. స్వరూపసూర్యే=పరమాత్మయను సూర్యుడు, అభ్యుదితే=హృదయాకాశమున నుదయించు చుండగా, గురోః=సద్గురునియొక్క, స్ఫుటోక్తైః=సంశయములను బోగొట్టు స్పష్టవాక్యములు అను, మహావాక్యపదైః=మహావాక్యములచేత, ప్రబుద్ధః=మేల్కొనినవాడనైతిని.

తా. గురుబోధమున పరమాత్మయను సూర్యు డుదయించు చుండగా నావృతి విక్షేపాత్మకమైన యవిద్యయను చీకటి నశింపగా మేల్కొని నన్నునే నెరిగినవాడనైతిని.

" ప్రాణాశ్చలంతు తద్ధర్మైః కామైర్వా హన్యతాంమనః " ౯
" ఆనందబుద్ధి పూర్ణస్య మమదుఃఖం కథంభవేత్ " ౧౦

(బు-౪౭ ఆత్మబోధ.)

టీ. ప్రాణాః=పంచప్రాణములు, తద్ధర్మైః=వానిస్వభావ ధర్మములతో, చలంతు=చలింపనిమ్ము-కామైర్వా= కోరికలచేతనైనను, మనః=మనస్సు, హన్యతాం=కొట్టబడనిమ్ము, ఆనందబుద్ధిపూర్ణస్య=ఆనందబుద్ధి పూర్ణుడనగు, మమ=నాకు, దుఃఖం=దుఃఖము, కథంభవేత్=ఎట్లగును.

తా. అహంకారశూన్యుడనై యానంద పూర్ణుడనైయున్నందున ప్రాణస్వాభావిక ధర్మములు, మనోధర్మములు, నాకంటవు కావున దుఃఖమెట్లు నాకుగలుగును, నావారుకారను కొనినవారికి కష్టమువచ్చినను నేను నిశ్చింతగానెట్లుందునో యట్లే దేహేంద్రియములపై నభిమానములేని నాకు దాని సంబంధమైన దుఃఖముండదు.

" నమేబంధోనమేముక్తిః నమేశాస్త్రం నమేగురుః " ౧౧
" మాయామాత్ర వికాసత్వాన్మాయాతీతోహమవ్యయః౧౨

(బు-౪౭ ఆత్మబోధ.)

టీక. అహం = నేను, మాయాతీతః=మాయ నతిక్రమించినవాడను, అవ్యయః=నాశములేనివాడను మే=నాకు. బంధః = బం

ధము, న=లేదు, మే=నాకు, ముక్తిః = ముక్తి, న=లేదు, మే=నాకు శాస్త్రం=శాస్త్రము, న=లేదు- మాయామాత్రవికాసత్వాత్ =(గురు శాస్త్రబంధమోక్ష.జగదాదిక మంతయు) మాయావిజృంభణమగుట వలన, మే=నాకు, నగురుః=గురువు లేదు.

తా. సర్వమును మాయచే గల్పించబడినది, మాయావిజృంభణమే- నేను మాయాతీతుడను, నాశములేనివాడనుగావున నాకు బంధమోక్షములు లేవు, శాస్త్రము లేదు, గురువులేదు, నేననగా బ్రహ్మమని తెలియవలెను.

"కర్తృత్వమపిమేనష్టం కర్తవ్యంవాపినక్వచిత్ " ౧౩
" ఆత్మానమంజసా వేద్మిక్వాప్యజ్ఞానంపలాయితం " ౧౪
(ఋ-౪-౨ ఆత్మబోధ)

టీ. మే=నాకు, కర్తృత్వమపి=చేయుటయు (అహంకారము) నష్టం=నాశమైనది, కర్తవ్యంవాపి=చేయతగిన పనియు, క్వచిత్ =ఒకప్పుడైనను, న=లేదు, ఆత్మానం = ఆత్మను, అంజసా = శీఘ్రముగ, వేద్మి= తెలుసుకొనుచున్నాను, అజ్ఞానం=అజ్ఞానము, క్వాపి=ఎక్కడికో, పలాయితం=తొలగిపోయినది.

తా. సూర్యోదయము గలుగగా చీకటి యెక్కడికో పోయినట్లు ఆత్మజ్ఞానము గలుగగా నజ్ఞానమెక్కడికో పోయినది. నిర్వికల్ప బ్రహ్మస్వరూపుడనగు నాకు కర్తృత్వము లేదు. కర్తవ్యమును లేదు.

" బ్రాహ్మణ్యంకులగోత్రేచ నామ సౌందర్యజాతయః " ౧౫
" స్థూలదేహగతాఏతే స్థూలాద్భిన్నస్యమేనహి " ౧౬
(ఋ-౪-౨ ఆత్మబోధ)

టీ. బ్రాహ్మణ్యం=బ్రాహ్మణత్వము; కులగోత్రేచ=కులగోత్రములును; నామసౌందర్యజాతయః=పేరు సౌందర్యముజాతియు; స్థూలదేహగతాః=స్థూలదేహమును పొందినవి - ఏతే=ఈ సౌందర్యాదులు;

స్థూలాత్=స్థూలదేహముకన్న; భిన్నస్య=వేరైన ఆత్మస్వరూపుడనైన; మే=నాకు; నహి=నిశ్చయముగా లేవు.

తా. స్పష్టము.

"క్షుత్పిపాసాంధ్యబాధిర్య కామక్రోధాదయోఖిలాః" ౧౭

"లింగదేహగతాఏతే హ్యలింగస్యనవిద్యతే" ౧౮

(ఋ-౪౨ ఆత్మబోధ)

టీ. క్షుత్పిపాసాంధ్యబాధిర్య కామక్రోధాదయః; క్షుత్=ఆకలియును; పిపాసా=దప్పికయును; ఆంధ్య=గుడ్డితనమును, బాధిర్య=చెవుడును, కామ=కోరికయును; క్రోధః=క్రోధమును; ఆదయః=ఈమొదలైనవి; లింగదేహగతాః = లింగదేహమును పొందినవి - అలింగస్య=(ఆత్మస్వరూపుడనైన) లింగదేహమునుగాని నాకు; ఏతే=ఈ కామక్రోధాదులు; నవిద్యతేహి=నిశ్చయముగా లేవు.

తా. స్పష్టము.

"జడత్వప్రియమోదత్వధర్మాః కారణ దేహగాః" ౧౯

"నసంతి మమనిత్యస్య నిర్వికారస్వరూపిణః" ౨౦

(ఋ-౪౨ ఆత్మబోధ.)

టీ. జడత్వప్రియమోదత్వధర్మాః - జడత్వ= జాడ్యమును, ప్రియ=ప్రియమును, మోదత్వ=మోదమును, అను, ధర్మాః=ధర్మములు, కారణదేహగాః=కారణశరీరమును బొందినవి, నిత్యస్య=నిత్యుడనైనట్టియు, నిర్వికారస్వరూపిణః=వికారములేని స్వరూపము గలిగినట్టియు, మమ=నాకు, నసంతి=లేవు.

తా. ఆత్మస్వరూపుడనగు నేను కారణ శరీరముకన్న భిన్నుడనుగాన కారణశరీర ధర్మములైన జాడ్యప్రియమోద ప్రమోదములునాకు లేవు. ఆత్మ మూడుశరీరములుకానిది. మూడుశరీరములకు సాక్షియైనది. కావున శరీరత్రయధర్మములు ఆత్మకులేవు. ప్రియమనగా

తనకిష్టమైన వస్తువును జూడగాగలుగు సుఖము. ఆయిష్టమైన వస్తువు తనకు లభింపగా గలుగుసుఖము మోదమన బడును. ఆయిష్టమైన వస్తువు ననుభవింపగా గలుగు సుఖము ప్రమోదము జాడ్యమనగా తెలియకుండుట, ఇవిఆనందమయకోశముగల కారణశరీరలక్షణములు ఆత్మ కేవల సత్యజ్ఞానానంద స్వరూపమైనది. నేననగా నాయాత్మయని తెలియవలెను.

"చిద్రూపత్వాన్నమేజాడ్యం సత్యత్వాన్నానృతంమమ" ౨౧
"ఆనందత్వాన్నమేదుఃఖ మజ్ఞానాద్భాతిసత్యవత్" ౨౨
(ఋ-౭౨ ఆత్మబోధ.)

టీ. చిద్రూపత్వాత్ = జ్ఞానస్వరూపము కలిగి యుండుటవలన, మే = నాకు, జాడ్యం = జడత్వము, న = లేదు, సత్యత్వాత్ = సద్రూపము కలిగియుండుటవలన, మమ = నాకు, అనృతం = అసత్యము, న = లేదు, ఆనందత్వాత్ = ఆనందరూపము కలిగియుండుటవలన, మే = నాకు, దుఃఖం = దుఃఖము, న = లేదు, అజ్ఞానాత్ = అజ్ఞానమువలన, సత్యవత్ = ఉన్నట్లు, భాతి = ఆదుఃఖాదికము తోచుచున్నది.

తా. నేను సత్యజ్ఞానానంద స్వరూపుడను, అట్టి నాయందు జడదుఃఖానృతత్వము లున్నట్లు లజ్ఞానమున తోచుచున్నది గాని వాస్తవమున లేదు. సత్యజ్ఞానానంద స్వరూపమైన బ్రహ్మమందు ననృతదుఃఖ స్వరూపమైన జగత్తు మాయచే కల్పించబడినది గాని నిజముగాదు.

"నాహందేహోహ్యజన్మమృత్యూకుతోమేనాహంప్రాణః క్షుత్పిపాసేకుతోమే"

"నాహంచేతశ్శోకమోహౌ కుతోమేనాహంకర్తాబంధమోక్షౌకుతోమే"

(కృ-య-33 సర్వసార.)

ఆత్మజ్ఞానముకు తక్కువయనియు, ఆత్మనెరుగక వానిని చేసినను ప్రయోజనము లేదనియు తాత్పర్యము.

" జ్ఞాతంజ్ఞాతవ్యమధునా దృష్టంద్రష్టవ్య మద్భుతం " 3౧
" విశ్రాంతోఽస్మిచిరంశ్రాంతః చిన్మాత్రాన్నాస్తికించన " 3౨
(సామ-౬౧ మహో- అ-౫.)

టీ. అధునా=ఇప్పుడు, జ్ఞాతవ్యం=తెలియతగినది, జ్ఞాతం=తెలియబడెను, ద్రష్టవ్యం=చూడతగినది, దృష్టం=చూడబడెను, అద్భుతం=ఆశ్చర్యము, చిరంశ్రాంతః = చిరకాలమునుండి శ్రమపడుచున్న నేను, విశ్రాంతోఽస్మి=బడలికతీరినవాడనగుచున్నాను. చిన్మాత్రాత్ = చిన్మాత్రమైన బ్రహ్మముకన్న, కించన=ఏమియును, నాస్తి=లేదు.

తా. తెలియతగిన బ్రహ్మ తెలియబడెను. దానిని గూర్చి మిక్కిలి నేను శ్రమపడితిని. నాశ్రమము గట్టెక్కెను. ఇక విశ్రమించెదను. చిన్మాత్రమైన బ్రహ్మముకన్న నితరమేమియును లేదు. నేనే యాబ్రహ్మమును. ఆహా యేమి యాశ్చర్యమైన సంగతి. ఇవి బ్రహ్మానుభవతృప్తిచే గలిగిన యుత్సాహవాక్యములు.

" నభూతంనభవిష్యచ్చచింతయామి కదాచన. " 33
" నస్తౌమినచనిందామిహ్యాత్మనోన్యంనహిక్వచిత్. " 3౪
(అథర్వ-౭౦ అన్నపూర్ణ-అ౫.)

టీ. భూతం=జరిగినదానిని, భవిష్యచ్చ=కాబోవుదానిని, నచింతయామి=చింతించువాడనుగాను, గాన, కదాచన=ఒక్కప్పుడైనను, నస్తౌమి=స్తుతించువాడనుగాను, నచనిందామి=నిందింపను, హి = నిశ్చయము, ఆత్మనః=ఆత్మకన్న, అన్యం=ఇతరమైనది, క్వచిత్=ఎక్కడనుగాని, నహి=లేదు.

తా. స్పష్టము.

" అలేపకోహమజరోవిరాగశ్శాంతవాసనః " ౩౫

(అధర్వ-౭౦ అన్నపూర్ణ-అ౫)

టీ. అహం=ఆత్మస్వరూపుడనగు నేను, అలేపకః=నిరంజనుడను, అజరః=ముదిమిలేనివాడను, విరాగః=రాగములేనివాడను, శాంతవాసనః=శాంతమునొందిన వాసనలు గలవాడను.

తా. స్పష్టము.

" స్వపూర్ణాత్మాతిరేకేణజగజ్జీవేశ్వరాదయః " ౩౬

" నసంతినాస్తిమాయాచ తేభ్యశ్చాహంవిలక్షణః " ౩౭

(కృ-య-౯౮ వరాహ-అ౨)

టీ. స్వ=తనరూపముచే, పూర్ణ=అంతటనిండియున్న, ఆత్మాతిరేకేణ=ఆత్మకంటె భిన్నముగా, జగజ్జీవేశ్వరాదయః=జగత్తు జీవుడు ఈశ్వరుడు మొదలగునవి, నసంతి=లేవు, మాయాచ=మాయయును, నాస్తి=లేదు, తేభ్యః=ఆజగజ్జీవేశ్వరాదుల కంటె, అహం=నేను, విలక్షణః=వేరైనవాడను.

తా. పరిపూర్ణమైన పరమాత్మకంటె నన్యములేదు. గావున మాయా జగజ్జీవేశ్వరులులేరు. వానికి నేను విలక్షణమైన పరమాత్మను. జగజ్జీవేశ్వరులుండు టప్రతీతిమాత్రమేగాని వాస్తవముగా నేరదు.

" కింకరోమికక్వ గచ్ఛామికిం గృహ్ణామిత్యజామికిం " ౩౮

" యన్మయాపూరితం విశ్వం మహాకల్పాంబునాయథా. " ౩౯

(కృ-య-౯౮ వరాహ.)

టీ. మహాకల్పాంబు నాయథా=మహాకల్పాంతమున సముద్రముచే పూరితమైనట్లు, మయా=పరిపూర్ణాత్మ స్వరూపుడనగు నాచే,

యద్విశ్వం=ఏవిశ్వము, పూరితం=పూరితమైయున్నదో (ఆ హేతువుచే) కింకరోమి=ఏమిచేయుచున్నాను. క్వగచ్ఛామి=ఎక్కడికివెళ్లుచున్నాను కింగృహ్ణామి=ఏమిగ్రహించుచున్నాను, త్యజామికిం=ఏమి విడుచుచున్నాను.

తా. పరిపూర్ణస్వరూపుడనగు నేను లేనిచోటులేదు. గావున నాకు చేయుటకు కార్యములేదు. పోవుటకు స్థలములేదు. గ్రహించుటకు వస్తువును అవయవములును లేవు. విడుచుటకేమియును లేదు. అని తాత్పర్యము.

ఇతిసార్థాంతిక మనన వాక్యాన్యేకో నచత్వారింశత్.

ఇట్లు సార్థాంతికమనన వాక్యములు ముప్పదితొమ్మిది.

ఇతి సప్తమం ప్రకరణం సమాప్తమ్.

ఇట్లు యేడవ ప్రకరణము సమాప్తము.

శ్రీ

నస్మరన్నిదం శరీరం.

౨ జీవన్ముక్తి వాక్య ప్రకరణము

" సతత్ర పర్యేతి జక్షన్ క్రీడన్ రమమాణః స్త్రీభిర్వా జ్ఞానిభిర్వా వయస్యైర్వా౽వయస్యైర్వానోపజనం స్మరన్నిదంశరీరం " ౧

(సామ ; ఛాందోగ్య, ప్ర ౮, ఖం ౧౨)

టీ. తత్ర=అక్కడ, (అపరోక్షజ్ఞానదశయందు) సః=ఆజీవన్ముక్తుడు, స్త్రీభిర్వా=స్త్రీలతోనైనను, జ్ఞానిభిర్వా=జ్ఞానులతోనైనను, వయస్యైర్వా=ఈడైనవారితోనైనను, అవయస్యైర్వా=ఈడుకానివారలతోనైనను రమమాణః=సంతోషించుచున్నవాడై, క్రీడన్=విహరించుచున్నను, జక్షన్=భక్షించుచున్నను, ఉపజనం=జనులసమీపమందున్నను, ఇదంశరీరం=ఈశరీరమును, నస్మరన్=స్మరింపక, పర్యేతి=ప్రవర్తించుచున్నాడు.

తా. స్త్రీ పురుషాదులతోగూడి విహరించుచున్నను, భక్షించుచున్నను, వ్యామోహమునుజెందక, దేహాభిమానములేక కర్తృత్వభోక్తృత్వాద్యభిమానము లేక సుఖదుఃఖముల నొందక జీవన్ముక్తుడు ప్రవర్తించును.

" సవాఏషఏవంపశ్యన్నేవం మన్వానఏవం విజానన్నాత్మరతి రాత్మక్రీడఆత్మమిథున ఆత్మానందస్స్వరాడ్భవతి " ౨

(సామ ; ఛాందోగ్య, ప్ర ౭, ఖం ౨౫)

టీ. సవాఏషః=ఇట్లున్నయీజీవన్ముక్తుడు, ఏవంపశ్యన్=సర్వమునాత్మగాచూచుచు, మన్వానః=(జగజ్జీవేశ్వరాదిభేదము ప్రతీతిమాత్ర

మేగాని వాస్తవముగాదని) తలచుచున్నవాడై, ఏవంవిజానన్=ప్రపంచము మిథ్యయని విచారించుచు, ఆత్మరతిః=ఆత్మయందాసక్తిగలవాడౌచును, ఆత్మక్రీడః=ఆత్మయందు క్రీడగలవాడును, ఆత్మమిథునః=ఆత్మయందు సాంగత్యముగలవాడును, ఆత్మానందః=ఆత్మానందము గలవాడునునై, స్వరాడ్భవతి=స్వయంప్రకాశమానుడగును.

తా. జీవన్ముక్తుఁడు సమస్తము నాత్మగజూచుచు జగజ్జీవేశ్వరాదిభేదము ప్రతీతిమాత్రమని తలచుచు జగత్తు మిథ్యయని యెరుగుచు నాత్మయందే సమస్తక్రియలు గలవాడై స్వయంప్రకాశమానుడగును.

"తే దేవాః పుత్రైషణాయాశ్చ విత్తైషణాయాశ్చ లోకైషణాయాశ్చ ససాధనేభ్యో వ్యుత్థాయ నిరగారాః నిష్పరిగ్రహా అశిఖా అయజ్ఞోపవీతా అంధాః బధిరాః ముగ్ధాః క్లీబా మూకా ఉన్మత్తా ఇవ పరివర్తమానాః శాన్తాదాన్తా ఉపరతాస్తితిక్షవః సమాహితా ఆత్మరతయ ఆత్మక్రీడా ఆత్మమిథునా ఆత్మానందాః ప్రణవమేవ పరంబ్రహ్మప్రకాశం శూన్యం విజానంతః తత్రైవ పరిసమాప్తాః"

(అథర్వ—౨౭ నృసింహోత్తరతాపినీ—ఖం ౬.)

టీ. తే దేవాః=ఆప్రజాపతి శిష్యులయిన దేవతలు, పుత్రైషణాయాః=పుత్రైషణనుండి, విత్తైషణాయాః=ధనేషణనుండి, లోకైషణాయాః=లోకేషణనుండి, ససాధనేభ్యః=ఆ పుత్రధనలోకములకు సాధనములైన భార్యాకృషి వాణిజ్య వర్ణాశ్రమాదులనుండి, వ్యుత్థాయ=లేచి (ఆవృత్తులను విడిచి) నిరగారాః=ఇండ్లులేనివారును, నిష్పరిగ్రహాః=ప్రతిగ్రహము లేనివారును, అశిఖాః=శిఖలు లేనివారును, అయజ్ఞోపవీతాః=యజ్ఞోపవీతము లేనివారును, అంధా ఇవ=గ్రుడ్డివారివలె, బధిరా ఇవ=చెవిటివారివలె, ముగ్ధా ఇవ=తెలియనివారివలె, క్లీబా ఇవ=

నపుంసకులవలె, మూకాఇవ=మూగవారివలె, పరివర్తమానాః=తిరుగు చున్నవారై, శాంతాః=అంతరింద్రియ నిగ్రహము గలవారై, దాంతాః=బాహ్యేంద్రియ నిగ్రహము గలవారై, ఉపరతాః=కర్మసన్యాస మొనర్చినవారై, తితిక్షవః=శీతోష్ణ సుఖదుఃఖాది ద్వంద్వక్లేశములను ప్రతిక్రియలేక సహించువారై, సమాహితాః=స్వస్థచిత్తముగలవారై, ఆత్మరతయః=ఆత్మయందాసక్తిగలవారై, ఆత్మక్రీడాః=ఆత్మయందు క్రీడగలవారై, ఆత్మమిథునాః = ఆత్మతో మిథునముగాగలవారై, ఆత్మానందాః=ఆత్మానందము గలవారునై, ప్రణవమేవ=ఓంకారమునే, పరం=ఉత్కృష్టమైనదిగను, బ్రహ్మప్రకాశం=బ్రహ్మప్రకాశముగలదిగను, శూన్యం=నిర్వికారమైనదిగను, విజానంతః=ఎరిగినవారై, తత్రైవ= ఆ ఓంకారరూప పరబ్రహ్మమందే, పరిసమాప్తాః=సిద్ధిబొందినవారైరి.

తా. ప్రజాపతి శిష్యులవలె ముముక్షువులట్లు మొదట వర్ణాశ్రమాచారవిధుల ననుసరించి పిదప వైరాగ్యమునుబూని గృహాదుల నువిడిచి వేదాంతవిచారమునుచేసి శమదమోపరతితితిక్షలుగలవారై బాలోన్మత్త పిచాచములవలె తిరుగుచు బ్రహ్మస్వరూపమైన యోంకారము నెరిగి దానిని బొందవలయును

"కుచేలోఽసహాయ ఏకాకీసమాధిస్థ ఆత్మకామఆప్తకామోనిష్కామో జీర్ణకామోహస్తిని సింహేదంశేమశకేనకులే సర్పరాక్షసగంధర్వేమృత్యో రూపాణివిదిత్వాన బిభేతికుతశ్చనేతి.॥"

(శు-య-30 సుబాల-అ. 3.)

టీ. కుచేలః=కుత్సితవస్త్రము గలవాడును (బట్టమాసినది దీనిని శుభ్రపర్చవలయు, శుభ్రవస్త్రముగావలెనని కోరికలేనివాడు), అసహాయః=దండము మొదలగువాని తోడులేనివాడును, ఏకాకీ= ఒక్కడును (సంగములేనివాడును), సమాధిస్థః= జీవబ్రహ్మైక్యమను

యోగమున నుండువాడును, ఆత్మకామః=ఆత్మయందు కోరికగల వాడును, ఆప్తకామః=తీరినకోరిక గలవాడును, నిష్కామః=కోరిక లేని వాడును,జీర్ణకామః=నశించిన కోరికగలవాడునునై, హస్తిని=ఏనుగ నందును, సింహే=సింహమందును, దంశే=అడవియీగ యందును, మశకే=దోమయందును, నకులే=ముంగియందును, సర్పరాక్షస గంధర్వే=సర్పరాక్షస పిశాచకులమందును, మృత్యోః=మృత్యువుయొక్క, రూపాణి=రూపములను, విదిత్వా=తెలిసి, కుతశ్చన–దేనివలనను, నబిభేతి=భయపడడు.

తా. జీవన్ముక్తుడు భోగేచ్ఛలేనివాడై శరీరమున నభిమాన ములేక ఇక్కడ వసించిన వీని చంపుదురు. ఇక్కడ వసించినదుష్ట జంతువు వలన మరణము గలుగునను భయములేనివాడై సమస్తము బ్రహ్మమని నిశ్చయించి నిత్యసంతోషియై ప్రవర్తించును. అట్టిందుల నే జీవన్ముక్తి యనబడును.

> "సర్వధర్మాన్పరిత్యజ్య నిర్మమోనిరహంకారోభూత్వా బ్రహ్మనిష్ఠంశరణముపగమ్యతత్త్వమసి సర్వంఖల్విదం బ్రహ్మనేహనానాస్తికించనేతి మహావాక్యార్థ మనుభవజ్ఞానాత్ బ్రహ్మైవాహమస్మీతినిశ్చిత్యనిర్వికల్ప సమాధినాయస్స్వతంత్రశ్చరతిస సన్న్యాసీసముక్తః సపూజ్యః సయోగీసపరమహంసఃసోవధూతః సబ్రాహ్మణఇతి." ౫

(శు-య-౩౮ నిరాలంబ.)

టీ. సర్వధర్మాన్=సమస్తధర్మములను, పరిత్యజ్య=విడిచి (విధినిషేధములందభిమానములేనివాడై), నిర్మమః=మమకారములేనివాడై, నిరహంకారః=అహంకారములేనివాడును, భూత్వా=అయి, బ్రహ్మనిష్ఠం=బ్రహ్మనిష్ఠుడగు సద్గురుని, శరణం = శరణమును, ఉపగమ్య=పొంది, తత్త్వమసి, సర్వంఖల్విదంబ్రహ్మ, నేహనానాస్తికించనేతి,

మహావాక్యార్థానుభవాత్ = సద్గురూపదిష్టతత్త్వమస్యాది మహావాక్యార్థానుభవజ్ఞానమున, బ్రహ్మైవాహం = బ్రహ్మమే నేను, అస్మీతి = అగుచున్నానని, నిర్వికల్పసమాధినా = నిర్వికల్పసమాధిచే, యః = ఎవడు, స్వతంత్రః = పరాధీనుడుగాక స్వతంత్రుడై, చరతి = తిరుగుచున్నాడో, సః = వాడే, సన్యాసీ = సన్యాసి, సముక్తః = వాడే ముక్తుడు, సపూజ్యః = వాడే పూజ్యుడు, సయోగీ = వాడేయోగి, సపరమహంసః = వాడే పరమహంస సన్యాసి, సోఽవధూతః = వాడేయవధూత, సబ్రాహ్మణః = వాడే బ్రాహ్మణుడు, ఇతి = అని.

తా. లోకవ్యవహార యోగ్యములగు ధర్మాధర్మములయందభిమానములేనివాడై యహంకార మమకారములులేక సద్గురువునాశ్రయించి యతనియుపదేశమున తత్త్వమస్యాది వాక్యార్థానుభవజ్ఞానమున తానే బ్రహ్మమని నిశ్చయించి స్వతంత్రుడై ఎవడుతిరుగునో వాడే సన్యాసి వాడే యోగి వాడే యవధూత వాడే పూజ్యుడు వాడే బ్రాహ్మణుడు వాడే ముక్తుడు వాడే పరమహంస.

"జీవః పంచవింశతికః స్వకల్పితచతుర్వింశతి తత్త్వం పరిత్యజ్య షడ్వింశకః పరమాత్మాహమితినిశ్చయాజ్జీవన్ముక్తో భవతి" ౬

(సామ-౪౮ మండల బ్రాహ్మ-బ్రా ౧.)

టీ. జీవః = జీవుడు, పంచవింశతికః = ఇరువదియైదవవాడు, స్వకల్పిత చతుర్వింశతితత్త్వం, స్వకల్పిత = పరమాత్మచే కల్పింపబడిన, చతుర్వింశతితత్త్వం = ఇరువదినాలుగు తత్త్వములతోగూడిన దేహమును, పరిత్యజ్య = విడిచి, షడ్వింశకః = ఇరువదియారవవాడగు, పరమాత్మా = పరమాత్మయే, అహమితి = నేనను, నిశ్చయాత్ = నిశ్చయజ్ఞానమున, జీవన్ముక్తః = జీవన్ముక్తుడు, భవేత్ = అగుచున్నాడు.

తా. చిదాభాసుడైన జీవుడు ఇరువదియైదవ వాడనియు పరమాత్మచే నిరువది నాలుగు తత్త్వములుగల దేహముసృజించబడెనని

యుతానే పరమాత్మయనియు నిశ్చయించువాడు జీవన్ముక్తుడు, పంచ భూతదశేంద్రియ పంచప్రాణాంతః కరణచతుష్టయములు చతుర్వింశతితత్త్వములు

"తురీయమక్షర మితిజ్ఞాత్వాజాగరితే సుషుప్త్యవస్థాపన్న ఇవయచ్ఛ్రుతం యద్దృష్టం తత్సర్వమవిజ్ఞాతమి వయోవ సేత్ తస్యస్వప్నావస్థాయా మపితాదృగవస్థా భవతిసజీవన్ముక్తో భవతి" ౮

(అధర్వ-౪౨ నారదపరివ్రాజక.)

టీ. తురీయం=నాలగనవానిని (జాగ్రత్స్వప్న సుషుప్తులుగాక వాని విలక్షణమైన యాత్మను) అక్షరమితి= (మూడవస్థలయందుమ రెప్పుడును) నశించనిదానినిగ, జ్ఞాత్వా=ఎరిగి, జాగరితే=జాగ్రదవస్థయందు, సుషుప్త్యవస్థాపన్నఇవ=నిద్రావస్థను పొందినవానివలె, యచ్ఛ్రుతం=ఏదేదివినబడెనో, యద్దృష్టం=ఏదేదికనబడెనో, తత్సర్వం=అదంతయు, అవిజ్ఞాతమివ=తెలియబడనట్లు, యః = ఎవడు, వసేత్=వసించునో, తస్య=వానికి, స్వప్నావస్థాయామపి=కలయందును తాదృగవస్థాభవతి=మీఁదచెప్పినస్థితిగా గలుగుచున్నదో, సః=వాడు, జీవన్ముక్తః=జీవన్ముక్తుడు, భవతి=అగుచున్నాడు.

తా. జాగ్రదవస్థయందే నిద్రావస్థనుబొందినవానివలె విషయములను తెలియక యాత్మయందే దృష్టిగలవాడై స్వప్నమందునట్లేయెవ డుండునో వాడు జీవన్ముక్తుడు.

"సకృద్విభాతః సదానందైకగోచరో బ్రహ్మవిత్తద్వాన్ చక్షురాదిబాహ్య ప్రపంచోపరతస్సర్వం జగదాత్మత్వే నపశ్యన్నాత్మేతి విభావయన్ కృతకృత్యోభవతి." ౮

(సామ౪౮ మండలబ్రాహ్మణ-బ్రా-౨-౩)

టీ. సకృద్విభాతః=(సద్వృత్తి, అసద్వృత్తి, సదసద్వృత్తి యను

(త్రివృత్తులులేక) యొక్కమారుగ ప్రకాశించువాడును, సదానందైక గోచరః, సదానంద=నిరంతరానందముచే,ఏక=ముఖ్యముగ, గోచరః= కనబడువాడును, బ్రహ్మవిత్ = బ్రహ్మముగలదని యెరిగినవాడును, తద్వాన్=ఆబ్రహ్మముకలవాడును (తానేయనియెరిగినవాడును) చక్షు రాదిబాహ్యప్రపంచోపరతః= నేత్రేంద్రియాదిబాహ్యప్రపంచమునుండి విముక్తుడై (నేత్రేంద్రియాదికముబాహ్యమునకు ప్రసరించుగాన నది బాహ్యపపంచమనబడును. మనస్సంతః ప్రపంచమనబడును.) సర్వం జగత్=సమస్తజగత్తును, ఆత్మత్వేన=ఆత్మరూపముగ,పశ్యన్=చూచు చు, ఆత్మేతి=సమస్తము ఆత్మయని, భావయన్=భావించుచు, కృత కృత్యోభవతి = సిద్ధించిన కృత్యముగలవాడగును–జీవన్ముక్తుడగునని భావము.

తా. స్పష్టము.

"నిర్ద్వంద్వఃసదాచంచలగాత్రః పరమశాంతింస్వీకృత్య నిత్య శుద్ధఃపరమాత్మాహమేవేత్య ఖండానందపూర్ణః కృతార్థఃపరి పూర్ణః పరమాకాశమగ్నమనాః ప్రాప్తోన్మన్యవస్థః సన్యస్త సర్వేంద్రియవర్గో నేకజన్మార్జిత పుణ్యపుంజపక్వ కైవల్యఫలో ఖండానందనిరస్త సర్వక్లేశకశ్మలో బ్రహ్మాహమస్మీతికృత కృత్యోభవతి"

(సామ-౪౮ మండలబ్రాహ్మణ, బ్రా 3-ఇదికొంచం హెచ్చు తగ్గుగా సరిపోతుంది.)

టీ. నిర్ద్వంద్వః=శీతోష్ణాదిద్వంద్వములులేనివాడును, సదా=ఎల్ల ప్పుడును,అచంచలగాత్రః=కదలని శరీరము గలవాడై,పరమశాంతిం= ఉత్కృష్టమైనశాంతిని, స్వీకృత్య=పూని, నిత్యశుద్ధః=కాలత్రయమం దును శుద్ధుడైన, పరమాత్మా=పరమాత్మ, అహామేవేతి=నేనేయని,

అఖండానందపూర్ణః=అఖండానందముచే నిండియున్నవాడును,కృతా
ర్థః=చేయతగిన సమస్తకార్యములు చేశినవాడును, పరిపూర్ణః=అంత
టనిండి యుండువాడును, పరమాకాశ మగ్నమనాః=చిదాకాశమున
నగిలిన మనస్సుగలవాడును, ప్రాప్తోన్మన్యవస్థః ప్రాప్త=పొందబడిన
ఉన్మన్యవస్థః=ఉన్మన్యవస్థగలవాడు,సన్న్యస్తసర్వేంద్రియవర్గః,సన్న్యస్త=
విడువబడిన, సర్వేంద్రియవర్గః =సమస్తేంద్రియ సమూహముగలవా
డును, అనేకజన్మార్జిత పుణ్యపుంజపక్వ కైవల్యఫలః, అనేకజన్మార్జిత=
బహుజన్మములచే నార్జింపబడిన, పుణ్యపుంజ = పుణ్యసమూహముచే,
పక్వ-పండిన, కైవల్యఫలః=మోక్షమను ఫలముగలవాడును, అఖం
డానంద నిరస్తసర్వక్లేశకశ్మలః, అఖండానంద=బ్రహ్మానందముచే, నిర
స్త=కొట్టబడిన(జయించబడిన),సర్వక్లేశకశ్మలః=సమస్తదుఃఖములను
మాలిన్యముగలవాడునై, బ్రహ్మాహమస్మీతి = బ్రహ్మమే నేనని, కృత
కృత్యోభవతి=కృతార్థుడగుచున్నాడు. సంకల్పములేని యవస్థ యున్మ
న్యవస్థయనబడును.

తా. స్పష్టము.

"బ్రహ్మైవాహమస్మీత్యనవరతంబ్రహ్మప్రణవానుసంధానేన కృత
కృత్యోభవతి సపరమహంసపరివ్రాట్." ౧౦

(అథర్వ-౬౬ పరమహంస పరివ్రాజక.)

టీ. బ్రహ్మైవాహమస్మీతి = బ్రహ్మమే నేనగుచున్నానని, అనవర
తం=ఎల్లప్పుడు, బ్రహ్మప్రణవానుసంధానేన, బ్రహ్మప్రణవ=బ్రహ్మమైన
ఓంకారముయొక్క, అనుసంధానేన=యోజించుటచే (ధ్యానముచే)
యః=ఎవడు, కృతకృత్యః=చేయబడిన కార్యములుగలవాడు, భవతి=
అగుచున్నాడో, సః=వాడు, పరమహంసపరివ్రాట్=పరమహంసుడను
సన్న్యాసి.

తా. స్పష్టము.

" భావాభావకళావినిర్ముక్త స్సర్వసంశయధ్వంసకః పూర్ణాహంభావః కృతకృత్యోభవతి. " ౧౧

టీ. భావాభావకళావినిర్ముక్తః = భావాభావ కళలులేనివాడును, సర్వసంశయధ్వంసకః=సమస్తసంశయములను నాశనముచేయువాడును, పూర్ణాహంభావః=పూర్ణమైనబ్రహ్మమే నేనను భావముగలవాడును, కృతకృత్యోభవతి=(కైవల్యము నొందుటచే) కృతార్థుడగుచున్నాడు. జ్ఞానేంద్రియగ్రాహ్యములగు విషయములు భావకళలు అభావకళలు అనగా నంతఃకరణవృత్తులు.

తా. స్పష్టము.

" ప్రాణోహ్యేషయస్సర్వభూతైర్విభాతి విజానన్ విద్వాన్భవతే నాతివాదీ. " ౧౨

(అధర్వ-౫ ముండక-ముం-3 ఖం-౨.)

టీ. ఏషప్రాణః=ఈసూత్రాత్మ (హిరణ్యగర్భుడు) సర్వభూతైః=సమస్తభూతరూపముచే, (సమష్టిరూపముచే) విభాతిహి=ప్రకాశించుచున్నాడు. (అని) విద్వాన్=విద్వాంసుడు, విజానన్=జ్ఞానముచే నెరుగుచు, నాతివాదీ=మౌనముగలవాడు, భవతే=అగుచున్నాడు.

తా. తనయందున్న సూత్రాత్మయే సర్వభూతములందున్నాడని సమస్తమును సమబుద్ధిచే చూచుచుమౌనమును బూనియుండును. (మితముగ మాటలాడును.)

" ఆత్మక్రీడఆత్మరతిః క్రియావానేషబ్రహ్మవిదాంవరిష్ఠః " ౧3

(అధర్వ-౫ ముండక. ముం-3 ఖం-౨.)

టీ. ఆత్మక్రీడః = ఆత్మయందే క్రీడగలవాడును, ఆత్మరతిః=

ఆత్మయందే ఆసక్తిగలవాడును, క్రియావాన్ = క్రియావంతుడగు, ఏషః=ఈపురుషుడు, బ్రహ్మవిదాం=బ్రహ్మవేత్తలలో, వరిష్ఠః=శ్రేష్ఠుడు.

తా. క్రియావంతుడైనను (సంసారమునందు మెలగుచున్నను) ఆత్మయందే ఆశక్తిగలవాడు బ్రహ్మవేత్తలలో శ్రేష్ఠుడు.

"నిమిషార్ధంనతిష్ఠంతి వృత్తింబ్రహ్మమయీంవినా" ౧౪
"యథాతిష్ఠంతి బ్రహ్మాద్యాస్సనకాద్యాశ్శుకాదయః" ౧౫
(కృ-య-౩౭ తేజోబిందు. ౪౧.)

టీ. బ్రహ్మాద్యాః=బ్రహ్మాదులును, సనకాద్యాః=సనకాదులును, శుకాదయః=శుకాదులును, యథా=ఏప్రకారము, నతిష్ఠంతి=బ్రహ్మవృత్తిని విడిచి నిమిషార్ధమైననుండరో, యట్లే, బ్రహ్మమయీం=బ్రహ్మమయమైన, వృత్తిం=వృత్తిని, వినా=విడిచి, నిమిషార్ధం=నిమిషార్ధమైనను, నతిష్ఠంతి=జీవన్ముక్తులుండరు.

తా. బ్రహ్మాదులెట్లు బ్రహ్మవృత్తిని విడువకుందురో యట్లు జీవన్ముక్తులు బ్రహ్మవృత్తిని విడిచియుండరు.

"అధ్యాత్మరతిరాసీనో నిరపేక్షో నిరాశిషః" ౧౬
"సర్వద్వంద్వైర్వినిర్ముక్తో బ్రహ్మణ్యేవావతిష్ఠతే." ౧౭
(అథర్వ-౪౩ నారదపరివ్రాజక.)

టీ. అధ్యాత్మరతిః= ఇతరసంకల్పములులేక ఆత్మయందాసక్తి గలవాడును, ఆసీనః=సుఖాసనముగలవాడును, నిరపేక్షః=అన్యాపేక్షలేనివాడును, నిరాశిషః=ఆశీర్వచనములేనివాడును, సర్వద్వంద్వైః=సమస్తద్వంద్వములచేతను, వినిర్ముక్తః=విడువబడినవాడున్నై, బ్రహ్మణ్యేవ=బ్రహ్మమందే, అవతిష్ఠతే=ఉంచున్నాడు.

తా. స్పష్టము.

"కపాలంవృక్షమూలాని కుచేలాన్యసహాయతా" ౧౮
"సమతాచైవసర్వస్మిన్నే తన్ముక్తస్యలక్షణం" ౧౯
(అథర్వ-౮౩ నారదపరివ్రాజక.)

టీ. కపాలం=పుర్రెయును, వృక్షమూలాని=వృక్షమూలప్రదేశములును, కుచేలాని=మలినవస్త్రములును, అసహాయతా = ఏకాకిత్వమును, సర్వస్మిన్=సమస్తభూతసముదాయమందు, సమతాచైవ=సమత్వమును, ఏతత్=ఇట్టివ్యాపారమును, ముక్తస్య = ముక్తునియొక్క, లక్షణం=లక్షణము.

తా. భోగాసక్తిలేక సమస్తభూతములయందు సమబుద్ధిగలిగియుండుటయే ముక్తుని లక్షణము.

"స్వప్నేఽపియోహియుక్తస్స్యాజ్జాగ్రతీవవిశేషతః" ౨౦
"ఈదృక్చేష్టస్స్మృతశ్శ్రేష్ఠోవరిష్ఠోబ్రహ్మవాదినాం" ౨౧
(అథర్వ-౮౩ నారదపరివ్రాజక.)

టీ. జాగ్రతీవ=జాగ్రదవస్థయందువలెనె, విశేషతః=విశేషజ్ఞానముచే, స్వప్నేపి=స్వప్నమందును, యః=ఎవడు, హి=నిశ్చయముగ, యుక్తస్స్యాత్ = యుక్తుడగునో, ఈదృక్చేష్టః = ఇట్టిక్రియగలవాడు, శ్రేష్ఠః=శ్రేష్ఠుడనియు, బ్రహ్మవాదినాం=బ్రహ్మవాదులలో, వరిష్ఠః=ఉత్తముడనియు, స్మృతః=చెప్పబడును.

జాగ్రదవస్థయందెట్లు యుక్తముగ వ్యవహరించునో యట్లే యెవడు స్వప్నమందును వ్యవహరించునో, వాడే శ్రేష్ఠుడు. బ్రహ్మవాదులలో ఉత్తముడు.

"నిర్మానశ్చానహంకారోనిర్ద్వంద్వశ్ఛిన్నసంశయః" ౨౨
ఆత్మక్రీడఆత్మరతిః ఆత్మవాన్సమదర్శనః" ౨౩
(అథర్వ-౮౩ నారదపరివ్రాజక-ఉప)

టీ. నిర్మానః=మానములేనివాడును, అనహంకారః=అహంకారములేనివాడును, నిర్ద్వంద్వః= ద్వంద్వములు లేనివాడును, ఛిన్నసంశయః=నశించిన సంశయములుగలవాడును, ఆత్మక్రీడః=ఆత్మయందు క్రీడగలవాడును ఆత్మరతిః=ఆత్మయందాసక్తిగలవాడును, ఆత్మవాన్ = ఆత్మవంతుడును, సమదర్శనః=సమబుద్ధిగలవాడునగును.

తా. జీవన్ముక్తుడు మానములేనివాడును. అహంకారములేనివాడును, సంశయములులేనివాడును, ఆత్మస్వరూపుడునై యుండును.

"స్మృత్వాస్పృష్ట్వాచభుక్త్వాచదృష్ట్వాజ్ఞాత్వాశుభాశుభం॥ ౨౪
"నహృష్యతిగ్లాయతియః సశాంతఇతికథ్యతే॥ ౨౫

(సామ-౬౧ మహా-౮౪.)

టీ. శుభాశుభం=శుభాశుభరూప కర్మఫలమును, స్మృత్వా= స్మరించియు, స్పృష్ట్వాచ=ముట్టుకొనియు, భుక్త్వాచ=అనుభవించియు, దృష్ట్వా=చూచియు, జ్ఞాత్వా=ఎరిగియు, యః=ఎవడు, నహృష్యతి= సంతోషింపడో, (న) గ్లాయతి=దుఃఖపడడో, సః=వాడు, శాంతఇవ= శాంతుడని, కథ్యతే= చెప్పబడుచున్నాడు.

తా. స్పష్టము.

"అప్రాప్తంహిపరిత్యజ్య సంప్రాప్తేసమతాంగతః॥ ౨౬
" అదృష్టఖేదాఖేదోయస్ససంతుష్టఇతికథ్యతే." ౨౭

(సామ ౬౧ - మహా - ౮౪)

టీ. అప్రాప్తం=లభించనిదానిని, పరిత్యజ్యహి=విడిచియు, సంప్రాప్తే=లభించినదానియందు, సమతాం=సమత్వమును, గతః=పొందినవాడును, అదృష్టఖేదాఖేదః=కనబడని దుఃఖాదుఃఖములు గలవా

డును. యః=ఎవడో, సః=వాడు. సంతుష్టఇతి=సంతుష్టుడని, కథ్యతే=చెప్పబడుచున్నాడు.

తా. లభించనిదానిని గూర్చి చింతింపక ప్రాప్తించిన దానికి తొందరపడక ఖేద మోదములు లేనివాడు సంతుష్టుడనబడును,

" నాకృతేనకృతేనార్థోనశ్రుతి స్మృతివిభ్రమైః "   ౨౮
" నిర్మంథర ఇవాంభోధి స్సతిష్ఠతియథాస్థితః "   ౨౯
(సామ ౫౧-మహా-అ ౪)

టీ. అకృతేన=చేయబడనిదానిచేతను, కృతేన = చేయబడిన దానిచేతను, శృతిస్మృతివిభ్రమైః = శ్రుతిస్మృతులను భ్రమలచేతను, నార్థః=ప్రయోజనము లేనివాడగునో, సః=వాడు, నిర్మంథరః=మథించబడని, (నిశ్చలమగు) అంభోధిరివ = సముద్రమువలె, యథాస్థితః = ఏప్రకారముగనున్నవాడో యట్లే, తిష్ఠతి=ఉంచున్నాడు.

తా. వేదశాస్త్రములచేతను, ప్రయోజనములేనివాడై నిరంతరాత్మానుసంధానముగల పురుషుడు అడ్డులేని సముద్రమువలె తానే ప్రకారముగనుండునో యట్లే నిరంతరమునుండు. జీవన్ముక్తుడు.

" సమ్యగ్జ్ఞానావరోధేననిత్యమేకసమాధినా "   ౩౦
" సాంఖ్యఏవావబుద్ధాయతేవై సాంఖ్యాయనాఃస్మృతాః " ౩౧
(అధర్వ-౭౦ అన్నపూర్ణ-అ౫.)

టీ. నిత్యం=ఎల్లప్పుడును, సమ్యగ్జ్ఞానావరోధేన=దృఢజ్ఞానముచే కట్టబడిన, ఏక=ముఖ్యమైన, సమాధినా=సమాధిచేత, యే = ఎవరు, సాంఖ్యఏవ=సాంఖ్యమందే, అవబుద్ధాః = తెలిసికొన్నవారో, తేవై = వారే, సాంఖ్యాయనాః=సాంఖ్యాయనులని, స్మృతాః=చెప్పబడిరి.

తా. పృథఙ్జ్ఞానమున ప్రకృతి నెరింగి తాను పురుషుడనని దానిని సాంఖ్యమతప్రకారమున, నిరసించివిడిచిరో, వారే సాంఖ్యాయనులని చెప్పబడుచున్నారని యభిప్రాయము. (ఇచ్చట పురుషుడనగా జీవుడని అర్థముగాని మానవస్త్రీ భిన్నజాతీయుడని యర్థముకాదు.)

" ప్రాణాద్యనిలసంశాంతౌ యుక్తా యే పదమాగతాః " ౩౨
" అనామయమనాద్యంతం తేస్మృతా యోగయోగినః " ౩౩

(అథర్వ-౭౦ అన్నపూర్ణ-అ౫.)

టీ. ప్రాణాద్యనిలసంశాంతౌ=ప్రాణాదివాయువులు నిలిచినకాలమందు, అనామయం=రోగక్లేశములేనిదియు, అనాద్యంతం=ఆద్యంతములులేనిదియునగు, పదం=మహాస్థానమును, యే=ఎవరు, ఆగతాః=పొందినవారో, తే=వారు, యోగయోగినః=యోగము నవలంబించిన యోగులు, యుక్తాః=ఆరూఢులు. అనగ బ్రహ్మజ్ఞానులయిన ఋషులు.

తా. ఎవరు వాయుధారణచే వాయువు నిల్చియుండగా చిదాకాశమున చిత్తము జేర్చెదరో వారే యుక్తులు, యోగమస్థులు. అని యభిప్రాయము.

"సుఖదుఃఖదశాధీరం సామ్యాన్నప్రోద్ధరంతియం" ౩౪
"నిశ్వాసా ఇవశైలేంద్రం చిత్తంతస్యమృతంవిదుః" ౩౫

(అథర్వ-౭౦ అన్నపూర్ణ. అ౪.)

టీ. సామ్యాత్=సమత్వమున, సమబుద్ధియుండుటవలన, యం ధీరం=ఏధీరుని, సుఖదుఃఖదశాః=సుఖదుఃఖసమయములు, శైలేంద్రం=మేరుపర్వతమును, నిశ్వాసాఇవ=నిశ్వాసవాయువులువలె, నప్రోద్ధరంతి=హరింపజాలవో, తస్య=ఆధీరునియొక్క, చిత్తం=చిత్తము, మృతం=చచ్చినదానిగ, విదుః=తెలియుదురు.

తా. నిశ్వాసవాయువులు మేరుపర్వతమును హరింపనట్లు, సుఖదుఃఖదశలు సర్వత్రసమబుద్ధిగలిగిన ధీరుని చిత్తము హరింప జాలవో అతని చిత్తము నశించిన దానిగ బుధులు తెలియుచున్నారని యభిప్రాయము.

"వాచామతీత విషయో విషయాశాదశోజ్ఝితః" ౩౬
"పరానందరసాక్షుబ్ధో రమతే స్వాత్మనాత్మని" ౩౭
(అధర్వ-౭౦ అన్నపూర్ణ.)

టీ. వాచామతీతవిషయః = వాగింద్రియముల కగోచరమైన బ్రహ్మమును బొందినవాడును, విషయాశాదశోజ్ఝితః=శబ్దాదివిషయా శావస్థచే, విడువబడినవాడును, పరానందరసాత్=బ్రహ్మానందరసము వలన, అక్షుబ్ధః=క్షోభించనివాడునునై, ఆత్మని=ఆత్మయందు, స్వాత్మ నా=తనయాత్మచే, రమతే=రమించుచున్నాడు.

తా. విషయాశను విడిచి బ్రహ్మానందరసానుభవమున తన యందు తానే జీవన్ముక్తుడు క్రీడించుచుండును.

"నిర్గ్రంధిశ్శాంత సందేహో జీవన్ముక్తో విభావనః" ౩౮
"అనిర్వాణోపినిర్వాణ శ్చిత్రదీపఇవస్థితః" ౩౯
(కృ-య ౭౨ అక్షి.)

టీ. నిర్గ్రంధిః=అజ్ఞానమనుముడిలేనివాడును, శాంతసందేహః= నశించిన సందేహములుగలవాడును, జీవన్ముక్తః = జీవన్ముక్తుడును (జీవించియుండగా ముక్తినిపొందినవాడును) విభావనః = వృత్తులులేని వాడును, అనిర్వాణోపి=నాశములేనివాడైనను, నిర్వాణః = నాశము నొందినవాడునునై, చిత్రదీపఇవ = చిత్రపటమునందలి దీపమువలె, స్థితః=ఉన్నవాడగును.

తా. స్పష్టము.

" నిర్ధనోపిసదాతుష్టోప్య సహాయోమహాబలః " ౮౦

" నిత్యతృప్తోప్య భుంజానోప్య సమస్సమదర్శనః " ౮౧

(అధర్వ-౭౬ ఆత్మ.)

టీ. నిర్ధనోపి=ధనములేనివాడైనను, సదా=ఎల్లప్పుడును, తుష్టః=తృప్తిగలవాడగును, అసహాయోపి=జనసాహాయ్యములేనివాడైనను, మహాబలః-మహాబలవంతుడగును. అభుంజానోపి-భోజనము చెయ్యనివాడయ్యును, నిత్యతృప్తః=నిత్యతృప్తుడగును, అసమోపి=ప్రపంచమునకసముడయ్యును, సమదర్శనః=సమస్తమును సమదృష్టిచే చూచువాడగును.

తా. బ్రహ్మానుసంధానపరుడైన జీవన్ముక్తుడు ధనహీనుడైనను, సంతోషియైనను, అసహాయుడైనను, మహాబలవంతుడును, భుజింపకున్నను తృప్తికలవాడును అసముడైనను సమస్తమును సమదృష్టిచే చూచువాడును నగునని తాత్పర్యము.

" కుర్వన్నపినకుర్వాణశ్చా భోక్తాఫలభోగ్యపి" ౮౨

" శరీర్యప్య శరీర్యేష పరిచ్ఛిన్నోపి సర్వగః" ౮౩

(అధర్వ-౭౬ ఆత్మ.)

టీ. ఏషః=ఈజీవన్ముక్తుడు, కుర్వన్నపి=కర్మమును చేయుచున్నను, నకుర్వాణః=(కర్మఫలమును గోరనివాడగుటచే) చేయనివాడును, ఫలభోగ్యపి=కర్మఫలమును అనుభవించుచున్నవాడైనప్పటికి, అభోక్తా=(భోక్తృత్వాభిమానము లేమి) భుజింపనివాడును, శరీర్యపి=శరీరముగలవాడైనను, అశరీరీ=(దేహాభిమానము లేమిచే) శరీరము లేనివాడును, పరిచ్ఛిన్నోపి=శరీరముచే వేర్పర్చబడినను, సర్వగః=ఆత్మరూపమున నంతటనుండువాడును, జీవన్ముక్తుడు.

తా. పరులదృష్టికి కర్మముచేయువాడైనను, చేయనివాడే, శరీరముకలవాడైనను, లేనివాడే, కర్మఫలము ననుభవించినవాడైనను

అనుభవించనివాఁడే, కర్తృత్వాదికము లేనివాఁడు వేరుశరీరము గల వాఁడైనను అన్నిశరీరములయం దున్నవాఁడు.

" అధ్యాత్మరతిరాసీనో పూర్ణఃపావనమానసః " ౪౪
(సామ-౬౧ మహా-అ ౨)

" నైష్కర్మ్యేణనతస్యార్థ స్తస్యార్థోస్తినకర్మభిః " ౪౫
(శు-య-౧౦౮ ముక్తిక-అ ౨)

టీ. అధ్యాత్మరతిః=ఆత్మాసక్తిగలవాఁడును, ఆసీనః=బ్రహ్మమం దున్న బుద్ధిగలవాఁడును, పూర్ణః=సమబుద్ధిచే పరిపూర్ణమైనవాఁడును, పావనమానసః=పవిత్రమైన మనస్సుగలవాఁడును అగు, తస్య=ఆజీవన్ముక్తునకు, నైష్కర్మ్యేణ=కర్మముచేయకపోవుటచేతను, కర్మభిః=కర్మలచేతనైనను, నార్థః=ప్రయోజనములేదు.

తా. జీవన్ముక్తుఁడైన బ్రహ్మజ్ఞానికి కర్మముచేసినను చేయకున్నను ప్రయోజనములేదు. అని తాత్పర్యము.

" నసమాధానజాప్యాభ్యాం అస్యనిర్వాసనంమనః " ౪౬
(శు-య-౧౦౮ ముక్తిక-అ౨.)

టీ. అస్య = ఈజీవన్ముక్తునకు, మనః=మనస్సు, నిర్వాసనం=వాసనలులేనిదిగావున, సమాధానజాప్యాభ్యాం=సమాధానజాప్యములచేతను, న=ప్రయోజనములేదు.

తా. జీవన్ముక్తునకు మనస్సు వాసనలులేనిదిగావున నతనికి సమాధాన జపాదులవలన ప్రయోజనములేదు.

" జగజ్జీవాదిరూపేణపశ్యన్నపిపరాత్మవిత్. " ౪౭
" నతత్పశ్యతిచిద్రూపం బ్రహ్మవస్త్వేవపశ్యతి. " ౪౮
(అథర్వ-౭౭ పాశుపతబ్రహ్మ.)

టీ. పరాత్మవిత్ = ఆత్మజ్ఞాని అయిన జీవన్ముక్తుడు, జగజ్జీవాది రూపేణ = జగత్తుజీవుడునను భేదబుద్ధితో, పశ్యన్నపి = (ఇతరులను కొను నట్లు) చూచుచున్నను, నతత్పశ్యతి = అట్లుభేదబుద్ధిచే జూడడు, చిద్రూపం = జ్ఞానస్వరూపమైన, బ్రహ్మవస్త్వేవ = బ్రహ్మమునే, పశ్యతి = చూచుచున్నాడు.

తా. జనులు తామెట్లు భేదబుద్ధితో జగజ్జీవాదులను చూచుచుందురో, అట్లే జీవన్ముక్తుడు అగు జ్ఞానియు చూచుచున్నాడని తల చెదరుగాని యతడట్లు నిజముగాచూడడు. సమస్తము బ్రహ్మమనియే చూచును.

" అహమన్నంసదాన్నాద ఇతిహి బ్రహ్మవేదనం " ౪౬
(అధర్వ-౭౭ పాశుపతబ్రహ్మ.)

టీ. సదా = ఎల్లపుడు, అహం = నేనే, అన్నం = భోజ్యమైనయన్నమనియు, అన్నాదః = నేనేయన్నమునుతినుభోక్తననియు, ఇతి = ఇట్లు నిశ్చయించుట, బ్రహ్మవేదనం = బ్రహ్మజ్ఞానము, హి = నిశ్చయము.

తా. భోజ్యభోక్తృస్వరూపము బ్రహ్మమేయని తెలియుట బ్రహ్మజ్ఞానము. బ్రహ్మమే యవిద్యోపాధిని గ్రహించి భోక్తయును తామసీప్రకృతిని గ్రహించి భోజ్యమునయ్యెను.

" బ్రహ్మవిద్గ్రసతిజ్ఞానాత్సర్వం బ్రహ్మాత్మనైవతత్ " ౫౦
(అధర్వ-౭౭ పాశుపతబ్రహ్మ)

" సమాధిమథకర్మాణి మాకరోతుకరోతువా. " ౫౧
(శు-య-౧౦౮ ముక్తిక.)

టీ. సమాధిం = సమాధినిగాని, అథకర్మాణి = కర్మలనుగాని, మాకరోతు = చేయకపోవుగాక, కరోతువా = చేయుగాక, బ్రహ్మవిత్ = బ్రహ్మవిదుడైన జీవన్ముక్తుడు, బ్రహ్మాత్మనా = బ్రహ్మాత్మబుద్ధిచేగలిగిన,

జ్ఞానాదేవ=జ్ఞానమువల్లనే, తత్సర్వం = సమస్తభేదములను, గ్రసతి= భ్రమింగుచున్నాడు.

తా. సమస్తము బ్రహ్మమను జ్ఞానమున సర్వభేదములను, జీవన్ముక్తుడు పరిహరించుచున్నాడు.

" హృదయేత్యక్తసర్వేహాముక్తఏవోత్తమాశయః " ౫౨
(శు-య-౧౦౮ ముక్తిక)

టీ. హృదయే=హృదయమునందు, త్యక్త=విడువబడిన, సర్వ= సమస్తమైన, ఈహాః=ఇచ్ఛలుగలవాడును, ఉత్తమాశయః = ఉత్తమ మయిన, బ్రహ్మబుద్ధిగలవాడును, ముక్తఏవ=ముక్తుడే.

తా. స్పష్టము.

" అక్షరత్వాద్వరేణ్యత్వాద్ధూతసంసారబంధనాత్. " ౫౩
" తత్త్వమస్యాదిలక్ష్యత్వాదవధూతఇతీర్యతే " ౫౪
(కృ-య-౭౯ అవధూత.)

టీ. అక్షరత్వాత్ = నాశములేని ప్రత్యగాత్మ స్వరూపమగుట వలననున్నూ, వరేణ్యత్వాత్ =శ్రేష్ఠమైనదాటవల్లనున్నూ, ధూతసం సారబంధనాత్ =ఎగరగొట్టబడిన సంసారబంధము గలిగియుండుటవల్ల నున్నూ, తత్త్వమస్యాదిలక్ష్యత్వాత్ = తత్త్వమస్యాదివాక్యములకు లక్ష్యమైనవాడగుటవల్లనున్నూ; అవధూతఇతి=అవధూతయని, ఈర్య తే= చెప్పబడుచున్నాడు.

తా. అవధూతలక్షణము ఆపదముననుగల యక్షరములచే నీవాక్యమున చెప్పబడెను. అక్షరుడువరేణ్యుడు ధూతసంసారబంధను డు తత్త్వమస్యాదిలక్ష్యుడు అవధూత.

"యోవిలంఘ్యాశ్రమాన్వర్ణా నాత్మన్యేవస్థితఃపుమాన్" ౫౫
"అతివర్ణాశ్రమీయోగీ అవధూతస్సకథ్యతే." ౫౬

(కృ-య-౭౬ అవధూత.)

టీ. యః=ఏ, పుమాన్=పురుషుడు, ఆశ్రమాన్=ఆశ్రమములను, వర్ణాన్=బ్రాహ్మణాదివర్ణములను, విలంఘ్య=దాటి, ఆత్మన్యేవ=ఆత్మయందే, స్థితః=ఉన్నవాడగునో, అతివర్ణాశ్రమీ=వర్ణాశ్రమముల నతిక్రమించిన, యోగీ=యోగియైన, సః=వాడు, అవధూతః=అవధూతయని, కథ్యతే=చెప్పబడుచున్నాడు.

తా. ఎవడువర్ణాశ్రమాభిమానమును, విడిచి బ్రహ్మమునందే ఉన్నవాడై స్వతంత్రముగ విహరించునో, వాడేయవధూత.

"యథారవిస్సర్వరసాన్ప్రభుంక్తేహుతాశనశ్చాపిహి
సర్వభక్షః" ౫౭
"తథైవయోగీవిషయాన్ప్రభుంక్తేనలిప్యతే పుణ్యపాపైశ్చ
శుద్ధః" ౫౮

(కృ-య-౭౬ అవధూత.)

టీ. యథా=ఏప్రకారము, రవిః=సూర్యుడు, సర్వరసాన్=సమస్తరసములను, ప్రభుంక్తే=అనుభవించుచున్నాడో, హుతాశనః=అగ్నిహోత్రుడు, సర్వభక్షః= సర్వభక్షకుడగుచున్నాడో, తథైవ=అట్లే, యోగీ=యోగియును, విషయాన్=విషయములను; ప్రభుంక్తే=అనుభవించుచున్నాడు, పుణ్యపాపైశ్చ=పుణ్యపాపములచేత, నలిప్యతే=అంటబడడు. శుద్ధః=పరిశుద్ధుడుగనుండును.

తా. కర్తృత్వభోక్తృత్వాద్యభిమానములు లేనివాడగుటచే రసముల ననుభవించు సూర్యునివలెను సర్వమును భక్షించు అగ్ని.

హాత్రునివలెను పరిశుద్ధుడై యుండును గాని యేపాపపుణ్యములచేత నంటబడడు.

"కేవలం సుసమస్స్వచ్ఛో మౌనీముదితమానసః" ౫౯

(సామ-౬౧ మహా-అ ౨)

టీ. కేవలం=ముఖ్యముగ, సుసమః=సమబుద్ధిగలవాడును, స్వచ్ఛః=పరిశుద్ధాంతఃకరణముగలవాడును, మౌనీ=సంకల్పము లేనివాడును, ముదితమానసః=నిత్యసంతోషముతో గూడినమనస్సుగలవాడును.

తా. జీవన్ముక్తుడు నిర్మలాంతఃకరణముగలవాడును' సమబుద్ధిగల వాడును నిత్యసంతోషియు నగును.

"సంతోషామృతపానేన యేశాన్తా స్తృప్తిమాగతాః" ౬౦
"ఆత్మారామామహాత్మానస్తే మహాపదమాగతాః" ౬౧

(సామ-౬౧ మహా)

టీ. యేశాన్తాః=ఏశాంతులు, సంతోషామృతపానేన=సంతోషమను నమృతమును త్రాగుటచే, తృప్తిం=సంతుష్టిని, ఆగతాః=పొందినవారో, తే=వారు, ఆత్మారామాః=ఆత్మయందు రమించుచున్నవారు, మహాత్మానః=మహాత్ములు, మహాపదం = మహాస్థానమైనబ్రహ్మమును, ఆగతాః=పొందినవారు.

తా. శాంతమును సంతోషమును గలవారే, యాత్మారాములు మహాత్ములు కైవల్యమొందినవారు.

"హర్షామర్షభయక్రోధ కామకార్పణ్య దృష్టిభిః" ౬౨
"నహృష్యతి నగ్లపతి నజీవన్ ముక్తఉచ్యతే" ౬౩

(సామ-౬౧ మహా-అ ౨)

టీ. హర్షామర్షభయక్రోధ కామకార్పణ్య దృష్టిభిః=హర్ష=సంతోషము, అమర్ష=అసహనము, భయ=భయము, క్రోధ=కోపము, కామ=కోరిక, కార్పణ్య=కృపణత్వము, వీనియొక్క, దృష్టిభిః=బుద్ధులచేత, నహృష్యతి=ఎవడుసంతోషింపడో, నగ్లపతి=ఎవడు ఖేదమునొందడో, సః=వాడు, జీవన్ముక్తః=జీవన్ముక్తుడని, ఉచ్యతే=చెప్పబడుచున్నాడు.

తా. స్పష్టము.

" మానవాన్నిరహంభావో నిర్ముక్తోముక్తమత్సరః " ౬౪
" యఃకరోతి గతోద్వేగస్సజీవన్ముక్తఉచ్యతే " ౬౫
(సామ-౬౧-మహా అ ౨)

టీ. మానవాన్=నిస్సంకల్పుడును, నిరహంభావః = అహంకారములేనివాడును, నిర్ముక్తః=సంసారబంధవినిర్ముక్తుడును, ముక్తమత్సరః=పోయినమత్సరము గలవాడును, గతోద్వేగః=సంభ్రమములేనివాడునునై, యః=ఎవడు, కరోతి=కర్మమును జేయుచున్నాడో, సః=వాడు, జీవన్ముక్తః=జీవన్ముక్తుడని, ఉచ్యతే=చెప్పబడుచున్నాడు.

తా. స్పష్టము.

" అహంకారమయీంత్యక్త్వావాసనాం లీలయైవయః " ౬౬
" తిష్ఠతిధ్యేయసంత్యాగీ సజీవన్ముక్తఉచ్యతే" ౬౭
(సామ-౬౧ మహా-అ ౨-౬.)

టీ. లీలయైవ=లీలచేతనే, అహంకారమయీం=అహంకారప్రచురమైన, వాసనాం=వాసనను, త్యక్త్వా=విడిచి, ధ్యేయసంత్యాగీ=ధ్యేయమును విడిచినవాడై, యః=ఎవడు, తిష్ఠతి=ఉంచున్నాడో, సః=వాడు, జీవన్ముక్తః=జీవన్ముక్తుడని, ఉచ్యతే=చెప్పబడుచున్నాడు.

తా. నిరాయాసముగా నహంకారమును విడిచి, ధ్యేయము

(లేక ధ్యేయరూపమైన బ్రహ్మస్వరూపము) నొందుచున్నాడో వాడు జీవన్ముక్తుడు. ధ్యేయమనగా ధ్యానింపబడునది. "ధ్యాతాసౌనతుతత్త్వవిత్" అనుటచే ఈ జీవన్ముక్తుడు ధ్యేయస్వరూపమైన బ్రహ్మము నొందినవాడుగాని ధ్యాతగాడు. కావున ధ్యేయసంత్యాగి యనబడును.

"యావతీదృశ్యకలనాసకలేయం విలోక్యతే" ౭౮
"సాయేనసుష్ఠుసంత్యక్తా సజీవన్ముక్తఉచ్యతే" ౭౯
(సామ-౭౧ మహా-అ ౨)

టీ. యావతీ=ఎంతపరిమితమైన, ఇయం=ఈ. దృశ్యకలనా=దృశ్యవ్యవహారము, సకలా=సమస్తము, విలోక్యతే=చూడబడుచున్నదో సా=ఆదృశ్యభేదవ్యవహారము, యేన=ఎవనిచేత, సుష్ఠు=లెస్సగ, సంత్యక్తా=విడువబడినదగునో, సః=వాడు, జీవన్ముక్తః=జీవన్ముక్తుడని, ఉచ్యతే=చెప్పబడుచున్నాడు.

తా. భేదబుద్ధి యెవనిచే సంపూర్తిగా విడువబడుచున్నదో వాడే జీవన్ముక్తుడు.

"ఉద్వేగానందరహితఃసమయాస్వచ్ఛయాధియా." ౮౦
"నశోచతేనచోదేతి సజీవన్ముక్తఉచ్యతే." ౮౧
(సామ-౭౧ మహా-అ౨,)

టీ. ఉద్వేగానందరహితః=సంభ్రమము సంతోషములు లేనివాడై, సమయా= సమమైనట్టియు, స్వచ్ఛయా = నిర్మలమైనట్టియు, ధియా=బుద్ధిచేత, నశోచతే=శోకింపడో, నచోదేతి=హర్షమును బొందడో, సః=వాడు, జీవన్ముక్తః= జీవన్ముక్తుడని, ఉచ్యతే = చెప్పబడుచున్నాడు.

తా. జననమరణములందును నిర్మలమైన సమబుద్ధిగలవాడై తొందరలేక మోదఖేదంబుల నొందనివాడు జీవన్ముక్తుడు.

" సర్వాశాస్సకలాశ్శంకాస్సర్వేహాస్సర్వనిశ్చయాః ''   ౭౨
" ధియాయేనపరిత్యక్తాస్సజీవన్ముక్తఉచ్యతే. ''   ౭౩

(సామ–౬౧ మహా.)

టీ. సర్వాశాః=సమస్తాశలును, సకలాశ్శంకాః=సమస్తసందేహములును, సర్వేహాః= ఇచ్ఛలన్నియును, సర్వనిశ్చయాః = సమస్త నిశ్చయములును, ధియా=నిశ్చయమైన సమబుద్ధిచే, యేన=ఎవనిచేత, పరిత్యక్తాః=విడువబడినవగునో, సః=వాడు,జీవన్ముక్తః=జీవన్ముక్తుడని, ఉచ్యతే= చెప్పబడుచున్నాడు.

తా. బ్రహ్మమునందు గలిగినబుద్ధిచే నెవడు సకలాశలు సందేహములు కోరికలు అది వరకుగల జగజ్జీవేశ్వరాది భేదనిశ్చయములు విడుచునో వాడే, జీవన్ముక్తుడగునని చెప్పబడుచున్నాడు.

" జన్మస్థితివినాశేషుసోదయాస్తమయేషుచ. ''   ౭౪
" సమమేవమనోయస్యసజీవన్ముక్తఉచ్యతే, ''   ౭౫

(సామ–౬౧ మహా–అ ౨.)

టీ. జన్మస్థితివినాశేషు=జననవృద్ధి మరణములందును, సోదయాస్తమయేషుచ = లాభనష్టములందును, యస్య = ఎవనియొక్క, మనః=మనస్సు, సమమేవ=సమత్వమునే గలిగియుండునో, సః=వాడు, జీవన్ముక్తః=జీవన్ముక్తుడని ఉచ్యతే=చెప్పబడుచున్నాడు.

తా. స్పష్టము.

" సర్వాధిష్ఠానచిన్మాత్రే నిర్వికల్పేచిదాత్మని ''   ౭౬

(అధర్వ; ౭౦ అన్నపూర్ణ; అ ౨)

" యోజీవతిగతస్నేహః సజీవన్ముక్తఉచ్యతే ''   ౭౭

(సామ; ౬౧ మహా–అ ౨)

టీ. సర్వాధిష్ఠానచిన్మాత్రే=సకలమునకు నధిష్ఠానజ్ఞానస్వరూపమును, నిర్వికల్పే=వికల్పములేనిస్వరూపమునైన, చిదాత్మని=చిద్రూపమైనబ్రహ్మమునందు, గతస్నేహః=జగత్తునం దనురాగములేనివాఁడై, యః=ఎవఁడు, జీవతి=జీవించుచున్నాఁడో సః=వాఁడు, జీవన్ముక్తః=జీవన్ముక్తుఁడని, ఉచ్యతే=చెప్పబడుచున్నాఁడు.

తా. జగత్తున మోహములేక ఎవఁడు బ్రహ్మానుసంధానము చేయుచుండునో వాఁడు జీవన్ముక్తుఁడు.

" క్రియానాశాద్భవేచ్చింతా నాశోఽస్మాద్వాసనాక్షయః " ౭౮
వాసనాప్రక్షయోమోక్షః సజీవన్ముక్తఉచ్యతే " ౭౯

(శు-య, 23 అధ్యాత్మ.)

టీ. క్రియానాశాత్=కర్మనాశమువలన, చింతానాశః=చింతానాశము, భవేత్=అగును. అస్మాత్=ఈ చింతానాశమువలన, వాసనాక్షయః=వాసనాక్షయమగును, వాసనాప్రక్షయః=వాసనాక్షయమే, మోక్షః=మోక్షము, సః=ఆ వాసనాక్షయముగలవాఁడే, జీవన్ముక్తః=జీవన్ముక్తుఁడని, ఉచ్యతే=చెప్పబడుచున్నాఁడు.

తా. కర్మఫలాపేక్షలేకుండిన కర్మము నశించును. అందువలన కర్మలనుగూర్చి చేయు చింతయునుండదు. ఆచింత నశించిన వాసన నశించును. వాసననశించిన మోక్షము గలుగును. వాసనాక్షయము గలవాఁడే జీవన్ముక్తుఁడని చెప్పబడుచున్నాఁడు.

" నిర్వికల్పాచచిన్మాత్రా వృత్తిఃప్రజ్ఞేతికథ్యతే " ౮౦
" సాసర్వదాభవేద్యస్య సజీవన్ముక్తఉచ్యతే " ౮౧

(శు-య 23 అధ్యాత్మ.)

టీ. నిర్వికల్పా=వికల్పములు లేనిదియు, (ఎడతెగనిదియు) చిన్మాత్రా=కేవల చిద్రూపమైనదియునగు, వృత్తిః=చిత్తవృత్తి, ప్రజ్ఞేతి=ప్రజ్ఞయని, కథ్యతే=చెప్పబడుచున్నది, సా=ఆప్రజ్ఞ, సర్వదా=ఎల్లపుడును, యస్య=ఎవనికి, భవేత్=కలిగియుండునో, స,=వాడు, జీవన్ముక్తః=జీవన్ముక్తుడని, ఉచ్యతే=చెప్పబడుచున్నాడు.

తా. స్పష్టము.

" దేహేంద్రియేష్వహంభావః ఇదంభావ స్తదన్యకే " ౮౨
" యస్యనోభవతః క్వాపి సజీవన్ముక్త ఉచ్యతే " ౮౩

(శు య. 23 అధ్యాత్మ)

టీ. దేహేంద్రియేషు=దేహేంద్రియములందు, అహంభావః=అహంవృత్తియును, (నేననువృత్తియును) తదన్యకే=దేహేంద్రియములుకాని ఇతరవిషయములందు, ఇదంభావః=ఇదంవృత్తియును, (ఇదియనువృత్తియును) యస్య=ఎవనికి, క్వాపి=ఎచ్చటను, నోభవతః=ఆరెండువృత్తులుండవో, సః=వాడు, జీవన్ముక్తఉచ్యతే=జీవన్ముక్తుడని చెప్పబడును.

తా. అంతఃకరణవృత్తుల హంవృత్తియనియు, ఇదంవృత్తియనియు, రెండువిధములు. అహంవృత్తియే బుద్ధియనియు, నహంకారమనియు, చెప్పబడును. ఇదంవృత్తియేమనస్సనియు, మమకారమనియు, చెప్పబడును. బుద్ధివృత్తి దేహేంద్రియాదులను తానని వ్యాపించును. మనోవృత్తి నాదియని ఇతరవృత్తులను వ్యాపించును. "అహంవృత్తిరిదంవృత్తిరిత్యంతఃకరణం ద్విధావిజ్ఞానం స్యాదహం వృత్తిరిదంవృత్తిర్మనోభవేత్" అని చెప్పబడి యున్నది. ఈయహంకార మమకారములు లేనివాడే జీవన్ముక్తుడగుచున్నాడు.

"నప్రత్యగ్బ్రహ్మణోర్భేదం కదాపిబ్రహ్మసర్గయోః" ౮౪
"ప్రజ్ఞయాయోవిజానాతి సజీవన్ముక్తఉచ్యతే" ౮౫

(శు-య, ౨౩ అధ్యాత్మ)

టీ. కదాపి = ఒకప్పుడైనను, ప్రత్యగ్బ్రహ్మణోః=ప్రత్యగాత్మ బ్రహ్మలకును, బ్రహ్మసర్గయోః=బ్రహ్మకును సృష్టికిని, యః=ఎవడు, ప్రజ్ఞయా=పూర్వోక్తప్రజ్ఞచే, నభేదం=అభేదమును, విజానాతి=తెలిసికొనుచున్నాడో, సః=వాడు, జీవన్ముక్తః=జీవన్ముక్తుడని ఉచ్యతే=చెప్పబడుచున్నాడు.

తా. ఎవడు నిర్వికల్ప చిన్మాత్రవృత్తిచే బ్రహ్మకును సృష్టికిని, ప్రత్యగాత్మకును బ్రహ్మమునకును భేదములేదని యెరుగుచున్నాడో వాడు జీవన్ముక్తుడగుచున్నాడు.

"సాధుభిఃపూజ్యమానోఽపి పీడ్యమానోఽపిదుర్జనైః" ౮౬
"సమమేవభవేద్యస్య సజీవన్ముక్తఉచ్యతే" ౮౭

(శు-య ౨౩ అధ్యాత్మ)

టీ. సాధుభిః=సాధువులచేత, పూజ్యమానోఽపి=పూజింపబడుచున్నవాడైనను, దుర్జనైః=దుర్మార్గులచేత, పీడమానోఽపి=పీడింపబడుచున్నవాడైనను, యస్య=ఎవనికి, సమమేవ=సమత్వమే, భవేత్=అగుచున్నదో, సః=వాడు, జీవన్ముక్తఉచ్యతే=జీవన్ముక్తుడని చెప్పబడుచున్నాడు.

తా. స్పష్టము.

"యథాస్థితమిదం యస్య వ్యవహారవతోఽపిచ" ౮౮
"అస్తంగతం స్థితంచిత్తం సజీవన్ముక్తఉచ్యతే" ౮౯

(కృ=య ౯౮ వరాహ; ౭౪)

టీ. వ్యవహారవతోపిచ=వ్యవహారవంతుడైనను, యస్య=ఎవనికి, ఇదం = ఈజగత్తు, యథాస్థితం = ఎప్పటివలెనున్నదియగునో, చిత్తం=చిత్తము, అస్తంగతం=నాశనమునుపొందిస్థితం = ఉన్నదగునో సః=వాడు, జీవన్ముక్తః=జీవన్ముక్తుడని. ఉచ్యతే=చెప్పబడుచున్నాడు.

తా. ఈజగత్తు ఎప్పటివలెనున్నట్లు గనబడునో (ఆరోపించుటకు పూర్వము ఎట్లుండెయున్నదో యట్లే యుండునో) మిథ్యగానుండునో, ఎవని చిత్తము వృత్తులు లేక నశించి యుండునో వాడు జీవన్ముక్తుడు.

" నోదేతినాస్తమాయాతి సుఖేదుఃఖేమనఃప్రభా. " ౯౦
" యథాప్రాప్తస్థితిర్యస్య సజీవన్ముక్తఉచ్యతే, " ౯౧
(కృ-య-౯౧ వరాహ అర.)

టీ. యస్య=ఎవనియొక్క, మనఃప్రభా = మనోవృత్తి, సుఖే=సుఖమందును, దుఃఖే=దుఃఖమందును, నోదేతి=సంతోషమున విజృంభింపదో, నాస్తమాయాతి=ఖేదమున క్షీణింపదో, యథాప్రాప్తస్థితిః=పొందబడిన జీవబ్రహ్మైక్యస్థితిని అతిక్రమించని ఉనికిగలవాడై యుండునో, సః=వాడు, జీవన్ముక్తః=జీవన్ముక్తుడుఅని, ఉచ్యతే=చెప్పబడుచున్నాడు.

తా. సుఖమునందు సంతోషము దుఃఖమునందు కృశత్వము నొందక మనస్సు ఎవనికుండునో తానే బ్రహ్మమను జ్ఞానముమారక యెప్పటి యట్లయుండునో, వాడే జీవన్ముక్తుడు.

" యోజాగర్తిసుషుప్తస్థోయస్యజాగ్రన్నవిద్యతే. " ౯౨
" యస్యనిర్వాసనోబోధః సజీవన్ముక్తఉచ్యతే. " ౯౩
(కృ-య-౯౨ వరాహ-అర.)

టీ. యః = ఎవడు, సుషుప్తిస్థః = నిద్రయందున్నవాఁడైనను, జాగర్తి=మేలుకొనువాఁడగునో, యస్య=ఎవనికి, జాగ్రత్=బాహ్యేంద్రియ వ్యాపారము, నవిద్యతే=లేదో, యస్యబోధః = ఎవనిబోధము, నిర్వాసనః=వాసనలేనిదియగునో, సః=వాఁడు, జీవన్ముక్తః=జీవన్ముక్తుఁడని, ఉచ్యతే=చెప్పఁబడుచున్నాఁడు.

తా. ఎవఁడు నిద్రావస్థను నజ్ఞానముననుండక బ్రహ్మస్వరూపముగ నుండునో, ఎవనికి బాహ్యేంద్రియవ్యాపారము నశించునో, ఎవని బోధవాసన లేనిదగునో వాఁడు జీవన్ముక్తుఁడు.

"రాగద్వేషభయాదీనాం అనురూపంచరన్నపి." ౯౪
"యోఽంతర్వ్యోమవత్స్వచ్ఛః సజీవన్ముక్తఉచ్యతే." ౯౫

(కృ-య-౯౮ వరాహ-అ ౪)

టీ. రాగద్వేషభయాదీనాం=రాగద్వేషభయాదులకు, అనురూపం=తగినట్లు (అనుసరించి), చరన్నపి=సంచరించుచున్నను, యః=ఎవఁడు, అంతః=లోపలను, వ్యోమవత్=ఆకాశమువలె, స్వచ్ఛః=నిర్మలుఁడగునో, సః=వాఁడు, జీవన్ముక్తః=జీవన్ముక్తుఁడని, ఉచ్యతే=చెప్పఁబడుచున్నాఁడు.

తా. పైకి రాగద్వేషాదులున్నట్టు చరించుచున్నను, లోపల నిర్మలాకాశమువలె స్వచ్ఛముగ శాంతముగ నుండునో వాఁడు జీవన్ముక్తుఁడగుచున్నాఁడు.

"యస్యనాహంకృతోభావో బుద్ధిర్యస్యనలిప్యతే" ౯౬
"కుర్వతోఽకుర్వతోవాపి సజీవన్ముక్తఉచ్యతే" ౯౭

(కృ-య-౯౮ వరాహ-అ ౪)

టీ. కుర్వతః=కర్మమునుచేయుచున్నట్టియు, అకుర్వతోవాపి= కర్మమునుచేయనట్టియు, యస్య=ఎవనియొక్క, భావః= భావము, నాహంకృతః=అహంకారము లేనిదగునో, యస్య=ఎవనియొక్క, బుద్ధిః= బుద్ధి, నలిప్యతే=కర్మములచే నంటబడదో, సః=వాడు, జీవన్ముక్తః= జీవన్ముక్తుడని, ఉచ్యతే= చెప్పబడుచున్నాడు.

తా. కర్మము చేయుచున్నను చేయకున్నను ఎవనిభావ మహంకారముతో గూడకుండునో ఎవనిబుద్ధి యాకర్మములచే నంటబడదో (ఫలాపేక్ష గలిగియుండదో) వాడు జీవన్ముక్తుడు.

"యస్మాన్నోద్విజతేలోకో లోకాన్నోద్విజతేచయః" ౯౮
"హర్షామర్షభయాన్ముక్తస్సజీవన్ముక్తఉచ్యతే" ౯౯
(కృ-య-౯౮ వరాహ-అ ౪)

టీ. యస్మాత్=ఎవనివలన, లోకః=ప్రపంచము, నోద్విజతే=భయపడదో, లోకాత్=ప్రపంచమువలన, యః=ఎవడు, నోద్విజతేచ= భయపడదో, హర్షామర్షభయాత్, హర్ష=సంతోషమువలన, అమర్ష= కోపమువలన, భయాత్=భయమువలన, ముక్తః=విడువబడినవాడెవడో, సః=వాడు, జీవన్ముక్తః=జీవన్ముక్తుడని, ఉచ్యతే=చెప్పబడుచున్నాడు.

తా. ఎవనివలన భూతములు భయపడవో భూతములవలన ఎవడు భయపడడో (సమబుద్ధిగలవాడగుటచేత) ఎవడు హర్షామర్షభయములులేనివాడో వాడు జీవన్ముక్తుడు.

"యస్సమస్తార్థజాలేషు వ్యవహార్యపినిస్పృహః" ౧౦౦
"పరార్థేష్వివపూర్ణాత్మా సజీవన్ముక్తఉచ్యతే" ౧౦౧
(కృ-య-౯౮ వరాహ-అ ౪; సామ ౬౧ మహా)

టీ. యః=ఎవఁడు, సమస్తార్థజాలేషు=జనసంబంధమగు సమస్త కార్యములందును, వ్యవహార్యపి=వ్యవహరించుచున్నవాఁడైనను, పరార్థేష్వివ=ఇతరులకార్యములందువలె, నిస్పృహః=ఇచ్ఛలేనివాఁడై, పూర్ణాత్మా=పూర్ణమైన యాత్మరూపముగలవాఁడగునో, సః=వాఁడు, జీవన్ముక్తః=జీవన్ముక్తుఁడని, ఉచ్యతే=చెప్పఁబడుచున్నాఁడు.

తా. స్పష్టము.

"ప్రజహాతియదా కామాన్ సర్వాన్ చిత్తగతాన్ మునే" ౧౦౨
"మయిసర్వాత్మకేతుష్టః సజీవన్ముక్తఉచ్యతే" ౧౦౩

(కృ-య-౯౮ వరాహ-అ ౪)

టీ. మునే=ఓమునీంద్రుఁడా, యదా=ఎప్పుడు, చిత్తగతాన్=చిత్తమునందున్న, సర్వాన్=సమస్తమైన, కామాన్=కోరికలను, ప్రజహాతి=విడుచుచున్నాఁడో, సర్వాత్మకే=సర్వాత్మస్వరూపుఁడనైన, మయి=నాయందు, తుష్టః=తృప్తినొందుచున్నాఁడో, సః=వాఁడు, జీవన్ముక్తః=జీవన్ముక్తుఁడని, ఉచ్యతే=చెప్పఁబడుచున్నాఁడు.

తా. ఎవఁడు చిత్తమునందున్న సమస్తకామములను విడిచి యాత్మయందు తృప్తినొందుచున్నాఁడో వాఁడు జీవన్ముక్తుఁడని చెప్పఁబడుచున్నాఁడు.

"చైత్యవర్జితచిన్మాత్రే పదే పరమపావనే" ౧౦౪
"అక్షుబ్ధచిత్తో విశ్రాన్తస్సజీవన్ముక్తఉచ్యతే" ౧౦౫

(కృ-య-౯౮ వరాహ-అ ౪)

టీ. చైత్యవర్జితచిన్మాత్రే=చిత్తవృత్తిశూన్యమైన జ్ఞానమాత్రమును, పరమపావనే=అతిపవిత్రమునగు, పదే=పదమునందు, అక్షు

బ్ధచిత్తః=క్షోభించని చిత్తముగలవాడై, విశ్రాంతః=విశ్రమించువాడగునో, సః=వాడు, జీవన్ముక్తః=జీవన్ముక్తుడని, ఉచ్యతే=చెప్పబడుచున్నాడు.

తా. క్షోభములేని చిత్తముగలవాడై చిదాకాశమున ఎవడు విశ్రమించునో వాడు జీవన్ముక్తుడని భావము.

"ఇదంజగదయంసోయందృశ్యజాతమవాస్తవం." ౧౦౭
"యస్యచిత్తేనస్ఫురతిసజీవన్ముక్తఉచ్యతే." ౧౦౮

(కృ-య-౯౮ వరాహ-అ౪.)

టీ. ఇదం=ఇది, జగత్ = జగత్తు, అయం = వీడు, సోయం = ఆవీడుఅను, అవాస్తవం=మిథ్యారూపమయిన, దృశ్యజాతం = దృశ్యసమూహము, యస్య=ఎవనియొక్క, చిత్తే = చిత్తమందు, నస్ఫురతి=ప్రకాశింపకుండునో, సః=వాడు, జీవన్ముక్తః=జీవన్ముక్తుడని, ఉచ్యతే=చెప్పబడుచున్నాడు.

తా. ఇది జగత్తు వీడు వాడు అను మిథ్యారూపమైన దృశ్యసముదాయము ఎవనిచిత్తమున తోచకుండునో ఎవనిచిత్తము సమస్థితిగనుండునో వాడు జీవన్ముక్తుడు.

"శాంతసంసారకలనఃకలావానపినిష్కళః" ౧౦౮
"యస్సచిత్తోపినిశ్చిత్తః సజీవన్ముక్తఉచ్యతే." ౧౧౦

(సామ-౭౧ మహా-అ౨.)

టీ. శాంతసంసారకలనః = శాంతింపసిన సంసారవ్యాపారము కలవాడును, కళావానపి=షోడశకళలు గలవాడయ్యును, నిష్కళః =

కళలు లేనివాడును,యః=ఎవడు,సచిత్తోపి=చిత్తముతోనున్నవాడైనను, నిశ్చిత్తః=చిత్తములేనివాడో, సః=వాడు, జీవన్ముక్తః=జీవన్ముక్తుడని, ఉచ్యతే=చెప్పబడుచున్నాడు.

తా. ఇంద్రియములు చిత్తమును గలవాడయ్యును వృత్తి విముఖుడగువాడు జీవన్ముక్తుడు.

" చిదాత్మాహంపరాత్మాహం నిర్గుణోహంపరాత్పరః " ౧౧౦
" ఆత్మమాత్రేణయస్తిష్ఠేత్ సజీవన్ముక్తఉచ్యతే. " ౧౧౧
(కృ-య-౩౭ తేజోబిందు-అ౪.)

టీ. చిదాత్మాహం= నేను చిద్రూపుడనైన ప్రత్యగాత్మను, పరాత్మాహం=నేను నిర్వికారుడగు పరమాత్మను, నిర్గుణోహం=నేను నిర్గుణుడను, పరాత్పరః = ప్రకృతికిపరమైన శుద్ధబ్రహ్మమును, అని, ఆత్మమాత్రేణ=ఆత్మమాత్రరూపమున, యః=ఎవడు, తిష్ఠేత్=ఉంచు న్నాడో, సః=వాడు, జీవన్ముక్తః=జీవన్ముక్తుడని, ఉచ్యతే= చెప్పబడు చున్నాడు.

తా. స్పష్టము.

" దేహత్రయాతిరిక్తోహం శుద్ధచైతన్యమస్మ్యహం " ౧౧౨
" బ్రహ్మాహమితియస్యాస్తి సజీవన్ముక్తఉచ్యతే " ౧౧౩
(కృ-య-౩౭ తేజోబిందు-అ ౪)

టీ. అహం=నేను, దేహత్రయాతిరిక్తః = దేహత్రయమునకు విలక్షణమైనవాడను, అహం=నేను, శుద్ధచైతన్యం=నిర్వికారబ్రహ్మము, అస్మి=అగుచున్నాను, అహం=నేను, బ్రహ్మేతి=బ్రహ్మమేయనునిశ్చ యము, యస్య=ఎవనికి, అస్తి=కలదో, సః=వాడు, జీవన్ముక్తః=జీవ న్ముక్తుడని, ఉచ్యతే=చెప్పబడుచున్నాడు.

తా. స్థూలసూక్ష్మకారణ దేహములకు సాక్షియైన ప్రత్యగాత్మనే, నేనను మాయాజృంభణమునకు పూర్వముండు శుద్ధబ్రహ్మము నే, నేనను నిశ్చయముగలవాడు జీవన్ముక్తుడని చెప్పబడుచున్నాడు.

" యస్య దేహాదికంనాస్తి యస్యబ్రహ్మేతినిశ్చయః " ౧౧౪
" పరమానందపూర్ణోయః సజీవన్ముక్తఉచ్యతే " ౧౧౫
(కృ-య-3౭ తేజోబిందు-అ ౪)

టీ. యస్య = ఎవనికి, దేహాదికం = దేహము మొదలైనది, నాస్తి=లేదో, యస్య=ఎవనికి, బ్రహ్మేతి=బ్రహ్మమను, నిశ్చయః=నిశ్చయముండునో, యః=ఎవడు, పరమానందపూర్ణః=పరమానంద పరిపూర్ణుడో, సః=వాడు, జీవన్ముక్తః=జీవన్ముక్తుడని, ఉచ్యతే=చెప్పబడుచున్నాడు.

తా. ఎవనికి దేహమునం దహంకారమును గేహాదులందు మమకారము నుండదో ఎవనికి తానే బ్రహ్మమని నిశ్చయముండునో వాడే నిత్యానందపరిపూర్ణుడు. జీవన్ముక్తుడు.

" నిత్యానందప్రసన్నాత్మా హ్యన్యచింతావివర్జితః " ౧౧౬
" కించిదస్తిత్వహీనోయః సజీవన్ముక్తఉచ్యతే " ౧౧౭
(కృ-య 3౭ తేజోబిందు-అ ౪)

టీ. నిత్యానందప్రసన్నాత్మా, నిత్యానంద=నిత్యానందముచే, ప్రసన్న=ప్రసన్నమైన, ఆత్మా=ఆత్మగలవాడును, అన్యచింతావివర్జితః= ఇతరచింతలేనివాడును, కించిదస్తిత్వహీనః = కొంచము నున్నదను నూహలేనివాడును, యః=ఎవడో, సః=వాడు, జీవన్ముక్తః=జీవన్ముక్తుడని, ఉచ్యతే=చెప్పబడుచున్నాడు.

తా. నిత్యానందముచే ప్రసన్నమైన చిత్తము గలవాడును

ఇతరచింతయేమియు లేనివాడును జగదాదిభేదబుద్ధి కొంచెమును లేనివాడును, జీవన్ముక్తుడగుచున్నాడు.

"అహంబ్రహ్మాస్మ్యహంబ్రహ్మాస్మ్యహంబ్రహ్మేతినిశ్చయః" ౧౧౮
"చిదహంచిదహంచేతి సజీవన్ముక్తఉచ్యతే"　　౧౧౯
(కృ-య-౩౭ తేజోబిందు-అ ౪)

టీ. అహం=నేను, బ్రహ్మ=బ్రహ్మము, అస్మి = అగుచున్నాను, అహంబ్రహ్మాస్మి= నేను బ్రహ్మమునగుచున్నాను, అహంబ్రహ్మేతి= నేను బ్రహ్మనని, నిశ్చయః=నిశ్చయముగలవాడును, చిదహం, అహం= నేను, చిత్ =జ్ఞానస్వరూపుడను, చిదహం=చిద్రూపుడైన ప్రత్యగాత్మను నేనని నిశ్చయముగలవాడెవడో, సః=వాడు, జీవన్ముక్తః=జీవన్ముక్తుడని, ఉచ్యతే=చెప్పబడుచున్నాడు.

తా. తానే బ్రహ్మమనియు, ప్రత్యగాత్మయనియు తలచువాడు జీవన్ముక్తుడు. కొందరు జగత్తుతోచకుండుట జీవన్ముక్తియందురు. అది సరికాదు. అది విదేహముక్తి. తానే బ్రహ్మమను ధృఢమైన నిశ్చయముగలవాడై జగత్తు నింద్రజాలమువలె మిథ్యగ జూచుచుండుట జీవన్ముక్తి యనబడును.

ఇతిసార్థాంతిక జీవన్ముక్తి వాక్యాన్యేకోనవింశదధికంశతం.

ఇట్లు సార్థాంతిక జీవన్ముక్తివాక్యములు నూటపందొమ్మిది.

ఇత్యష్టమం ప్రకరణం సమాప్తమ్.

ఇట్లు యెనిమిదవ ప్రకరణము సమాప్తము.

శ్రీ

సద్గురవేనమః.

౯ స్వానుభూతి వాక్య ప్రకరణము

"యోసావసౌపురుషస్సోఽహమస్మి" ౧

(శు-య-౧ ఈశావాస్య-౧౬; ౧౦ బృహదారణ్యక-అ ౭-బ్రా ౧౫)

టీ. అసౌపురుషః=ఈపురుషుడు, యః=ఎవడో, అసౌ=వీడును, సః=వాడును, అహమస్మి=నేనగుచున్నాను.

తా. ఈపురుషుడనువాడును నేనగుచున్నాను. అంతఃకరణప్రతిబింబితచైతన్యము చిదాభాసుడైనజీవుడు వీడు క్షరపురుషుడు. అంతఃకరణాధిష్ఠానచైతన్యము కూటస్థుడు. వీడక్షరపురుషుడు. మాయాధిష్ఠానచైతన్యము, పరమాత్మ. అతడుత్తమపురుషుడు. ఈవాక్యమున నేననగా జీవుడు. ఈపురుషుడనగా కూటస్థుడు. వాడనగాపరమాత్మ. జీవుడుగా కనబడుచున్న నేను ప్రత్యగాత్ముడను పరమాత్ముడను అగుచున్నాను.

"తదోయ్యహం సోఽసౌయోఽసౌసోఽహం" ౨

టీ. తత్=ఆయాదిత్యునియందున్న, అసౌ=ఈపురుషుడు, యః=ఎవడో, సః=వాడు, అహం=నేను, అసౌ=ఈభూతసముదాయమందున్నవీడు, యః=ఎవడో, సః=వాడే, అహం=నేను.

తా. సూర్యమండలమందున్నవాడును, భూతసముదాయమునయున్నవాడును ఒక్కపరమాత్మయే. నేనే ఆపరమాత్మను.

"తచ్ఛాంతమచల మద్వయానంద చిద్ఘనఏవాఽస్మి"   ౩
(సామ-౧౯ పరమహంస)

టీ. తత్=తత్పదలక్ష్యమైన బ్రహ్మమును, శాంతం=శాంతస్వరూపమును, అచలం=అచలస్వరూపమును, అద్వయానందచిద్ఘనఏవ=అద్వితీయానంద ప్రజ్ఞానఘనుడనే, అస్మి=అగుచున్నాను.

తా. వడగండ్లు ఘనీభవించిన జలమునుదక్క నితరముకాదు. కావున జలఘనమనబడును. అట్లే ఘనీభవించినయనగా సాంద్రజ్ఞానస్వరూపము చిద్ఘనమనబడును. ఉపాధులందు ప్రవేశింపకుండు చిద్రూపమే చిద్ఘనమనబడును. ఉపాధులందు ప్రవేశించిన ప్రత్యగాత్మయనబడును. వడగండ్లు నీరైనట్లు అట్టిబ్రహ్మమే నేనగుచున్నాను. అట్లే యానందఘనమనినను, సద్ఘనమనినను, ప్రజ్ఞానఘనమనినను, తెలియవలెను.

"త్వం వాహమస్మి భగవన్ దేవ తేఽహం వై త్వమసి"   ౪
(కృ-య-౯౮ వరాహ.)

టీ. భగవన్=ఓభగవంతుడా, త్వంవా=నీవే, అహం=నేను, అస్మి=అగుచున్నాను, దేవ=ఓదేవా, అహం=నేను, తేవై=నీవాడనే, అహం=నేనే, త్వం=నీవు, అసి=అగుచున్నావు.

తా. అగ్నికిని విస్ఫులింగమునకు నున్న సంబంధమువలె నీకును నాకును సంబంధమున్నది. అగ్ని విస్ఫులింగమెట్లయ్యెనో యట్లే నీవు నేనైతివి.

"సచ్చిదానందాత్మకోఽహం అజరోఽహంపరిపూర్ణోఽస్మి."   ౫
(అథర్వ-౫౨ మహానారాయణ-అ౮.)

టీ. అహం=నేను, సచ్చిదానందాత్మకః = సత్యజ్ఞానానంద స్వరూపుడను, అహం=నేను, అజరః=ముదిమిలేనివాడను, పరిపూర్ణః= పరిపూర్ణుడను, అస్మి=అగుచున్నాను.

తా. స్పష్టము.

"శుద్ధాద్వైతబ్రహ్మాహం" ౬

(శు-య-౮౮ మండలబ్రాహ్మణ.)

టీ. శుద్ధ=మాయాసంబంధములేని. అద్వైత=అద్వితీయమైన, బ్రహ్మ=బ్రహ్మము, అహం=నేను.

తా. స్పష్టము.

"తత్పూర్ణానందైకబోధస్తద్బ్రహ్మైవాహమస్మి" ౭

(శు-య-౨౦ అమృతబిందు.)

టీ. తత్పూర్ణానందైకబోధః = తత్, ఆ బ్రహ్మముయొక్క, పూర్ణానంద వెలితిలేనియానందమే, ఏక=ముఖ్యమగు, బోధః=బోధగల, తద్బ్రహ్మైవ=ఆబ్రహ్మమే, అహం=నేను, అస్మి = అగుచున్నాను.

తా. స్పష్టము.

"వాచామగోచరనిరాకార పరబ్రహ్మస్వరూపోఽహమేవ" ౮

(అధర్వ-౫౨ మహానారాయణ-అ ౮)

టీ. అహమేవ=నేనే, వాచాం=వాగాదీంద్రియములకు (వేదములకు) అగోచర=తెలియబడని, నిరాకార=రూపములేని, పరబ్రహ్మస్వరూపః=పరబ్రహ్మస్వరూపమును.

తా. స్పష్టము.

"సదోజ్జ్వలోఽవిద్యాతత్కార్యహీనః స్వాత్మబంధహర స్సర్వదా ద్వైతరహిత ఆనందరూపస్సర్వాధిష్ఠానచిన్మాత్రోనిరస్తావిద్యాతమోమోహ ఏవాహం ఓంతద్యత్పరంబ్రహ్మరామచంద్రచిదాత్మకస్సోఽహమోంతద్రామభద్రః పరంజ్యోతిస్సోఽహమోం" ౯

(అధర్వ-౫౫ రామోత్తరతాపినీ.)

"తత్పరః పరమపురుషః పురాణపురుషోత్తమో నిత్య శుద్ధబుద్ధ ముక్త సత్యపరమానందానంతాద్వయపరిపూర్ణః పరమాత్మా బ్రహ్మైవాహంరామోఽస్మి." ౧౦

(అధర్వ-౫౫ రామోత్తరతాపినీ; శు-య-౯౧ తారసార.)

టీ. అహం=నేను, సదా=ఎల్లప్పుడును, ఉజ్జ్వలః=ప్రకాశించువాడను; అవిద్యాతత్కార్యహీనః=అవిద్యయును తత్కార్యమైన సంసారమును లేనివాడను, స్వాత్మబంధహరః= ఆత్మకు బంధరూపముగనుండు నవిద్యను హరించువాడను, సర్వదా=ఎల్లప్పుడును, ద్వైతరహితః=ద్వైతము లేనివాడను, ఆనందరూపః=నిరతిశయప్రేమస్వరూపుడను, సర్వ=సర్వజగత్తునకు, అధిష్ఠాన=అధిష్ఠానరూపమైన, చిన్మాత్రః=చిద్రూపుడను, నిరస్త=కొట్టబడిన, అవిద్యాతమోమోహఏవ=అవిద్యామయమైన మోహమను చీకటిగలవాడను. కావున శుద్ధబ్రహ్మమును, ఓం= అగీకారార్థమును తెలియచేయును, పరం =ప్రకృతికి పరమైన, బ్రహ్మ=బ్రహ్మము, యత్=ఏదియో. తత్ = అది, రామచంద్రచిదాత్మకః=చిద్రూపుడైన రామచంద్రుడు; సః = రామచంద్రుడే, అహం=నేను, తత్ = ఆబ్రహ్మము, పరంజ్యోతిః = పరంజ్యోతి స్వరూపుడైన, రామభద్రః=చతురక్షరమంత్రస్వరూపుడైన రామభద్రుడు, సః = ఆరామభద్రుడు, అహం = నేను, తత్ = తత్పదవాచ్యుడైన ఈశ్వరుడును, పరః=శ్రేష్ఠుడును, పరమపురుషః=పరమపురుషుడును, పురాణపురుషోత్తమః = పురాణ పురుషులగు బ్రహ్మవిష్ణ్వాదులకన్న నుత్తముడును

నిత్యశుద్ధబుద్ధముక్తసత్యపరమానందాద్వయపరిపూర్ణః, నిత్య=నాశము లేని, శుద్ధ = మాయాసంబంధములేని, బుద్ధ = బోధస్వరూపమైన, ముక్త=అవిద్యారహితమైన, సత్య=కాలత్రయాంబాధితమైన, పరమానంద=అతిశయ ప్రేమస్వరూపమైన, అనంత=అంతములేని (దేశకాల వస్తుపరిచ్ఛేదములేని) అద్వయ=అద్వితీయమైన, పరిపూర్ణః=అంతట నిండియుండు స్వరూపముగలవాడును, పరమాత్మా = పరమాత్ముడును, బ్రహ్మ=పరబ్రహ్మమునగు, రామఏవ=రాముడే, అహమస్మి = నేనగుచున్నాను.

తా. శ్రీరామ పరబ్రహ్మలకు అభేదమును బోధించుచు నుపాసించువాడే రాముడని ఈవాక్యము చెప్పుచున్నది.

"త్రిషుధామసుయద్భోగ్యం భోక్తాభోగ్యశ్చయద్భవేత్" ౧౧
"తేభ్యోవిలక్షణస్సాక్షీ చిన్మాత్రోహంసదాశివః" ౧౨

(కృ-య-౧౨ కైవల్య.)

టీ. త్రిషు=మూడైన, ధామసు=స్థానములందు, యత్=ఏది భోజ్యం=భోజ్యమో, భోక్తా = భోక్తయును, భోగ్యశ్చ=భోగ్యమును, భవేత్=అగునో, తేభ్యః = వానికంటె, విలక్షణః = వేరైనవాడును, సాక్షీ=వానికి సాక్షియు, అహం=నేను, చిన్మాత్రః = చిన్మాత్రుడను, సదాశివః=నిత్యమంగళస్వరూపుడను.

తా. జాగ్రత్స్వప్న సుషుప్తులందు భోజ్య భోక్తృ భోగస్వరూపముగ నేదియుండునో దానికి నేను వేరైనవాడను. వానివృత్తుల నెరిగెడి సాక్షిని. చిన్మాత్రుడను. నిత్యమంగళస్వరూపుడను. శరీరత్రయమునకు విలక్షణమైన ఆత్మను.

"మయ్యేవసకలంజాతంమయిసర్వంప్రతిష్ఠితం." ౧౩
"మయిసర్వంలయంయాతితద్బ్రహ్మాద్వయమస్మ్యహం." ౧౪

(కృ-య-౧౨ కైవల్య.)

టీ. మయ్యేవ=నాయందే, సకలం=సమస్తమును, జాతం=పుట్టి నది. మయి=నాయందే, సర్వం=సమస్తమును, ప్రతిష్ఠితం = సురక్షిత ముగనున్నది. మయి=నాయందే, సర్వం=సమస్తమును, లయం=నాశ మును, యాతి=పొందుచున్నది. అద్వయం=అద్వితీయమైన, తద్బ్రహ్మ= ఆబ్రహ్మము, అహం=నేను, అస్మి=అగుచున్నాను.

తా. అద్వితీయబ్రహ్మమే నేను. సముద్రమందుపుట్టుచు నందే లయించుచు నందేయుండు బుద్బుదముల విధమున నాయందే జగము లుత్పత్తిస్థితిలయముల నొందుచున్నవి.

"నిర్వాణోస్మినిరీహోస్మినిరంశోస్మినిరీప్సితః" ౧౫

(సామ-౬౫ సన్యాస-అ ౨.)

"చిదాత్మాస్మినిరీశోస్మిపరాపరవివర్జితః" ౧౬

(అథర్వ-౭౦ అన్నపూర్ణ-అ ౫.)

టీ. నిర్వాణోస్మి=కైవల్యస్వరూపుడ నగుచున్నాను, నిరీహః= ఇచ్ఛలేనివాడను, అస్మి=అగుచున్నాను. నిరంశోస్మి=స్వగతభేదములేని వాడనగుచున్నాను, నిరీప్సితః = కోరికలేనివాడును, చిదాత్మాస్మి = చిద్రూపుడనైన ప్రత్యగాత్మనగుచున్నాను. నిరీశోస్మి = ఈశ్వరుడులేని వాడనగుచున్నాను. పరాపరవివర్జితః=జీవాత్మ పరమాత్మ భేదములేని వాడను.

తా. నేను కైవల్య స్వరూపుడను నిరీహుడను భేదత్రయము లేనివాడను.నాకును నియామకుడగు నీశ్వరుడులేడు. జీవాత్మ పర మాత్మభేదములేని శుద్ధ బ్రహ్మమును అగుచున్నానని తాత్పర్యము.

"బ్రహ్మైవాహంసర్వవేదాంతవేద్యం నాహంవేద్యంవ్యోమవా తాదిరూపం."

" రూపంనాహంనామనాహంనకర్మ బ్రహ్మైవాహంసచ్చిదానంద రూపం. " ౧౭

(శు-య-33 సర్వసార)

టీ. అహం = నేను, సర్వవేదాంత = సమస్తోపనిషత్తులచేత, వేద్యం= తెలియదగిన, బ్రహ్మైవ= బ్రహ్మమునే, వేద్యం = ఇంద్రియము లచే తెలియతగిన, వ్యోమవాతాదిరూపం=ఆకాశము వాయువు మొద లైనవానిరూపము, నాహం=నేనుగాను. రూపం=రూపము, నాహం= నేనుగాను, నామ = పేరు, నాహం=నేనుగాను. నకర్మ=కర్మముగాను. అహం=నేను, సచ్చిదానందరూపం=సత్యజ్ఞానానంద స్వరూపమయిన, బ్రహ్మైవ=బ్రహ్మమునే.

తా. ఉపనిషత్తులే బ్రహ్మమును ప్రతిపాదించుచున్నవో ఆ బ్రహ్మమునే నేను. నేనుభూతాది రూపమునుగాను. నాకు నామరూ పములులేవు. నేను కర్మముగాను. సచ్చిదానందరూపుడను.

" నిత్యశ్శుద్ధోబుద్ధముక్తస్వభావ స్సత్యస్సూక్ష్మస్సద్విభుశ్చా ద్వితీయః " ౧౮

" ఆనందాబ్ధిర్యఃపరఃసోహమస్మిప్రత్యగ్ధాతుర్నాత్రసంశీతిరస్తి"

(సామ-౨౮ మైత్రేయ-అ ౧)

టీ. నిత్యః=నాశములేనివాడును, శుద్ధః=మాయాసంబంధము లేనివాడును, బుద్ధముక్తస్వభావః=బుద్ధ=బోధరూపముగల, ముక్త= బంధములేని, స్వభావః=స్వభావముగలవాడును, సత్యః=కాలత్రయా భాధ్యుడును, సూక్ష్మః=సూక్ష్మరూపుడును, సత్ =సత్తారూపుడును, విభుశ్చ=సర్వవ్యాపకుడును, అద్వితీయః=రెండవది లేనివాడును, ఆనం దాబ్ధిః=ఆనందసముద్రుడునై, యః = ఎవడు, పరః = పరమాత్మయై యున్నాడో, సః=వాడే, అహం=నేను, అస్మి=అగుచున్నాను. ప్రత్య

గ్ధాతుః=ప్రత్యగాత్మ స్వరూపుడను, అత్ర=ఇక్కడ, సంశీతిః = సందేహము, నాస్తి=లేదు.

తా. స్పష్టము.

“ ద్వైతభావవిముక్తోऽస్మి సచ్చిదానందలక్షణః ” ౨౧

“ శుద్ధబోధస్వరూపోऽహం కేవలోऽహంసదాశివః ” ౨౨

టీ. ద్వైతభావవిముక్తః= ద్వైతభావ = ద్వైతధర్మమునుండి, విముక్తః=విడువబడినవాడను, అస్మి = అగుచున్నాను. సచ్చిదానంద లక్షణః=నత్యజ్ఞానానంద స్వరూపుడను, అహం = నేను, శుద్ధబోధస్వరూపః=స్వచ్ఛమైనబోధగల స్వరూపముగాగలవాడను, అహం= నేను, కేవలః= అద్వితీయుడను, సదాశివః=నిత్యమంగళస్వరూపుడను.

తా. జగజ్జీవేశ్వరాది ద్వైతజ్ఞానము నశించినవాడనైతిని. సచ్చిదానందస్వరూపమైన యాత్మనైతిని. కేవల బోధస్వరూపమగు పరబ్రహ్మము నేనే అయ్యున్నానని భావము.

“ సోహమర్కః పరంజ్యోతిరర్కజ్యోతిరహంశివః ” ౨౩

“ ఆత్మజ్యోతిరహంశుక్రస్సర్వజ్యోతీరసావహః ” ౨౪

(అధర్వ—౯.౨ మహావాక్య.)

టీ. పరంజ్యోతిః = స్థూల ప్రపంచమునకు జ్యోతిరూపముగ, అర్కః=సూర్యుడైనట్టియు, అర్కజ్యోతిః=సూర్యునకు జ్యోతిస్వరూపమైనట్టియు, సః=ఆపరమాత్మయే, అహం=నేను, శివః=మంగళస్వరూపుడను, అహం= నేను, శుక్రః=స్వచ్ఛమైనవాడను, ఆత్మజ్యోతిః=బుద్ధికి జ్యోతియైనవాడను, సర్వజ్యోతిః= సమస్తమునకు జ్యోతియైనవాడను, రసావహః=ఆనందానుభవము నిచ్చువాడను.

తా. స్థూలప్రపంచమునకు సూర్యరూపమునను సూర్యునకు జ్యోతిరూపముగనున్న పరమాత్మయే నేను. నేను బుద్ధిని సర్వమును ప్రకాశింపజేయువాడను. మంగళస్వరూపుడను. ఆనందానుభవము గలుగజేయువాడను.

" నిష్క్రియోఽహ్యవికారోఽస్మినిర్గుణోఽస్మినిరాకృతిః " ౨౫
" నిర్వికల్పోఽస్మినిత్యోఽస్మినిరాలంబోఽస్మినిర్ద్వయః " ౨౬

(సామ-౭౪ ఖండిక.)

టీ. నిష్క్రియోస్మి=క్రియలేనివాడ నగుచున్నాను, అవికారో స్మి=నిర్వికారుడ నగుచున్నాను, నిర్గుణోస్మి= నిర్గుణుడనగుచున్నాను, నిరాకృతిః=ఆకారము లేనివాడను, నిర్వికల్పోస్మి= నిర్వికల్పుడనగుచు న్నాను, (ఎడతెగకుండువాడ నగుచున్నాను) నిత్యోస్మి = నాశములేని వాడ నగుచున్నాను, నిరాలంబోస్మి=ఆధారములేనివాడనగుచున్నాను, నిర్ద్వయః=అద్వితీయుడను.

తా. కర్మేంద్రియములు లేమి క్రియలేనివాడను. మనస్సు లేమి నిర్వికారుడను. ప్రకృతిలేమి త్రిగుణములు లేనివాడను. దేహము లేనందున నాకారము లేనివాడను. అద్వైతజ్ఞానమున నిర్వికల్పుడను. నాశములేనివాడను. సకలాధారుడను గాన నాధారము లేనివాడను. అద్వితీయుడను.

కేవలాఖండబోధోఽహం స్వానందోఽహంనిరంతరః " ౨౭

(సామ-౭౪ ఖండిక)

"సత్యంజ్ఞానమనంతం యత్పరబ్రహ్మాహమేవతత్ " ౨౮

(కృ-యు-౫౮ వరాహ)

టీ. అహం=నేను, కేవలాఖండబోధః=కేవలము నఖండమైన జ్ఞానమునే, అహం=నేను, స్వానందః=పరమాత్మానందస్వరూపుడను, నిరంతరః=అంతరములేనివాడను, యత్=ఏది, సత్యంజ్ఞానంఅనంతం=సత్యజ్ఞానానంతమైన, పరబ్రహ్మ=పరబ్రహ్మమో, తదేవ=ఆపరబ్రహ్మమే, అహం=నేను.

తా. స్పష్టము.

"కేవలంసచ్చిదానందం బ్రహ్మైవాహంజనార్దనః" ౨౯

(కృ-య-౯౮ వరాహ)

"అశుభశ్శుభసంకల్ప స్సశాంతోస్మినిరామయః" ౩౦

(శు-య-౬౫ సన్యాస-అ ౨)

టీ. కేవలం=అద్వితీయమైన, సచ్చిదానందబ్రహ్మైవ=సత్యజ్ఞానానందస్వరూపమైనబ్రహ్మమే, అహం=నేను, జనార్దనః=జనార్దనుడను, అశుభః=శుభములేనివాడను, శుభసంకల్పః=శుభసంకల్పముగలవాడను, సశాంతః=శాంతముతో గూడినవాడను, అస్మి=అగుచున్నాను, నిరామయః=రోగములేనివాడను.

తా. శుభాశుభవిహీన పరమశాంత నిరోగజనార్దన కేవల సచ్చిదానంద పరబ్రహ్మము నేనే అగుచున్నాను.

"నష్టేష్టానిష్టకలన స్సచ్చిన్మాత్రపరోస్మ్యహం" ౩౧

(శు-య-౬౫ సన్యాస-అ ౨)

"అంతర్యామ్యహమగ్రాహ్యోనిర్దేశ్యోహమలక్షణః" ౩౨

(కృ-య-౪౦ బ్రహ్మవిద్యా.)

టీ. అహం=నేను, నష్టేష్టానిష్టకలనః:- నష్ట=నశించిన, ఇష్టానిష్టకలనః = ఇష్టానిష్ట వ్యవహారము కలవాఁడను, సచ్చిన్మాత్రపరోస్మి=సత్యజ్ఞానస్వరూపమగు పరమాత్మ నగుచున్నాను, అహం=నేను, అంతర్యామీ=అంతర్యామియైన ఈశ్వరుఁడను, అగ్రాహ్యః=గ్రహింపబడనివాఁడను, అనిర్దేశ్యః=నిర్దేశించుటకు శక్యముగానివాఁడను, అలక్షణః=లక్షణములేనివాఁడను.

తా. 'ఇష్టమైనది యనిష్టమైనది' యను వ్యవహారములేనివాడను సత్యజ్ఞాన స్వరూపుఁడనగు పరమాత్మను, సమస్త భూతములందుండు నంతర్యామిని, విషయములవలె గ్రహింపబడువాఁడనుగాను, అవాఙ్మానసగోచరుడ నగుటచే ననిర్దేశ్యుఁడను, అలక్షణుఁడను, నిరుపాధికబ్రహ్మను.

"అద్వైతోఽహం ప్రపూర్ణోఽహం అబాహ్యోఽహమనంతరః"
"అద్వయానందవిజ్ఞాన ఘనోస్మ్యహమవిక్రియః" ౩౪

(కృ-య-౪౦ బ్రహ్మవిద్యా)

టీ. అహం=నేను, అద్వైతః=ద్వైతమైన జగజ్జీవాదిభేదములేనివాఁడను, అహం=నేను, ప్రపూర్ణః=సర్వపరిపూర్ణుడను, అహం=నేను, అబాహ్యః=బాహ్యప్రదేశములేనివాఁడను, అనంతరః= అంతరములేనివాఁడను, అద్వయానంద విజ్ఞానఘనః=అద్వితీయానంద ఘనుఁడను, అస్మి = అగుచున్నాను, అహం=నేను, అవిక్రయః = వికారము లేనివాఁడను.

తా. నేను ద్వైతజ్ఞానములేనివాఁడను, చిదానందఘనుఁడను. భావవికారములు లేనివాఁడను.

"అవిద్యాకార్యహీనోఽహమవాఙ్మానసగోచరః" ౩౫
"ఆత్మచైతన్యరూపోఽహమహమానందచిద్ఘనః" ౩౬

టీ. అహం=నేను, అవిద్యాకార్యహీనః = అవిద్యాకార్యమైన సంసారములేనివాడను, అవాఙ్మానసగోచరః=వాక్కులకు మనస్సునకు దెలియబడనివాడను, అహం=నేను, ఆత్మా=ఆత్మను, చైతన్యరూపః= చైతన్యస్వరూపుడను, ఆనందచిద్ఘనః=ఆనందచిద్ఘనుఁడను.

తా. స్పష్టము.

"ఆప్తకామోహమాకాశా త్పరమాత్మేశ్వరోస్మ్యహం" ౩౭
"చిదానందోస్మ్యహంచేత్తా చిద్ఘనశ్చిన్మయోస్మ్యహం" ౩౮
(కృ-య; ౪౦ బ్రహ్మవిద్యా)

టీ. అహం=నేను, ఆప్తకామః=పొందబడినకోరికగలవాఁడను, ఆకాశాత్ =ఆకాశముకన్నను, పరమ=ఉత్కృష్టమైన, ఆత్మా=ఆత్మను, ఈశ్వరోస్మి = సర్వభూతములకు నియామకుఁడ నగుచున్నాను, అహం=నేను, చిదానందోస్మి=చిదానందుఁడనగుచున్నాను, చేత్తా= చైతన్యస్వరూపుఁడనగుచున్నాను, చిద్ఘనః=జ్ఞానస్వరూపుఁడను, చిన్మయః=జ్ఞానమయుడను, అహం=నేను అస్మి=అగుచున్నాను.

తా. ఆత్మస్వరూపము తెలియుటచే నితరమైన కోరికలులేక పొందబడిన కోరికలుగలవాఁడనైతిని. ఘనీభవించిన జ్ఞానమే స్వరూపము గలవాఁడను.

"జ్యోతిర్మయోస్మ్యహంజ్యాయాన్ జ్యోతిషాంజ్యోతిరస్మ్యహం" ౩౯
"నిత్యోహంనిరవద్యోహంనిష్క్రియోస్మి నిరంజనః" ౪౪
(కృ-య-౪౦ బ్రహ్మవిద్యా.)

టీ. అహం=నేను, జ్యోతిర్మయః=ప్రకాశరూపుఁడను, అస్మి = అగుచున్నాను, జ్యాయాన్ = శ్రేష్ఠుఁడను, జ్యోతిషాం=సూర్యాదిజ్యోతి

స్వరూపములకు, అహం=నేను, జ్యోతిరస్మి = జ్యోతియగుచున్నాను, అహం=నేను, నిత్యః=నాశములేనివాఁడను, నిరవద్యః=నిందలేనివాఁడను నిష్క్రియోస్మి=క్రియలేనివాఁడనగుచున్నాను, నిరంజనః=దేని నంటని వాఁడను.

తా. నేను సూర్యాదులను వెలిగించు వెలుఁగును ; సర్వము నకు నాదియగుటచే బెద్దవాఁడను. మాయాసంబంధములేమిచే నిరవద్యుఁడను. నిరంజనుఁడనని భావము.

"నిర్మలోనిర్వికల్పోస్మి నిరాఖ్యాతోస్మినిశ్చలః" ౪౧
"నిర్వికారోనిత్యపూతోనిర్గుణోనిస్పృహోస్మ్యహం" ౪౨
(కృ-య-౪౦ బ్రహ్మవిద్యా)

టీ. అహం=నేను, నిర్మలః = స్వచ్ఛమైనవాడను, నిర్వికల్పః= నిర్వికల్పుఁడను, అస్మి=అగుచున్నాను, నిరాఖ్యాతః = ప్రకథితుఁడను గాను, (ప్రసిద్ధుఁడనుగాను) నిశ్చలః=సంకల్పములేనివాఁడను, నిర్వికారః=భావవికారములు లేనివాఁడను, నిత్యపూతః = నిత్యపవిత్రుఁడను, నిర్గుణః= నిర్గుణుడను, నిస్పృహః = దేనియందును స్పృహలేనివాడఁను అస్మి=అగుచున్నాను.

తా. అవిద్యామాలిన్యము తొలఁగినందున స్వచ్ఛమైనవాఁడను, నిర్వికల్పుఁడను, శరీరవిలక్షణుఁడను అగుటచే భావవికారములేని వాఁడను నిత్యపవిత్రుఁడను.

"నిరింద్రియోని యంతాహం నిరపేక్షోస్మినిష్కలః" ౪౩
"పురుషఃపరమాత్మాహం పురాణఃపరమోస్మ్యహం" ౪౪
(కృ-య ; ౪౦ బ్రహ్మవిద్యా)

టీ. అహం=నేను, నిరింద్రియః=ఇంద్రియములు లేనివాఁడను, నియంతా= బుద్ధీంద్రియముల నడుపువాఁడను ; నిరపేక్షః=విషయా

పేరు లేనివాఁడను ; అస్మి=అగుచున్నాను ; అహం=నేను, నిష్కలః=
అంతరింద్రియ బాహ్యేంద్రియ పంచప్రాణములను షోడశకలలు లేనివాఁ
డను ; పురుషః=నూతాత్మ స్వరూపుఁడను ; అహం=నేను ; పర
మాత్మా=పరమాత్మను ; పురాణః = అనాదిసిద్ధమైన వాఁడను ; పర
మః=ఉత్కృష్టుఁడను ; అస్మి=అగుచున్నాను.

“ పూర్ణానందైకబోధోహం ప్రత్యగేకరసోస్మ్యహం ” ౪౫
“ ప్రజ్ఞాతోహం ప్రశాన్తోహంప్రకాశఃపరమేశ్వరః ” ౪౬
(కృ-య ; ౪౦ బ్రహ్మవిద్యా)

టీ. అహం=నేను ; పూర్ణానందైకబోధః=పూర్ణానందముతో
గూడిన ముఖ్యమైనబోధము స్వరూపముగా గలవాఁడను ; అహం=
నేను ; ప్రత్యగేకరసః=ప్రత్యగాత్మ స్వరూపము ; అస్మి=అగుచున్నా
ను ; అహం=నేను : ప్రజ్ఞాతః = అన్నిఁటిని దెలిసికొనువాఁడను ;
అహం=నేను ; ప్రశాంతః=శాంతుఁడను ; అహం=నేను ; ప్రకాశః=
స్వప్రకాశుఁడను ; పరమేశ్వరః=పరమేశ్వరుఁడను.

తా. స్పష్టము.

“ఏకధాచింత్య మానోహంద్వైతాద్వైతవిలక్షణః ” ౪౭
“ శుద్ధోస్మిశుక్రశ్శాంతోస్మి శాశ్వతోస్మిశివోస్మ్యహం ” ౪౮
(కృ-య ; ౪౦ బ్రహ్మవిద్యా)

టీ. అహం=నేను ; ఏకధా=ఒక్కరీతిగనే; చింత్యమానః=చిం
తించబడువాఁడను, ద్వైతవిలక్షణం = ద్వైతాద్వైత వ్యవహారములేని
వాఁడను ; శుద్ధోస్మి=పరిశుద్ధుఁడనగు చున్నాను ; శుక్రః=స్వచ్ఛుఁ
డను ; శాంతోస్మి=శాంతుఁడనగుచున్నాను ; శాశ్వతోస్మి=శాశ్వతుఁ
డనగుచున్నాను ; శివోస్మి-మంగళస్వరూపుఁడనగు చున్నాను.

తా. నేనే బ్రహ్మమను జ్ఞానముచేతనే చింత్యమానుఁడను గాని మఱియొకవిధమున చింతింపబడువాఁడనుగాను. అద్వైతమని ద్వైతకాలమున బోధకొఱకు చెప్పబడునుగాని పరమార్థమున నద్వైతమను వ్యవహారములేదు కావున బ్రహ్మము ద్వైతాద్వైత విలక్షణమైనది. ఆబ్రహ్మమే నేను.

"అహంసకృద్విభాతోఽస్మి స్వమహిమ్నిసదాస్థితః" ౪౯
"సచ్చిదానందమాత్రోఽహంస్వప్రకాశోఽస్మిచిద్ఘనః" ౫౦
(కృ-య-౪౦ బ్రహ్మవిద్యా)

టీ. అహం=నేను, సకృద్విభాతః=సదసద్వృత్తులులేక యొక్కమాఱుగఁ బ్రకాశించువాఁడను, అస్మి = అగుచున్నాను, సదా=ఎల్లపుడు, స్వమహిమ్ని = స్వకీయమైన మహిమయందే, స్థితః=ఉన్నవాడను, స్వప్రకాశోఽస్మి=స్వప్రకాశుఁడ నగుచున్నాను, చిద్ఘనః=జ్ఞానఘనుఁడను.

తా. ఇతరప్రకాశము నపేక్షింపక స్వప్రకాశుఁడ నగుచున్నాను. ఎల్లపుడు పరమాత్మ మహిమయందే యున్నవాఁడ నగుచున్నాను. సదాదిత్రివృత్తులులేక ఏకరూపముగ నెల్లపుడు బ్రకాశించువాఁడను.

"మానావమానహీనోఽస్మి నిర్గుణోఽస్మిశివోఽస్మ్యహం" ౫౧
"ద్వైతాద్వైతవిహీనోఽస్మిద్వంద్వహీనోఽస్మిసోఽస్మ్యహం" ౫౨
(సామ-౨౯ మైత్రేయ.)

టీ. అహం=నేను, మానావమానహీనః=మానము నవమానము లేనివాఁడను, అస్మి=అగుచున్నాను, నిర్గుణః=గుణరహితుఁడను, అస్మి=అగుచున్నాను, శివః=శివుఁడను, అస్మి=అగుచున్నాను, ద్వైతాద్వైతహీనః=ద్వైతాద్వైత వ్యవహారములు లేనివాఁడను, అస్మి=అగు

చున్నాను, ద్వంద్వహీనః=సుఖదుఃఖాది ద్వంద్వములు లేనివాఁడను, సః=ఆపరమాత్మను, అహం=నేను, అస్మి-అగుచున్నాను.

తా. శరీరత్రయములేమిచే మానావమానములులేనివాఁడను. నిర్గుణుడను. ద్వంద్వములు లేనివాఁడను. సత్వరజస్తమో గుణములు లేనివాఁడను అగుచున్నాను. కేవల పరమాత్మ నగుచున్నాను.

"భావాభావవిహీనోస్మి భాషాహీనోస్మిభాస్మ్యహం ,, ౫౩
"శూన్యాశూన్యవిహీనోస్మి శోభనాశోభనోస్మ్యహం" ౫౪
(సామ-౯ మైత్రేయ-అ 3.)

టీ. అహం=నేను ; భావాభావవిహీనః= విషయనిర్విషయములులేనివాఁడను ; అస్మి=అగుచున్నాను ; భాషాహీనోస్మి=వాగాదీంద్రియములులేని వాఁడనగుచున్నాను, ? స్మి=ప్రకాశ రూపమగుచున్నాను ; అహం=నేను, శూన్యాశూన్యవిహీనః=శూన్యమైన సుషుప్తియు నశూన్యములైన జాగ్రత్స్వప్నములును లేనివాఁడను ; అస్మి=అగుచున్నాను ; అహం=నేను ; శోభనాశోభనోస్మి = శోభనాశోభనములు లేనివాఁడనగుచున్నాను.

తా. విషయనిర్విషయములు లేనివాఁడను. అవస్థాత్రయవిలక్షణుఁడును, అసంగుఁడనగుటచే శుభాశుభములు లేనివాఁడను వాగాదీంద్రియములు లేనివాఁడను నిర్గుణపరబ్రహ్మమునని తాత్పర్యము.

"సదసద్భేదహీనోస్మి సంకల్పరహితోస్మ్యహం" ౫౫
"నానాత్మభేదహీనోస్మి హ్యఖండానందవిగ్రహః" ౫౬
(సామ ; ౯ మైత్రేయ ; అ 3)

టీ. అహం=నేను ; సదసద్భేదహీనః=సదసద్భేదములేనివాఁడను; అస్మి=అగుచున్నాను ; సంకల్పరహితోస్మి= మనస్సులేనందున

నిస్సంకల్పుఁడనగుచున్నాను ; నానాత్మభేదహీనోస్మి=మాయాద్యుపాధులు లేనందున నానాత్వభేదములేని వాఁడనగుచున్నాను ; అఖండానందవిగ్రహః=పరిపూర్ణానంద స్వరూపుఁడను. హి=నిశ్చయము.

తా. స్పష్టము.

"బంధమోక్షవిహీనోస్మి శుద్ధంబ్రహ్మాస్మిసోస్మ్యహం" ౫౭
"చిత్తాదిసర్వహీనోస్మి పరమోస్మిపరాత్పరః" ౫౮
(సామ-౭౯ మైత్రేయ-అ-3)

టీ. అహం=నేను; బంధమోక్షవిహీనః= బంధమోక్షములులేనివాఁడను; అస్మి=అగుచున్నాను ; శుద్ధం=శుద్ధమైన ; బ్రహ్మ=బ్రహ్మము; అస్మి=అగుచున్నాను ; సోస్మి=ఆపరమాత్మనగు చున్నాను ; చిత్తాది=చిత్తము మొదలైన ; సర్వహీనః=సమస్తములేనివాఁడను ; అస్మి=అగుచున్నాను ; పరమోస్మి=సర్వోత్కృష్టుఁడనగుచున్నాను ; పరాత్పరః=పరమాత్మ నగుచున్నాను.

తా. కర్తృత్వములేకయుండుటచే బంధమోక్షములేనివాఁడను ; నిస్సంగుఁడనగుటచే శుద్ధుఁడను భేదత్రయము లేమిచే చిత్తాదులు లేనివాఁడను.

"సదావిచార రూపోస్మినిర్విచారోస్మి సోస్మ్యహం" ౫౯
"ధ్యాతృధ్యాన విహీనోస్మిధ్యేయహీనోస్మిసోస్మ్యహం" ౬౦
(సామ; ౭౯ మైత్రేయ-అ 3)

టీ. అహం= నేను, సదా=ఎల్లప్పుడు, విచారరూపోస్మి=బ్రహ్మవిచారస్వరూపుఁడ నగుచున్నాను, నిర్విచారోస్మి=బ్రహ్మమగుటవలన విచారములేనివాఁడనగుచున్నాను, సోస్మి=ఆపరమాత్మనగుచున్నాను, ధ్యాతృధ్యానహీనః = ధ్యాతయును ధ్యానమునులేనివాఁడను, అస్మి=

అగుచున్నాను, ధ్యేయహీనోస్మి=ధ్యేయము లేనివాఁడనగుచున్నాను, సః=ఆపరమాత్మను, అస్మి=అగుచున్నాను.

తా. స్పష్టము.

“ లక్ష్యాలక్ష్యవిహీనోస్మి లయహీనరసోస్మ్యహం ” ౬౧
“ మాతృమానవిహీనోస్మి మేయహీనశ్శివోస్మ్యహం ” ౬౨
(సామ ; ౨౯ మైత్రేయ-అ 3)

టీ. లక్ష్యాలక్ష్య విహీనః = లక్ష్యాలక్ష్యములు లేనివాఁడను, అస్మి=అగుచున్నాను, అహం=నేను, లయహీనరసోస్మి=నాశములేని యనుభవస్వరూపుఁడనగుచున్నాను. అహం=నేను, మాతృమానవిహీనః=ప్రమాతృప్రమాణములు లేనివాడను, అస్మి=అగుచున్నాను, మేయహీనః= మేయములేనివాఁడను, శివః= పరమాత్మను, అస్మి=అగుచున్నాను.

తా. కూటస్థునితోఁగూడిన బుద్ధియందలి చిదాభాసుఁడు ‘ప్రమాత’ యనఁబడును, చిదాభాసునితోఁగూడిన మనోవృత్తి ‘ప్రమాణ’ మనఁబడును. ఘటాది విషయము ప్రమేయమనబడును. ప్రమేయముతోఁగూడిన ప్రమాణమందు విషయాకృతి గలుగుచున్నది. ఆ విషయమును ప్రమాత గ్రహించును. ప్రమేయమును ప్రమాణమును నిశ్చయించును.

“ సర్వేంద్రియవిహీనోస్మి సర్వకర్మకృదప్యహం ” ౬౩
“ ముదితాముదితాఖ్యోస్మి సర్వమానఫలోస్మ్యహం ” ౬౪
(సామ ; ౨౯ మైత్రేయ-అ 3)

టీ. అహం= నేను, సర్వకర్మకృదపి=సమస్తకర్మములు చేయుచున్నవాఁడనైనను, సర్వేంద్రియవిహీనోస్మి=సమస్తేంద్రియములులేని వాఁడనగుచున్నాను, ముదితాముదితాఖ్యః=‘ముదిత’ ‘అముదిత’

యను నామములు గలవాఁడను, సర్వమానఫలః=సమస్తమానముల యొక్కఫలము, అస్మి=అగుచున్నాను.

తా. ఆత్మజ్ఞానులకు ముదితాస్వరూపముగను అజ్ఞానులకముదితా స్వరూపముగనుండును. సర్వేంద్రియవృత్తి విముఖములై యుండుటయే సర్వమానము. ఆ సర్వమానఫలమే నేనగుచున్నాను.

షడ్వికారవిహీనోస్మి షట్కోశరహితోస్మ్యహం " ౬౫
దేశకాలవిహీనోస్మి దిగంబరసుఖోస్మ్యహం " ౬౬
(సామ-౨౯ మైత్రేయ-అ 3)

టీ. అహం=నేను, షడ్వికారహీనోస్మి = షడ్భావవికారములు లేనివాడనగుచున్నాను, షట్కోశరహితోస్మి = షట్కోశములులేని వాడ నగుచున్నాను, దేశకాలవిహీనోస్మి=దేశకాలవిశేషములు లేని వాడనగుచున్నాను, అహం=నేను, దిగంబరసుఖః=దిగంబరసుఖముగల వాడను, అస్మి=అగుచున్నాను.

తా. అస్తి, జాయతే, వర్ధతే, పరిణమతే, అపక్షీయతే, వినశ్యతి, ఇవి షడ్భావవికారములు. ఇవిలేనివాడను. త్వక్కు, మాంసము, రుధిరము, స్నాయువు, మజ్జ, అస్థి, ఇవి షట్కోశములు. ఇవి లేనివాడను. దేశకాలవస్తుపరిచ్ఛేదములేమిచే ననంతుడను. దిగంబరునకు దేహాభిమానముండమి సుఖమెక్కువగ నుండును. ఆసుఖమే నేనగుచున్నాను.

" అఖండాకాశరూపోస్మి హ్యఖండాకారమస్మ్యహం. " ౬౭
" ప్రపంచముక్తచిత్తోస్మి ప్రపంచరహితోస్మ్యహం. " ౬౮
(సామ-౨౯ మైత్రేయ-అ 3.)

టీ. అహం=నేను, అఖండాకాశరూపః = చిదాకాశస్వరూపు డను, అస్మి=అగుచున్నాను; హి=నిశ్చయము, అఖండాకారం= అనంత స్వరూపము, అస్మి=అగుచున్నాను. ప్రపంచ=ప్రపంచవాసనచే, ముక్త= విడువబడిన, చిత్తఃఅస్మి = చిత్తముగలవాడ నగుచున్నాను. అహం= నేను, ప్రపంచరహితః=ప్రపంచములేనివాడను, అస్మి= అగుచున్నాను.

తా. స్పష్టము.

" సర్వప్రకాశరూపోస్మిచిన్మాత్రజ్యోతిరస్మ్యహం." ౯౯
" కాలత్రయవిహీనోస్మికామాదిరహితోస్మ్యహం" ౨౦
(సామ-౭౯ మైత్రేయ-అ 3.)

టీ. అహం=నేను, సర్వప్రకాశరూపః=అన్నిటియొక్క ప్రకాశ మేస్వరూపముగా గలవాడను, (సూర్యాదిఘటాంత ప్రకాశస్వరూపు డను) అస్మి=అగుచున్నాను, చిన్మాత్రజ్యోతిః=చిన్మాత్రమైన ప్రకాశస్వ రూపుడను, అస్మి =అగుచున్నాను, కాలత్రయవిహీనః = మూడుకాల ములు లేనివాడను, అస్మి=అగుచున్నాను. అహం=నేను, కామాదిరహి తః=కామాదులు లేనివాడను, అస్మి= అగుచున్నాను.

తా. సూర్యుడుమొదలు ఘటముదాకగల వస్తువులయొక్క ప్రకాశమే నేను. నేను కేవల చిన్మాత్రుడను. కాలత్రయమున నేకరీతి గ నుండువాడను. కామము, క్రోధము, లోభము, మోహము, మద ము, మాత్సర్యము, ఈఆరుగుణములు లేనివాడను.

"ముక్తిహీనోస్మిముక్తోస్మి మోక్షహీనోస్మ్యహంసదా" ౨౧
"గంతవ్యదేశహీనోస్మిగమనాదివివర్జితః" ౨౨
(సామ-౭౯ మైత్రేయ-అ 3.)

టీ. అహం=నేను, సదా=ఎల్లప్పుడు, ముక్తిహీనః = ముక్తిలేని వాడను, అస్మి=అగుచున్నాను, ముక్తః=ముక్తుడను, అస్మి = అగుచు

న్నాను. మోక్షహీనో స్మి=మోక్షములేనివాడ నగుచున్నాను, గంత వ్యదేశహీనో స్మి=పోవుటకు తగిన దేశము లేనివాడనగుచున్నాను, గమనాదివివర్జితః=గమనాదులు లేనివాడను.

తా. స్వతస్సిద్ధముగ బద్ధుడనుగాను కావున ముక్తిలేనివాడను. అవిద్యాక్రాంతమై పిదప నాతత్త్వజ్ఞానమున నవిద్య తొలగెనుగావున ముక్తుడను. ఏయవస్థయు లేనివాడను గావున మోక్షమును లేనివాడను. పరిపూర్ణుడనుగావున పోవుటకు చోటులేదు. నిరవయవుడను గావున గమనాదిక్రియలు లేనివాడను.

"సర్వదా సమరూపో స్మిశాంతో స్మి పురుషోత్తమః" ౨౩
(సామ-౭౯ మైత్రేయ-అ౩.)

"చిదక్షరోహంసత్యోహంవాసుదేవో ౽జరో౽మరః" ౨౪
(కృ-య-౩౭ తేజోబిందు.)

టీ. అహం=నేను, సర్వదా=ఎల్లపుడు, సమరూపః=సమరూపుడను, అస్మి=అగుచున్నాను శాంతః=శాంతుడను, పురుషోత్తమః=పురుషోత్తముడను, అస్మి= అగుచున్నాను, చిత్ = జ్ఞానస్వరూపుడను, అక్షరః=కూటస్థుడను, అహం=నేను, సత్యః=కాలత్రయాబాధ్యుడను, వాసుదేవః= వాసుదేవుడను, అజరః= జరలేనివాడను, అమరః= నాశములేనివాడను, అస్మి= అగుచున్నాను. తనయందు సమస్తభూతములును సమస్తభూతములందు తాను వసించువాడని వాసుదేవశబ్దమున కర్థము.

తా. స్పష్టము.

అహమేకాక్షరంబ్రహ్మ వాసుదేవాఖ్యమద్వయం" ౨౫
(అధర్వ-౪౩ నారదపరివ్రాజక-అ-౩.)

పరబ్రహ్మస్వరూపోహం పరమానందమస్మ్యహం" ౨౬
(కృ-య-౩౭ తేజోబిందు.)

టీ. అహం=నేను. ఏకాక్షరం=ఓంకారస్వరూపమైన, బ్రహ్మ= బ్రహ్మమును, అద్వయం=అద్వితీయమైన, వాసుదేవాఖ్యం=వాసుదేవ నామమైన, పరబ్రహ్మస్వరూపః=పరబ్రహ్మ స్వరూపుడను, అహం= నేను, పరమానందం=పరమానందస్వరూపుడను, అస్మి=అగుచున్నాను.

తా. స్పష్టము.

" కేవలంజ్ఞానరూపోహం కేవలం పరమోస్మ్యహం " ౭౭
" కేవలంశాంతరూపోహం కేవలం చిన్మయోస్మ్యహం " ౭౮
(కృ-య ; ౩౭ తేజోబిందు ; అ ౩.)

టీ. అహం=నేను, కేవలం=ముఖ్యముగ, జ్ఞానరూపః=చిద్రూపుఁడను. అహం=నేను, కేవలం=ముఖ్యముగ, పరమోస్మి = ఉత్కృష్టుఁడ నగుచున్నాను, అహం=నేను, కేవలం = ముఖ్యముగ, శాంతరూపః = శాంతాకారుఁడను, అహం=నేను, కేవలం = ముఖ్యముగ, చిన్మయోస్మి=చిన్మయుఁడ నగుచున్నాను.

తా. నేను కేవల ప్రత్యగాత్మను గావున, చిద్రూపుఁడను, శాంతుఁడను, పరముఁడను, చిన్మయుఁడను.

" కేవలం నిత్యరూపోహం కేవలం శాశ్వతోస్మ్యహం " ౭౯
" కేవలంసత్యరూపోహమహం త్యక్త్వా హమస్మ్యహం " ౮౦
(కృ-య ; ౩౭ తేజోబిందు ; అ ౩.)

టీ. అహం=నేను, కేవలం=ముఖ్యముగ, నిత్యరూపః=నాశము లేని రూపముగలవాఁడను, అహం = నేను, కేవలం = ముఖ్యముగ, శాశ్వతోస్మి=ఎప్పుడు నుండువాఁడ నగుచున్నాను, కేవలం=ముఖ్యముగ, అహం= నేను, సత్యరూపః= కాలత్రయాబాధ్యమైన రూపము గలవాఁడను, అహం=నేను, త్యక్త=విడువబడిన, అహమస్మి = అహమస్మిగలవాడను.

తా. ప్రత్యగాత్మస్వరూపుఁడనగు నేను నిత్యుఁడను. శాశ్వతుఁడను. సత్యుఁడను, అహంభావములేనివాఁడను. (ఇచ్చట నింకొక "అహం" ఎక్కువపడ్డది)

"కేవలంతుర్యరూపోఽస్మి తుర్యాతీతోఽస్మి కేవలం" ౮౧
"కేవలాకారరూపోఽస్మి శుద్ధరూపోఽస్మ్యహంసదా" ౮౨

(కృ-య ; 32 తేజోబిందు-అ 3.)

టీ. అహం=నేను, సదా=ఎల్లప్పుడు, కేవలం = ముఖ్యముగ, తుర్యరూపోఽస్మి=తురీయస్వరూపుఁడనగుచున్నాను, కేవలం = ముఖ్యముగ, తుర్యాతీతః=తుర్యాతీతుఁడను, అస్మి=అగుచున్నాను, కేవలాకారరూపోఽస్మి అద్వితీయాకారమే రూపముగాఁగలవాడ నగుచున్నాను. శుద్ధరూపోఽస్మి = శుద్ధరూపుఁడనగుచున్నాను.

తా. జాగ్రత్స్వప్నసుషుప్తులకు సాక్షినగుటచే దురీయుఁడను. కేవల పరబ్రహ్మనగుటచే దురీయాతీతుఁడను. అద్వితీయుఁడనగుటచే తను నిస్సంగుడను. అందుచే బరిశుద్ధుఁడను.

"నిర్వికల్పస్వరూపోఽస్మి నిరీహోఽస్మినిరామయః" ౮౩
"అపరిచ్ఛిన్నరూపోఽస్మి హ్యనంతానందరూపవాన్" ౮౪

(కృ-య-32 తేజోబిందు-అ 3.)

టీ. నిర్వికల్పస్వరూపః=నిర్వికల్పస్వరూపుఁడను, అస్మి = అగుచున్నాను, నిరీహోఽస్మి = ఇచ్ఛలేనివాఁడ నగుచున్నాను, అపరిచ్ఛిన్నరూపః=ఆక్రమింపబడని రూపముఁగలవాఁడను, అస్మి=అగుచున్నాను. అనంతానందరూపవాన్=అనంతానంద రూపవంతుఁడను.

తా. స్పష్టము.

"ఆత్మారామస్వరూపోస్మిహ్యాహమాత్మాసదాశివః" ౮౫
"ఆదిమధ్యాంతశూన్యోస్మిహ్యాకాశసదృశోస్మ్యహం" ౮౬
(కృ-య-32 తేజోబిందు-అ 3.)

టీ. అహం=నేను, ఆత్మారామస్వరూపః=ఆత్మయందే రమించు రూపముగలవాఁడను, అస్మి=అగుచున్నాను. ఆత్మా = ప్రత్యగాత్మను, సదాశివః=సదాశివుఁడను. ఆదిమధ్యాంతశూన్యః=ఆదిమధ్యాంతములు లేనివాఁడను, అస్మి=అగుచున్నాను, అహం = నేను, ఆకాశసదృశః= ఆకాశతుల్యుఁడను, అస్మి=అగుచున్నాను.

తా. స్పష్టము.

"నిత్యశుద్ధచిదానంద సత్తామాత్రోహ మవ్యయః" ౮౭
"నిత్యశుద్ధవిశుద్ధైక సచ్చిదానంద మస్మ్యహం" ౮౮
(కృ-య ; 32 తేజోబిందు ; అ 3)

టీ. అహం=నేను ; నిత్యశుద్ధచిదానందః, నిత్య=నాశములేని శుద్ధ=స్వచ్ఛమైన ; చిదానందః=జ్ఞానానంద స్వరూపుడను ; సత్తామాత్రః=సద్రూపుడను ; అవ్యయః=నాశము లేనివాఁడను ; అహం=నేను నిత్యశుద్ధ=మాయాయోగము లేనందున నెప్పుడు బరిశుద్ధమైన ; విశుద్ధ=అవిద్యనశించినందున స్వచ్ఛమైన ; ఏక=ముఖ్యమైన; సచ్చిదానందం=సత్యజ్ఞానానంద స్వరూపుఁడను ; అస్మి=అగుచున్నాను.

తా. అవిద్యనశించినందున సచ్చిదానంద స్వరూపమైన ప్రత్యగాత్మనగుచున్నాను. అని తాత్పర్యము.

"భూమానంద స్వరూపోహం భాషాహీనోస్మ్య హంసదా" ౮౯
"సర్వాధిష్ఠాన రూపోస్మిసర్వదా చిద్ఘనోస్మ్యహం" ౯౦
(కృ-య; 32 తేజోబిందు ; అ 3)

టీ. అహం=నేను ; భూమానంద స్వరూపః= సాంద్రానంద స్వరూపుఁడను ; అహం=నేను ; సదా=ఎల్లప్పుడును ; భాషాహీనోస్మి=వాగాదీంద్రియములు లేనివాఁడనగు చున్నాను ; సర్వాధిష్ఠాన రూపః=సకలజగత్తున కధిష్ఠానమైనవాఁడను ; అస్మి=అగుచున్నాను. అహం=నేను ; సర్వదా=ఎల్లప్పుడును ; చిద్ఘనః=జ్ఞానఘనుఁడను ; అస్మి=అగుచున్నాను.

"చిత్తవృత్తివిహీనోహం చిదాత్మైకరసోస్మ్యహం." ౯౧
"అహంబ్రహ్మైవ సర్వం స్యాదహంచైతన్యమేవహి" ౯౨
(కృ-యు; ౩౭ తేజోబిందు ; అ ౩ ;)

టీ. అహం=నేను ; చిత్తవృత్తివిహీనః = చిత్తవృత్తులులేనివాఁడను; అహం=నేను ; చిదాత్మ=జ్ఞానస్వరూపమగు నాత్మయొక్క; ఏక= ముఖ్యమైన; రసః=అనుభవముగలవాఁడను; అస్మి=అగుచున్నాను అహం=నేను ; సర్వం=సమస్తమును ; బ్రహ్మైవ=బ్రహ్మమే ; స్యాత్ = అగుదును ; అహం=నేను ; చైతన్యమేన=చైతన్యమే.

తా. ప్రమాణము, విపర్యయము, వికల్పము, నిద్ర, స్మృతి యని చిత్తవృత్తు లయిదువిధములు. ప్రత్యక్షము, అనుమానము, శబ్దము, అని ప్రమాణము మూడువిధములు. ఒకరుచెప్పినను చెప్పకయున్నను, దనంతటదనకు వస్తుస్వరూపముతోఁచుట ప్రత్యక్షము. (ఇంద్రియార్థసన్నికర్షజన్యజ్ఞానము ప్రత్యక్షము. ఇంద్రియార్థసంయోగమువలన పుట్టిన జ్ఞానము ప్రత్యక్షము) పొగనుచూచి యగ్నిఁజూడకయున్నను నగ్నిగలదని నిశ్చయించినట్లు కార్యమునుబట్టి కారణమున్నది అని యెఱుఁగుట యనుమానము (వ్యాప్తివిశిష్టపక్షధర్మతా జ్ఞానము పరామర్శము). "పరామర్శజన్యజ్ఞానమనుమితిః" పరామర్శవలన గలిగినజ్ఞాన మనుమితి. "అనుమితికరణమనుమానం" తత్కారణ మనుమానము. పర్వతమందలి పొగనుచూచి పర్వతమగ్ని

గలదనుట యనుమానము.) వేదవాక్యము, గురువాక్యము మొదలైనవానిని నమ్ముట శబ్దము. (“ఆప్తవాక్యంశబ్దం”, “ఆప్తస్తుయథార్థవక్తా” ఆప్తవాక్యముశబ్దము. ఆప్తుఁడుయథార్థవాది) ఇది యంతయు బ్రమాణవృత్తి ‘విపర్యయోమిథ్యాజ్ఞాన మతద్రూపప్రతిష్ఠితం’ అను పతంజలిసూత్రమున ద్రాడు జూచి పామనుకొనునట్లొక దానిజూచి మఱియొకటియని తలఁచుట విపర్యయము ‘శబ్దజ్ఞానానుపాతీ వస్తుశూన్యోవికల్పః’ అను సూత్రమున శబ్దజ్ఞానానుపాతమైనను వస్తుశూన్యమగుట వికల్పము. రాయి నవ్వెననునపుడు శబ్దార్థమువలన బోధపడినను నిజముగ నట్లులేదు, ఇట్టిబోధయే (వృత్తియే) వికల్పము ‘అభావప్రత్యయాలంబనావృత్తిర్నిద్రా’ అనునట్లు విషయజ్ఞానములు లేక సర్వేంద్రియములు ముకుళించుట నిద్ర ‘అనుభూతవిషయాసంప్రమోషస్స్మృతిః’ అనుభవించిన విషయములను స్మరణమునకుదెచ్చికొనుట స్మృతి. ఈవృత్తులు వైరాగ్యమునను బ్రహ్మజ్ఞానమునను నశించును. నే నీవృత్తులు లేనివాఁడనని యభిప్రాయము.

“అహమేవాహమేవాస్మిభూమాకారస్వరూపవాన్” ౯-౩
“అహమేవమహానాత్మాహ్యహమేవపరాత్పరః” ౯-౪

(కృ-య-౩౮ తేజోబిందు-అ ౩.)

టీ. అహం=‘అహం’ శబ్దవాచ్యమైన జీవునిగాఁదోఁచు నేను, అహమేవ=‘అహం’ శబ్దలక్ష్యమైన పరమాత్మనే (ప్రత్యగాత్మనే) అస్మి=అగుచున్నాను, భూమాకారస్వరూపవాన్=పరమాకార స్వరూపవంతుఁడను, అహమేవ=నేనే, మహాన్=ఘనమైన, ఆత్మా=ఆత్మను, అహమేవ=నేనే, పరాత్పరః=పరమాత్మను.

తా. స్పష్టము.

"అహంమన్యవదాభామిహ్యాహమేవశరీరవాన్ ' ౯౫
" అహంశిష్యవదాభామిహ్యాహంలోకత్రయాశ్రయః " ౯౬
(కృ-య ; 32 తేజోబిందు ; అ 3.)

టీ. అహం = ప్రత్యగాత్మస్వరూపుఁడనగు నేను, అన్యవత్ = చిదాభాసుఁడైన జీవునివలె, ఆభామిహి=తోఁచుచున్నాను, అహమేవ=ప్రత్యగాత్మనగు నేనే, శరీరవాన్=ఘటమువంటి శరీరముగల వాఁడను, అహం=గురుస్వరూపుఁడనగు నేనే, శిష్యవత్ = ముముక్షువగు శిష్యునివలె, ఆభామి=తోఁచుచున్నాను, అహం= నేను,లోకత్రయాశ్రయః, లోకత్రయ=మూఁడు లోకములకు, ఆశ్రయః=ఆధారమైన స్థానమును.

తా. ఒక్క యాకాశమే మహాకాశమనియు, మేఘాకాశమనియు, ఘటాకాశమనియు, జలాకాశమనియు, నాలుగు విధములుగ నుపాధులబట్టి చెప్పఁబడునట్లు, బ్రహ్మమే బ్రహ్మమనియు, నీశ్వరుఁడనియు, కూటస్థుఁడనియును, జీవుఁడనియు, నుపాధులఁబట్టి నాలుగు విధములుగఁ జెప్పఁబడును. అంతటను వ్యాపించి యనంతమై యున్నది యాకాశము. అట్టిదే బ్రహ్మమును. మేఘమండలమందు ఘనీభవించిన నీట బ్రతిఫలించిన యాకాశము మేఘాకాశము. అట్టివాఁ డీశ్వరుఁడు. మాయయందు ప్రతిబింబించిన బ్రహ్మము. ఘటమందున్న మహాకాశము ఘటాకాశ మనబడును. అట్టివాఁడు కూటస్థుఁడు (ఘటమువంటి స్థూలసూక్ష్మాత్మకమైన శరీరమున కాధారుఁడు) అగుఁడే ప్రత్యగాత్మయని యుఁ జెప్పబడును. ఘటమందలి నీట బ్రతిబింబించు నాకాశము జలాకాశ మనబడును. అట్టివాఁడే జీవుఁడు (కూటస్థునియందు నవిద్యచే గల్పింపబడిన యంతఃకరణమున బ్రతిబింబించిన కూటస్థ చైతన్యము) నీటివలన ఘటాకాశమును మఱుఁగుపఱచి జలాకాశము తానే పైకి కనుపడునట్లు తన కాధారుఁడైన కూటస్థుని విడిచి యంతఃకరణ వృత్తులతో జీవుఁడే నేను నేనని పైకి గనపడుచున్నాఁడు.

కూటస్థుఁడు మఱుఁగుపడుటయు జీవుఁడు పైకి గనుపడుటయు నన్యోన్యాధ్యాసమనఁబడును. వాస్తవమున జలాకాశ మసత్యమై ఘటాకాశము సత్యమైనను జలాకాశమే కనుపడునట్లు సత్యమైన 'యహం' శబ్దలక్ష్యమైన కూటస్థుఁడు మఱుఁగుపడి యసత్యమైన 'యహం' శబ్దవాచ్యుఁడైన జీవుఁడు పైకి గనబడుటచే 'అహమన్యవదాభామి' యని చెప్పఁబడెను. అజ్ఞానికి కూటస్థుఁడు తోఁచకయుండుట యవిద్య. కూటస్థుఁడు కలఁడని విద్వాంసులు చెప్పినను, దోఁచకయుండుట 'యావృత్తి' తాను జీవుడని తోఁచుట 'విక్షేపశక్తి' ఈ యవిద్య తత్వజ్ఞానికుండదు కావున, నతనికి జీవత్వము మిథ్యగను దాను కూటస్థుఁడనియుఁ దోఁచును. అట్లు తోఁచుటయే, విద్యయనియు జ్ఞానమనియు జెప్పఁబడును. అట్టి జ్ఞానమున నవిద్య నశించునుగాని, ఇతరములైన కర్మాదులు నశింపవు. ఈజ్ఞానము పరోక్షమనియు నపరోక్షమనియు రెండువిధములు. గురుబోధమునను యుక్తిని గూటస్థుఁడుగలఁడని యెఱుంగుట పరోక్షజ్ఞానము. తానే కూటస్థుఁడని యెఱుగుట యపరోక్షజ్ఞానము. అపరోక్షజ్ఞానికి తెలియదగినది యిఁక యుండదు. పొందఁదగిన లాభము మఱియుండదు. అపరోక్షజ్ఞానమున నవిద్య నశింపగ మోక్షము గలుగుచున్నది.

"అహం కాలత్రయాతీతో హ్యహం వేదైరుపాసితః" ౯౭
"అహం శాస్త్రేణ నిర్ణీతో హ్యహం చిత్తే వ్యవస్థితః" ౯౮
(కృ-య-32 తేజోబిందు-అ 3)

టీ. అహం = కూటస్థబ్రహ్మమగు నేను ; కాలత్రయాతీతో హి=మూడుకాలముల కతీతుఁడను ; అహం=నేను, వేదైః=వేదములచేత ; ఉపాసితః=ఉపాసింపబడువాఁడను ; అహం=నేను, శాస్త్రేణ=శాస్త్రముచేత, నిర్ణీతో హి=నిర్ణయింప బడువాఁడను ; అహం=నేను, చిత్తే=చిత్తమందు ; వ్యవస్థితః=ఉండువాఁడను.

తా. కూటస్థచైతన్యమగు నేను, మూడుకాలముల కతీతుఁ

డను. వేదములచే నుపాసింప బడువాఁడను, చిత్తవృత్తిసాక్షిగనున్న వాఁడను.

" ఆనందఘనఏవాహం అహంబ్రహ్మాస్మి కేవలం " ౯౯
" ఆత్మనాత్మని తృప్తోస్మ్యహ్యరూపోహ్యహమవ్యయః " ౧౦౦
(కృ-య; 32 తేజోబిందు ; అ 3.)

టీ. అహం=నేను ; ఆనందఘనఏవ = ఆనంద ఘనుఁడనే ; అహం=నేను ; బ్రహ్మాస్మి=బ్రహ్మనగుచున్నాను ; కేవలం=ముఖ్యముగ ; ఆత్మనా=ఆత్మచేత ; ఆత్మని=ఆత్మయందు ; తృప్తోస్మి వా=తృప్తి బొందిన వాడఁనగుచున్నాను ; అరూపఃహి=రూపములేనివాఁడను ; అహం=నేను ; అవ్యయః=నాశములేనివాఁడను.

తా. సుషుప్తియందలి యానందమితర విషయములతోఁ మిశ్రమముగాక యున్నందున నానందఘనమనఁబడును. (ఘనీభవించిన యానందము) ఆ యానంద ఘనమే నేను. నిత్యతృప్తుఁడను. కేవల బ్రహ్మమును.

" ఆకాశాదపిసూక్ష్మో హమాద్యంతాభావవానహం " ౧౦౧
" సత్తామాత్ర స్వరూపోహంశుద్ధమోక్ష స్వరూపవాన్ " ౧౦౨
(కృ-య ; 32 తేజోబిందు ; అ 3.)

టీ. అహం=నేను ; ఆకాశాతో=ఆకాశముకన్నను ; సూక్ష్మః=సూక్ష్మమైనవాఁడను ; అహం=నేను ; ఆద్యంతాభావవాన్=ఆద్యంతములులేనివాఁడను ; అహం=నేను ; సత్తామాత్ర స్వరూపః=సమస్త వస్తువులకు సత్తను ; శుద్ధమోక్షస్వరూపవాన్=కేవలమోక్ష స్వరూపుఁడను.

తా. స్పష్టము.

"సత్యానందస్వరూపోఽహం జ్ఞానానందఘనోఽస్మ్యహం" ౧౦౩
"నామరూపవిముక్తోఽహం మహానానంద విగ్రహః" ౧౦౪

(కృ-య ; ౩౭ తేజోబిందు ; అ 3)

టీ. అహం=నేను; సత్యానందస్వరూపః=సత్యానంద స్వరూపుఁడను ; అహం=నేను ; జ్ఞానానందఘనః = చిదానందఘనుఁడను ; అస్మి=అగుచున్నాను ; అహం=నేను ; నామరూపవిముక్తః=నామరూపములనుండి విడువబడినవాఁడను ; అహం=నేను ; ఆనందవిగ్రహః= ఆనందస్వరూపుఁడను.

తా. స్పష్టము.

"ఆదిచైతన్యమాత్రోఽహ మఖండైకరసోఽస్మ్యహం" ౧౦౫
"సర్వత్రపూర్ణరూపోఽహం పరామృతరసోఽస్మ్యహం" ౧౦౬

(కృ-య ; ౩౭ తేజోబిందు ; అ 3.)

టీ. అహం=నేను ; ఆదిచైతన్యమాత్రః = మాయాజృంభణమునకు ముందున్న బ్రహ్మమును; అహం=నేను; అఖండైకరసః=అఖండ బ్రహ్మానుభవము గలవాఁడను ; అస్మి=అగుచున్నాను ; అహం=నేను సర్వత్రపూర్ణరూపః=అంతటను నిండియున్న స్వరూపముగలవాఁడను ; అహం=నేను ; పరామృతరసః=ఉత్కృష్టమైన కైవల్య స్వరూపుఁడను ; అస్మి=అగుచున్నాను.

తా. నేను శుద్ధబ్రహ్మమును , సర్వవ్యాపకుఁడను, అమృత స్వరూపుఁడను, అఖండ బ్రహ్మానుభవము గలవాడను.

"ఏకమేవాద్వితీయం సద్బ్రహ్మైవాహంనసంశయః" ౧౦౭
"అహమేవపరంబ్రహ్మ హ్యహమేవగురోర్గురుః" ౧౦౮

(కృ-య ; ౩౭ తేజోబిందు ; అ 3.)

టీ. అహం=నేను ; ఏకమేవ=ఒక్కటియేయైనదియును ; అద్వితీయం=రెండవదిలేనిదియునగు, సత్=సద్వస్తువైన ; బ్రహ్మైవ=బ్రహ్మమునే ; నసంశయః=సంశయములేదు; అహమేవ=నేనే, పరం=ఉత్కృష్టమైన, బ్రహ్మహి=బ్రహ్మమును, అహమేవ=నేనే, గురోః=గురువునకు, గురుః=గురువును.

తా. సృష్టికిముందు సజాతీయ విజాతీయ స్వగతభేదములేని సద్వస్తువైన యేబ్రహ్మముగలదో, యాబ్రహ్మమే నేను; ఎల్లవారికిని గురువు బ్రహ్మముగావున "సర్వేషామపిగురుఃకాలేనానవచ్ఛేదాత్" అను సూత్రమువలన నేనే గురువులకు గురువును.

" సర్వజ్ఞానప్రకాశోఽస్మిముఖ్యవిజ్ఞానవిగ్రహః " ౧౦౯
" తుర్యాతుర్యప్రకాశోఽస్మితుర్యాతుర్యవివర్జితః " ౧౧౦
(కృ-య ; 32 తేజోబిందు ; అ ౫.)

టీ. సర్వజ్ఞానప్రకాశః, సర్వజ్ఞాన=సర్వజ్ఞత్వముచేత, ప్రకాశః=ప్రకాశించువాఁడను, అస్మి=అగుచున్నాను, ముఖ్యవిజ్ఞానవిగ్రహః, ముఖ్య=ముఖ్యమయిన, విజ్ఞాన = ఆత్మానుభవజ్ఞానమే, విగ్రహః = రూపముగలవాఁడను, తుర్య=జాగ్రత్స్వప్నసుషుప్తులకు విలక్షణమైన స్థితియందు ; అతుర్య = జాగ్రత్స్వప్న సుషుప్తులందును, ప్రకాశః= ప్రకాశించువాఁడను, అస్మి = అగుచున్నాను, తుర్యాతుర్యవివర్జితః= తుర్యాతుర్యములు లేనివాఁడను.

తా. తుర్యమందునతుర్యమందు బ్రకాశించువాఁడను. తుర్యాతుర్యములు లేనివాఁడను ; దేహేంద్రియములులేమిచే తుర్యములేనివాఁడను; తుర్యములేమిచే నతుర్యములేనివాఁడను.

" దృశిస్వరూపం గగనోపమం పరం సకృద్విభాతం త్వజమేకమక్షరం ", ౧౧౧

"అలేపకంసర్వగతం యదద్వయం తదేవచాహం సకలం విముక్తం" ౧౧౨

(శు-య; ౧౦౮ ముక్తిక; అ ౨.)

టీ. దృశిస్వరూపం=దృగ్రూపమైనదియు, గగనోపమం-ఆకాశమువంటిదియు, పరం = ప్రకృతికిపరమైనదియు, సకృద్విభాతంతు = సదాదిత్రివృత్తులులేక ప్రకాశించునదియు, అజం = పుట్టుకలేనిదియు, ఏకం=ఒక్కటియైనదియు, అక్షరం = నాశములేనిదియు, అలేపకం= నిరంజనమైనదియు, సర్వగతం=సమస్తముననున్నదియును, అద్వయం= అద్వితీయమైనదియు, యత్=ఏబ్రహ్మమో, సకలం=సమస్తరూపమైనదియు, విముక్తం = మాయాముక్తమునగు, తదేవచ = ఆబ్రహ్మమే అహం=నేను.

తా. సర్వసాక్షియునక్షరము నిరంజనమునగు బ్రహ్మమే నేను.

"అహంబ్రహ్మాస్మిమంత్రోయం జన్మపాపంవినాశయేత్" ౧౧౩

"అహంబ్రహ్మాస్మిమంత్రోయం భేదబుద్ధింవినాశయేత్" ౧౧౪

(కృ-య ; ౩౭ తేజోబిందు; అ ౩.)

టీ. అహంబ్రహ్మాస్మి='అహంబ్రహ్మాస్మి' యను, అయంమంత్రః=ఈమంత్రము, జన్మపాపం=జన్మమునకు హేతువైన కర్మస్వరూపమగు పాపమును, వినాశయేత్ = నశింపజేయును, అహంబ్రహ్మాస్మి= 'అహంబ్రహ్మాస్మి' యను, అయంమంత్రః=ఈమంత్రము, భేదబుద్ధిం= జగజ్జీవేశ్వరాది భేదబుద్ధిని, వినాశయేత్=నశింపజేయును.

తా. 'అహంబ్రహ్మాస్మి' యను మంత్రము సమస్తకర్మములను నశింపజేయును గాన నా మంత్రోపాసనమున జన్మరాహిత్యమగును. జగజ్జీవేశ్వరాది భేదము నశించునుగాన నా మంత్రోపాసనమున సమస్తమును బ్రహ్మమని తోచును. సమత్వము గలుగును.

"అహంబ్రహ్మాస్మి మంత్రోఽయం కోటిదోషం వినాశనాత్"
"అహంబ్రహ్మాస్మి మంత్రోఽయం జ్ఞానానందం ప్రయచ్ఛతి"

(కృ-య ; 3౭ తేజోబిందు ; అ 3.)

టీ. అహంబ్రహ్మాస్మి మంత్రోఽయం='అహంబ్రహ్మాస్మి' యను నీమంత్రము, కోటిదోషం=కోటిదోషములను, వినాశనాత్=నశింప జేయును, జ్ఞానానందం = జ్ఞానానందస్వరూప కైవల్యమును, ప్రయచ్ఛతి=కూర్చును.

తా. స్పష్టము.

"సర్వమంత్రాన్ సముత్సృజ్యైతన్మంత్రంసమభ్యసేత్" ౧౧౭
"సద్యోమోక్షమవాప్నోతి నాస్తిసందేహమణ్వపి" ౧౧౮

(కృ-య; 3౭ తేజోబిందు; అ 3.)

టీ. సర్వమంత్రాన్ = సమస్తమంత్రములను, సముత్సృజ్య= విడిచి, ఏతన్మంత్రం=ఈమంత్రమును, సమభ్యసేత్=అభ్యసింపవలెను, సద్యః=వెంటనే, మోక్షం=మోక్షమును, అవాప్నోతి=పొందుచున్నా, డు, సందేహం=సంశయము, అణ్వపి=అణుమాత్రమైనను, నాస్తి=లేదు.

తా. చిత్తభ్రమకారకములైన యితరమంత్రము లన్నిటిని విడిచి, ఈ యహం బ్రహ్మాస్మియను మంత్రము నుపాసంచినవెంటనే మోక్షము గలుగును సందేహము కొంచెమునులేదు. తానే బ్రహ్మ మనునపరోక్షజ్ఞానము గలుగుటకే యీమంత్రజపము. తాను బ్రహ్మ మునావున బ్రహ్మలక్షణము లన్నియు నపకే గలిగెనని స్వానుభూతి వాక్యముల జెప్పంబడెను. చెప్పినదానినే మఱల జెప్పుటచే బున రుక్తిదోష మనరాదు. ఈవాక్యము లొక్కొక్క యుపనిషత్తునుండి

నేర్పఱచి వ్రాయబడినవి. కావున, సర్వోపనిషత్తు లిట్లేకీభవించినవని తెలియవలెను.

ఇతిసార్ధాంతికస్వానుభూతి వాక్యాన్యష్టాదశోత్తరశతం.

ఇట్లు సార్ధాంతికస్వానుభూతి వాక్యములు నూటపదునెనిమిది.

ఇతి నవమంప్రకరణం సమాప్తం.

ఇట్లు తొమ్మిదవ ప్రకరణము సమాప్తము.

శ్రీ

సద్గురవేనమః

౧౦ సమాధివాక్య ప్రకరణము.

"జీవాత్మపరమాత్మైక్యావస్థా త్రిపుటిరహితా
పరమానందస్వరూపా శుద్ధచైతన్యాత్మికా సమాధిః" ౧

(అథర్వ ; ౫౮ శాండిల్య ; అ ౧.)

టీ. జీవాత్మపరమాత్మైక్యావస్థా=జీవాత్మపరమాత్మ లిద్దఱకు నైక్యమగునవస్థయు, త్రిపుటిరహితా=ధ్యానము, ధ్యేయము, ధ్యాత, యను త్రిపుటలేనిదియు, పరమానందస్వరూపా = ఉత్కృష్టానందమే స్వరూపముగాగలదియు, శుద్ధచైతన్యాత్మికా = మాయావిక్షేపసంబంధములేని శుద్ధచైతన్య స్వరూపమైనదియు, సమాధిః = సమాధియనబడును.

తా. ధ్యానసమయమున నిది ధ్యానము. నేను ధ్యానించుచున్నాను. ఇది ధ్యానింపబడునది, యను భేదజ్ఞానములేని స్థితిసమాధి. అట్టి సమాధియందు జగజ్జీవేశ్వరాది భేదబుద్ధియుండదు. ఇంద్రియసంబంధముగాని యుత్కృష్టానందము గలుగును. సుషుప్తియందే జీవేశ్వరభేదబుద్ధిలేకయుండుట, దుఃఖములేని కేవలసుఖమే స్ఫురించుట, యెల్లవారికి దెలిసియున్నది. ఇఁక తురీయమైనసమాధిదశయందు జెప్ప నేల? అనుభవజ్ఞులకే దెలియవలయునని తాత్పర్యము.

"ధ్యాతృధ్యానేవిహాయ నివాతస్థితిదీపవద్ధ్యేయైకగోచరంచిత్తం సమాధిః" ౨

(శు-యు; ౫౯ పైంగల; అ 3.)

టీ. ధ్యాతృధ్యానే=ధ్యానించువానిని ధ్యానమును, విహాయ = విడిచి, నివాతస్థితదీపవత్, నివాతస్థిత=వాయుప్రచారము లేనిస్థలమున నున్న, దీపవత్=దీపమువలె, ధ్యేయైకగోచరం = ధ్యానింపబడుచున్న బ్రహ్మమే ముఖ్యముగ గోచరముగనున్న, చిత్తం=చిత్తము, సమాధిః= సమాధియనఁబడును.

తా. ధ్యానము, ధ్యాత, యను వృత్తిలేక ధ్యేయమైన బ్రహ్మ స్వరూపమొందినచిత్తమే సమాధి. భ్రమరకీటన్యాయమున ధ్యానింపఁగ జిత్తమే బ్రహ్మాకారమొందును. అదియే సమాధియనబడును.

"మనఃప్రచారశూన్యం పరమాత్మనిలీనంభవతి" 3

(శు-య; ౪౮ మండలబ్రాహ్మణ; బ్రా౨ 3.)

టీ. ప్రచారశూన్యం=కామాదివికారములేని, మనః=మనస్సు, పరమాత్మని=పరమాత్మయందు, లీనం=ఐక్యము, భవతి=అగుచున్నది.

తా. మాలిన్యములేని యుప్పుగడ్డ నీట నైక్యమౌనట్లు కామాదివికారములేని స్వచ్ఛమైన మనస్సు, పరమాత్మయందైక్యమగుచున్నది. ఆ యైక్యమే సమాధియనబడును.

"ప్రాప్తేజ్ఞానేనవిజ్ఞానే జ్ఞేయేచపరమాత్మని
హృదిసమ్యక్ స్థితే దేహేలబ్ధశాంతిపదంగతే
తదాప్రభామనోబుద్ధి శూన్యంభవతి" ౪

(శు-య ; ౫౯ పైంగల ; అ ౪)

టీ. జ్ఞానేన=శాస్త్రజ్ఞానముచేత, విజ్ఞానే = అనుభవజ్ఞానము, ప్రాప్తే=ప్రాప్తించుచుండఁగా, జ్ఞేయేచ = తెలియదగిన పరమాత్మ, హృది=హృదయమందు, సమ్యక్ స్థితే= స్ఫుటముగనుండఁగ, దేహే= దేహము, లబ్ధశాంతిపదంగతే=అభిమానము విడువఁగా గలిగిన శాంతి

"యదాపంచావతిష్ఠన్తే జ్ఞానానిమనసాసహ" ౭
"బుద్ధిశ్చనవిచేష్టంతి తామాహుఃపరమాంగతిం" ౮
(కృ-య; 3 కఠ; అ ౨; వల్లి ౬.)

టీ. యదా=ఎప్పుడు, మనసాసహ=మనస్సుతోగూడ, పంచ జ్ఞానాని=జ్ఞానేంద్రియములైదును, బుద్ధిశ్చ=బుద్ధియును, నవిచేష్టంతి= తమపనులుచేయనివై, అవతిష్ఠంతి=స్వస్వరూపముగ నున్నవియగునో, తాం=అట్టిస్థితిని, పరమాం=ఉత్కృష్టమైన, గతిం=గతినిగా (సమాధి యని) ఆహుః=చెప్పుదురు.

తా. బుద్ధి యహంకారమును విడచి మనస్సు సంకల్పములను విడచి, ఇంద్రియములు విషయములకు బోవుట విడిచి ఎప్పుడు పర మాత్మయందు లీనమగునో యాస్థితియే సమాధి యనబడును. అభేద జ్ఞానమున దేహేంద్రియాదులు తానను నభిమానమును విడచుట సమాధి.

"నశాంతసర్వసంకల్పా యాశిలావదవస్థితిః" ౯
"జాగ్రన్నిద్రావినిర్ముక్తా సాస్వరూపస్థితిఃపరా" ౧౦
(సామ-౬౧ మహా-అ ౫-౭౯ మైత్రేయ-అ ౨.)

టీ. జాగ్రన్నిద్రావినిర్ముక్తా = జాగ్రత్స్వప్న సుషుప్తులు లేనిది యును, నశాంత=శాంతముతోగూడిన, సర్వసంకల్పా=సమస్త సంక ల్పములుగలది (సంకల్ప శూన్యమైనది) శిలావత్ = రాయివలె, అవ స్థితిః=ఉండుట, యా=ఏదియో, సా=అదియే, పరా = ఉత్కృష్టమైన, స్వరూపస్థితిః=పరమాత్మ స్వరూపము.

తా. జాగ్రత్స్వప్న సుషుప్తులులేని స్థితియే, పరమాత్మస్వరూ పము, అదియే సమాధి. జాగ్రత్స్వప్న సుషుప్తులు కానిదనఁగా మర

ణ మూర్ఛాదులని యర్థము జేయరాదు. కేవల తురీయస్థితి యని తెలియ వలయును.

"మారుతే మధ్యసంచారే మనస్థైర్యంప్రజాయతే" ౧౧

"యోమనస్సుస్థిరీభావః సైవావస్థామతోన్మనీ" ౧౨

టీ. మారుతే=వాయువు, మధ్యసంచారే=పార్శ్వసంచారమును విడచి మధ్యసంచారము గలదియగుచుండఁగా, మనస్థైర్యం= మనస్సునకు స్థిరత్వము, ప్రజాయతే=కలుగుచున్నది, మనస్సుస్థిరీభావః - మనస్సుయొక్క సుస్థిరీభావము, యః = ఏదియో, సైవావస్థా = ఆస్థితియే, ఉన్మనీ=ఉన్మనీసమాధి, మతా = అగును.

తా. పార్శ్వములనఁగ నిడాపింగళులు, మధ్యయనఁగా సుషుమ్న, ముక్కుయొక్క కుడిరంధ్రము 'పింగల' యనియు, సూర్యనాడి యనియుఁ జెప్పబడును. ఎడమరంధ్రము 'ఇడ' యనియు, చంద్రనాడి యనియు చెప్పఁబడును. ఈ రెండు మార్గములను విడిచి (రేచకపూరకములను విడిచి) బ్రహ్మనాడియైన సుషుమ్న మార్గమున వాయువు చరించుచుండగా, (కుంభకస్థితి) మనస్సు చాంచల్యమును విడిచి స్థిరత్వము నొందును. ఆ స్థిరత్వమే-ఉన్మని.

"సరూపోసౌమనోనాశో జీవన్ముక్తస్యవిద్యతే" ౧౩

"నిదాఘారూపనాశస్తు వర్తతేఽదేహముక్తికే" ౧౪

(అధర్వ-౭౦ అన్నపూర్ణ; అ ౪.)

టీ. నిదాఘ=ఓ నిదాఘుఁడా, అసౌ=ఈ, మనోనాశః=మనోనాశము, సరూపః=రూపముతోగూడినదై, జీవన్ముక్తస్య=జీవన్ముక్తునకు, విద్యతే=ఉండును, అరూపనాశః=రూపములేని నాశముతోగూ

డినదై, అదేహముక్తికే= విదేహముక్తియందు, వర్తతే=వర్తించు చున్నది.

తా. సరూపనాశమనియు, సరూపనాశమనియు, మనోనాశము రెండు విధములు. మొదటిది జీవన్ముక్తునకుండును. రెండవది విదేహముక్తియందుండును. వేచబడిన విత్తనము రూపముతో నున్నను, వృక్షమునకు కారణముగాని యట్లు మనస్సున్నను వృత్తితేనందున సంసారమునకు హేతువుగాక యుండుటచే, సరూపనాశ మనబడును. కర్పూరదీపనాశమువలె వృత్తియును రూపమును నశించుట యరూపనాశము. ఈ రెండునాశములును సమాధియే. సరూపనాశమున ప్రారబ్ధక్షయ పర్యంతమును స్థూలశరీరముండును. అరూపనాశమున మూడు దేహములునునశించును. ఇదియే విదేహముక్తి యనఁబడును.

"చిత్తేచైత్యదశాహీనే యాస్థితిఃక్షీణచేతసాం" ౧౫
"సోచ్యతేశాంతకలనా జాగ్రత్యేవసుషుప్తతా" ౧౬
(అథర్వ—౨౦ అన్నపూర్ణ ; అ ౨;)

టీ. క్షీణచేతసాం= క్షీణించినచిత్తముగల యోగులయొక్క, చిత్తే=చిత్తము; చైత్యదశాహీనే=చిత్తవృత్తులులేని దాచుండఁగా, యాస్థితిః=ఏస్థితికలదో, సా=ఆస్థితి, జాగ్రత్యేవ= జాగ్రదవస్థయందే, సుషుప్తతా=సుషుప్తత్వమనియు, శాంతకలనా= శాంతస్వరూపసమాధియనియు, ఉచ్యతే=చెప్పఁబడుచున్నది.

తా. యోగుల చిత్తము వృత్తులులేకయుండును. జాగ్రదవస్థయైనను, చిత్తవృత్తిలేనిస్థితి సుషుప్తత్వమనియు సమాధియనియు జెప్పఁబడును.

"నైశజ్జాగ్రన్నైనస్వప్నఃసంకల్పానామభావనాత్" ౧౭
"సుషుప్తిభావోనాప్యేతద భావాజ్జడతాస్థితేః" ౧౮
(అథర్వ ; ౨౦ అన్నపూర్ణ ; అ ౪,)

టీ. సంకల్పానాం-సంకల్పములయొక్క, అభావనాత్=అభావనమువలన, ఏతత్=ఈ సమాధిస్థితి, నజాగ్రత్=జాగ్రదవస్థగాదు, నైవస్వప్నం=స్వప్నావస్థకాదు, ఏతత్=ఈసమాధి, జడతాస్థితేః=జడత్వస్థితియొక్క, అభావాత్=లేమివలన, సుషుప్తిభావోపి=నిద్రావస్థయును, న=కాదు.

తా. బ్రహ్మాకారముగ మనస్సుపరిణమించుటచే, నితరసంకల్పములు లేకయుండుటచే, నీ సమాధిస్స్వప్నావస్థకాదు. జాగ్రదవస్థకాదు. జడత్వము లేకయుండుటచే నిద్రావస్థకాదు. కేవలతురీయమై జాగ్రత్స్వప్నసుషుప్తి మూర్ఛావ్యవస్థలకు విలక్షణమైయున్నది.

"సత్యావబోధఏవాసౌ వాసనాతృణపావకః" ౧౯

"ప్రోక్తస్సమాధిశబ్దేన నతుతూష్ణీమవస్థితిః ,, ౨౦

(సామ ; ౬౧ మహా ; అ ర.)

టీ. వాసనాతృణపావకః=వాసనలను గరికపోచ కగ్నిహోత్రమైన, అసౌ=ఈ, సత్యావబోధః=బ్రహ్మజ్ఞానము, సమాధిశబ్దేన=సమాధిశబ్దముచే; ప్రోక్తః=చెప్పఁబడుచున్నది, తూష్ణీమవస్థితిః=ఊరకయుండుట, న=కాదు.

తా. అసత్యములైన జగజ్జీవేశ్వరాది భేదమును నిరసించి, సత్యమైన బ్రహ్మజ్ఞానము నెఱుంగుట సత్యావబోధము. సత్యమనఁగా సద్ధర్మము తానే బ్రహ్మమని యితరమెద్దియును లేదని యెఱుఁగుట యనెడు నీసత్యావబోధము 'సమాధి' యగును. ఇది సమస్తవాసలనలను నశింపజేయును. జాగ్రత్స్వప్న సుషుప్తులను, ఆలస్యము మొదలయిన వానివలన నూఱకయుండుటయును సమాధికాదు. శరీరమును మఱచుట సమాధికాదు. కర్తృత్వాద్యభిమానములేక తానే బ్రహ్మమని నిశ్చయించుట సమాధి.

" నిర్వికారతయావృత్త్యా బ్రహ్మాకార తయాపునః "   ౨౧
" వృత్తివిస్మరణంసమ్యక్సమాధిరభిధీయతే "   ౨౨

(కృ-య ; ౩౭ తేజోబిందు.)

టీ. నిర్వికారతయా=వికారత్వములేని, వృత్త్యా=వృత్తిచేను, పునః=ఇంకను, బ్రహ్మాకారతయా=బ్రహ్మాకారత్వముచేతను, వృత్తి విస్మరణం=చిత్తవృత్తులను మఱచుట, సమ్యక్=లెస్సగ, సమాధిః=సమాధియని, అభిధీయతే=చెప్పఁబడుచున్నది.

తా. చిత్తముబ్రహ్మధ్యానమున, బ్రహ్మాకారముగ, నిర్వికారముగ జేయుచు చిత్తవృత్తులను గుఱుగనియకయుండుట 'సమాధి' యని చెప్పఁబడును.

" దృశ్యాసంభవబోధేన రాగద్వేషాదితానవే "   ౨౩
" రతిర్బలోదితాయా సాసమాధిరభిధీయతే "   ౨౪

(సామ ; ౬౧ మహా ; ౪ ౪.)

టీ. దృశ్యాసంభవబోధేన=దృశ్యమువలనసంభవించని బోధచే (దృగ్రూపమైన బ్రహ్మబోధముచే) రాగద్వేషాది = రాగద్వేషాదుల యొక్క, తానవే = క్షీణించుటయందు, యారతిః = ఏబ్రహ్మాసక్తి, బలోదితా=లెస్సగనుదయించునదియగునో, సా=ఆబ్రహ్మాసక్తి, సమాధిః=సమాధియని, అభిధీయతే=చెప్పఁబడుచున్నది.

తా. నాశరహితమైన బ్రహ్మబోధమున రాగద్వేషాదులు నశింపఁగా బ్రహ్మమందే యాసక్తి కలుగునో యదియో సమాధి యనఁబడును. రాగద్వేషాదు లున్నపుడు బ్రహ్మమం దాసక్తి యుండదు. అప్పుడు దృశ్యములయిన విషయములందే బోధముండును. విషయాను రాగమున సమాధి సిద్ధింపదు.

" అహమేవపరంబ్రహ్మ బ్రహ్మాహమితిసంస్థితిః " ౨౫
" సమాధిస్సతువిజ్ఞేయ స్సర్వవృత్తినిరోధకః " ౨౬
(శు-య ; ౭౭ త్రిశిఖిబ్రాహ్మణ.)

టీ. అహమేవ=నేనే, పరంబ్రహ్మ= పరబ్రహ్మమును, బ్రహ్మ= బ్రహ్మమే, అహమితి=నేనను, సంస్థితిః=జ్ఞానము, సర్వవృత్తి నిరోధకః= చిత్తముయొక్క సమస్తవృత్తులను నిరోధించునది యగును, సతు= ఆజ్ఞానమే, సమాధిః=సమాధియని, విజ్ఞేయః=తెలియదగినది.

తా. నేనే బ్రహ్మము. బ్రహ్మమే నేనని, అన్యమింకలేదను నీ దృఢాపరోక్ష జ్ఞానము, చిత్తవృత్తుల నన్నింటిని నశింపఁజేయును. చిత్తవృత్తులను నశింపఁజేయు దృఢాపరోక్ష జ్ఞానమే సమాధియగును.

" సమాధిస్సంవిదుత్పత్తిః పరజీవైకతాంప్రతి " ౨౭
(సామ ; ౯౦ దర్శన ; ఖం ౧౦) (అధర్వ-౭౦ అన్నపూర్ణ ; అ ౫.)
" ధ్యానస్యవిస్మృతిస్సమ్య క్సమాధిరభిధీయతే " ౨౮
(శు-య ; ౭౭ త్రిశిఖిబ్రాహ్మణ.)

టీ. పరజీవైకతాంప్రతి = జీవబ్రహ్మముల నైక్యమునుగూర్చి, సంవిదుత్పత్తిః=జ్ఞానోదయమే, సమాధిః=సమాధియగును, ధ్యానస్య= ధ్యానముయొక్క, విస్మృతిః=మఱపు, సమ్యక్=శ్రేష్ఠమైన, సమాధిః= సమాధియని, అభిధీయతే=చెప్పబడుచున్నది.

తా. బ్రహ్మధ్యానము జేయునపుడు డితరసంకల్పము లేక నేను ధ్యానము జేయుచున్నానను వృత్తి లేకయుండుట సమాధి. మఱియు ను జీవబ్రహ్మముల నైక్యముగూర్చు జ్ఞానమే (జీవుఁడు బ్రహ్మము నొకటియని తెలియుట) సమాధి యనఁబడును.

"సమాహితానిత్యతృప్తా యథాభూతార్థదర్శినీ" ౨౯
"బ్రహ్మన్సమాధిశబ్దేన పరాప్రజ్ఞోచ్యతేబుధైః" ౩౦
(అధర్వ-౭౦ అన్నపూర్ణ; అ ౧.)

టీ. సమాహితా=బ్రహ్మముకన్న నన్యమెద్దియును లేదని స్వస్థ చిత్తమున నుండుట, నిత్యతృప్తా = నిత్యతృప్తి స్వరూపమైనదియును, యథాభూతార్థదర్శినీ=యథార్థజ్ఞాన స్వరూపమైనదియును, పరా=ఉత్కృష్టమైనదియునగు, ప్రజ్ఞా=ప్రజ్ఞయే, బ్రహ్మన్=ఓనిదాఘుఁడా, బుధైః= పండితులచేత, సమాధిశబ్దేన = సమాధియను పదముచేత, ఉచ్యతే= చెప్పబడుచున్నది.

తా. సమాహితత్వము, నిత్యతృప్తి, యథార్థజ్ఞానము, నివిప్రజ్ఞా లక్షణములు. ఇట్టిప్రజ్ఞఁగలవాఁడు స్థితవజ్ఞుఁడు. ఆప్రజ్ఞయే సమాధియని చెప్పఁబడుచున్నది.

"అక్షుబ్ధానిరహంకారా ద్వంద్వేష్వననుపాతినీ" ౩౧
"బ్రహ్మన్ సమాధిశబ్దేన మేరోస్స్థిరతరాస్థితిః" ౩౨
(అధర్వ; ౭౦ అన్నపూర్ణ; అ ౧)

టీ. బ్రహ్మన్= ఓనిదాఘుడా, అక్షుబ్ధా= క్షోభింపబడనిదియు, నిరహంకారా=అహంకారములేనిదియు, ద్వంద్వేషు = సుఖదుఃఖాది ద్వంద్వములందు. అననుపాతినీ=పడనిదియును, మేరోః= మేరుపర్వతముకన్నను, స్థిరతరా=మిక్కిలిస్థిరమైన, స్థితిః=స్థితియే, సమాధిశబ్దేన= సమాధిశబ్దముచే జెప్పబడెను.

తా. అహంకారశూన్యమై సుఖాదిద్వంద్వములచే బాధింపఁబడనిదై విషయముల వలన క్షోభింపబడనిదై యుండు మనస్థితి మేరువు పర్వతముకన్నను మిక్కిలి స్థిరముగానుండును. అట్టిస్థిరమైన స్థితియే సమాధియనబడును.

" నిశ్చితావిగతాభీష్టా హేయోపాదేయవర్జితా " ౩౩
" బ్రహ్మన్సమాధిశబ్దేన పరిపూర్ణామనోగతిః " ౩౪
(అధర్వ; ౭౦ అన్నపూర్ణ; అ ౧.)

టీ. నిశ్చితా=సర్వవేదాంతశ్రవణ మననములచే నిశ్చయింపఁబడినదియును, విగతాభీష్టా=కోరికలులేనిదియును, హేయ=విడువఁదగినదియును, ఉపాదేయ=గ్రహింపఁదగినదియును, (ఈరెంటితో) వర్జితా లేనిదియునైన, పరిపూర్ణా=పరిపూర్ణమైన, (సమమైన); మనోగతిః=మనోవృత్తి, బ్రహ్మన్=ఓనిదాఘుఁడా, సమాధిశబ్దేన=సమాధిశబ్దముచేఁ జెప్పఁబడుచున్నది.

తా. 'అహం బ్రహ్మాస్మి' యను జ్ఞానమున నిశ్చయమైనదియుఁ, గోరికలేనిదియు, నిదివిడువఁదగినది యిదిగ్రహింపఁదగినది, యను వృత్తిలేనిదియునగు మనోవృత్తిగా సమాధియనఁబడును.

" సలిలే సైంధవంయద్వత్సామ్యంభజతియోగతః " ౩౫
" తథాత్మమనసోరైక్యం సమాధిరభిధీయతే " ౩౬
(ఋ; ౧౧౫ సౌభాగ్యలక్ష్మీ;) (కృ-య; ౬౮ వరాహ; అ౨)

టీ. సలిలే=నీటియందు, సైంధవం=ఉప్పుగడ్డ, యద్వత్=ఏప్రకారము, సామ్యం=నీటిసామ్యమును, భజతి=పొందుచున్నదో, తథా=అట్లే=యోగతః=ధ్యానయోగమువలన, ఆత్మమనసోః=ఆత్మమనస్సులయొక్క, ఐక్యం=ఏకత్వము (కలుగుట), 'సమాధి' యని, అభిధీయతే=చెప్పఁబడుచున్నది.

తా. ఉప్పుగడ్డ నీటఁబడి యెట్లు నీరగునో యట్లే ధ్యానయోగమున మనస్సు పరమాత్మయందు గలిసి యేకత్వమొందుట 'సమాధి' యనఁబడుచున్నది.

" యత్సమత్వంతయోర్యత్ర జీవాత్మపరమాత్మనోః " 37
" సమస్తనష్టసంకల్పః సమాధిరభిధీయతే " 38
(ఋ; ౧౦౫ సౌభాగ్యలక్ష్మి.)

టీ. యత్ర = ఎక్కడ, తయోః=ఆ, జీవాత్మ పరమాత్మనోః= జీవాత్మ పరమాత్మలకు, యత్సమత్వం=ఏసమత్వము కలుగుచున్నదో, సమస్తనష్టసంకల్పః = సమస్తసంకల్పములు నశించిన యాసమత్వము, సమాధిః='సమాధి' యని, అభిధీయతే= చెప్పఁబడుచున్నది.

తా. సమస్త సంకల్పములు నశింపఁగా జీవాత్మ పరమాత్మలకు గలుగు సమత్వమే 'సమాధి' లక్షణావృత్తిచే నుపాధులను విడువఁగా శేషించు సామ్యమే బ్రహ్మము. దాని నల్లెఱుఁగుట సమాధి యనఁబడును.

" ప్రభాశూన్యంమనశ్శూన్యం బుద్ధిశూన్యంనిరామయం" 39
" సర్వశూన్యంనిరాభాసం సమాధిరభిధీయతే " 40
(ఋ; ౧౦౫ సౌభాగ్యలక్ష్మి.)

టీ. ప్రభాశూన్యం = జాగ్రదవస్థ లేనిదియును, మనశ్శూన్యం= స్వప్నావస్థ లేనిదియును, బుద్ధిశూన్యం = సుషుప్త్యవస్థ లేనిదియును, నిరామయం= రోగహీనమైనదియును, సర్వశూన్యం=సమస్తవృత్తులును లేనిదియును, నిరాభాసం = మిథ్యాత్మము కానిదియునగు స్థితి, సమాధిః='సమాధి' యని, అభిధీయతే= చెప్పఁబడుచున్నది.

తా. సమస్త సంకల్పములు నశింపఁగా జీవాత్మ పరమాత్మలకు గలుగు సమత్వమే, 'సమాధి' యనఁబడును. మిథ్యాత్వముఁగాక యథార్థ (సత్య) మైనదియును, జాగ్రత్స్వప్న సుషుప్తులు కానిదియును, రోగహీనమైనదియు నగు స్థితిసమాధి యనఁబడును.

"బ్రహ్మాకారమనోవృత్తి ప్రవాహోఽహంకృతింవినా", ౪౧
"సంప్రజ్ఞాతసమాధిస్స్యాద్ ధ్యానాభ్యాసప్రకర్షతః ౪౨
(శు-య ; ౧౦౮ ముక్తిక ; అ ౨.)

టీ. ధ్యానాభ్యాసప్రకర్షతః=ధ్యానాభ్యాసాతిశయమున, అహంకృతింవినా = అహంకారములేని; బ్రహ్మాకార మనోవృత్తిప్రవాహః= బ్రహ్మాకారముగ బరిణమించిన మనోవృత్తిప్రవాహమే, సంప్రజ్ఞాతసమాధిస్స్యాత్ =సంప్రజ్ఞాత సమాధియగును.

తా. అహంకారమునువిడిచి ధ్యానాభ్యాసమునబ్రహ్మాకారము నొందిన మనోవృత్తి 'సంప్రజ్ఞాతసమాధి' యనఁబడును. అగ్నిసంతప్తమైన యినుపగుండగ్ని రూపమున నున్నట్లుల హంకారమును విడిచి, ధ్యానయోగమున మనస్సు బ్రహ్మాకారమును బూనియుండుట 'సంప్రజ్ఞాతసమాధి' యనఁబడును ఇందు ధ్యానస్వరూపమగు వృత్తి యుండును. అది తనకు దెలియును. ఇతర వృత్తులుండవు. ఆహేతువుచే 'సంప్రజ్ఞాత' మనఁబడును.

"ప్రశాంతవృత్తికం చిత్తం పరమానందదీపకం" ౪౩
"అసంప్రజ్ఞాతనామాఽయం సమాధిర్యోగినాం ప్రియః" ౪౪
(శు-య-౧౦౮ ముక్తిక-అ ౨)

టీ. ప్రశాంతవృత్తికం=వృత్తి శూన్యమైనదియు, పరమానంద దీపకం=బ్రహ్మానందము నుద్దీపింపజేయునదియునగు, చిత్తం=చిత్తము, అసంప్రజ్ఞాతనామ=అసంప్రజ్ఞాతమను పేరుగలది, అయంసమాధిః = ఈయసంప్రజ్ఞాతసమాధి, యోగినాం = యోగులకు, ప్రియః= ప్రియమైనది.

తా. బ్రహ్మానంద దీపకమై వృత్తిశూన్యమైన యీ యసంప్రజ్ఞాతసమాధియోగుల కత్యంతప్రియమైనది. ఈ సమాధియందు వృత్తి

యుండదు. ధ్యానము, ధ్యాత, ధ్యేయమునను త్రిపుటియుండదుగావున నసంప్రజ్ఞాత మనబడును.

"స్వానుభూతి రసావేశాద్దృశ్యశబ్దావుపేక్ష్యతు" ౮౫
"నిర్వికల్పసమాధిస్స్యా న్నివాతస్థితదీపవత్" ౮౬
(కృ-య-౧౦౬ సరస్వతీరహస్య.)

టీ. స్వానుభూతిరసావేశాత్ =బ్రహ్మానుభవాతిశయమువలన, దృశ్యశబ్దాఉపేక్ష్య=దృశ్యానువిద్ధ శబ్దానువిద్ధ స్వరూపమైన సవికల్ప సమాధినపేక్షింపక, నివాతస్థితదీపవత్ = వాయుప్రసారములేని స్థల మందున్న (చాంచల్యములేక తిన్నఁగవెలుగు) దీపమువలె, నిర్వికల్ప సమాధిః=నిర్వికల్పసమాధి, స్యాత్ =అగును.

తా. సమాధి రెండువిధములు. సంప్రజ్ఞాత సమాధియనియు, నసంప్రజ్ఞాత సమాధియనియును యోగులు వ్యవహరించెదరు. నిర్వి కల్ప సమాధియనియు, సవికల్పసమాధియనియును వేదాంతులు వ్యవ హరించెదరు. 'వితర్కవిచారానందాస్మితా రూపానుగమాత్సం ప్రజ్ఞాతః' అని, సంప్రజ్ఞాత సమాధిలక్షణము పతంజలిచేనిర్ణయింపఁబడెను. వితర్కము. విచారము, ఆనందము, అస్మిత, యీ నాలిగింటితో గూడినది సంప్రజ్ఞాతసమాధి. యోగమతమున, ప్రకృతి, జీవుఁడు, ఈశ్వరుఁడును, శాశ్వతములు, పంచభూతములు, జ్ఞానేంద్రియములు, కర్మేంద్రియములు, పంచతన్మాత్రలు, అంతఃకరణ చతుష్టయమునను నిఱువదినాలుగు తత్వములు జడతత్వములు ప్రకృతి యనఁబడును. ఇఱువదియైదవవాఁడైన చిన్మాత్రుఁడగు పురుషుఁడు జీవుఁడనియు, నజడతత్వమనియు, జెప్పఁబడును. ఈ యిఱువది నాలుగు తత్వ ములందును, బంచమహాభూతములును, జ్ఞానేంద్రియములును, స్థూలవిషయములు పంచతన్మాత్రలు (శబ్దస్పర్శరూపరసగంధములు) అంతఃకరణ చతుష్టయమును, సూక్ష్మవిషయములు. తత్వోపాసనయ

నియు, నీశ్వరోపాసనయనియును భావన రెండువిధములు. జడతత్త్వ ములను భావించుచుండుటయే 'సంప్రజ్ఞాతసమాధి' స్థూలభూతము లను భావించుచుండుట 'వితర్కము' సూక్ష్మవిషయములను భావిం చుచుండుట 'విచారము' స్థూలసూక్ష్మవిషయజ్ఞానము గలిగిన వానినివిడిచి చిత్తమందలి సత్త్వగుణమును విచారించుట యానందము. ఈసత్త్వగుణమున కొంచెము రజస్తమోగుణములుండు గావున నిది మలిన సత్త్వమనఁబడును. చిత్తముయొక్క కేవలశుద్ధ సత్త్వమును భావింపుచునంతర్ముఖమైన సుఖమొందుట 'యస్మిత' ''విరామప్రత్య యాభ్యాస పూర్వసంస్కార శేషోన్యః'' అని యసంప్రజ్ఞాత సమాధి లక్షణము పతంజలిచేఁ జెప్పఁబడెను. వితర్కవిచారాస్మితా నందము లులేక నిర్వితర్కనిర్విచార నిరానందనిరస్మితా స్వరూపముగా నుండు నది యసంప్రజ్ఞాతము సంప్రజ్ఞాతసమాధిగల వానికి తానుచిన్మాత్రు డైన పురుషుఁడనియుఁ, బ్రధానమిదియనియు, నీశ్వరుఁడు పరమా త్మ యనియు దెలియదు. అసంప్రజ్ఞాత సమాధిగలవానికి తత్త్వభావన యుండదు. ఈశ్వరతత్త్వము లెస్సగ దెలియఁబడును. తెలియఁదగిన తత్త్వమిఁకనుండమిచే నసంప్రజ్ఞాత సమాధియనఁబడును. చిత్తమంది తరవృత్తులను రానీయక తానుచిన్మాత్రుఁడైన పురుషుఁడుగానుండుట యసంప్రజ్ఞాతము. సంప్రజ్ఞాత మున దెలియదగిన తత్త్వ ములుండుట వలన జిత్తవృత్తులుండును. అసంప్రజ్ఞాతమున నుండవు. శమదమాదిషట్కసంపన్నుఁడైన యధికారి గురుముఖంబున వేదాం తవాక్య శ్రవణమననంబుల జేయుచు దాను బ్రహ్మమని బోధింపఁ బడుట సవికల్పసమాధిబోధస్వరూపముగాన నీసవికల్పసమాధి దృశ్యా నువిద్ధశబ్దాను విద్ధమైయుండును. తానే బ్రహ్మమని యనుభవము నను స్వవిచారమున గలిగిన యుక్తులవలనను నెఱింగి యఖండాకార వృత్తిగనుండుట 'నిర్వికల్పసమాధి' బ్రాహ్మణుఁడు తానేమిచేయు చున్నను, తాను బ్రాహ్మణుఁడని యెడ తెగక యెట్లుతలఁచునో శూద్రు డనియెట్లుతలఁచదో యట్లేతాను దేహేంద్రియాదికము గాడనియు

కేవల బ్రహ్మమేయనియు జగన్నిరసన పూర్వకముగ గలుగు నపరోక్షజ్ఞానమే నిర్వికల్ప సమాధి ఈజ్ఞానమెడ తెగక యుండుగావున నిర్వికల్పమనఁబడెను.

" ప్రభాశూన్యం మనఃశూన్యం బుద్ధిశూన్యం చిదాత్మకం " ౪౭
" అతద్వ్యావృత్తిరూపోసౌ సమాధిర్మునిభావితః " ౪౮
(శు-య ; ౧౦౮ ముక్తిక ; అ ౨)

టీ. మునిభావితః=మునిభావితమైన, అసౌసమాధిః=ఈనిర్వికల్పసమాధి, ప్రభాశూన్యం=చక్షురాది బాహ్యేంద్రియములచే బూర్ణప్రభతో వ్యవహరించుచున్న యహంకారములేనిది ; మనశ్శూన్యం=సంకల్పములుచేయు మనస్సులేనిది, బుద్ధిశూన్యం=వృత్తికిబీజమై బుద్ధిరూపమున ముకుళించియున్న యహంకారములేనిది, చిదాత్మకం=కేవలజ్ఞాన స్వరూపమైనది, అతద్వ్యావృత్తిరూపః = బ్రహ్మముకన్న నన్యమగు జగజ్జీవేశ్వరాదికమును నిరసించుటయే రూపముగాగలది.

తా. ఈనిర్వికల్ప సమాధిమూడు విధములైన యహంకారము లేనిది. జ్ఞానస్వరూపమైనది. బ్రహ్మవ్యతిరిక్త జగజ్జీవేశ్వరాదులను మిథ్యయని నిరసించులే రూపముగాగలది. పూర్ణప్రభతో జాగ్రదవస్థయందును అర్ధప్రభతో స్వప్నమనో రాజ్యాదులందును ముకుళీభూతమై సుషుప్తిమూర్ఛాదులందును అహంకారముండును. కావున ప్రభయనియును 'మనస్స' నియును 'బుద్ధి' యనియు నహంకారము మూడువిధములుగా నున్నది. తత్ బ్రహ్మము అతత్ బ్రహ్మముకాని జగజ్జీవేశ్వరాదికమైన మాయాకార్యము, వ్యావృత్తి నిరసనము అతద్వ్యావృత్తియనగా బ్రహ్మేతిరిక్త మాయాతత్కార్యనిరసనము.

" ఊర్ధ్వపూర్ణమధః పూర్ణంమధ్యపూర్ణంశివాత్మకం " ౪౯
" సాక్షాద్విధిముఖో హ్యేషసమాధిఃపారమార్థికః " ౫౦
(శు-య; ౧౦౮ ముక్తిక ; అ౨)

టీ. పారమార్థికః=పరమార్థస్వరూపమైన (సత్యమైన) ఏషసమాధిః=బ్రహ్మస్వరూపమైన యీనిర్వికల్ప సమాధి, ఊర్ధ్వపూర్ణం=అవిద్యాపాదమైన ప్రపంచముయొక్క మీఁదిభాగమున నిండియున్నది, అధఃపూర్ణం=క్రిందిభాగమున నిండియున్నది, మధ్యపూర్ణం=మధ్యభాగమున నిండియున్నది, శివాత్మకం=మంగళస్వరూపమైనది, సాక్షాత్=ప్రత్యక్షముగ, విధిముఖః=బ్రహ్మముఖమున బ్రకటింపబడినది. (వేదమువలనఁజెప్పబడినది)

తా. సమాధియనఁగా బ్రహ్మస్వరూపము గావున ననంతమైన బ్రహ్మమందొక పాదమున మాయాకార్యమైన జగత్తుతోఁ జేఁరగా నాజగత్తున కూర్ధ్వమధ్యాధో భాగములందు నీసమాధియున్నదని భావము. 'పాదోస్యవిశ్వాభూతాని త్రిపాదస్త్రిస్వయంప్రభః ఇత్యేకదేశవృత్తిత్వం మాయాయావదతిశ్రుతిః' అనంతమైన బ్రహ్మమునందొక దేశమున మాత్రముననే మాయాకార్యమైన జగత్తుతోఁ చుచున్నదనియును దక్కినది 'శుద్ధబ్రహ్మ' మనియు, మాయకేకదేశవృత్తిత్వమే శ్రుతిచెప్పుచున్నదని విద్యారణ్యులు చెప్పుచున్నారు.

ఇది సార్థాంతిక సమాధివాక్యాని పంచాశత్
ఇట్లుసార్థాంతికసమాధి వాక్యములు యేఁబది

ఇతి దశమంప్రకరణసమాప్తం.

ఇట్లు పదియవప్రకరణము సమాప్తము.

శ్రీ

సద్గురవేనమః

అష్టవిధ స్వరూపవాక్యములు.

౧౧ నానాలింగస్వరూపవాక్య ప్రకరణము.

"శ్రోత్రస్యశ్రోత్రం మనసో మనోయ ద్వాచోహవాచంస ఉప్రాణస్యప్రాణః" ౧

(సామ; కేన ; ఖం౧-౨)

టీ. యత్ =ఏది, శ్రోత్రస్య=శ్రోత్రేంద్రియమునకు (చెవికి), శ్రోత్రం=చెవియో, మనసః=మనస్సునకు, మనః=మనస్సో, వాచః=వాగింద్రియమునకు, వాచం=వాక్కో, ప్రాణస్య=ప్రాణమునకు, ప్రాణః=ప్రాణమో, సః=అది, (యాత్మ), ఉ=అవునుగదా.

తా. జడమైన శ్రోత్రేంద్రియమునకు చైతన్యము కలుగజేసి గ్రహించుటకు సామర్థ్యమేది యిచ్చుచున్నదో యది యాత్మ కావున, యది చెవికి చెవియై, మనసునకు మనస్సై, ప్రాణమునకు బ్రాణమై యున్నది. ఆత్మచైతన్యతేజమున నింద్రియములు పనులుచేయుచున్నవి. ఆచైతన్యము లేక యుండిన నవి జడములైయుండును. కావున నాత్మ చెవికి జెవియని యీ క్రమమున జెప్పఁబడెను.

'యోవైభూమాతత్సుఖం' ౨

(సామ ; ౯ ఛాందోగ్య ; ప్ర-౭ ; ఖం ౨౩)

టీ. యోవై=ఏయాత్మ, భూమా=విస్తారమైన, తత్సుఖం=బ్రహ్మానంద స్వరూపమైనదో.

తా. ఆత్మ బ్రహ్మానంద స్వరూపమైనది.

'యోవై భూమాతదమృతం' 3

(సామ ; ఛాందోగ్య ; ప్ర ౭ ; ఖం ౨౪)

టీ. యోవై=ఏయాత్మ, భూమా=అనంతమైన, తదమృతం=విదేహకైవల్య స్వరూపమైనదో.

తా. ఆత్మ యమృత స్వరూపమైనది.

'నేతినేతినహ్యే తస్మాదితినేత్యన్యత్పర మస్త్యథనామధేయం సత్యస్యసత్యమితి ప్రాణావైసత్యం తేషామేవసత్యం' ౪

(శు-య; ౧౦ బృహదారణ్యక; అ ౪; బ్రా 3.)

'రాతేర్దాతుః పరాయణం'

(శు-య; ౧౦ బృహదారణ్యక; అ ౫; బ్రా ౯;)

టీ. (ఆయాత్మ) నేతి=విశ్వవిరాట్స్వరూపమగు స్థూలప్రపంచముగాదు, నేతి=తైజస హిరణ్యగర్భస్వరూపమగు సూక్ష్మప్రపంచముగాదు, నేతిహి = ప్రాజ్ఞాంతర్యామి స్వరూపమగు కారణప్రపంచముగాదు, అన్యత్పరం=కారణముకన్న నన్యమైన తురీయాంశమును, నేతి=కాదు, అథ=ఇకనేమనగ, ఏతస్మాత్=ఇందువలన, (నిషేధాధికరణత్వమువలన); నామధేయమస్తి=పేరుమాత్రము గలదు, సత్యమేవ = సద్వస్తువైన బ్రహ్మమే, సత్యస్య=జాగ్రత్ప్రపంచమునకు, సత్యం=సత్యమైనది (ఆధారమైనది), ప్రాణాహి=ప్రాణములై యున్నది, తేషాం=ఆప్రాణములకు, సత్యం=సత్యమైయున్నది, (ఆధారమైనది), ఇతి=ఈ ప్రకారమున్నది, రాతేః=(బ్రహ్మవ్యతిరిక్తమైన ప్రపంచమను) ధనము యొక్క, దాతుః=దానముజేయువానికి (ప్రపంచమును విడుచువానికి), పరాయణం=ఉత్తమగతియై యున్నది.

తా. ఆత్మస్వరూపమును నిశ్చయించుటకు శక్యముగాదు. ఇది కాదిది కాదని సమస్తదృశ్య సముదాయమును నిషేధింపఁగా, నెక్కడ మనోవాక్కులు దెలియఁజాలక 'యతోవాచో నివర్తంతే అప్రా

ప్యమనసాసహ) అను తైత్తిరీయ వాక్యములచే మఱలుచున్నవో యా పైది యాత్మయని నిశ్చయింప వలయును. అట్టి పరతత్వమునకు నాత్మ మొదలైన నామములు వ్యవహారార్థము కల్పింపఁ బడినవి. కాని పారమార్థికమున నామరూపము లాత్మకులేవని యెఱుంగవలయును. బ్రహ్మము జాగ్రత్ప్రపంచమున కాధారమై యున్నది. అధిష్ఠానమైన దని యెఱుఁగవలెను. పాణిముఖమై యున్నది. ఆ పాణిముల కాధారమైనది. పాణిములనఁగా, స్వప్న సుషుప్తి ప్రపంచము సూచింపఁ బడినది అని తెలియవలయును. ద్వైతస్వరూపమైన 'జగద్బుద్ధి' యను ధనమును త్యాగము గావించిన దాత కుత్తమగతియై యున్నది. జగజ్జీవేశ్వరాది భేదబుద్ధిలేని జీవన్ముక్తునకు వాని స్వరూపము సాక్షాత్కారమగుచున్నదని తాత్పర్యము.

"సపర్యగాచ్ఛుక్రమకాయమవ్రణ మస్నావిరంశుద్ధమపాపవిద్ధం"

(శు-య ; ౧ ఈశావాస్య.)

టీ. సః = ఆ పరమాత్మ, పర్యగాత్ = సర్వవ్యాపకమైనది, శుక్రం=స్వచ్ఛమైనది, అకాయం=దేహములేనిది, అవ్రణం = వ్రణములులేనిది, అస్నావిరం=పేగులు నరములులేనిది, శుద్ధం=పరిశుద్ధమైనది (మాయాసంబంధము లేనిది), అపాపవిద్ధం=పుణ్యస్వరూపమైనది.

తా. ఆపరమాత్మసర్వవ్యాపకమైనది. స్వతస్సిద్ధముగ స్వచ్ఛమైనది. షడ్భావవికారములులేనిది. మాయాయోగము లేక శుద్ధమైనది. పుణ్యపుంజ స్వరూపమయినది.

"ప్రణవోహిపరంబ్రహ్మ ప్రణవశ్చపరస్స్మృతః" ౭

(అథర్వ; ౬ మాండూక్య, శ్రీగౌడపాదీయకారికా.)

టీ. ప్రణవః=ఓంకారము, పరంబ్రహ్మహి=నిశ్చయముగ పరబ్రహ్మము, ప్రణవశ్చ=ప్రణవమే, పరః=పరమాత్మయని, స్మృతః= చెప్పఁబడుచున్నది.

తా. ప్రణవమే బ్రహ్మము. ప్రణవమే పరమేశ్వరుఁడు. ఈశ్వరునకు ప్రణవమే వాచకమని, 'తస్యవాచకః ప్రణవః' అనిపతంజలిచే జెప్పఁబడెను. ప్రణవోపాసనము నిర్గుణోపాసన గావున నయ్యుపాసనము సేయవలయును.

'ననిరోధో నచోత్పత్తిర్న బద్ధో నచ సాధకః" ౮

"నముముక్షుర్నవై ముక్త ఇత్యేషా పరమార్థతా" ౯

(అథర్వ; ౮౦ త్రిపురాతాపనీ;-అథర్వ; ౭౬ ఆత్మ)

(కృ-య; ౭౯ అవధూత;-కృ-య; ౨౦ అమృతబిందు)

టీ. నిరోధః=నాశము, న=లేదు, ఉత్పత్తిః=పుట్టువు, న=లేదు, బద్ధః=సుఖదుఃఖాది ధర్మవంతుఁడు, న=కాదు, సాధకః=శ్రవణ,మనన, నిదిధ్యాసలు సేయువాఁడును, న=కాదు, ముముక్షుః = శమదమాది షట్కసంపన్నుఁడైన మోక్షేచ్ఛగలవాఁడును, న=కాదు, ముక్తః వై=అవిద్యానాశమున ముక్తినొందిన వాఁడును, న=కాదు, ఇతి=ఇట్లు, ఏషా=ఈ, పరమార్థతా=పారమార్థికముండును.

తా. జననము, మరణము, బద్ధుఁడు, సాధకుఁడు, ముముక్షువు, ముక్తుఁడు, ననుభేదము వ్యావహారికము గాని పారమార్థికముగాదు. సత్యముగాదు. బ్రహ్మముకన్న నన్యముమిథ్య.

'అఖండైకరసం శాస్త్ర మఖండైకరసాత్రయీ' ౧౦

(కృ-య; ౩౭ తేజోబిందు; అ ౨;)

టీ. శాస్త్రం=శాస్త్రము, అఖండైకరసం=అఖండబ్రహ్మస్వరూపము, త్రయీ=వేదములు, అఖండైకరసా=అఖండబ్రహ్మము.

తా. బ్రహ్మమును బోధించుశాస్త్రములు వేదములు బ్రహ్మస్వరూపమని తెలియవలెను.

" అఖండైకరసో దేహ అఖండైకరసంమనః " ౧౧
" అఖండైకరసంసూత్ర మఖండైకరసంవిరాట్ " ౧౨
(కృ-య ; ౩౭ తేజోబిందు ; అ౨)

టీ. దేహః= దేహము, అఖండైకరసః = అఖండబ్రహ్మము, మనః=మనస్సు, అఖండైకరసః=అఖండబ్రహ్మము, సూత్రం=సూత్రాత్మ (హిరణ్యగర్భుఁడు), అఖండైకరసం=అఖండబ్రహ్మము, విరాట్ = విరాడాత్మ, అఖండైకరసం=అఖండ బ్రహ్మము.

తా. వస్తువిచారమున రజ్జువునందారోపింపఁబడిన పామెట్లు రజ్జువగునో యట్లే మాయాకల్పితములైన దేహమనస్సూత్రాత్మ విడాత్మలు తత్వజ్ఞానమున నధిష్ఠానమైన బ్రహ్మమేయగును గాని యాధారములుగావు ఇట్లే వక్ష్యమాణవాక్యములకు నెఱుఁగవలయును.

" అఖండైకరసావిద్యా అఖండైకరసోవ్యయః " ౧౩
" అఖండైకరసంగోప్యం అఖండైకరసశ్శశీ " ౧౪
(కృ-య ; ౩౭ తేజోబిందు ; అ ౨.)

టీ. విద్యా=అవిద్యనుద్రోలఁగించువిద్య, అఖండైకరసా=అఖండబ్రహ్మము, అవ్యయః=అక్షరుఁడైనకూటస్థుఁడు, అఖండైకరసః=అఖండబ్రహ్మము, గోప్యం=రహస్యమైన బ్రహ్మోపదేశము, అఖండైకరసం=అఖండబ్రహ్మము, శశీ=చంద్రుఁడు, అఖండైకరసః=అఖండబ్రహ్మము.

తా. స్పష్టము.

' అఖండైకరసాస్తారా అఖండైకరసోరవిః ' ౧౫
' అఖండైకరసోజ్ఞాతా అఖండైకరసాస్థితిః ' ౧౬
(కృ-య ; ౩౭ తేజోబిందు ; అ ౨)

టీ. తారాః=నక్షత్రములు, అఖండైకరసాః=అఖండబ్రహ్మస్వరూపములు, రవిః=సూర్యుఁడు, అఖండైకరసః=అఖండబ్రహ్మము

జ్ఞాతా=జీవుఁడు, అఖండైకరసః=అఖండబ్రహ్మము, స్థితిః=స్వస్థమైన చిత్తవృత్తి, అఖండైకరసా=అఖండబ్రహ్మము.

తా. స్పష్టము.

"అఖండైకరసామాతా అఖండైకరసఃపితా" ౧౭

"అఖండైకరసోరాజా అఖండైకరసంపురం" ౧౮

(కృ-య ; 32 తేజోబిందు ; అ ౨.)

టీ. మాతా=తల్లి, అఖండైకరసా=అఖండబ్రహ్మము, పితా=తండ్రి, అఖండైకరసః=అఖండబ్రహ్మము, రాజా=రాజు, అఖండైకరసః=అఖండ బ్రహ్మము, పురం=నగరము, అఖండైకరసః = అఖండ బ్రహ్మము.

తా. స్పష్టము.

"అఖండైకరసంక్షేత్రం అఖండైకరసాక్షమా" ౧౯

"అఖండైకరసంతారం అఖండైకరసోజపః" ౨౦

(కృ-య ; 32 తేజోబిందు ; అ ౨.)

టీ. క్షేత్రం=భూభాగమైన క్షేత్రము (శరీరము), అఖండైకరసం అఖండబ్రహ్మము, క్షమా=భూమి (ఓర్పు), అఖండైకరసా=అఖండబ్రహ్మము, తారం = ఓంకారము, అఖండైకరసం = అఖండ బ్రహ్మము, జపః=జపము, అఖండైకరసః=అఖండబ్రహ్మము.

తా. స్పష్టము.

"సర్వవర్జితచిన్మాత్రం త్వత్తామత్తాచచిన్మయం" ౨౧

"ఆదిరంతంచచిన్మాత్రం గురుశిష్యాదిచిన్మయం" ౨౨

(కృ-య ; 32 తేజోబిందు-అ ౨.)

టీ. సర్వవర్జిత చిన్మాత్రం=సమస్తదృశ్యములుకాని చిన్మాత్రమైనది, త్వత్తా=నీవనుధర్మము, మత్తాచ = నేననుధర్మమును, చిన్మయం=బ్రహ్మము, ఆదిః=మొదలును, అంతంచ=తుదయును, చిన్మాత్రం=జ్ఞానమాత్రము, గురుశిష్యాది=గురుశిష్యాది వ్యవహారము, చిన్మయం బ్రహ్మమయము.

తా. సమస్తమును బ్రహ్మమని యెఱుఁగ వలయును.

"దృగ్దృశ్యంయది చిన్మాత్రంఅస్తిచే చ్చిన్మయంసదా" ౨౩
"సర్వాశ్చర్యంచచిన్మాత్రం దేహశ్చిన్మాత్రమేవహి", ౨౪

(కృ-య ; 32 తేజోబిందు, అ ౨)

టీ. దృక్=దృగ్రూపము, చిన్మాత్రం చిద్రూపమే, దృశ్యం=దృశ్యము, యద్యస్తిచేత్=ఉండెనేని, సదా=ఎప్పుడును, చిన్మయం=బ్రహ్మమయమే, సర్వాశ్చర్యంచ=సమస్తాశ్చర్యమును, (భోగ్యస్వరూపమగుమాయ), చిన్మాత్రం=బ్రహ్మమే, దేహః=దేహమును, చిన్మాత్రమేవహి=బ్రహ్మరూపమే,

తా. బ్రహ్మము దృగ్రూపమైనది. దృశ్యములేదు. ఉన్నట్లు గనబడునేనినదియును బ్రహ్మమే. దానిని బ్రహ్మమని తలఁపవలయును.

"అహంత్వంచైవచిన్మాత్రం మూర్తామూర్తాదిచిన్మయం" ౨౫
"పుణ్యంపాపంచచిన్మాత్రం జీవశ్చిన్మాత్రవిగ్రహః", ౨౬

(కృ-య ; 32 తేజోబిందు, అ ౨)

టీ. అహం=నేను. త్వంచ=నీవును, చిన్మాత్రమేవ=చిద్రూపమైన బ్రహ్మమే, మూర్తామూర్తాది, మూర్తామూర్త=మూర్తామూర్తములు, ఆది=మొదలైనది, చిన్మయం=బ్రహ్మమయము, పుణ్యం=పుణ్యమును, పాపంచ=పాపమును, చిన్మాత్రం=చిద్రూపము, జీవః=జీవుఁడు, చిన్మాత్రవిగ్రహః=చిన్మాత్రస్వరూపుఁడు.

తా. కనఁబడుచున్న పృథివ్యప్తేజస్సులు, మూర్తములనఁబడును. కనఁబడని వాయ్వాకాశకాలమన ఆదులు, అమూర్తములు. సమస్తమును బ్రహ్మమే.

" దేహత్రయవిహీనత్వాత్ కాలత్రయవివర్జనాత్ " ౨౭
" జీవత్రయగుణాభావా త్తాపత్రయవివర్జనాత్ " ౨౮
" లోకత్రయవిహీనత్వా త్పరమాత్మేతిశాసనాత్ " ౨౯
" చిత్తాభావాచ్చింతనీయం దేహాభావాజ్జరానచ " ౩౦
(శ్రు-య ; ౩౭ తేజోబిందు)

టీ. దేహత్రయ విహీనత్వాత్ =స్థూలసూక్ష్మకారణశరీరముల లేమివలనను, కాలత్రయ వివర్జనాత్ = భూతభవిష్యద్వర్తమానములను కాలములు లేమివలనను, జీవత్రయగుణాభావాత్ = విశ్వతైజసప్రాజ్ఞ సత్వరజస్తమో గుణములు లేమివలనను, తాపత్రయవివర్జనాత్ =ఆధ్యాత్మికాధి భౌతికాది దైవతములను తాపములు లేమివలనను, లోకత్రయవిహీనత్వాత్ =స్వర్గమర్త్యపాతాళములులేమివలనను, పరమాత్మేతి=పరమాత్మయని, శాసనాత్ =(పరమాత్మకన్న నన్యము లేదని) శ్రుతిశాసనమువలనను, చిత్తాభావాత్ = చిత్తములేమివలనను, నచింతనీయం=పరమాత్మ యిట్టిదని చింతించుటకు శక్యముకాదు, దేహాభావాత్ =దేహము లేమివలన, జరా=ముదిమి న=లేదు.

తా. చిత్తము లేమివలనను, సర్వదృశ్యములు లేమివలనను, పరమాత్మ చింతించఁబడుటకు శక్యముకానిది. నేతినేతివాక్యములఁ దెలిసినంతదానిని నిషేధింపఁగా, నవాఙ్మానసగోచరమై యేది శేషించునో యది బ్రహ్మము.

" పాదాభావాద్గతిర్నాస్తి హస్తాభావాత్క్రియానచ " ౩౧
" మృత్యుర్నాస్తిజనన్యభావాత్ బుద్ధ్యభావాత్సుఖాదికం" ౩౨
(శ్రు-య ; ౩౭ తేజోబిందు)

టీ. పాదాభావాత్=పాదములులేమి, గతిర్నాస్తి=గమనము లేదు; హస్తాభావాత్=చేయిలేమి, క్రియా=కర్మ, నచ=లేదు, జన్మాభావాత్=పుట్టువులేమి, మృత్యుః=మరణము, నాస్తి=లేదు, బుద్ధ్యభావాత్=బుద్ధిలేమి, సుఖాదికం=సుఖము మొదలైనది, నాస్తి=లేదు.

తా. నిరవయవుఁడు నసంగుఁడు నగు ప్రత్యగాత్మకు, గమనము లేదు, కర్మములేదు, మరణములేదు, బంధమోక్షములకు హేతువులైన బుద్ధ్యాదులులేమిచే బంధమోక్షములులేక నిరతిశయసుఖస్వరూపుఁడై యున్నాఁడు.

ఇతి సిద్ధాంతిక నానాలింగస్వరూపవాక్యాని ద్వాత్రింశత్

ఇట్లు సిద్ధాంతిక నానాలింగస్వరూపవాక్యములు ముప్పదిరెండు

ఇత్యేకాదశప్రకరణం సమాప్తం.

ఇట్లు పదునొకండవప్రకరణము సమాప్తము.

శ్రీ

సద్గురవేనమః.

౧౨ పుంలింగస్వరూపవాక్య ప్రకరణము.

"సఏషో౽కళో౽మృతః" ౧

(అధర్వ ; ౪ ప్రశ్న; ప్ర ౬)

టీ. సఏషః=ఆయీఆత్మ, అకళః=షోడశకళలులేనివాఁడు, అమృతః=నాశములేనివాఁడు.

తా. స్పష్టము.

"నాంతఃప్రజ్ఞం నబహిఃప్రజ్ఞంనోభయతఃప్రజ్ఞం నప్రజ్ఞానఘనం నప్రజ్ఞంనాప్రజ్ఞం అదృశ్యమవ్యవహార్య మగ్రాహ్యమలక్షణ మచింత్యమవ్యపదేశ్య మైకాత్మ్యప్రత్యయసారం ప్రపంచోపశమంశాంతంశివమద్వైతంచతుర్థంమన్య న్తేసఆత్మాసవిజ్ఞేయః"

అధర్వ ; ౬. మాండూక్య ౭-అధర్వ ౫౫ రామోత్తరతాపనీ;

(అధర్వ ౨౭ నృసింహతాపనీ ; ఖం ౪)

టీ. నాంతఃప్రజ్ఞం=అంతఃప్రజ్ఞకానివానిని, నబహిఃప్రజ్ఞం=బహిఃప్రజ్ఞకానివానిని, నోభయతఃప్రజ్ఞం=అంతర్బాహ్యములందుండునుభయప్రజ్ఞకానివానిని, నప్రజ్ఞానఘనం=ప్రజ్ఞానఘనముకానివానిని, నప్రజ్ఞం=ప్రజ్ఞకానివానిని, నాప్రజ్ఞం=అప్రజ్ఞకానివానిని, అదృశ్యం=దృశ్యముగానివానిని, అవ్యవహార్యం=వ్యవహరించదగనివానిని, అగ్రాహ్యం=గ్రహించదగనివానిని, అలక్షణం=లక్షణముకానివానిని, అచింత్యం=చింత్యముగానివానిని, అవ్యపదేశ్యం=నిర్దేశించశక్యముగానివానిని, ఏకాత్మ్యప్రత్యయసారం=ఏకాత్మజ్ఞానసారుని, ప్రపంచోపశమం=ద్వైతప్రపంచమును శమింపజేయువానిని, శాంతం=శాంతస్వరూపుని,

శివం=మంగళస్వరూపుని, అద్వైతం=ద్వైతముగానివానిని, చతుర్థం=జాగ్రత్స్వప్నసుషుప్తులకు విలక్షణమైనవానిని, మన్యంతే=తలంచుచున్నారో, సః=ఆతురీయుఁడు (చతుర్థుడు) ఆత్మా=ఆత్మ, సః=ఆయాత్మ, విజ్ఞేయః=తెలిసికొనఁదగినవాఁడు.

తా. అంతఃప్రజ్ఞయనఁగ తైజసుడనుజీవుఁడు. బహిఃప్రజ్ఞయనఁగా విశ్వుడుఅనుజీవుడు, ఉభయతఃప్రజ్ఞయనఁగా జాగ్రత్స్వప్నములయొక్క సంధికాలమందుండు జీవుఁడు (జ్ఞాతయగుజీవుఁడు) ప్రజ్ఞానమనఁగా సుషుప్తియందుండు ప్రాజ్ఞుఁడనుజీవుఁడు, ప్రజ్ఞయనఁగా సమస్తము నొక్కమారుగ తెలిసికొనుజ్ఞాత (జీవుఁడు) అప్రజ్ఞయనఁగా కేవలజడమైనపదార్థము, గ్రాహ్యమనఁగ విషయము. ఇట్టిదేదియు నాత్మగాదు. పరమాత్మస్వరూపము శాంతము. శివము అద్వైతము. ద్వైతప్రపంచోపశమము తురీయమునైనది ఇట్లెఱిఁగి పండితులాత్మధ్యానము చేయుదురు. ఆయాత్మస్వరూపమే తెలిసికొనఁదగినది. అన్యము విడువదగినది.

"అమాత్రశ్చతుర్థో వ్యవహార్యశ్శివోద్వైతః" 3

(అథర్వ; ౬ మాండూక్య ౧-౨)

టీ. అమాత్రః=అకారోకార మకారములను మాత్రత్రయములేనివాఁడు (కానివాఁడు), చతుర్థః=నాల్గవదియైన కేవలనాదబ్రహ్మమే స్వరూపముగా గలవాఁడు, అవ్యవహార్యః=వ్యవహరింప శక్యముకాని వాఁడు, శివః=శుభస్వరూపుఁడు, అద్వైతః=అద్వితీయుఁడు

తా. ఆత్మప్రణవముయొక్క మూఁడు మాత్రలుగాక నాదాత్మకమైనవాఁడు ఇంద్రియములచే వ్యవహరింపఁదగినవాఁడు కాఁడు అద్వితీయ శుభస్వరూపుఁడు.

"యత్రనాన్యత్పశ్యతినాన్యచ్ఛృణోతి నాన్యద్విజానాతిసభూమా" ౪

(సామ; ౫ ఛాందోగ్య, ప్ర ౭; ఖం, ౨౪;)

టీ. యత్ర=ఏ స్వరూపమందు, అన్యత్=దానికంటెనితరము ను, నపశ్యతి=చూడఁడో, అన్యత్=ఇతరము, నశృణోతి=వినఁడో, అన్యత్=ఇతరమును, నవిజానాతి = ఎఱుఁగఁడో, సః=ఆయాత్మయే, భూమా=గొప్పవాఁడు.

తా. పరమాత్మకన్న నన్యములేదు కావున పరమాత్మ స్వరూపమెఱిఁగినవానికి నదితరము కఁనబడదు. ఇతరము వినఁబడదు. తెలిసికొనుట కితరములేదు. అట్టి ఆత్మయే భూమాంకారుఁడు.

"సఏష నేతినేత్యాత్మా గృహ్యోనహిగృహ్యతే శీర్యోనహిశీర్యతే
సంగోనహిసజ్జతే శీతోనవ్యథతేన ఘృష్యతి" ౫

(శు-య ; బృహదారణ్యక ; అ ౫; బ్రా ౯)

టీ. సఏషనేతినేత్యాత్మా=నేతి, నేతి, వాక్యములచే సర్వము ను నిషేధించఁగ శేషించిన యీ యాత్మ, అగ్రాహ్యః=విషయముల వలె గ్రహింపఁదగినవాఁడు కాఁడు, నగృహ్యతే=గ్రహింపఁబడఁడు, అశీర్యః=శరీరమువలె నశింపఁదగినవాఁడు కాఁడు, నహిశీర్యతే=నశింపఁబడఁడు, అసంగః=సంగములేనివాఁడు (కూఁడుకొనువాఁడుకాఁడు.) అశీతః=శీతాదులులేనివాఁడు, నవ్యథతే=వ్యథనొందఁడు, నహృష్యతి=సంతోషించఁడు.

తా. ఆత్మ గ్రహింపఁదగిన రూపముగలవాఁడుకాఁడు. గ్రహింపఁబడఁడు. నిస్సంగుఁడు, సంగమునకు గూర్పఁదగినవాఁడుకాడు. సుఖ దుఃఖములు లేనివాఁడు శరీరరహితుఁడు.

"సయథాసైంధవఘనో నంతరో బాహ్యః కృత్స్నో రసఘనఏవైవం వా అరేయమాత్మానం తరో బాహ్యః కృత్స్నః ప్రజ్ఞానఘనఏవ" ౬

(శు-య ; ౧౦ బృహదారణ్యక, అ ౬-బ్రా ౫)

టీ. అరే=ఓమైత్రేయీ! అయమాత్మా=యీయాత్మ, ఏవం=యీప్రకారము, రసఘనఏవ=ఆనందరసఘనుఁడే, అనంతరః=అంతరములేనివాఁడు. అబాహ్యః=బాహ్యములేనివాఁడు, కృత్స్నః=పరిపూర్ణుఁడు, ప్రజ్ఞానఘనః=ప్రజ్ఞానఘనుఁడు.

తా. పరిపూర్ణుఁడగుటచే నాత్మ బాహ్యాంతరములు లేనివాఁడు, ప్రజ్ఞానఘనతయే స్వరూపముగా గలవాఁడు, ఆనందరసఘనుఁడు,

" తస్మాన్మనో విలీనే మనసి గతే సంకల్పే వికల్పే దగ్ధే పుణ్యపాపే సదాశివః ౭

" ఓం శక్త్యాత్మకస్సర్వత్రావస్థితస్స్వయం జ్యోతిశ్శుద్ధో నిత్యో నిరంజనశ్శాంతతమః ప్రకాశయతి '' ౮

(శు-య ; ౧౫ వాస)

టీ. తస్మాత్=ఆయాత్మజ్ఞానమున, మనః=మనస్సు, విలీనే=లీనమగుచుండఁగా, మనసి=మనసునందు, గతే=పొందియున్న, సంకల్పే=సంకల్పమును, వికల్పే=వికల్పమును, పుణ్యపాపే=పుణ్యపాపములును, దగ్ధే=దగ్ధమగుచుండఁగా, సదాశివః=సదాశివస్వరూపుఁడును, శక్త్యాత్మకః=శక్తిస్వరూపుఁడును, సర్వత్ర=అంతటను, అవస్థితః=ఉన్నవాఁడును, స్వయంజ్యోతిః=తనంతప్రకాశించువాఁడును, శుద్ధః=నిర్మలుఁడును, నిత్యః=నాశములేనివాఁడును, నిరంజనః=దేనినంటనివాఁడును (దోషరహితుఁడును) శాంతతమః=అత్యంతశాంతస్వరూపుఁడునై, ప్రకాశయతి=ప్రకాశించుచున్నాఁడు, (సమస్తమును ప్రకాశింపఁజేయుచున్నాఁడు.)

తా. ఆత్మజ్ఞానమున మనస్సు నశింపఁగ దాని భాగములైన సంకల్ప వికల్పములు నశించును. పిదప దత్కార్యమైన పుణ్యపాపస్వరూపమగు కర్మము దగ్ధమగును. పిదప మేఘావరణ వినిర్ముక్తంబగు

బానుబింబము చందమున నిర్మలుఁడును, నిత్యుఁడును, సర్వపరిపూర్ణుఁడును, స్వయంప్రకాశమానుఁడు నగు నాత్మ ప్రకాశించుచుండును.

"ఏషశుద్ధఃపూతః శూన్యశ్శాంతో ప్రాణోఽసిశాత్మానంతోఽ
క్షయ్యఃస్థిరశ్శాశ్వతోఽజస్స్వతంత్ర స్స్వేమహిమ్నితిష్ఠతి" ౯

(సామ; ౨౪ మైత్రాయణీ; ప్ర ౨)

టీ. ఏషః=యీయాత్మ, శుద్ధః=మాయాసంబంధములేమి శుద్ధుఁడు, పూతః=శరీరములేమిపవిత్రుఁడు, శూన్యః=ఇంద్రియములు లేనిశూన్యుఁడు, శాంతః=అంతరింద్రియములులేమి శాంతుఁడు, అప్రాణః=ప్రాణములేనివాఁడు, అసిశాత్మా=స్వతంత్రుఁడు, అనంతః=అపరిచ్ఛిన్నుఁడగుటచే ననంతుఁడు, అక్షయ్యః=నశింపఁజేయ శక్యముగానివాఁడు, స్థిరః=స్థిరమైనవాఁడు (నిశ్చలుఁడు), శాశ్వతః=నిత్యుఁడు, అజః=జన్మములేనివాఁడు, స్వతంత్రః = సర్వేశ్వరుఁడునై, స్వే = తన, మహిమ్ని=మహిమయందే, తిష్ఠతి=ఉండుచున్నాఁడు.

తా. ఆత్మశుద్ధుఁడై, పవిత్రుడై, శాంతుఁడై, యప్రాణుఁడై, నిర్వికారుఁడై, సర్వతంత్రస్వతంత్రుఁడై, యసంగుఁడై తన మహిమయందే యుండుచున్నాఁడు.

"చక్షుషోద్రష్టా శ్రోత్రస్యద్రష్టా మనసోద్రష్టా వాచోద్రష్టా
బుద్ధేర్ద్రష్టా ప్రాణస్యద్రష్టా తమసోద్రష్టా సర్వస్యద్రష్టా
తతస్సర్వస్మాదన్యోవిలక్షణః సద్ఘనోయంచిద్ఘన
ఆనందఘనఏవైకరసోఽవ్యవహార్యః" ౧౦

(అధర్వ; ౨౭ నృసింహోత్తరతాపిని; ఖం ౨)

టీ. చక్షుషః=నేత్రేంద్రియమునకు, ద్రష్టా=సాక్షి, శ్రోత్రస్య=శ్రవణేంద్రియమునకు, ద్రష్టా=సాక్షి. మనసః=మనస్సునకు, ద్రష్టా=సాక్షి, వాచః=వాగింద్రియమునకు, ద్రష్టా=సాక్షి, బుద్ధేః=బుద్ధికి, ద్రష్టా=సాక్షి, ప్రాణస్య=ప్రాణమునకు, ద్రష్టా=సాక్షి, తమసః=అజ్ఞాన

మునకు, ద్రష్టా=సాక్షి, సర్వస్య=సర్వమునకు, ద్రష్టా=సాక్షి, తతః= అందువలన, సర్వస్మాత్ =అన్నిటికంటెను, అన్యః=పరుడు, విలక్షణః= వానిలక్షణములు లేనివాఁడు, అయం=ఈయాత్మ, సద్ఘనః=సత్తామాత్రుఁడు, చిద్ఘనః=చిద్రూపుఁడు, ఆనందఘనఏవ=ఆనందఘనుఁడే, ఏకరసః=కేవలానుభవస్వరూపుఁడు. అవ్యవహార్యః=వ్యవహరింపనశక్యుఁడు

తా. ఆత్మ నేత్రవృత్తికి శ్రోత్రవృత్తికి మనోవాగ్బుద్ధి ప్రాణాజ్ఞానవృత్తులకు సాక్షి. సమస్తమునకు సాక్షి. ఇంద్రియప్రాణాజ్ఞానములకంటె నన్యమైనవాఁడు. వాని న్యాపారములేనివాఁడు. ఆత్మనిస్సంగుఁడనియును నిర్వికారుఁడనియును నిరవయవుఁడనియు నభిప్రాయము.

'సన్మాత్రో నిత్యశ్శుద్ధో బుద్ధో నిరంజనో
విభురద్వితీయానందః పరః ప్రత్యగేకరసః. ౧౧

(అధర్వణ ; ౨౭ నృసింహోత్తరతాపిని ; ఖం ౯)

టీ. సన్మాత్రః = సన్మాత్రుఁడు, నిత్యః = నాశములేనివాఁడు, శుద్ధః=నిర్మలుఁడు, బుద్ధః=బోధస్వరూపుఁడు, ముక్తః=అవిద్యాముక్తుఁడు, నిరంజనః=అలేపుఁడు, విభుః=సర్వవ్యాపకుఁడు, అద్వితీయానందః=ద్వైతదుఃఖము లేని, కేవలానంద స్వరూపుఁడు, పరః=పరమాత్ముఁడు, ప్రత్యగేకరసః=ప్రత్యగభిన్న బ్రహ్మస్వరూపుఁడు.

తా. ఆత్మశాశ్వతుఁడు, సద్రూపుఁడు, నిర్మలుఁడు, బోధస్వరూపుఁడు, నిరంజనుఁడు, ప్రత్యగాత్మ స్వరూపుఁడు, అద్వితీయుఁడు. (తనకన్న నితరము లేనివాఁడు)

అదృష్టోఽవ్యవహార్యోప్యలోప్యనాల్పః సాక్ష్యవిశేషః సర్వజ్ఞో
నంతోభిన్నోఽద్వయోవిదితావిదితాత్పరః
అద్వైతపరమానందో విభుర్నిత్యో నిష్కలంకో నిర్వికల్పో
నిరంజనో, నిరాఖ్యాతశ్శుద్ధో దేవఏకో నారాయణో
నద్వితీయోస్తికశ్చిత్ ౧౨

(అధర్వ ; ౨౭ నృసింహోత్తరతాపిని ; ఖం ౯ ; అధర్వ- ౫౨ మహానారాయణ-అ ౧)

టీ. అదృష్టః=కనబడనివాఁడు, అవ్యవహార్యః=వ్యవహరింపశక్యముకాని వాఁడు, అల్పోపి=అణువువలె నల్పుఁడైనను, నాల్పః=అల్పుడుగాడు (గొప్పవాఁడు) సాక్షీ=సమస్తమునకు ద్రష్టయైనవాఁడు, సాక్ష్యవిశేషః = సాక్షిత్వధర్మముగలవాఁడు, అవిశేషః=గుణములు లేనివాఁడు, సర్వజ్ఞః=అన్నిటినెఱుఁగువాఁడు, అనంతః=అపరిచ్ఛిన్నుఁడు, అభిన్నః= స్వగతసజాతీయవిజాతీయభేదములేని వాఁడు, విదితావిదితాత్ =విదితమైన దృశ్యముకన్నను అవిదితమైన యదృశ్యముకన్నను, పరః=అన్యుఁడు (జ్ఞానముచే నెఱుఁగబడినవానికన్న నెఱుఁగఁబడనివానికన్ననాత్మ అన్యుఁడు), అద్వైతః=అద్వితీయుఁడైన, పరమానందః=ఉత్కృష్టానందమే స్వరూపముగాఁగలవాఁడు, విభుః = వ్యాపకుఁడు, నిత్యః=శాశ్వతుఁడు, నిష్కలంకః=నిర్మలుఁడు, నిర్వికల్పః వికల్పము లేనివాఁడు (ఎడతెగకయుండువాఁడు), నిరంజనః = దేనినంటనివాఁడు (నిర్దోషుఁడు), నిరాఖ్యాతః = ఇట్టివాఁడని జెప్పశక్యము కానివాఁడు, శుద్ధ=పరిశుద్ధుడు. దేవః=దేవుఁడు, ఏకః=ఒక్కఁడు, నారాయణః=నారాయణుఁడు, ద్వితీయః=రెండవవాఁడు, కశ్చిత్=ఒకడును, నాస్తి=లేడు.

తా. అద్వితీయ పరమానందస్వరూపుఁడు సర్వేశ్వరుఁడు. శాశ్వతుఁడు నిర్వికల్పుఁడునగు నారాయణస్వరూపుఁడైన యాత్మ యొక్కఁడే యున్నాఁడు. ఆత్మకన్న నన్యుఁడు లేఁడు. ఆత్మకన్న నన్యముగ దోఁచు జగజ్జీవేశ్వరాదులు మిథ్యయని తెలియవలెను.

"అచక్షుర్విశ్వతశ్చక్షురకర్ణో విశ్వతఃకర్ణ అపాదో విశ్వతః పాద అపాణిర్విశ్వతః పాణిరశిరా విశ్వతశ్శిరా విద్యామాత్రైక సంశ్రయో విద్యారూపః" ౧౭

(అధర్వ ; ౮౭ భస్మజాబాల.)

టీ. అచక్షుః=నేత్రములులేనివాఁడు, విశ్వతశ్చక్షుః=అంతట గన్నులుగలవాఁడు, అకర్ణః=చెవులులేనివాఁడు, విశ్వతఃకర్ణః=అంతట చెవులుగలవాఁడు, అపాదః=పాదములులేనివాఁడు, విశ్వతఃపాదః=అంతటపాదములుగలవాఁడు, అపాణిః=చేతులులేనివాఁడు,విశ్వతఃపాణిః=అంతట జేతులుగలవాఁడు, అశిరాః=నరములులేనివాఁడు, విశ్వతశ్శిరాః=అంతటను నరములుగలవాఁడు, (అశిరః=శిరస్సులేనివాఁడు, విశ్వతశ్శిరాః=అంతటను శిరస్సులుగలవాఁడు), విద్యామాత్రైకసంశ్రయః, విద్యామాత్ర=విద్యకే, ఏక=ముఖ్యమైన, సంశ్రయః=ఆశ్రయమైనవాఁడు, విద్యారూపః=జ్ఞానస్వరూపుఁడు.

తా. ఆత్మనిరవయవుడయ్యు నుపాధిచే విరాడ్రూపుఁడగుటం జేసి యంతట నవయవములు గలవాఁడయ్యెను. విద్యచే నాశ్రయింపఁదగినవాఁడు (జ్ఞానస్వరూపుఁడు)

"దివ్యోహ్యమూర్తఃపురుషస్సబాహ్యాభ్యంతరోహ్యజః" ౧౮
(అధర్వ ; ౫ ముండక; ముం-౨)

టీ. దివ్యః=ప్రకాశించువాఁడు, అమూర్తః=ఆకారము లేనివాఁడు, పురుషః=పురుషుఁడు, సబాహ్యాభ్యంతరః=బాహ్యాంతరములులేనివాఁడు, అజః=పుట్టువులేనివాఁడు.

తా. ఆయాత్మ పరిపూర్ణుఁడగుటచే బాహ్యాంతరములులేనివాఁడు ఉపాధియందుండుటచే బురుషుఁడయ్యెను. పుట్టువులేనివాఁడు.

" అప్రాణోహ్యమనాశ్శుభ్రో హ్యక్షరాత్పరతఃపరః " ౧౫
(అధర్వ ; ౫ ముండక ; ముం ౨.)

టీ. అప్రాణః=ప్రాణములేనివాఁడు, అమనాః = మనస్సులేనివాఁడు, శుభ్రః=స్వచ్ఛుఁడు, అక్షరాత్ =అవిద్యా ప్రతిబింబిత, కూటస్థునికన్నను, పరతః = మాయా ప్రతిబింబిత ఈశ్వరునికన్నను, పరః=అన్యుఁడు.

తా. ఆయాత్మప్రాణములేనివాఁడు అమనస్కుఁడు మాయా సంబంధములేమిచే బరిశుభ్రుఁడు ప్రత్యగాత్మ ఈశ్వరులకన్న నన్యమైన శుద్ధబ్రహ్మము.

" అద్వైతస్సర్వ భావానాం దేవస్తుర్యోవిభుస్స్మృతః " ౧౬
" అపూర్వోనంతరోబాహ్యో నపరః ప్రణవోవ్యయః " ౧౭

(అథర్వ ; ౬ మాండూక్య, గౌడపాదకారి కాంతర్గతం)

టీ. సర్వభావానాం=సమస్తజ్ఞానములలో, అద్వైతః=అద్వైత జ్ఞానమైనవాఁడు, దేవః=దేవుఁడు, తుర్యః=అవస్థాత్రయసాక్షి, విభుః= ఈశ్వరుఁడు, అపూర్వః=తనకుపూర్వము (కారణము) లేనివాఁడు, అనంతరః=అంతరములేనివాఁడు, అబాహ్యః=బాహ్యములేనివాఁడు, నపరః=తనకన్న నన్యములేనివాఁడు, ప్రణవః = ఓంకారస్వరూపుఁడు, అవ్యయః=నాశములేనివాఁడనని, స్మృతః=చెప్పబడుచున్నాఁడు.

తా. సమస్తజ్ఞానములలో నుత్కృష్టమైన యద్వైతజ్ఞానమైనవాఁడు తనకు గారణములేనివాఁడు, తనవలననైన కార్యములేనివాఁడు (జగత్తులేనివాఁడు) ప్రణవస్వరూపుఁడు, పూర్ణుఁడని చెప్పబడును.

" అమాత్రోనంతమాత్రశ్చ ద్వైతస్యోపశమశ్శివః " ౧౮

(అథర్వ ; ౬ మాండూక్య, గౌడపాదీయకారికాంతర్గతం)

టీ. అమాత్రః = మాత్రకానివాఁడు, అనంతమాత్రః=అనంత మాత్రాస్వరూపుడు, ద్వైతస్య=ద్వైతప్రపంచమునకు, ఉపశమః=శాంతిని జేయువాఁడు, శివః=మంగళస్వరూపుఁడు (పరమాత్మ)

తా. స్పష్టము.

" కర్మాధ్యక్షస్సర్వ భూతాధివాసస్సాక్షీచేతా కేవలోనిర్గుణశ్చ " ౧౯

(కృ-యు ; ౧౧ బ్రహ్మ ; ౧౪ శ్వేతాశ్వతర)

"అఖండైకరసోవాహ మానందోఽస్మీతి వర్జితః" ౨౭

(కృ-య ; ౩౭ తేజోబిందు. అ ౫)

"దృశ్యదర్శననిర్ముక్తః కేవలామలరూపవాన్" ౨౮

(సామ-౬౧ మహో-అ ౬)

టీ. అహం=నేను, అఖండైకరసః=అఖండానుభవ, స్వరూపుడను ఆనందోస్మి=ఆనందరూపుడనగుచున్నాను, ఇతి=అనునట్టి జ్ఞానముచేత, వర్జితః = విడువబడినవాఁడు, దృశ్యదర్శననిర్ముక్తః = చూడబడునది చూపు వీనినుండి విడువబడినవాఁడు, కేవల=అద్వితీయమైన, అమల=స్వచ్ఛమైన, రూపవాన్=రూపముగలవాఁడు.

తా. తానే బ్రహ్మముగావున నేను బ్రహ్మమునైతిననువాఁడు బ్రహ్మము నెఱిఁగినవాడుకాదు అట్టిజ్ఞానముండు నంతవరకును బ్రహ్మైక్యము లేదని తెలియవలయును. పరమార్థమున దానే బ్రహ్మమైయున్నాఁడు ఈ హేతువుచే మహావాక్యార్థాదులకు బ్రహ్మదూరము.

"నిత్యోదితో నిరాభాసో ద్రష్టాసాక్షీచిదాత్మకః" ౨౯

"నఏవవిదితాదన్య స్తథైవావిదితాదపి" 30

(సామ ; ౬౧ మహో ; అ ౬)

టీ. నిత్యోదితః=సద్రూపుడౌటచే నెల్లపుడును స్ఫురించువాడును, నిరాభాసః= అంతఃకరణము లేమిచే నాభాసస్వరూపమైన జీవత్వము లేనివాఁడు, ద్రష్టా = జీవస్వరూపమున వ్యష్టిప్రపంచముజూచువాఁడు, సాక్షీ=అంతర్యామియైన మష్టిప్రపంచమునుజూచువాడు, చిదాత్మకః=చిద్రూపుడు, సఏవ=ఆయాత్మే, విదితాత్ =జ్ఞానముచే దెలియబడుదానికన్న, అన్యః=ఇతరమైనవాడు, తథైవ=అట్లే, అవిదితాదపి=జ్ఞానముచే నెఱుఁగబడనిదానికన్నను, అన్యః=ఇతరమైనవాఁడు,

తా. సత్తామాత్రుఁడగుటచే నెల్లప్పుడు స్ఫురించువాఁడు బ్రహ్మ మెఱిఁగితిననువానికిని బ్రహ్మ మెఱుఁగననువానికిని దెలియబడనివాఁడు (కేవల సంవిద్రూపుఁడగుటవలన.)

ఇతి సార్ధాంతిక పుంలింగస్వరూప వాక్యానిత్రింశత్.

ఇట్లు సార్ధాంతిక పుంలింగవాక్యములు ముప్పది

ఇతి ద్వాదశప్రకరణం సమాప్తం

ఇట్లు పండ్రెండవప్రకరణము సమాప్తము.

శ్రీ

సద్గురవేనమః.

౧౩ స్త్రీలింగస్వరూపవాక్య ప్రకరణము.

"అలౌకికపరమానంద లక్షణాఖండామిత తేజోరాశిః"

(అధర్వ—౯౨ మహానారాయణ; అ ౧)

టీ. అలౌకిక = లోకసంబంధముగాని, పరమ=ఉత్కృష్టమైన, ఆనంద=ఆనందమే, లక్షణా=లక్షణముగాగలది, అఖండ=పరిపూర్ణమైనదియును, అమిత=మితముకానిదియునగు, తేజోరాశిః= తేజఃపుంజమైనది.

తా. పరబ్రహ్మమయిన సంవిత్తువిషయసంబంధముకాని నిరతిశయ ప్రేమస్వరూపమైనది. అఖండ తేజోరూపమయినది.

"భావాభావకలావినిర్ముక్తా చిద్విద్యాబ్రహ్మసంవిత్తిస్సచ్చి" ౧
"దానందలహరీమహాత్రిపురసుందరీబహిరంతరనుప్రవిశ్యస్వయమేకైవవిభాతి" ౨

(ఋ ; ౧౧౭ బృహ్వృచ.)

టీ. బ్రహ్మసంవిత్తిః = బ్రహ్మస్వరూపిణియైన సంవిత్తి, భావాభావకలావినిర్ముక్తా = భావాభావసంబంధములైన షోడశకలలులేనిది, చిద్విద్యా=జ్ఞానస్వరూపిణి, సచ్చిదానందలహరీ=సత్యజ్ఞానానంద ప్రవాహస్వరూపిణి, మహాత్రిపురసుందరీ=జాగ్రత్స్వప్న సుషుప్తులను మూడు పురములందు సత్యజ్ఞానానంద స్వరూపమున నున్నదియునై, బహిరంతరనుప్రవిశ్య=బాహ్యాంతరముల బ్రవేశించి, స్వయం = తనంతదాను, ఏకైవ=అద్వితీయురాలై, విభాతి=ప్రకాశించుచున్నది.

తా. శ్రోత్రాదీంద్రియ గ్రాహ్యములైన శబ్దాదులు భావములు. మన ఆదిగ్రాహ్యములైన సంకల్పాదు లభావములు. సంవిత్తు షోడశకలావికారములు లేక జాగ్రత్స్వప్న సుషుప్తులను మూడు పురముల సత్యజ్ఞానానంద స్వరూపమున బాహ్యాంతరములందు ననంత మానద్వితీయమై ప్రకాశించు చున్నది ఆసంవిత్తు బ్రహ్మము.

" సర్వసంకల్పరహితా సర్వసంజ్ఞావివర్జితా ," ౩

(సామ ; ౬౧ మహా ; అ ౫.)

టీ. సర్వసంకల్ప రహితా=సమస్త సంకల్పములు లేనిది, సర్వ సంజ్ఞావివర్జితా=సమస్తసంజ్ఞలు లేనిది.

తా. అంతఃకరణము గాక దానికి సాక్షిరూపమున నున్నందున సంవిత్తు సంకల్పములు లేనిది. నామరూపములు లేమిని సంవిత్తునకు సంజ్ఞలు లేవు. సంవిత్తని బోధకై వ్యవహరింపబడెనని తెలియవలెను.

" సైషాచిదవినాశాత్మా సాత్మేత్యాదికృతాభిదా " ౪

(సామ; ౬౧. మహా; అ ౫.)

టీ. సైషా=ఆయీసంవిత్తు; చిత్=జ్ఞానస్వరూపమైనది; అవినాశాత్మా=నాశములేనిది (సద్రూపమైనది) సా=ఆసంవిత్తే; ఆత్మేత్యాది =ఆత్మయనుమొదలైన పదములచే; కృతా=చేయబడిన; అభిదా=పేరుగలది.

తా. ఆసంవితు జ్ఞానస్వరూపమైనది—నాశములేనిది—ఆసంవితే ఆత్మ—బ్రహ్మము ఈమొదలైన పేరులుగలది.

" ఆకాశశతభాగాచ్ఛా జ్ఞేషునిష్కలరూపిణీ ,, ౫

" నాస్తమేతినచోదేతి నోత్తిష్ఠతినతిష్ఠతి " ౬

(సామ; ౬౧ మహా; అ ౫.)

టీ. ఆకాశశతభాగా - ఆకాశముననూరవవంతుది (మిక్కిలి సూక్ష్మమైనది) అచ్ఛా=స్వచ్ఛమైనది, అజ్ఞేషు=జ్ఞానులుకానివారియందు (మూఢులందు), నిష్ఫలరూపిణీ=ఫలమునిచ్చునదికానిది, నాస్తమేతి=నాశముబొందదు, నచోదేతి=ఉదయమునొందదు, నోత్తిష్ఠతి=లేవదు, నతిష్ఠతి=నిలువబడదు.

తా. ఆకాశముకన్నను యీసంవిత్తు మిక్కిలి సూక్ష్మమైనది. మూఢులకు నిష్ప్రయోజనమైనది. స్వచ్ఛమైనది. కాలత్రయమందు నుత్పత్తివినాశములులేక పరిపూర్ణమై నిశ్చలమైయున్నది.

"నచయాతినచాయాతి నచనేహనచేహచిత్" ౭

"సైషాచిదమలాకారా నిర్వికల్పానిరాస్పదా" ౮

(సామ; ౬౧ మహో; అ ౫.)

టీ. సైషా = ఈసంవిత్తు; నచయాతి=పోదు; నచాయాతి=రాదు; నచనేహ=ఇక్కడలేనిదికాదు; నచేహ=ఇక్కడలేనిది; చిత్ = స్వప్రకాశస్వరూపమైనది; చిదమలాకారా = జ్ఞానముననిర్మలాకారమైనది; నిర్వికల్పా=వికల్పములేనిది; నిరాస్పదా=ఆధారములేనిది.

తా. సంవిత్తు నిరవయమైనదిగావున నొకచోటికిబోదు, ఒకచోటనుండిరాదు, సర్వపరిపూర్ణమైనదికావున నిక్కడనున్నది నిక్కడలేనిది యను వ్యవహారములేనిది. నిర్మలజ్ఞానరూపమైనది. నిర్వికల్పమైనది. సర్వాధారమైనది. తనకాధారములేనిది.

"మహాచిదేకైకేహాస్తి మహాసత్తేతియోచ్యతే" ౯

"నిష్కలంకాసమాశుద్ధా నిరహంకారరూపిణీ" ౧౦

(అధర్వ ; ౭౦ అన్నపూర్ణ ; అ౫.)

టీ. యా=ఏసంవిత్తు, మహాసత్తేతి=మహాసత్తయని, ఉచ్యతే=చెప్పబడుచున్నదో, ఇహ=ఈ జగమందు, ఏకైకా=ఒక్కటియొక్కటి

ష్యు, (ప్రతిదేహమం దుండుటచే నొక్కటి యొక్కటియై కనబడుచు), మహాచిత్ = చిద్రూపమున (జ్ఞానరూపమున) అస్తి=ఉన్నదో, సా=ఆసంవిత్తు, నిష్కలంకా = కలంకములేనిది, సమా=సర్వసమత్వము గలది, శుద్ధా=స్వచ్ఛమైనది, నిరహంకారరూపిణీ=అహంకారములేని స్వరూపముగలది.

తా. 'సదేవసౌమ్యే దమగ్రఆసీత్' అను శ్రుతిప్రకారము సృష్టికి ముందు సద్రూపమున నే తత్వముగలదో ఆసత్తే యీ జగము న నుపాధులందు చిద్రూపమున (జ్ఞానరూపమున) ప్రత్యేకమున్నట్లు కనబడుచున్నది. అదియే సంవిత్తు (తెలివి) అది యొక్కటియే గాని భిన్నముగాదు. నిష్కలంకమైనది. శుద్ధమైనది. నిరహంకార స్వరూపమైనది.

" సత్కృద్విభాతావిమలానిత్యోదయవతీసమా " ౧౧
" సాబ్రహ్మాపరమాత్మేతి నామభిఃపరిగీయతే " ౧౨

(అథర్వ ; ౭౧ అన్నపూర్ణ ; అ ౫.)

టీ. సత్కృద్విభాతా = సదాది త్రివృత్తులులేక ప్రకాశించునది, విమలా=నిర్మలమైనది, నిత్యోదయవతీ=ఎల్లప్పుడు జద్రూపమున స్ఫురించునది, సమా = సమత్వమే స్వరూపముగాగలది, సా=ఆసంవిత్తే, బ్రహ్మా=బ్రహ్మమును, పరమాత్మేతి=పరమాత్మయునను, నామభిః=నామములచేత, పరిగీయతే=వర్ణించబడుచున్నది.

తా. సంవిత్తే ఆత్మ, బ్రహ్మము, యీ మొదలైనపేర్లచే వ్యవహారింప బడుచున్నది. స్త్రీలింగములైన సంవిదాది శబ్దములచే బ్రహ్మ

ము బోధింపబడుచున్నది కావున వాక్యములు స్త్రీలింగ స్వరూపము లనబడును.

ఇతి సాద్ధాంతిక స్త్రీలింగ స్వరూప వాక్యాని ద్వాదశీ.
ఇట్లు సాద్ధాంతిక స్త్రీలింగ స్వరూప వాక్యములు పండ్రెండు.
ఇతి త్రయోదశ ప్రకరణం సమాప్తం.
ఇట్లు పదమూడవ ప్రకరణము సమాప్తము.

శ్రీ

సద్గురవేనమః.

౧౪ నపుంసకలింగస్వరూపవాక్య ప్రకరణము.

"అన్యదేవతద్విదితాదథో అవిదితాదధి" ౧

(సామ; ౨ కేన.)

టీ. తత్=ఆబ్రహ్మము, విదితాత్=తెలియబడినదానికన్నను, అవిదితాత్ = తెలియబడనిదానికన్నను, అన్యదేవ=ఇతరమైనదే.

తా. బ్రహ్మము తెలియబడుచున్నజాగ్రత్స్వప్న సుషుప్తిస్థితికన్నను దెలియబడని తురీయస్థితికన్నను నన్యమైనదే. ఇట్లనుటవలన దెలియబడినది తెలియబడనిది బ్రహ్మముకాదు. తెలిసికొను తెలివియే బ్రహ్మము.

"యత్తదద్రేశ్యమగ్రాహ్యమగోత్ర మవర్ణమచక్షుశ్శ్రోత్రంతద పాణిపాదం" ౨

(అధర్వ; ౫ ముండక; ముం ౧; ఖం ౧.)

టీ. యత్=ఏది, అద్రేశ్యం=అదృశ్యమైనదియో, అగ్రాహ్యం=విషయమువలెగ్రహింపరానిదో; అగోత్రం=దేహములేమి గోత్రములేనిదియో, అవర్ణం=వర్ణములేనిదియో,అచక్షుశ్శ్రోత్రం=కన్నులుచెవులుమొదలైన యింద్రియములులేనిదియో, అపాణిపాదం=చేతులుకాళ్లునులేనిదియో, తత్=అది, తత్=తత్పదలక్ష్యమైనబ్రహ్మము.

తా. బ్రహ్మమింద్రియముల కగోచరమైనది. వర్ణములేనిది. గోత్రములేనిది. జ్ఞానేంద్రియములు కర్మేంద్రియములు, నంతఃకరణమును లేనిది, గ్రహింపరానిది.

" సదేవసౌమ్యేదమగ్ర ఆసీదేకమేవాద్వితీయం " 3

(సామ; ఛాందోగ్య; ప్ర ౬; ఖం ౨.)

టీ. సోమ్య=సౌమ్యుఁడవైనయో శ్వేతకేతూ, అగ్రే=సృష్టికి ముందు, ఇదం=ఈజగత్తు, ఏకమేవ=ఒక్కటేయైన, అద్వితీయం=రెండవదిలేనిదియునైన, సదేవ=సత్తేగా, (సద్వస్తువైన బ్రహ్మమై) ఆసీత్=ఉండెను.

తా. త్రాడునందు భ్రాంతిగఁ దోఁచిన పాము తోఁచకముందే త్రాడైయున్నట్లు సృష్టికి ముందీజగత్తు సద్వస్తువైన బ్రహ్మముగ నున్నది. సద్వస్తువున నామరూపాత్మకమగు జగత్తు కల్పింపబడినదిగాని వాస్తవముగాదనియు నామరూపములు తోఁచుటయే సృష్టియనియు నామరూపములు మిథ్యాభూతములనియు, నామరూపములు పొందుట కాధారమైన (అధిష్ఠానమయిన) సత్తే కాలత్రయాబాధ్యమై యున్నదనియు, తెలియవలెను; 'ఏకమేవాద్వితీయమ'నువాక్యమున "ఏక"మనినందున సత్తుకు స్వగతభేదము లేదనియును, "ఏవ" అనినందున సజాతీయభేదము లేదనియును "అద్వితీయ" మనినందున విజాతీయభేదము లేదనియును తెలియవలయును. స్వగతభేదమనఁగా;—తనయందుగలభేదము. సత్తున కవయవనఖకేశరూపాదులు లేనందున స్వగతభేదము లేదు, సజాతీయభేదమనఁగా:—తనజాతియందున్న భేదము. ఈసత్తువంటి మఱియొకసత్తు లేదు. కావున సజాతీయభేదమును లేదు, విజాతీయభేదమనఁగా:—తనకు వ్యతిరేకమైన జాతియందుండుభేదము. సత్తునకు వ్యతిరేకమైనది లేదుకావున విజాతీయభేద

మును లేదు. సత్తనఁగా నున్నది. అసత్తనఁగా లేనిది సత్తునకు విజాతీయమసత్తగును. అసత్తుండుటెట్లు? కావున సత్తునకు వ్యతిరేకమైనది లేదు. 'ఘట' మున్నది, 'పట' మున్నది యను వ్యవహారమున ననేక సత్తులున్నవని శంక తోఁచవచ్చును. ఉపాధిభేదమున నొకసత్తే భిన్నములుగానున్నట్లు గనబడుచున్నది. ఘటపటాద్యుపాధులద్రోయగా నుండు టొక్కటియేగాని భిన్నములుగావు. కావున సత్తువంటిది సత్తేగాని మఱియొకసత్తు లేదు. అందుచే సజాతీయభేదము లేదు. వృక్షమునకు పత్రపుష్పఫలాదులవలన స్వగతభేదమును, మఱియొకవృక్షమువలన సజాతీయభేదమును శిల మొదలైనదానివలన విజాతీయభేదమును గలుగుచున్నవి. భేదత్రయమిట్లు సర్వత్ర తెలియవలయును. భేదత్రయమునన్ భేదమున్నను మిథ్యయని తెలియవలెను. దానినీహేతువున బ్రహ్మవిష్ణ్వాది దేవతాస్వరూపమును, మనుష్యాదికమును, జగత్తును, కాలత్రయమందును బాధ్యమై మిథ్యయగుచున్నది. కొందఱిమతప్రకారము సర్వేశ్వరుఁడు కరచరణాద్యవయవములు గలవాడని వాడుకొనబడుచున్నాఁడు. ఆవాదము యుక్తివిధురము. అనుభవవిరుద్ధము. అట్లయిన యీజగత్తునకు గతియేమనిన నది యచింత్యమైన మాయారచనాత్మకము. ఇంద్రజాలమువంటిది. మిథ్య యంతియేకాని యదార్థము కాదు. సద్వస్తువైన బ్రహ్మముకన్న నన్యమెద్దియును లేనిదే.

" అస్థూలమనణ్వహ్రస్వ మదీర్ఘమలోహితమస్నేహ
మచ్ఛాయమతమో వాయ్వనాకాశమసంగమరస
మగంధమచక్షుష్కమశ్రోత్ర మవాఙ్మనో తేజస్క
మప్రాణమముఖ మమాత్రమనంతరమబాహ్యం " ౮

(శు–య ; ౧౧. బృహదారణ్యక ; అ ౫.)

"నిత్యంశుద్ధంబుద్ధముక్తంసత్యంసూక్ష్మంపరిపూర్ణంఅద్వయమానందచిన్మాత్రం పురతస్సువిభాతం" ౫

(అథర్వ; ౨౭ నృసింహోత్తరతాపినీ; ఖం ౯.)

టీ. అస్థూలం=స్థూలము కానిదియును, అనణు=అణువు కానిదియును, అహ్రస్వం=పొట్టిది కానిదియును, అదీర్ఘం=పొడుగు కానిదియును, అలోహితం = ఎఱుపు మొదలైన రంగులు లేనిదియును, అస్నేహం= రాగము మొదలైనది లేనిదియును, అచ్ఛాయం = ఛాయ కానిదియు (ఛాయయనఁగా ప్రతిబింబితమైన జీవుఁడు మొదలైనది), అతమః= చీకటి (అజ్ఞానము) కానిదియు, అనాకాశం = ఆకాశము కానిదియు, అవాయు=వాయువు కానిదియు, అసంగం= సంగములేనిదియు, అరసం= రసముకానిదియు (జిహ్వేంద్రియముచే గ్రహించ బడనిదియు), అగంధం=గంధము కానిదియు (ఘ్రాణేంద్రియముచే గ్రహించబడనిదియు), అచక్షుష్కం=నేత్రము గానిదియు, అశ్రోత్రం శ్రవణేంద్రియము గానిదియు, అవాఙ్మనః=వాఙ్మనస్సులు లేనిదియు, అతేజస్కం = తేజస్సు కానిదియు, అప్రాణం=ప్రాణము కానిదియు, అముఖం=ముఖాద్యవయవములు కానిదియు, అమాత్రం=మాత్రకానిదియు, అనంతరం= అంతరములేనిదియు, అబాహ్యం = బాహ్యము లేనిదియు (పరిపూర్ణమైనది), నిత్యం=నాశము లేనిదియు, శుద్ధం = మాయాసంబంధము లేమిని శుద్ధమైనదియు, బుద్ధం=బోధస్వరూపమైనదియు, ముక్తం=స్వతస్సిద్ధముగ ముక్తమైనదియు, సత్యం = కాలత్రయాబాధ్యమైనదియు సూక్ష్మం=నిరవయవమగుటచే సూక్ష్మమని వ్యవహరింపబడునదియు, పరిపూర్ణం=అంతటను నిండియున్నదియు, అద్వయానంద చిన్మాత్రం= అద్వితీయమైన జ్ఞానానందమే స్వరూపముగాగలదియునై, పురతః=సృష్టికిముందు, సువిభాతం=లెస్సగ ప్రకాశించునదియునై యుండెను.

తా. నామరూపాత్మకమైన సృష్టికిముందు సజాతీయవిజాతీయ స్వగతభేదములులేనిదియై దేహేంద్రియములు గానిదియై, దేహేంద్రియములు లేనిదియై, దేహేంద్రియగ్రాహ్యమైన విషయముగానిదియై సత్యజ్ఞానానందస్వరూపమై, పరిపూర్ణమై బ్రహ్మము ప్రకాశించుచుండెను.

"అవిభాతమద్వైతమచింత్యమలింగం స్వప్రకాశ మానందఘనం" ౬

(అథర్వ: ౨౭ నృసింహోత్తరతాపినీ; ఖం ౬.)

టీ. అవిభాతం=సూర్యాదులచే ప్రకాశింపబడనిది, అద్వైతం=అద్వితీయమైనది, అచింత్యం=చింతింపశక్యముగానిది, అలింగం=చిహ్నములేనిది, స్వప్రకాశం=ఇతరప్రకాశ మపేక్షింపక (దీపమువలె) తన ప్రకాశముగలది, ఆనందఘనం=ఆనందఘనమైనది.

తా. బ్రహ్మము సూర్యాదులను ప్రకాశింపచేయును గాని యా సూర్యాదులచే ప్రకాశింపబడదు. ద్వైతమైన జగత్తులేనిది చింతించుటకు శక్యముగానిది, ఏలక్షణము లేనిది, స్వప్రకాశముగు నది, ఆనందఘనమైనది.

"ఏతద్ధ్వశబ్దమస్పర్శమ రూపమ రసమ గంధమ వ్యక్తవ్యమ దాతవ్యమ గంతవ్యమ విసర్జయితవ్యమ నానందయితవ్యమ మంతవ్యమ బోద్ధవ్యమ నహంకర్తయితవ్యమ ప్రాణయితవ్యమ నింద్రియమ విషయమ కరణమలక్షణమ సంగమ గుణమ విక్రియమ మాయమ భయమాపనిషదం సువిభాతంసకృద్విభాతం పురతోఽస్మాత్సర్వస్మాత్సువిభాతమద్వయం" ౭

(అథర్వ–౨౭ నృసింహోత్తరతాపినీ; ఖం ౭)

టీ. సతత్ = ఆసద్వస్తువైన బ్రహ్మము. హిం=నిశ్చయముగ, అశబ్దం=శబ్దముకానిదియు, అస్పర్శం=స్పర్శముకానిదియు, అరూపం=రూపముగానిదియు, అరసం=రసముగానిదియు, అగంధం=గంధముగానిదియు (జ్ఞానేంద్రియపంచకమున వ్యవహరించరానిది), అవక్తవ్యం=చెప్పరానిదియు, అదాతవ్యం=ఇవ్వరానిదియు, అగంతవ్యం=పోరానిదియు. అవిసర్జయితవ్యం = విడువరానిదియు, అనానందయితవ్యం=ఆనందింపరానిదియు, (కర్మేంద్రియపంచకమున వ్యవహరింపరానిది), అమంతవ్యం=మననముచేయరానిదియు, అబోద్ధవ్యం=తెలియరానిదియు, అనహంకర్తయితవ్యం = అహంకరింపరానిదియు, (మనోబుద్ధ్యహంకారములచే వ్యవహరింపరానిది) అప్రాణయితవ్యం = ప్రాణముచే వ్యవహరింపరానిదియు, అనింద్రియం = ఇంద్రియములు కానిదియు, అవిషయం = విషయములు కానిదియు, అకరణం=అంతఃకరణముకానిదియు, అలక్షణం=లక్షణముగానిదియు, అసంగం=సంగములేనిదియు. అగుణం=సత్త్వరజస్తమో గుణములు లేనిదియు, అవిక్రియం=షడ్భావవికారములు లేనిదియు, అమాయం=మాయలేనిదియు, అభయం=భయములేనిదియు, ఔపనిషదం=ఉపనిషత్ప్రతిపాదితమైనదియు, సువిభాతం=లెస్సగ తనంతట ప్రకాశించునదియు, సకృద్విభాతం=పదార్థత్రివ్యక్తులులేక ఏకాకృతిగ ప్రకాశించునదియునై, పురతః=సృష్టికిముందున్నది, అస్మాత్ = ఈ హేతువువలన, సర్వస్మాత్ = సమస్తముకన్నను, సువిభాతం = లెస్సగప్రకాశించునది అద్వయం=అద్వితీయమైనది.

తా. ఇంద్రియములు గలదిగాక, ఇంద్రియములుగాక, విషయములుగాక, గుణములుగాక, గుణిగాక, షడ్భావవికారములులేక, భేదత్రయములేక నామరూపాత్మకమైన సృష్టికిముందు సద్వస్తువైన బ్రహ్మము ప్రకాశించుచుండెను.

"అనిర్వచనీయం జ్యోతిస్సర్వవ్యాపకం నిరతిశయానంద
లక్షణం పరమాకాశం" ౭

(శు-య-౪౭ మండలబ్రాహ్మణ)

టీ. అనిర్వచనీయంజ్యోతిః=నిర్వచించుటకు శక్యముకాని జ్యోతిస్స్వరూపమైనది. సర్వవ్యాపకం=అంతట వ్యాపించియున్నది, నిరతిశయానందలక్షణం=నిరతిశయానందమే చిహ్నముగాగలది (అంతకన్న నెక్కువానందము లేమి నిరతిశయానందము) పరమాకాశం=చిదాకాశస్వరూపమైనది.

తా. వస్తుస్వరూపము ఏవిధముననైన మిగులకుండ తెలియునట్లు స్పష్టముగ చెప్పుట నిర్వచనము. ఒకవస్తువుస్వరూపము నిర్వచించినదానికి నింక సవరణ యుండరాదు. అట్లు చెప్పుటకు నిర్వచించుట అనగా నతివ్యాప్తి అవ్యాప్తి అసంభవము అను దోషములు లేకుండ చెప్పవలయునని తాత్పర్యము. గోవెట్టిదనిన కొమ్ములుగలది యని చెప్పిన నీలక్షణము లక్ష్యమైన గోవునందేగాక శక్కినజంతువు లందును వర్తించును. ఇది యతివ్యాప్తియను దోషము. నల్లనిది గోవనిన తెల్లని యెఱ్ఱని గోవులున్నందున లక్ష్యమందు లక్షణము సరిగా వర్తింపదు. ఇది యవ్యాప్తియను దోషము. కోరలుగలది గోవనిన నీలక్షణము గోవను లక్ష్యమందు వర్తింపదు. ఇది యసంభవమనుదోషము. ఈదోషములు లేకుండ చెప్పుట నిర్వచించుటయగును గళకంబళముగలది గోవనిన నతివ్యాప్తి అవ్యాప్తి అసంభవమునను దోషత్రయము గలుగదు. గళకంబళమనగా మెడక్రిందుగ వ్రేలాడు చర్మవిశేషము. ఇట్లు దోషత్రయము లేకుండ బ్రహ్మమును చెప్పలేము గావున ననిర్వచనీయమనబడును. వేదాంతశాస్త్రమున మాయ యనిర్వచనీయయని చెప్పబడెను. బ్రహ్మము నట్టిదేయనిన బ్రహ్మముకు మాయకు భేదమేమియనిన బ్రహ్మము దృశ్యముకానిది (తెలియబ

టీ. సత్యం=సద్రూపమును, విజ్ఞానం=చిద్రూపమును, ఆనందం=ఆనందరూపమును, నిష్క్రియం = క్రియలేనిదియు, నిరంజనం=నిర్దోషమైనదియు, సర్వగతం=సమస్తమునను న్నదియు, సుసూక్ష్మం=శరీరములేమి సూక్ష్మమని వ్యవహరింప బడుచున్నదియు, సర్వతోముఖం=అంతట ముఖములు గలదియు, అనిర్దేశ్యం=చెప్పుట కశక్యమైనదియు, అమృతం=నాశరహితమైనదియు, నిష్కళం=షోడశకళలులేనిదియు, యత్=ఏదియో, తత్=అది, బ్రహ్మము.

తా. సత్యజ్ఞానానంద స్వరూపమైన ప్రత్యగాత్మ రూపమున బ్రహ్మమున్నదని తాత్పర్యము.

"ఏకమద్వైతం నిష్కళంనిష్క్రియం శాంతంనిరతిశయ
మనామయంచతుర్థం బ్రహ్మవిష్ణురుద్రాతీత మాశాస్యం॥ ౧౨

(అధర్వ-౧౭ భస్మజాబాల.)

టీ. ఏకం= స్వగతసజాతీయ భేదములేనిది, అద్వైతం=ద్వైతముగానిది, నిష్కళం=షోడశకళలులేనిది, నిష్క్రియం=నైష్కర్మ్యము చేపొంద తగినది. శాంతం=శాంతమైనది. నిరతిశయం=తనకన్న నతిశయమైనదిలేనిది, అనామయం=రోగములేనిది, చతుర్థం=జాగ్రత్స్వప్న సుషుప్తులకు విలక్షణమైనది. బ్రహ్మవిష్ణురుద్రాతీతం=త్రిమూర్త్యతీతమైనది, ఆశాస్యం=సర్వమును శాసించునది (కోరదగినది.)

తా. సర్వశాసకము బ్రహ్మము. ఆశాస్యమనగా కోరదగినది. ధర్మార్థకామములు అనాశాస్యములు (కోరదగినవి కావివి.) మోక్షము=కోరదగినది, మోక్షమనగా బ్రహ్మముగావున బ్రహ్మము ఆశాస్యమని వ్యవహరింప బడుటకు సందేహములేశమైన నుండదని భావము.

" అద్వయమనాద్యంతమశేష వేదవేదాంత వేద్య
మనిర్దేశ్యమనిరుక్తమ ప్రచ్యవమాశాస్యమవ్యయం
సర్వాధారమనాధారమనిరీక్ష్యం ". ౧౩

(అధర్వ-౮౭ భస్మజాబాల-అ-౨)

టీ. అద్వయం=అద్వితీయము, అనాద్యంతం = ఆద్యంతములు లేనిది, అశేష వేద వేదాంత వేద్యం = సమస్త వేద వేదాంతములచే తెలియబడునది, అనిర్దేశ్యం = నిర్దేశించశక్యముకానిది, అనిరుక్తం= నిశ్చయింప శక్యముగానిది, అప్రచ్యవం=చ్యుతము లేనిది, ఆశాస్యం= సర్వమును శాసించునది, అవ్యయం=నాశములేనిది, సర్వాధారం=సమస్తమునకాధారమైనది. అనాధారం = తనకాధారములేనిది, అనిరీక్ష్యం=చూడశక్యముగానిది.

తా. బ్రహ్మము సర్వమునకాధారమగుటచే ననాధారమైనది.

" అశబ్దమస్పర్శమరూపమవ్యయం తథారసంనిత్యమగం
ధవచ్చయత్ " ౧౪

(శు-య-౧౦౮ ముక్తిక-అ ౨) (కృ-య-౮౬ యోగకుండలీ) (కృ-య-౩కఠ-అ ౧౯) (౩ శు-య-౫౯ పైంగల అ ౩)

టీ. అశబ్దం= శబ్దముగానిది, అస్పర్శం = స్పర్శముగానిది, అరూపం=రూపముగానిది, అవ్యయం=నాశముగానిది, తథా = అట్లు, అరసం= రసముగానిది, నిత్యం=నిత్యమైనది, అగంధవత్=గంధవంతముగానిది, యత్=ఏదియో, (అదిబ్రహ్మము.)

తా. జ్ఞానేంద్రియములచే నెఱుగదగిన విషయమేదియు బ్రహ్మముకాదు.

" పరంవిజ్ఞానాద్యద్వరిష్ఠం ప్రజానాంయదర్చిమద
ణుభ్యోఽణుయచ్చ " ౧౫

(అధర్వ-౫ ముండక; ముం ౨.)

టీ. విజ్ఞానాత్ = విజ్ఞాన కోశముకన్న, యత్ = ఏది, పరం = పరమైనదో, వరిష్ఠం = శ్రేష్ఠమైనదో, యత్ = ఏది, ప్రజానాం = ప్రజలకు, అర్చిమత్ = పూజ్యమైనదో, యత్ = ఏది, అణుభ్యః = అణువులకన్న, అణు = అణువైనదో, (అది బ్రహ్మము.)

తా. విజ్ఞానమయ కోశముకన్న పరమైనదియును శ్రేష్ఠమైనదియునై ముముక్షువులకు పూజ్యమై బ్రహ్మమున్నది.

"బృహచ్చ యద్దివ్యమచింత్య రూపం సూక్ష్మాచ్చ తత్సూక్ష్మతరం విభాతి", ౧౬

(అధర్వ-౫ ముండక-ముం ౩; ఖం ౧.)

టీ. యత్ = ఏది, బృహచ్చ = మిక్కిలి గొప్పదియో, దివ్యం = ప్రకాశ రూపమైనదియో, అచింత్యరూపం = చింతింప శక్యముగానిదో, సూక్ష్మాచ్చ = సూక్ష్మమైన పరమాణువుకన్నను, సూక్ష్మతరం = మిక్కిలి సూక్ష్మమై, విభాతి = ప్రకాశించు చున్నదో, తత్ = అది బ్రహ్మము.

తా. బ్రహ్మమనంతమైనది యచింత్యమైన స్వరూపముగలది.

"ఏతజ్జ్ఞేయం నిత్యమేవాత్మసంస్థం నాతఃపరం వేదితవ్యంహి కించిత్" ౧౭

(అధర్వ-౪౩ నారదపరివ్రాజక) (శు-య-౧౪ శ్వేతశ్వతర.)

టీ. ఏతత్ = ఈ బ్రహ్మము, జ్ఞేయం = తెలిసికొనదగినది, నిత్యమేవ = నాశము లేనిదగుచు, ఆత్మసంస్థం = తనయందే యున్నది, అతఃపరం = దీనికన్న నన్యము, వేదితవ్యం = తెలిసికొనదగినది, కించిత్ = మరియొకటి కొంచమును. నహి = లేదు.

తా. బ్రహ్మమే తెలిసికొనదగినది. దీనికన్న మరియొకటి తెలిసికొనదగినదిలేదు. తనయందే తానై బ్రహ్మమున్నది. బ్రహ్మమెరుంగుటకు తీర్థాదులకుబోవ పనిలేదు.

"అఘోషమవ్యంజనమస్వరంచ అతాలుకంఠోష్ఠమనాసికంచ యత్" ౧౭

"అరేఫజాతముభయోష్మవర్జితం యదక్షరం నక్షరతేకథంచిత్" ౧౮

(కృ-య-౨౧ అమృతనా॥)

టీ. అఘోషం = ఖఘ మొదలైన ఘోషాక్షరములు కానిది, అవ్యంజనం=కకారాదివ్యంజనములుగానిది, అస్వరం=అకారాదిస్వరములు కానిది, అతాలుకంఠోష్ఠం=ఇచవర్గయశలు (తాలువులు) కానిది- అకవర్గహ (కంఠ్యములు) కానిది, ఉఊపఫబభమవ (ఓష్ఠ్యములు) కానిది, అనాసికం=వర్గపంచమాక్షరములు కానిది, అరేఫజాతం=రేఫజాతి కానిది, ఉభయోష్మవర్జితం = సంయుక్తాక్షరములు శషసలు గానిది, కథంచిత్=ఏవిధమునైనను, యదక్షరం=ఏయక్షరము, నక్షరతే=నశింపదో, (ఆయక్షరము బ్రహ్మము.)

తా. ఓంకారమేయక్షరమైన పరబ్రహ్మము ఆదోంకారము సర్వాక్షర విలక్షణమైనది.

"అగోచరంమనోవాచామవధూతాదిసంప్లవం"

(సామ-౨౯ మైత్రేయ; అ ౧)

టీ. మనోవాచాం=మనోవాక్కులకు, అగోచరం=తెలియబడనిది, అవధూతాదిసంప్లవం, అవధూతాది = అవధూతాదులకు, సంప్లవం=సంసారసాగరమును తరింపజేయుటకు సాధనమైన యోడయైనది.

తా. స్పష్టము.

"సత్తామాత్రప్రకాశైక ప్రకాశంభావనాతిగం" ౨౧

"అహేయమనుపాదేయమ సామాన్యవిశేషణం" ౨౨

(సామ-౨౯ మైత్రేయ; అ ౧)

టీ. సత్తామాత్రప్రకాశైక ప్రకాశం, సత్తామాత్రప్రకాశ=సద్రూపమైనప్రకాశమే, ఏక=ముఖ్యమైన, ప్రకాశం=ప్రకాశముగాగలది, భావనాతిగం= భావనకతీతమైనది, అహేయం = విడువదగినదికాదు. అనుపాదేయం=గ్రహింపదగనది, అసామాన్యవిశేషణం=సామాన్యమైన విశేషణములు గలదికాదు.

తా. ఎవ్విధమైన విశేషములను చెప్పుట కశక్యమైనది బ్రహ్మము. బ్రహ్మమిట్టిదని చెప్పుటకు విశేషణములు లేవు కేవల నిర్విశేషణమగునది (విశేష్యస్వరూపమైనది)

" ధ్రువంస్తిమితగంభీరంన తేజో నతమస్తతం " ౨౩

(సామ-౨౯ మైత్రేయ; అ ౧.)

" నిష్కలంనిర్మలం శాంతంసర్వాతీతంనిరామయం " ౨౪

(కృ-య-౪౧ యోగతత్త్వ.)

టీ. ధ్రువం=నిశ్చయమైనది, స్తిమితగంభీరం= శాంతముతో గూడిన గాంభీర్యము గలది, నతేజః=తేజస్సుకానిది. నతమః=చీకటి కానిది, తతం=పరిపూర్ణమైనది, నిష్కలం=షోడశకళలులేనిది, నిర్మలం=స్వచ్ఛమైనది, శాంతం= శాంతమైనది, సర్వాతీతం=సమస్తదృశ్యములకు నతీతమైనది. నిరామయం=రోగహీనమగునది.

తా. బ్రహ్మము ఉష్ణస్పర్శగల తేజస్సుకానిది ఆ లోకాభావమగు చీకటికాదు. నిష్కళమైనది. శాంతమైన గంభీరస్వరూపమైనది. (తరంగహీన సముద్రము చందమున నిశ్చలమై గంభీరమై యున్నది.)

" నశూన్యంనాపిచాకారి నదృశ్యం నాపిదర్శనం " ౨౫

" చిన్మాత్రంచైత్యరహితం అనంతమజరంశివం " ౨౬

(సామ-౬౧ మహో; అ ౨.)

టీ. నశూన్యం=శూన్యము కాదు, ఆకారం = ఆకారము గలది. న=కాదు. నదృశ్యం=దృశ్యముకాదు, దర్శనం=చూచుటయును, న=కాదు, చిన్మాత్రం=జ్ఞానమాత్రమైనది, చైత్యరహితం=చిత్తవృత్తులు లేనిది, అనంతం=అంతము లేనిది, అజరం=ముసలితనము లేనిది, శివం=మంగళస్వరూపమైనది.

తా. బ్రహ్మము దర్శనముకానిది. దృశ్యముకానిది. చిన్మాత్రమైనది. ఆకారము గలదికాదు. శూన్యమైనది కాదు.

చైతన్యానుపాతరహితం సామాన్యేనచ సర్వగం " ౨౭
అనామయమనాభావం అనామకమకారణం " ౨౮

(సామ-౬౧ మహా-అ ౫.)

టీ. చైతన్యానుపాతరహితం = చిత్తవృత్తులతో సంబంధము లేనిది, సామాన్యేనచ = సామాన్యముగ, సర్వగం = అంతటనున్నది, అనామయం=రోగము లేనిది, అనాభాసం=ఆభాసము లేనిది, అనామకం=పేరు లేనిది. అకారణం=తనకు హేతువు లేనిది.

తా. లేనిది యున్నట్లు కనబడుట యాభాసము. బ్రహ్మము నామరూపము లేనిది. సర్వవ్యాపకమైయున్నది. తనకు నితరమొద్దియు కారణములేనిది. స్వయముగానున్నది. సర్వకారణమైనది.

" మనోవచోభిరగ్రాహ్యం పూర్ణాత్పూర్ణంసుఖాత్సుఖం " ౨౯
" ద్రష్టృదర్శనదృశ్యాదివర్జితంతదిదంపదం " ౩౦

(సామ-౬౧ మహా-అ ౫.)

టీ. మనోవచోభిః=మనోవాక్కులచే, అగ్రాహ్యం=గ్రహింపబడనిది, పూర్ణాత్ = పూర్ణముకన్నను, పూర్ణం = పూర్ణమయినది, సుఖాత్=సుఖముకన్నను, సుఖం=సుఖమైనది, ద్రష్టృదర్శనదృశ్యాది

వర్జితం=చూచువాఁడు చూపుచూడబడునదియను త్రిపుటిలేనిదియు నైన, ఇదంపదం=ఈస్థానము, (అనగా మూర్ధ్నిస్థితి) తత్=ఆబ్రహ్మము.

తా. బ్రహ్మము పూర్ణమైన యాకాశముకన్న పూర్ణమయినది. సుఖమని యెంచబడు విషయానుభవముకన్న సుఖమైనది. ద్రష్టృదర్శనదృశ్యములను త్రిపుటిలేనిది. అగ్రాహ్యమైనది.

"శుద్ధంసూక్ష్మంనిరాకారం నిర్వికారంనిరంజనం" ౩౧

"అప్రమాణమనిర్దేశ్యం అప్రమేయమతీంద్రియం" ౩౨

(కృ-య-౬౩ యోగశిఖ-అ ౨-౩.)

టీ. శుద్ధం=శుద్ధమైనది, సూక్ష్మం-సూక్ష్మమని వ్యవహరింపబడుచున్నది. నిరాకారం=వికారములేనిది, నిరంజనం=నిర్దోషమయినది, అప్రమాణం=ప్రమాతృగోచరమగు ప్రమాణముగానిది, అనిర్దేశ్యం=నిర్దేశింపబడనిది, అప్రమేయం=ప్రమాణగోచరమగు ప్రమేయముకానిది, అతీంద్రియం=ఇంద్రియాతీతమయినది.

తా. సాధిష్ఠానబుద్ధిస్థచిదాభాసుడు ప్రమాతయనబడును. కూటస్థసహితమైన బుద్ధితోఁగూడిన జీవుడు ప్రమాతయనియర్థము. ప్రమాతవలన ప్రమాణము పుట్టుచున్నది. సాభాసాంతఃకరణవృత్తి ప్రమాణము. జీవునితోఁగూడిన మనోవృత్తి ప్రమాణమని యర్థము. ఈప్రమాణమువలన ప్రమేయము తెలియబడుచున్నది. ప్రమేయమనగా ఘటాదివిషయము. ప్రమేయముతోఁగూడుటవలన ప్రమాణమందు విషయాకృతికలుగుచున్నది. ఆవిషయాకృతిని ప్రమాతగ్రహించుచున్నాడు, కావున సమస్త విషయములు ప్రమాణముననున్నవి. మనస్సే సమస్తవిషయస్వరూపమని ఈహేతువుచే చెప్పబడెను. బ్రహ్మము ప్రమాతృప్రమాణప్రమేయములు కాదని తెలియవలయును.

నిర్లేపకంనిరపాయం కూటస్థమచలంధ్రువం" ౩౩

(కృ-య-౬౩ అధ్యాత్మ.)

"సద్ఘనంచిద్ఘనంనిత్యమానందఘనమద్వయం" ౩౪

(శు-య 23 అధ్యాత్మ.

టీ. నిర్లేపకం=నిరంజనమైనది. నిరపాయం = అపాయములేనిది కూటస్థం=ప్రత్యగాత్మ స్వరూపమయినది. అచలం = నిశ్చలమైనది ధ్రువం=నిశ్చయమయినది. సద్ఘనం=సద్ఘనమైనది. చిద్ఘనం=జ్ఞానఘనమైనది. నిత్యం=నాశములేనిది. ఆనందఘనం = ఆనందఘనమైనది. అద్వయం అద్వితీయమైనది.

తా. బ్రహ్మము నిస్సంగమైనది. ప్రత్యగాత్మ స్వరూపమయినది. సత్యజ్ఞానానంద ఘనమైనది. అద్వితీయమైనది.

"ప్రత్యగేకరసంపూర్ణమనంతం విశ్వతోముఖం" ౩౫

"అహేయమనుపాదేయమనాధేయమనాశ్రయం" ౩౬

(శు-య-23 అధ్యాత్మ)

టీ. ప్రత్యగేకరసం = ప్రత్యగభిన్న బ్రహ్మస్వరూపమయినది. పూర్ణం=అంతటనిండియున్నది. అనంతం= దేశకాలవస్తుపరిచ్ఛేదము లేనిది. విశ్వతోముఖం=విరాడ్రూపమున నంతటముఖములు గలది. అహేయం=విడువదగనిది. అనుపాదేయం=గ్రహింపరానిది. అనాధేయం=ఆధేయముకానిది (ఆధారముకలదికాదు) అనాశ్రయం=ఆశ్రయములేనిది. (ఒకదానిని ఆశ్రయించియుండనిది.)

తా. పరిచ్ఛేదత్రయములేని దాటచే బ్రహ్మమనంతమైనది. ఆశ్రయములేనిది ఆధారములేనిది. సర్వపరిపూర్ణమయినది. అద్వితీయమయినది.

"శుద్ధంబుద్ధంసదాముక్తం అనామకమరూపకం" ౩౭

(కృ-య-32 తేజోబిందు ; అ 2)

టీ. శుద్ధం=శుద్ధమైనది. బుద్ధం=బోధస్వరూపమైనది. సదాముక్తం=ఎల్లప్పుడును ముక్తమయినది. అనామకం = నామములేనిది. అరూపకం=రూపములేనిది.

తా. స్పష్టము.

" సంకల్పసంక్షయవశాద్గలితే తు చిత్తే సంసారమోహ
మిహికా గలితా భవంతి " ౩౮

" స్వచ్ఛం విభాతి శరదీవ ఖమాగతాయాం చిన్మాత్ర
మేకమజమాద్యమనంతమంతం " ౩౯

(రామ-౬౦ మహా-౭౩.)

టీ. సంకల్ప సంక్షయవశాత్ =సంకల్పములు నశించుటవలన, చిత్తే = చిత్తము, గలితే తు =జారిన దగుచుండగా, సంసారమోహ మిహికాః = సంసార మోహమను మంచుపల్లలు, గలితాః= జారిన వగుచున్నవి. శరది=శరత్కాలము, ఆగతాయాం = వచ్చినదగుచుండగా, స్వచ్ఛం=నిర్మలమైన, ఖమివ =ఆకాశమువలె, చిన్మాత్రం=జ్ఞానమాత్రమును, ఏకం = ఒక్కటియును. అజం = పుట్టుపులేనిదియును, ఆద్యం=సమస్తమునకు మొదటిదియు, అనంతం= అంతములేనిదియును, అంతం = సర్వము నంతము చేయునదియును (అన్నిటిని అతిక్రమించి యుండునదియును) అగు బ్రహ్మము, విభాతి=ప్రకాశించుచున్నది.

తా. మంచు నశింపగా నాకాశము స్వచ్ఛమైనట్లు సంకల్పములతో గూడిన మనస్సు నశించుచుండగా నిర్మలమైన సత్యజ్ఞానానంద స్వరూపమగు బ్రహ్మము ప్రకాశించు చుండును.

ఇతి సార్థశ్లోక సప్తసంకలిత స్వరూప వాక్యస్యైకో నచత్వారింశత్.

ఇట్లు సార్థశ్లోక సప్తసంకలిత స్వరూప వాక్యములు ముప్పది తొమ్మిది.

ఇతి చతుర్దశ ప్రకరణం సమాప్తం.

ఇట్లు పదునాలుగవ ప్రకరణము సమాప్తము.

ශ්‍රී

సద్గురవేనమః.

౧౫. ఆత్మస్వరూపవాక్యములు.

"ఆకాశో హవై నామ నామరూపయోర్నిర్వహితా తే యదంతరా తద్బ్రహ్మ తదమృతం స ఆత్మా" ౧

(సామ.-ఛాందోగ్య-ప్ర-౮-ఖం ౧౪.)

ప. ఆకాశోహ వై నామ-ఆకాశమెట్టిదనిన, నామరూపయోర్నిర్వహితా=నామరూపములను నిర్వహించునదియగును, తే=ఆ నామరూపములను, యత్=ఏది, అంతరా=అంతరమగునట్లుచేయునో, తత్=అది, బ్రహ్మ=బ్రహ్మము, అమృతం= నాశములేనిది, సఃఆత్మా=అదియాత్మ.

తా. శబ్దగుణమును గలిగియున్నందున ఆకాశమును రూపముగల భూతమువలె వ్యవహరింప బడుచున్నది. ఆకారణమున నామరూపములు ఆకారముగల ఆకాశము మాయాకార్యమే బ్రహ్మము నిర్గుణముకావున నామరూపములు లేనిది.

"ఇదంసర్వం యదయమాత్మా" ౨

(అధర్వ-౨౯నృసింహోత్తరతాపినీ. శు-య-౧౦బృహదారణ్యక-౨ ౪-బ్రా-౪-౨ ౬-బ్రా ౫) శు-య-౪౫ మండలబ్రాహ్మణ.

ప. యత్=ఏది, ఇదంసర్వం=ఈసర్వమో, (అది) అయమాత్మా=ఈ ఆత్మగా.

తా. వివర్తరూపముగానేది యీ జగత్తుగాగనబడుచున్నదో యదియే యీప్రత్యగాత్మస్వరూపముననున్నది.

" చిదేకరసోహ్యయమాత్మా " ౩
" ఓతోహ్యయమాత్మా " ౪

(అధర్వ-౨౭ నృసింహోత్తరతాపిని)

టీ. అయమాత్మా=ఈయాత్మ, చిదేకరసఃహి=చిదేకరసమైనవాఁడు, అయమాత్మా = ఈయాత్మ, ఓతః = పొడుగుమొగ్గలైనవాని స్వరూపమైనవాఁడు, హి=నిశ్చయము.

తా. స్పష్టము.

" అనుజ్ఞాతాహ్యయమాత్మా " ౫
" హ్యనుజ్ఞైకరసోహ్యయమాత్మా " ౬

(అధర్వ-౨౭ నృసింహోత్తరతాపిని.)

టీ. అయమాత్మా=ఈయాత్మ, అనుజ్ఞాతాహి = అనుజ్ఞనిచ్చువాఁడు, అయమాత్మా=ఈయాత్మ, అనుజ్ఞైకరసఃహి. అనుజ్ఞాస్వరూపుఁడు.

తా. ఆజ్ఞ నిచ్చువాఁడు ఆజ్ఞయు నాత్మయే యని తాత్పర్యము.
" అవికల్పోహ్యయమాత్మా " ౭

(అధర్వ-౨౭ నృసింహోత్తరతాపిని.)

" దేహాదేఃపరతరత్వాద్ బ్రహ్మైవ పరమాత్మా " ౮

(శు-య-౩౪ నిరాలంబ.)

టీ. అయమాత్మా=ఈయాత్మ. అవికల్పఃహి=నిర్వికల్పుఁడు, దేహాదేః=దేహేంద్రియాదికమునకు, పరతరత్వాత్ = పరముడగుటవలన, పరమాత్మా=పరమాత్మ యనబడును, బ్రహ్మైవ=ఆ పరమాత్మ బ్రహ్మమె.

తా. ఆత్మ నిర్వికల్పుఁడు. దేహేంద్రియాదులకు పరుఁడౌటచే పరమాత్మ యనబడును. ఆ పరమాత్మయే బ్రహ్మము.

"అఖండైక రసాహ్వయమాత్మా" ౯

"నిర్గుణస్సాక్షీభూతో నిష్క్రియో నిరవయవోఽయమాత్మా" ౧౦
(అధర్వ-౭౬ ఆత్మ.)

టీ. అయమాత్మా=ఈయాత్మ, అఖండైకరసః = అఖండానంద స్వరూపుడు, నిర్గుణః=గుణరహితుడు, సాక్షీభూతః=బుద్ధివృత్తులకు సాక్షియైనవాడు, అయమాత్మా=ఈయాత్మ, నిష్క్రియః=క్రియ లేనివాడు (నైష్కర్మ్యమును పొందినవాడు), నిరవయవః=స్వగత భేదము లేనివాడు.

తా. ఆత్మ స్వగతభేదములేక ఏకాకృతి గలవాడు. పశుపక్షి మనుష్య దేవతాదుల కున్నట్లు శరీరములేనివాడు. సర్వేంద్రియ సాక్షి. అఖండానంద రూపుడు.

"విరజఃపర ఆకాశాత్ అజ ఆత్మా మహాన్ ధ్రువః" ౧౧
(శు-య-౧౦ బృహదారణ్యక; అ ౬; బ్రా ౪.)

టీ. ఆత్మ=ఆత్మ, విరజః=రజోగుణములేనివాడు, ఆకాశాత్=ఆకాశముకన్నను, పరః=పరుడు, మహాన్=గొప్పవాడు, ధ్రువః-నిశ్చయమైనవాడు, అజః=పుట్టువు లేనివాడు.

తా. ఆత్మపరిశుద్ధుడు పుట్టువులేనివాడు. ఆకాశతత్త్వముకన్న పరమైనవాడు.

"ఏకోదేవస్సర్వభూతేషుగూఢస్సర్వవ్యాపీసర్వభూతాంతరాత్మా" ౧౨
(కృ-య-౧౪ శ్వేతాశ్వతర-కృ-య ౧౧ బ్రహ్మ.)

టీ. ఏకః = ఒక్కడును, దేవః=దేవుడును, సర్వభూతేషు=సమస్తభూతములందు, గూఢః=పైకిస్ఫురింపక కూటస్థస్వరూపముగ

నున్నవాఁడు, సర్వవ్యాపీ = సర్వవ్యాపకుఁడు. సర్వభూతాంతరాత్మా = సమస్తభూతములకు అంతర్యామియైన ఈశ్వరుఁడు.

తా. ఆత్మయను దేవుఁడు, సమస్తభూతములందు ప్రత్యగాత్మ స్వరూపమున గూఢముగనున్నవాఁడు. కూటస్థజీవుల కనోన్యాధ్యాస ముగలిగినందున కూటస్థుఁడుగూఢముగ నున్నవాఁడు. జీవునియొక్క గన బడుచున్నాడు ఆత్మ యంతర్యామిగ నున్నవాఁడు.

"నిశ్శబ్దం పరమంబ్రహ్మ పరమాత్మా సమీయతే" ౧౩

(ఋ-౩౮ నాదబిందు.)

"సకలే నిష్కలే భావే సర్వత్రాత్మా వ్యవస్థితః" ౧౪

(కృ-య-౩౯ ధ్యానబిందు.)

టీ. ఆత్మా=ఆత్మ, నిశ్శబ్దం=శబ్దములేనిదియు, పరమం=ఉత్కృష్ట మయినదియు, బ్రహ్మ=పరబ్రహ్మమనియు, పరమాత్మా=పరమాత్మ యనియు, సమీయతే=చెప్పబడుచున్నది. సకలే భావే=షోడశకలాయు తమైన ఇంద్రియమనః ప్రచారసమయమందును, నిష్కలే=కళారహిత మైన తురీయమందును, సర్వత్ర=అంతట, వ్యవస్థితః=ఆత్మయున్నది.

తా. ఆత్మనిర్విషయముగావున నిశ్శబ్దమనబడును. శబ్దములే కున్నయెడల స్పర్శరూపరస గంధములును నుండవు. భూమియందు శబ్దస్పర్శ రూపరస గంధములును, జలమునందు గంధేతరములగు నాలుగు విషయములును, అగ్నియందు రసగంధేతరములైన మూఁడు విషయములును, వాయువునందు రూపరసగంధేతరములైన రెండు విషయములును, ఆకాశమున నొక్క శబ్దమును నున్నవి. ఆత్మయందు శబ్దమునూలేదుగావున ఆత్మనిర్విషయ మనబడును. అదియే బ్రహ్మమని యు పరమాత్మయనియు చెప్పబడును. ఆయాత్మజాగ్రత్స్వప్నసుషుప్తి తురీయములయందు నున్నది.

" సర్వదాసర్వకృత్సర్వః పరమాత్మేత్యుదాహృతః " ౧౫
(సామ-౬౧ మహో-అ ౪.)

" అనాద్యంతోవభాసాత్మా పరమాత్మేహవిద్యతే " ౧౬
(అధర్వ-౩౦ అన్నపూర్ణ-అ ౨.)

టీ. సర్వదా=ఎల్లప్పుడును, సర్వకృత్ = సర్వమునుచేయువాడు, సర్వః=సర్వస్వరూపుడు, పరమాత్మేతి=పరమాత్మయని, ఉదాహృతః=చెప్పబడెను. అనాద్యంతః=ఆద్యంతములులేని, పరమాత్మా=పరమాత్మయే, ఇహ=ఈలోకమందు, (ఈదేహమునందు) అవభాసాత్మా=జీవాత్మయై, విద్యతే=కనబడుచున్నాడు.

తా. పరమాత్మయైన కూటస్థుడేయంతఃకరణోపాధిని ప్రతిబింబించి జీవుడుగానున్నాడు.

" నిత్యస్సర్వగతోహ్యాత్మా కూటస్థోదోషవర్జితః " ౧౭
(సామ-౯౦దర్శన-ఖం౧౦. అధర్వ-౩౦అన్నపూర్ణ-అ౫.)
" తత్పరఃపరమాత్మాచ శ్రీరామఃపురుషోత్తమః " ౧౮
(శు-య-౯౧ తారసార.)

టీ. ఆత్మా=ఆత్మ, నిత్యః=నాశములేనివాడు, సర్వగతఃహి=అంతటనున్నవాడు, దోషవర్జితః=దోషమేమియులేనివాడు, కూటస్థః=ప్రత్యగాత్మ, తత్పరః=తత్పదవాచ్యమైన ఈశ్వరునికిపరుడు. కావున, పరమాత్మా=పరమాత్మ, శ్రీరామః=బ్రహ్మవిద్యయందుక్రీడించువాడు (శ్రీరాముడు) పురుషోత్తమః=పురుషుడైనహిరణ్యగర్భునికన్న నుత్తముడు.

తా. ఆత్మగా పరమాత్మయనియు కూటస్థుడనియు పురుషోత్తముడనియు చెప్పబడును. భగవద్గీతలు ౧౫ వ అధ్యాయములో

ద్వావిమౌపురుషౌలోకే అను ౧౬ శ్లోకము మొదలుగ ౪ శ్లోకముల వలన పురుషోత్తముడు సర్వభూతములు కూటస్థుడు అను నిద్దరు పురుషులకంటె అన్యుడగు పరమాత్మయని కనుబడుచున్నది. హిరణ్యాగర్భునికంటె నన్యుడను యర్థముకనబడెను.

" సర్వకారణకార్యాత్మా కార్యకారణవర్జితః " ౧౯
" సర్వాతీతస్వభావాత్మా నాదాంతర్జ్యోతిరేవసః " ౨౦

(కృ-యు-౩౭ తేజోబిందు-౪ ఖ.)

టీ. సః=ఆయాత్మ, సర్వకారణకార్యాత్మా = సమస్తకారణకార్యస్వరూపుడు, కార్యకారణవర్జితః=కార్యకారణధర్మములు లేనివాడు, సర్వాతీతస్వభావాత్మా=సమస్తము నతిక్రమించు స్వభావముగలవాడు, నాదాంతర్జ్యోతిరేవ = నాదాంతమందు ప్రకాశించువాడు.

తా. ఆత్మయైన బ్రహ్మమే మాయాభేదములగు యుపాధులనుబూని కారణస్వరూపుడైన ఈశ్వరుడుగను కార్యస్వరూపమైన జగత్తుగను తోచుచున్నది. ఉపాధి నాశమున కార్య కారణధర్మములు లేనిది సమస్తమునకు నతీతమైనది.

" నిర్వికల్పస్వరూపాత్మా సవికల్పవివర్జితః " ౨౧
" సదాసమాధిశూన్యాత్మా ఆదిమధ్యాంతవర్జితః " ౨౨

(కృ-యు-౩౭ తేజోబిందు; అ ౪.)

టీ. నిర్వికల్ప స్వరూపాత్మా=నిర్వికల్ప స్వరూపుడైన యాత్మ, సవికల్ప వివర్జితః=వికల్పము లేనివాడు. సదా=ఎల్లప్పుడును, సమాధిశూన్యాత్మా=సమాధి లేనివాడు, ఆదిమధ్యాంత వర్జితః=ఆదిమధ్యాంతములు లేనివాడు.

తా. ఆత్మ నిర్వికల్పుడుగాని సవికల్పుడు గాడు. అవస్థాత్రయము లేనివాడు గావున సమాధి లేనివాడు. అవస్థాత్రయ మున్నందున

సమాధి వ్యవహరింపబడుచున్నది. అవస్థాత్రయములేకుండిన నిత్యము ఎప్పుడు సమాధియే అయినను నట్టిపేరుచే వ్యవహరింపబడదు. సమాధి కన్న నితరములేదు కావున నిట్టిదిట్టిదని చెప్ప శక్యముగాని కేవల సచ్చిదానంద పరబ్రహ్మము ప్రకాశించుచున్నది.

"ప్రజ్ఞానవాచ్యహీనాత్మా అహంబ్రహ్మాస్మివర్జితః" ౨౩

"తత్త్వమస్యాదిహీనాత్మా అయమాత్మావివర్జితః" ౨౪

(కృ-య-౩౭ తేజోబిందు-అ ౪.)

టీ. ప్రజ్ఞానవాచ్యహీనాత్మా = ఆత్మప్రజ్ఞానమను శబ్దముచే చెప్పబడువాడుకాడు (అంతఃకరణ వృత్తులతోగూడి ఇంద్రియముల ద్వారమున విషయముల నెఱుంగునది ప్రజ్ఞానము పరమార్థమున నంతఃకరణములు ఇంద్రియములు మిథ్యలగుటచే తెలిసికొనుట యుండదు. కావున ప్రజ్ఞాననామమున కవకాశము లేదు. బోధకొరకు ప్రజ్ఞానము బ్రహ్మయని చెప్పబడెను. వాస్తవమున నేపేరును లేదు. ఉపాధులనుబట్టి యాత్మకు బోధార్థము ఆయాపేరులు గలిగెను. అట్లే తక్కిన వాక్యములకు నూహింపవలెను.) అహం బ్రహ్మాస్మివర్జితః= అహం బ్రహ్మాస్మియను వాక్యమునకు వాచ్యుడుగాడు తత్త్వమస్యాదిహీనాత్మా=తత్త్వమసియను వాక్యమునకు వాచ్యుడుగాడు, అయమాత్మా వివర్జితః= 'అయమాత్మా' యను దానికి వాచ్యుడుగాడు.

తా. స్పష్టము.

"ఓంకారవాచ్యహీనాత్మా సర్వవాచ్యవివర్జితః" ౨౫

"సర్వత్రపూర్ణరూపాత్మా విశ్వాత్మావిశ్వహీనకః" ౨౬

(కృ-య ; ౩౭ తేజోబిందు ; అ ౪.

టీ. ఓంకారవాచ్యహీనాత్మా = ఓంకారవాచ్యుడుగాడు, సర్వవాచ్య వివర్జితః=ఏశబ్దమునకును వాచ్యుడుగాడు, సర్వత్రపూర్ణ రూపా

త్మా=తనయందు కల్పింపబడిన మాయాంకార్యమైన జగత్తున నిండియున్నవాడు, విశ్వాత్మా=సమస్తమునకును ఆత్మయైనవాడు, విశ్వహీనకః=మాయాతిరోభావమున తత్కార్యమైన జగత్తు లేనివాడు.

తా. ఆత్మస్వరూపమును తెలియజేయు శబ్దములు లేవనియు నా శబ్దములకు ఆత్మవాచ్యము గాదనియు కేవలానుభవ వేద్యమైన స్వరూపము గలదనియు తాత్పర్యము.

“ శుద్ధచైతన్యరూపాత్మా సర్వసిద్ధివివర్జితః ” ౨౭
“ శూన్యాత్మా సూక్ష్మరూపాత్మా సర్వత్రాత్మావశేషకః ” ౨౮
(కృ-య ; ౩౭ తేజోబిందు.)

టీ. ఆత్మా=ఆత్మ, శుద్ధచైతన్య రూపాత్మా - శుద్ధచైతన్య స్వరూపమైనది (ఉపాధిరహితమైన చైతన్యము), సర్వసిద్ధి వివర్జితః= అణిమాద్యష్టసిద్ధుల వికారములేనిది, శూన్యాత్మా=మాయావికారము లేమియులేనిది, సూక్ష్మరూపాత్మా=శరీరములేమిసూక్ష్మముగ నున్నట్లు వ్యవహరింపబడునది, సర్వత్ర=అంతటను, అవశేషకః = మిగిలియుండునది.

తా. సర్వోపాధి విరహితమైన చైతన్యము శుద్ధచైతన్య మనబడును. అదియే శుద్ధమనియు వ్యవహరింపబడును. నేతి నేతి వాక్యముల సమస్తము నిషేధింపగ నాత్మయే శేషించును.

“ ఆనందాత్మా ప్రియో హ్యాత్మా మోక్షాత్మా బంధవర్జితః ” ౨౯
“ సత్తామాత్రస్వరూపాత్మా నాన్యత్కించిజ్జగద్భయం ” ౩౦
(కృ-య ; ౩౭ తేజోబిందు.)

టీ. ఆనందాత్మా=ఆనందస్వరూపమైనది. ప్రియఃహి=ప్రేమస్వరూపమైనది. మోక్షాత్మా=మోక్షస్వరూపమైనది. బంధవర్జితః= అవిద్యాబంధములేనిది, సత్తామాత్ర స్వరూపాత్మా=సత్తయే స్వరూప

ముగా గలది. అన్యత్=ఆత్మకన్ననితరమైనదగు, జగద్భయం=మిథ్యయగు జగద్భయము, కించిత్=కొంచెమును, న=లేదు.

తా. ఆత్మనిత్య ముక్తస్వరూపమైనది. అవిద్యాబాధములేనిది. సత్తామాత్రమైనది. నిరతిశయప్రేమస్వరూపమైనది.

" సాక్ష్యసాక్షివిహీనాత్మా కించిత్కించిన్నకించన " ౩౦

" ముక్తాముక్తస్వరూపాత్మా ముక్తాముక్తవివర్జితః " ౩౧

(కృ-య-౩౭ తేజోబిందు; అ ౪)

టీ. సాక్ష్యసాక్షి విహీనాత్మా=సాక్ష్యత్వమును సాక్షియులేనిది, కించన=కొంచమును, కించిత్కించిత్ = కొంచము కొంచమును (ఈ దేహమందు కొంచెము నాదేహమందు కొంచముగ నుండునది.) న=కాదు. ముక్తాముక్త స్వరూపాత్మా-ముక్తస్వరూపమైనది. అముక్త స్వరూపమైనది. (విద్యచే ముక్తస్వరూపమైనది. యవిద్యచే నముక్తస్వరూపమైనది) ముక్తాముక్తవివర్జితః=నిరుపాధికమగుటచే ముక్తాముక్త ధర్మములు లేనిది.

తా. దృశ్యములేదు గావున సాక్ష్యసాక్షి ధర్మములు లేనిది. నిరుపాధికము గావున బంధమోక్షములులేనిది. అవిద్యచే బంధమును పొందినట్లును నవిద్యానాశమున ముక్తిమయినట్లును మూఢులకు గనబడుచున్నది.

" అపరిచ్ఛిన్నరూపాత్మా అణుస్థూలాదివర్జితః " ౩౩

" నామరూపవిహీనాత్మా పరసంవిత్సుఖాత్మకః " ౩౪

(కృ-య-౩౭ తేజోబిందు.)

టీ. అపరిచ్ఛిన్నరూపాత్మా=దేశకాలవస్తు పరిచ్ఛేదములేనిది, అణుస్థూలాది వర్జితః=శరీరములేమి అణుస్థూలాదులులేనిది, నామరూపవిహీనాత్మా=నామరూపములులేనిది. పరసంవిత్ = బుద్ధివృత్తులకు పరమైనజ్ఞాన స్వరూపము, సుఖాత్మకః=నిరతిశయసుఖ స్వరూపము.

తా. దేశకాలవస్తు పరిచ్ఛేదములేమిచే నాత్మయనంతమైనది. శరీరత్రయములేమిచే నణుస్థూలాదులులేనిది. నామరూపములులేనిది. చిద్రూపమైనది. సుఖస్వరూపమైనది.

" ద్వైతాద్వైతస్వరూపాత్మా ద్వైతాద్వైతవివర్జితః " ౩౫
" నిష్కలాత్మా నిర్మలాత్మా బుద్ధాత్మా పురుషాత్మకః " ౩౬
(కృ-య-౩౭ తేజోబిందు-అ ౪.)

టీ. ద్వైతాద్వైతస్వరూపాత్మా=ద్వైతాద్వైతస్వరూపముగనున్నది. ద్వైతాద్వైతవివర్జితః=ద్వైతాద్వైతధర్మములులేనిది, నిష్కలాత్మా=నిష్కలమైనది, నిర్మలాత్మా=మాలిన్యములేనిది, బుద్ధాత్మా=బోధస్వరూపమైనది, పురుషాత్మకః=పురుషస్వరూపకమైనది. ఈపురుషశబ్దమునకు స్త్రీభిన్నత్వమర్థము కాదు.

తా. అజ్ఞానికి నానాత్వమైన ద్వైతముగను తత్త్వజ్ఞానికి నభిన్నమైనయద్వైతముగను గనబడును. ఈయవిద్యాజ్ఞానములు పరమార్థమున లేవుగాన నాత్మద్వైతాద్వైతములు లేనిది. ఆత్మనెరిగిన పిదపవేరు ఫలములేదుగావున నిష్కలమైనది. నిర్మలమైనది. శరీరములను పురము లందుండుటచే పురుషుడనబడును.

" ఆత్మేతిశబ్దహీనోయం ఆత్మశబ్దార్థవర్జితః " ౩౭
" సచ్చిదానందహీనోయ ఏషైవాత్మా సనాతనః " ౩౮
(కృ-య-౩౭ తేజోబిందు.)

టీ. అయం=ఈయాత్మ, ఆత్మేతిశబ్దహీనః=ఆత్మయనుశబ్దములేనివాడు, ఆత్మశబ్దార్థవర్జితః=ఆత్మయనుశబ్దముయొక్క అర్థములేనివాడు, యః=ఏఆత్మ, సచ్చిదానందహీనః=సత్యజ్ఞానానందస్వరూపుడను వ్యవహారములేనివాడో, ఏషైవాత్మా=ఈఆత్మయే, సనాతనః=అనాదిస్థిరమైనవాడు.

తా. మాయాకార్యమైన జగత్తు అనృతదుఃఖస్వరూపమైయున్నది గావున జగద్వ్యతిరేకమైన యాత్మ సత్యజ్ఞానానన్దస్వరూపమని చెప్పబడెనుగాని మాయాతత్కార్యములులేని పరమార్థదశయందు ఆత్మసత్యజ్ఞానానందస్వరూపమని చెప్పుట కవకాశములేదు. అనృతజడదుఃఖమైన జగత్తెవరికి దోచునో, వారికి జగత్తు మిథ్యయనియు నాత్మసత్యజ్ఞానానందస్వరూపమనియు చెప్పబడెను.

"యస్యకించిద్బహిర్నాస్తి కించిదంతఃకియచ్చన" ౩౯
"యస్యలింగంప్రపంచంవా బ్రహ్మైవాత్మానసంశయః" ౪౦
(కృ-య ; ౩౭ తేజోబిందు.)

టీ. యస్య=పరిపూర్ణమైన ఏ యాత్మకు, కించిత్ = కొంచెమైనను, బహిః=బాహ్యము, నాస్తి=లేదో, కించిత్ = కొంచెమైనను, అంతః=లోపలిభాగమును, (నాస్తి=లేదో), యస్య=ఏయాత్మకు, కియచ్చ=ఏమాత్రమును, లింగం=చిహ్నమును, ప్రపంచంవా=ప్రపంచమును, న=లేవో, ఆత్మా=ఆయాత్మ, బ్రహ్మైవ=పరబ్రహ్మమే, నసంశయః=సందేహము లేదు.

తా. ఆత్మ పరిపూర్ణము గావున అంతర్బాహ్యములు లేనిది. ఏ చిహ్నమును లేని ప్రత్యగాత్మయైన నదియే పరబ్రహ్మము. సందేహము లేదు.

ఇతి సార్థాంతికాత్మస్వరూప వాక్యానిచత్వారింశత్.

ఇట్లు సార్థాంతిక ఆత్మస్వరూప వాక్యములు నలుబది.

ఇతి పంచదశ ప్రకరణం సమాప్తమ్.

ఇట్లు పదునేనవ ప్రకరణము సమాప్తము.

శ్రీ

సద్గురవేనమః.

౧౬ సర్వస్వరూపవాక్యములు.

"ఓంకార ఏవేదంసర్వం" ౧

(సామ- ఛాందోగ్య-ప్ర-౨-ఖం ౨౩.)

ప్ర. ఇదంసర్వం=ఈజగత్తుఅంతయు, ఓంకార ఏవ=ఓంకారమే.

తా. ఈశ్వరత్రయము, పవిత్రయము, ప్రత్యగాత్మ, పరమాత్మయనుభేదము మాయచేగలిగెను. ఈయనియిదియంగములు, అకారోకారమకారార్థ మాత్రలు చతుష్పాదములు, జాగ్రత్స్వప్నసుషుప్తులు త్రిస్థానములు, బ్రహ్మ, విష్ణు, మహేశ్వర, రుద్ర, సదాశివులను పంచదేవతలతోగూడినది జగత్తు. ఇదే యోంకారము. దీనినెఱుగువాడు బ్రాహ్మణుడు.

"స ఏవాధస్తాత్స ఉపరిష్టాత్స పశ్చాత్స పురస్తాత్స దక్షిణతస్స ఉత్తరతస్స ఏవేదంసర్వం" ౨

(సామ-౯ ఛాందోగ్య-ప్ర-౭-ఖం ౨౫)(అథర్వ-౧౦ శాండిల్య-అ 3)

ప్ర. సః=ఆయోంకారమే, అధస్తాత్=క్రిందుభాగముననున్నది, సః=ఆయోంకారమే, ఉపరిష్టాత్=మీదిభాగముననున్నది, సః=ఆయోంకారమే, పశ్చాత్=వెనుకభాగముననున్నది. సః=ఆయోంకారమే, పురస్తాత్=ముందుగానున్నది, సః=ఆయోంకారమే, దక్షిణతః=కుడివైపుననున్నది, సః=ఆయోంకారమే, ఉత్తరతః=ఎడమభాగముననున్నది, సఏవ=ఆయోంకారమే, ఇదంసర్వం=ఈజగత్తంతయును.

తా. ఈజగమంతయు నోంకారమే. ఓంకారమే సర్వభాగ
ములనున్నది.

"అహమేవాధస్తాత్ అహముపరిష్టాత్ అహంపశ్చాదహం
పురస్తాదహం దక్షిణతోఽహముత్తరత అహమేవేదం సర్వం" 3

(సామ-౯ ఛాందోగ్య-ప్ర-౭-ఖం ౨౫.)

టీ. అహమేవ=నేనే, అధస్తాత్ = క్రిందుగా నున్నవాడను, అహం=నేను, ఉపరిష్టాత్ =మీదుగా నున్నవాడను, అహం = నేను, పశ్చాత్ = వెనుకగ నున్నవాడను,అహం=నేను, పురస్తాత్ =ముందుగ నున్నవాడను, అహం=నేను, దక్షిణతః = దక్షిణముగ నున్నవాడను, అహం=నేను, ఉత్తరతః=ఉత్తరముగ నున్నవాడను, అహమేవ=నేనే, ఇదంసర్వం=ఈ జగమంతయు.

తా. పరిపూర్ణమగు నేనే ఈ సమస్తమును.

"ఆత్మైవాధస్తాత్ ఆత్మోపరిష్టాత్ ఆత్మాపశ్చాత్ ఆత్మా
పురస్తాత్ ఆత్మాదక్షిణతః ఆత్మోత్తరతః ఆత్మైవేదంసర్వం" ౪

(సామ-౯ ఛాందోగ్య-ప్ర ౭-ఖం ౨౫.)

టీ. ఆత్మైవాధస్తాత్ =ఆత్మయే క్రిందుగానున్నది, ఆత్మోపరిష్టాత్ =ఆత్మయే మీదుగానున్నది, ఆత్మాపశ్చాత్ =ఆత్మయే వెనుకగా నున్నది, ఆత్మాపురస్తాత్ =ఆత్మ ముందుగానున్నది, ఆత్మాదక్షిణతః= ఆత్మయే అపసవ్యముగా నున్నది, ఆత్మాఉత్తరతః=ఆత్మయే సవ్యముగా నున్నది, ఇదంసర్వం=ఈ జగమంతయు, ఆత్మైవ=ఆత్మయే.

తా. ఈ జగమంతయు ఆత్మ. ఆత్మకన్న నితరము లేదని తాత్పర్యము.

"ఆత్మైవేదమమృతమిదం బ్రహ్మేదంసర్వం" ౫

(శు-య-౧౦ బృహదారణ్యక ; అ ౪-బ్రా ౫.)

టీ. ఇదం=ఈ జగమంతయు, ఆత్మైవ=ఆత్మయే, ఇదం=ఈ జగమంతయు, అమృతం=నాశన రహితమైన పరమాత్మయే, ఇదంసర్వం=ఈ జగమంతయు, బ్రహ్మైవ- పరబ్రహ్మమే.

తా. త్రాడునం దారోపింపబడిన పాము త్రాడునకు విరుద్ధమైనది యెట్లుకాదో, అట్లే సద్వస్తువున కల్పింపబడిన జగత్తు సద్వస్తువుకన్న వ్యతిరేకమైనది కాదు. మిథ్యయే.

" ఏతద్బ్రహ్మైతత్సర్వం " ౬

(అధర్వ-౨౭ నృసింహోత్తరతాపిని.)

" నారాయణ ఏవేదం సర్వం " ౭

(కృ-య: ౧౮ నారాయణం.)

టీ. ఏతత్సర్వం=మిథ్యారూపమైన ఈ జగమంతయు, ఏతత్ బ్రహ్మ=పరమార్థముసనద్వస్తువైన ఈబ్రహ్మమే, ఇదంసర్వం=ఈసర్వము, నారాయణఏవ=నారాయణస్వరూపమే (నరసంబంధమైన బుద్ధియందు సేవించుటచే నారాయణుడనబడును.) నరస్యఇదం=నారం, నరునిసంబంధమైనయంతఃకరణము నారం=నారము ఈయంతఃకరణ,అయనం=స్థానము,ఎవనికోవాడు(నారాయణుడు) నరస్యఇదం నారం, నారంఅయనం యస్యసః నారాయణః ఇతివ్యుత్పత్తిసంనాకళ్యాణియతే.

" సచ్చిదానందరూపమిదంసర్వం " ౮

(అధర్వ-౨౭ నృసింహోత్తరతాపినీ-ఖం ౭.)

" సత్తామాత్రంహీదంసర్వం " ౯

(అధర్వ-౨౭ నృసింహోత్తరతాపినీ-ఖం ౯)

టీ. ఇదంసర్వం=ఈజగమంతయు. సచ్చిదానందరూపం=జ్ఞానదృష్టిచే సత్యజ్ఞానానందస్వరూపమైనది, ఇదంసర్వం=ఈజగమంతయు. సత్తామాత్రంహి=సద్రూపమైనది.

తా. ఆరోపితమైనజగత్తు వస్తువిచారమున మిథ్యయై యధిష్ఠానబ్రహ్మమే యగుచున్నది. కావున సత్యమై సచ్చిదానందరూపమని చెప్పబడుచున్నది.

" సత్స్వరూపమేవేదంసర్వం " ౧౦
" సఏవసర్వం యద్భూతంయచ్చభవ్యంసనాతనం " ౧౧

(కృ-య-౧౨ కైవల్య)

టీ. ఇదంసర్వం=ఈయావత్తును, సత్స్వరూపమేవ=సద్రూపమే, యద్భూతం=ఏదిఅయినదో, యచ్చభవ్యం=ఏదికాబోవునదో, సఏవ=అదియే, సనాతనం=ప్రాచీనమైనది.

తా. సత్తునకభావములేదు. అసత్తునకుభావములేదు. ఉన్నది త్రికాలములందునున్నదే. లేనిది కాలత్రయమందులేనిదే. మిథ్యయనగా నంతకుముందు లేక తర్వాత లేక స్వప్నకాలమునందున్నట్లు గనబడునది.

" స్వయంబ్రహ్మాస్వయంవిష్ణుః స్వయమింద్రస్స్వయంశివః " ౧౨
" స్వయంవిశ్వమిదంసర్వం స్వస్మాదన్యంనకించన " ౧౩

(శు-య-౨౩ అధ్యాత్మ.)

టీ. స్వయం=పరమాత్మస్వరూపుడగుతానే, బ్రహ్మా=బ్రహ్మము, (చతుర్ముఖుడు) స్వయం=తానే, విష్ణుః=విష్ణువు, స్వయం=తానే, ఇంద్రః=ఇంద్రుడు, స్వయం=తానే, శివః=శివుడు, స్వయం=తానే, ఇదంసర్వంవిశ్వం=ఈసమస్తమయినజగత్తును, స్వస్మాత్=సర్వపరిపూర్ణుడగు తనకంటె, అన్యం=ఇతరము, కించన=కొంచమును, న=లేదు.

తా. స్పష్టము.

" మరుభూమౌ జలంసర్వం మరుభూమాత్రమేవతత్ " ౧౪
" జగత్త్రయమిదంసర్వం చిన్మాత్రంస్వవిచారతః " ౧౫

(కృ-య-౯ వరాహ) (సామ-౬౧ మహా-అ ౪.)

టీ. మరుభూమౌ = నీరులేనిస్థలమందు, (ఎండ మావులందు,) సర్వం=సమస్తమైన, తజ్జలం=(ఆరోపింపబడిన) ఆనీరు, మరుభూమాత్రమేవ=ఎండమావి మాత్రమే, (కాని,నీరుకాదు) ఇదంసర్వం=ఈ సమస్తమయిన, జగత్త్రయం=ముజ్జగమును, స్వవిచారతః=ఆత్మ విచారమున, చిన్మాత్రం=అధిష్ఠానమయిన చిద్వస్తువేయగును.

తా. మృగతృష్ణయం దారోపింపబడినది నీరుగాక మృగతృష్ణయే యెట్లగునో చిద్వస్తువైన బ్రహ్మమున నధ్యస్తమయినజగత్తు జగత్తుగాక బ్రహ్మమేయగును.

"భావవర్జితచిన్మాత్రం సర్వంచిన్మాత్రమేవహి" ౧౬
"యత్కించిద్యన్నకించిచ్చ సర్వంచిన్మాత్రమేవహి" ౧౭
(కృ-య-౩౭ తేజోబిందు.)

టీ. భావవర్జితచిన్మాత్రం = నిర్విషయచిన్మాత్ర మయినది, సర్వం=సమస్తమును, చిన్మాత్రమేవహి = చిన్మాత్రమైన బ్రహ్మమే, యత్=ఏది, కించిత్=కొంచెమో, యత్=ఏది, నకించిత్=కొంచెము గాదో, సర్వం = ఆసమస్తము, చిన్మాత్రమేవహి = చిన్మాత్రమైన బ్రహ్మమే.

తా. సమస్తము బ్రహ్మమే. ఆబ్రహ్మము చిన్మాత్రమైనది. నిర్విషయమైనది. బ్రహ్మముకన్న నన్యమెద్దియును లేదు.

"అఖండైకరసంసర్వం యద్యచ్చిన్మాత్రమేవహి" ౧౮
భూతంభవ్యంభవిష్యచ్చ సర్వంచిన్మాత్రమేవహి" ౧౯
(కృ-య-౩౭ తేజోబిందు.)

టీ. సర్వం=సమస్తమును, అఖండైకరసం = అఖండబ్రహ్మస్వరూపము, యద్యత్=ఏదేదిగలదో, చిన్మాత్రమేవహి=అదియంతయు చిన్మాత్రమే, భూతం=జరిగినది, భవ్యం=కాదగినది, భవిష్యచ్చ=కాబోవునది, సర్వం=సమస్తమును చిన్మాత్రమేహి=చిద్రూపమైనబ్రహ్మమే.

తా. భూతభవిష్యద్వర్తమానములు బ్రహ్మమే. ఏదేదిగలదో దాని నధిష్ఠానమైన బ్రహ్మముగ నెంచవలెను.

"జ్ఞాతాచిన్మాత్రరూపశ్చ సర్వంచిన్మాత్రమేవహి" ౨౦
"యచ్చయావచ్చదూరస్థం సర్వంచిన్మాత్రమేవహి" ౨౧
(కృ-య ; 32 తేజోబిందు)

టీ. జ్ఞాతా=జీవుడు, చిన్మాత్రరూపః = చిద్రూపుడే, సర్వం= సమస్తమును, చిన్మాత్రమేవహి=చిన్మాత్రస్వరూపమె, యచ్చ=ఏదియో, యావచ్చదూరస్థం=ఎంతదూరముననున్నదియు, సర్వం=సమస్తమును, చిన్మాత్రమేవహి=చిద్రూపమే.

తా. మనోవాక్కుల కగోచరమైనదంతయు నధిష్ఠానమయిన బ్రహ్మమే. జీవుడు బ్రహ్మమే.

"చిన్మాత్రాన్నాస్తిలక్ష్యంచ సర్వంచిన్మాత్రమేవహి" ౨౨
"ఆత్మనోఽన్యగతిర్నాస్తి సర్వమాత్మమయంజగత్" ౨౩
(కృ-య-32 తేజోబిందు)

టీ. చిన్మాత్రాత్=చిన్మాత్రమయినబ్రహ్మముకన్న, లక్ష్యంచ= ఇతరమైన లక్ష్యము, నాస్తి=లేదు. సర్వం=సమస్తమును, చిన్మాత్రమేవహి=చిన్మాత్రమే, ఆత్మనః=తనకన్న, అన్యగతిః = ఇతరమైనగతి, నాస్తి=లేదు, సర్వంజగత్=సమస్తజగత్తును, ఆత్మమయం = ఆత్మమయము.

తా. బ్రహ్మముకన్న ఇతరమైన లక్ష్యములేదు. బ్రహ్మముకన్న నన్యమైనగతిలేదు. జగమంతయు బ్రహ్మమయము.

"ఆత్మనోన్యత్తునన్నాస్తి సర్వమాత్మమయంజగత్" ౨౪
"సర్వమాత్మైవశుద్ధాత్మా సర్వచిన్మాత్రమద్వయం" ౨౫
(కృ-య ; 32 తేజోబిందు అ ౫)

టీ. యత్ = ఏది, ఆత్మనః=ఆత్మకన్న, అన్యత్తు=ఇతరమైనదో యది, నాస్తి=లేదు, సర్వంజగత్ =సమస్తజగత్తును, ఆత్మమయం= ఆత్మమయము, సర్వం=సమస్తమును, ఆత్మైవ=ఆత్మయే, శుద్ధాత్మా= కేవలాత్మయే, సర్వం=సమస్తమును, అద్వయం = అద్వితీయమైన, చిన్మాత్రం=చిద్రూపబ్రహ్మము.

తా. ఆత్మకన్న నితరమైనది లేనిదే ఈ జగమంతయు తత్సృష్టిని కేవలాత్మయే యగును. గాని యన్యముగాదు. సమస్తమును నద్వితీయమైన చిద్రూపబ్రహ్మమే.

"సర్వంచఖల్విదం బ్రహ్మనిత్యం చిద్ఘనమక్షతం" ౨౬

(సామ - ౬౧ - మహా - అ ౪.)

"సమస్తంఖల్విదం బ్రహ్మసర్వమాత్మేదమాతతం" ౨౭

(సామ - ౬౧ - మహా - అ ౬.)

టీ, ఇదంసర్వంచ=ఈసమస్తమును, నిత్యం=నాశనరహితమయి నదియు, చిద్ఘనం=చిద్ఘనమైనదియు, అక్షతం=వికారములేనిదియు, (దెబ్బలేనిదియు) నగు, బ్రహ్మఖలు=బ్రహ్మమే, ఇదంసమస్తం=ఈసమస్త జగమును, బ్రహ్మఖలు=బ్రహ్మమే, ఇదంసర్వం= ఇదంతయు, ఆతతం= సర్వవ్యాపకమైన, ఆత్మా=ఆత్మయే.

తా. సమస్తము బ్రహ్మమున నారోపింపబడెను. గావున వాస్తవమున నంతయుబ్రహ్మమే.

"నత్వంనాహంచనాన్యద్వాసర్వం బ్రహ్మైవకేవలం" ౨౮

"నతదస్తినయతాఽహం నతదస్తినతన్మయం" ౨౯

(కృ - య - ౩౭ తేజోబిందు - అ ౫)

"కిమన్యమభివాంఛామి సర్వంచిన్మయంతతం" 3౦

(సామ - ౬౧ - మహా - అ ౬.)

టీ. నత్వం=నీవులేవు, నాహంచ=నేనునులేను, నాన్యద్వా=అన్య మైనదియులేదు, సర్వం=సమస్తమును, కేవలంబ్రహ్మైవ=ఒక్కటియైన బ్రహ్మమే, నతదస్తి=అదిలేదు, యత్ర=ఎక్కడను, నాహం=నేనులేనో అక్కడను, నతదస్తి=అదియునులేదు, నతన్మయం=దాని సంబంధమును లేదు, కిమన్యం=ఇతరమైన దేనిని, అభివాంఛామి = కోరుచున్నాను, సర్వం=సమస్తమును, తతం=పరిపూర్ణమైన, సచ్చిన్మయం = సత్యజ్ఞాన మయమైన బ్రహ్మమె.

తా. నేనులేను, నీవులేవు, ఇతరమైనది లేదు, ఇతరవస్తు సంబంధమైనదిలేదు. సమస్తము సత్యజ్ఞానానందమయిన బ్రహ్మమే. ద్వైతమయిన జగత్తు మిథ్య. తత్త్వ మిట్లుండగా దేనిని జ్ఞాని కోరును? సర్వము బ్రహ్మమని నిశ్చయము గావున దేనిని గోరడు.

"భ్రాంతిరభ్రాంతిర్నాస్త్యేవ సర్వంబ్రహ్మైవ కేవలం" ౨౧

"నదేహోనచకర్మాణి సర్వంబ్రహ్మైవ కేవలం" ౨౨

(కృ-య-32 తేజోబిందు.)

టీ. భ్రాంతిః=భ్రమయును, అభ్రాంతిః = అభ్రమయును, నాస్త్యేవ=లేనేలేదు. సర్వం=సమస్తమును, కేవలం=అద్వితీయమైన, బ్రహ్మైవ=బ్రహ్మమే, నదేహః=దేహము లేదు, నచకర్మాణి=కర్మలులేవు సర్వం=సమస్తమును, కేవలం=అద్వితీయమైన, బ్రహ్మైవ=బ్రహ్మమే.

తా. వాస్తవమున అద్వితీయమయిన బ్రహ్మమేయున్నది. గాని భ్రాంతియు నభ్రాంతియును లేవు. దేహమునులేదు. కర్మములేదు. అద్వితీయమైన బ్రహ్మమే సమస్తము. దానికన్న నితరమగునది ఎద్దియు నులేదు. మూలగుచ్చుటకు సందు లేక నిండియున్నది.

"లక్షణాత్రయవిజ్ఞానం సర్వంబ్రహ్మైవ కేవలం" ౨౩

(కృ-య-32 తేజోబిందు.)

"జగన్నామ్నా చిదాభాతి సర్వం బ్రహ్మైవ కేవలం" ౩౪
(శు-య-౬౩ యోగశిఖా. అ ౪.)

టీ. లక్షణాత్రయ విజ్ఞానం=జహాదజహ ద్భావలక్షణాత్రయమున గలుగుజ్ఞానము, సర్వం=సమస్తమును, కేవలం=ఒక్కటియగు, బ్రహ్మైవ=బ్రహ్మమే, జగన్నామ్నా = జగత్తనుపేరుచే, చిదాభాతి = చిత్తే ప్రకాశించుచున్నది. సర్వం = సమస్తమును, కేవలం=అద్వితీయమైన బ్రహ్మైవ=బ్రహ్మమే.

తా. లక్షణాత్రయ విజ్ఞానము బ్రహ్మమే; మన్నేకుండరూపమున ప్రకాశించునట్లు చిత్తేజగద్రూపమున ప్రకాశించుచున్నది, బ్రహ్మముకన్న నన్యమైనదిలేదు.

"బ్రహ్మమాత్రమిదంసర్వం బ్రహ్మమాత్రమసన్నహి." ౩౫
(కృ-య-౩౮ తేజోబిందు.)

"బ్రహ్మమాత్రంవ్రతంసర్వ బ్రహ్మమాత్రంరసంసుఖం." ౩౬

టీ, ఇదంసర్వం=ఈజగమంతయు, బ్రహ్మమాత్రం=బ్రహ్మమాత్రము, బ్రహ్మమాత్రం = బ్రహ్మమాత్రము, అసత్ =శూన్యము, నహి= కాదు, అసత్ =బ్రహ్మేతరమైన యసత్తు, నహిం=లేదు. వ్రతంసర్వం= సమస్తవ్రతములు, బ్రహ్మమాత్రం=బ్రహ్మమే, రసం=అనుభవమును, సుఖం=సుఖమును, బ్రహ్మమాత్రం=బ్రహ్మమాత్రమే.

తా. సమస్తవ్రతములు సమస్తానుభవములు సమస్తసుఖములు కేవల పరబ్రహ్మమేగాని యితరముగాదని తెలియుఁడు,

"బ్రహ్మమాత్రంశృతంసర్వం స్వయంబ్రహ్మైవ కేవలం" ౩౭

బ్రహ్మైవసర్వచిన్మాత్రం బ్రహ్మమాత్రంజగత్త్రయం" ౩౮

టీ. శ్రుతం=సమస్తవేద వేదాంత శ్రవణమును, బ్రహ్మమాత్రం=బ్రహ్మమాత్రము, స్వయం = తాను, కేవలం = అద్వితీయమైన, బ్రహ్మైవ=బ్రహ్మమే, సర్వం=సమస్తమును, చిన్మాత్రం=చిన్మాత్రమైన, బ్రహ్మైవ=బ్రహ్మమే. జగత్త్రియం = ముజ్జగమును, బ్రహ్మమాత్రం= బ్రహ్మస్వరూపము.

తా. సమస్తము బ్రహ్మము.

" సర్వంప్రశాంతమజమేక మనాదిమధ్యమాభాస్వరం
స్వదనమాత్రమచైత్యచిహ్నం " ౩౯
" సర్వంప్రశాంతమితిశబ్దమయీచదృష్టిర్బోధార్థమేవ
హిముధైవతదోమితీదం " ౪౦

(సామ-౬౧ మహో-అ ౪.)

టీ. సర్వం=సమస్తమును, ప్రశాంతం = అత్యంత శాంతమును, అజం=పుట్టువులేనిధియును, ఏకం = అద్వితీయమైనదియును, అనాదిమధ్యం=ఆదిమధ్యములు లేనిదియును, ఆభాస్వరం = అంతట ప్రకాశించునదియు, స్వదనమాత్రం=అనుభవమాత్రమైనదియు, అచైత్యచిహ్నం= చిత్తవృత్తి లేకుండుటయే చిహ్నమైనదియు, (బ్రహ్మమే) సర్వం ప్రశాంత మితిశబ్దమయీచదృష్టిః=సమస్తము శాంతము అజమునను శబ్దజ్ఞానము, బోధార్థమేవ=బోధకొరకే, ముధైవ = బ్రహ్మస్వరూపమును శబ్దములచెప్పుట వృధయే, (చెప్పశక్యముగాదు) ఇదం = ఈజగమంతయు, తదోమితి=బ్రహ్మస్వరూపమైన ఓంకారమని తెలియవలెను.

తా. బ్రహ్మమిట్టిదని శబ్దములచే చెప్పుట శిష్యునకు బోధకొరకే గాని పరమార్థమున బ్రహ్మమే శబ్దవాచ్యమును గానిది అనుభవైక వేద్యమని తెలియవలెను.

ఇతి సార్థాంతిక సర్వస్వరూపవాక్యాని చత్వారింశత్.
ఇట్లు సార్థాంతిక సర్వస్వరూప వాక్యములు నలుబది.
ఇతి షోడశప్రకరణం సమాప్తమ్.
ఇట్లు పదియారవ ప్రకరణము సమాప్తము.

శ్రీ

సద్గురవేనమః.

౧౨ బ్రహ్మస్వరూప వాక్యములు.

"సర్వం హ్యేతద్బ్రహ్మ"

(అధర్వ-౯ మాండూక్య-౨ నృసింహపూర్వతాపిని-ఖం ౫.)

టీ. ఏతత్సర్వం=ఈజగమంతయు, బ్రహ్మ=బ్రహ్మము, హి= నిశ్చయము.

తా. జగత్తు బ్రహ్మముయొక్క వివర్తముగాన వాస్తవముగ బ్రహ్మమే. ఆరంభవాదమనియు, పరిణామవాదమనియు, వివర్తవాదమనియు, సృష్టివిషయమై మూడువాదములు గలవు. కుమ్మరి కుండల నుచేయునట్లు పరమేశ్వరుడు జగత్తు సృష్టించెననుట యారంభవాదము. మన్నుకుండయైనట్లు పరమేశ్వరుడే జగత్తుగానయ్యెననుట పరిణామవాదము, భ్రాంతిచే త్రాడు పాముగా తోచినట్లు మాయచే బ్రహ్మమే జగత్తుగాతోచుననుట వివర్తవాదము. ఈమూడువాదము లందు సృష్టికిహేతువైన యొకవస్తువున్నది గావున నవి యాస్తికవాదములయ్యెను. ఇట్లు జగత్కారణమునకు వస్తువునుజెప్పమి నాస్తికవాదమనబడును. నిస్సంగుడు నద్వితీయుడునగు నీశ్వరునకు జగదారంభమును జగత్తుండుటయుగూడదు. నిరవయవునకు నిర్వికారునకు పరిణామముకూడదు. ఆహేతువుచే వివర్తవాదమనుసరించి త్రాడుభ్రాంతిచే సర్పముగ వివర్తమగునట్లుల మాయచే బ్రహ్మము జగద్రూపముగ వివర్తమాయెను. కావున భ్రాంతికల్పితమైన సర్పము యథార్థరజ్జుజ్ఞానమున నశించి సంపూర్ణముగ త్రాడేస్ఫురించుచున్నట్లు యథార్థమగు బ్రహ్మజ్ఞానమున మాయాకల్పితమైన జగన్నిరసనపూర్వక

ముగ కేవల బ్రహ్మమే యవశేషించునుగాన సర్వము బ్రహ్మమని యీవాక్యమున చెప్పబడెను.

“ అయమాత్మాబ్రహ్మ ” ౨

(అథర్వ-౬ మాండూక్య: ౨ నృసింహపూర్వతాపిని-ఖం ౪)

టీ. అయమాత్మా=ఈప్రత్యగాత్మ, బ్రహ్మ=బ్రహ్మము.

తా. ప్రత్యగాత్మ బ్రహ్మమే యని తాత్పర్యము.

“ సత్యంజ్ఞానమనంతంబ్రహ్మ ” 3

(కృ-య-౭ తైత్తిరీయ-ఆనందవల్లి.)

టీ. బ్రహ్మ=బ్రహ్మము, సత్యం=సత్యమైనది, జ్ఞానం=జ్ఞానమైనది అనంతం=అనంతమైనది.

తా. బ్రహ్మము సత్యజ్ఞానానంత స్వరూపమైనది. కాలత్రయాబాధ్యమై యుండుట సత్యము. (సత్తు) ఒకదానిచే తెలియబడక ఇతర సాపేక్ష్యములేక సర్వమును తెలిసికొనుచు దీపమువలె స్వయముగ ప్రకాశించుట జ్ఞానము (చిత్తు) దేశకాలవస్తు పరిచ్ఛేదము లేకుండుట యనంతము ఇట్టివంటిది బ్రహ్మము తనయందు మాయచే గల్పింపబడిన యుపాధులలోనుండుటచే బ్రహ్మమునకే కూటస్థుడని (ప్రత్యగాత్మయని) పేరు వ్యవహారకాలమున గలిగెను. కూటమనగా వాస్తవముగానికృత్రిమము కూటమైన స్థూలసూక్ష్మశరీరములకు అధిష్ఠానమైయుండుటచే బ్రహ్మముకూటస్థుడనబడెను వాస్తవమున కూటస్థుడు బ్రహ్మమేగావున బ్రహ్మలక్షణములైన సత్యజ్ఞానానందత్వములు గలిగియున్నాడు. ఇట్లుకలిగియుండుట జాగ్రత్స్వప్న సుషుప్తులయందు అనుభవమున తెలియనగును, ఆయవస్థలందు దృశ్యములు సత్యములై తెలియబడునవియై జడములుగాయున్నవి. వానినెఱుంగుసంవిత్తు (తెలివి) సత్యజ్ఞానానంత స్వరూపమైయున్నది. ఆ తెలివియే కూటస్థచైతన్యము.

ఉపాధులనుండగా వస్తుపరిచ్ఛేదము గలుగుచుండగా ననంతస్వభావ మెట్లుగలుగునని శంకగలుగును. సూర్యకాంతి అద్దములయందును అద్దములమధ్య భాగములందును నేకతీరుగనే యున్నది. అద్దమునం దున్నది. సూర్యప్రతిబింబమునకు హేతువగుచున్నది. అద్దములనడుమ నున్నది ప్రతిబింబములకు హేతువుగానున్నది. సూర్యకాంతియనంత ముగ నద్దములవలన బాధింపబడకనే యున్నది. అఖండపరిపూర్ణ బ్రహ్మమును, బుద్ధులందును (లింగదేహము స్థూలదేహము) బుద్ధులనడుమను అనంతమైయున్నది. బుద్ధియందున్నది. కూటస్థుడు, (చిదాభాసుడైన జీవుడు) గలుగుటకు హేతువగుచున్నది. ఇతరత్రనున్నది జీవులు గలుగుటకు హేతువుగానున్నది. కావున దేశకాల వస్తుపరిచ్ఛేదములేక యనంతమైయున్నదని తెలియవలయును. ఉపాధినాశమున కూటస్థచైతన్యము, ఆపేరుపోయి, శుద్ధచైతన్యమే యగును. బ్రహ్మము సత్యజ్ఞానానంత స్వరూపమయినది. దానికి వ్యతిరేకమైనది. అనృతజడమైనది. అనృతమెట్లు సత్యమగును. కావున జగత్తు మిథ్యయని నిశ్చయముగా తెలియవలెను.

"ప్రజ్ఞాప్రతిష్ఠా ప్రజ్ఞానంబ్రహ్మ" ౪

(ఋ-౮ ఐతరేయ అ౫. ఋ-౪-౨ ఆత్మబోధ)

"తదేతద్బ్రహ్మ అపూర్వమన పరమనంతరమ బాహ్యమయ మాత్మా బ్రహ్మసర్వానుభూః," ౫

(శు-యం౧౦ బృహదారణ్యక అ ౪-బ్రా ౫)

టీ. ప్రజ్ఞా=ప్రజ్ఞ, (నిర్వికల్పమైన చిన్మాత్రమగు వృత్తి ప్రజ్ఞ యనియు ప్రజ్ఞానమనియు చెప్పబడును) ప్రతిష్ఠా=సర్వమునకు స్థానమైనది. (ఆధారమైనది.) ప్రజ్ఞానం = జ్ఞానమయినది. బ్రహ్మ=బ్రహ్మము ఏతత్=ఇది, తద్బ్రహ్మ=ఆబ్రహ్మమే అపూర్వం=పూర్వములేనిదియు (పూర్వమనగా కారణము. తనకుకారణములేనిది) అనపరం=పరము

లేనిది. (పరమునగా తన తరువాత గలిగినది. తనవలననైన కార్యరూపమైన జగత్తులేనిది, అనంతరం=అంతరములేనిది. అబాహ్యం=బాహ్యప్రదేశములేనిది. (పరిపూర్ణముగావున బాహ్యాంతరములు లేనిదియు) సర్వానుభూః=సమస్త బ్రహ్మాదులకు అనుభవ స్వరూపమైన, అయమాత్మా=ఈప్రత్యగాత్మ, బ్రహ్మ=పరబ్రహ్మమే.

తా. ప్రజ్ఞానస్వరూపమగు ప్రజ్ఞానమే సమస్తమునకు నాధారమైనది. అదియే బ్రహ్మము. కార్యకారణములు లేనిదియు, పరిపూర్ణమైనదియు, జాగ్రత్స్వప్న సుషుప్తులయందేకాకృతిగ సమస్తబ్రహ్మాదులకు ననుభవైకవేద్యమైయున్నదియునగు నీప్రత్యగాత్మ కేవలపరబ్రహ్మమే. కార్యకారణములులేనిదగుటచే నిస్సంగమైయునదని యభిప్రాయము.

"విజ్ఞానమానందంబ్రహ్మ"

(శు-య-౧౦ బృహదారణ్యక-అ ౫-బ్రా-౯.)

టీ. బ్రహ్మ=బ్రహ్మము, విజ్ఞానం = అనుభవస్వరూపమైనది ఆనందం=ఆనందస్వరూపమైనది.

తా. అనుభవజ్ఞాన మమనస్కుండు గావున బ్రహ్మమమనస్కు, మైనది యనంతస్వరూపమయినది.

"అజరోమరోభయో మృతోబ్రహ్మ అభయంవైబ్రహ్మ" ౭

(శు-య-౧౦ బృహదారణ్యక-అ ౬-బ్రా-౪.)

"సర్వభూతస్థమేకం నారాయణం కారణపురుషం అకారణం పరంబ్రహ్మోం" ౮

(కృ-య-౧౮ నారాయణ.)

"స్వయంప్రకాశం స్వయంబ్రహ్మ" ౯

టీ. అజరః = ముదిమిలేనియు, అమరః = మరణములేనియు, అభయః=భయములేనియు, అమృతః=కైవల్యస్వరూపమైనట్టి ప్రత్యగాత్మయగు. బ్రహ్మ=బ్రహ్మము, అభయం=భయములేనిది, సర్వభూతస్థం=సమస్తభూతములందున్నది, ఏకం=ఏకాకృతియైనది, నారాయణం=నారాయణస్వరూపమైన, కారణపురుషం=కారణపురుషాత్మకమయినది, అకారణం=తనకుకారణములేనిది, పరం=ప్రకృతికి పరమైనది, బ్రహ్మ=బ్రహ్మము, ఓం=ఓంకారమైనది, స్వయంప్రకాశం=ఇతరప్రకాశమపేక్షింపక తనంతప్రకాశించునది, స్వయం=తానైయున్నదియై, బ్రహ్మ=బ్రహ్మమైనది.

తా. శరీరములేదుగావున నజరమనియు, అమృతమనియు నిట్లు చెప్పబడెను. బ్రహ్మము భయముకలుగజేయునది కాదు. బ్రహ్మము భయముకలిగినది కాదు. జ్ఞానులభయమును పోగొట్టుదురుగావున నభయమనబడును. నేను స్వయముగ చూచుచున్నాను, నీవుస్వయముగ చూచితివి, వాడు స్వయముగబోయెననుచో స్వయంశబ్దము మూడుపురుషులయందు వర్తించుచున్నది. ఆవిధమున అహంశబ్దము సశబ్దము గను, సశబ్దము త్వంశబ్దమునను వర్తించుటలేదు, కావున స్వయంశబ్దము సాధారణమైనది. బ్రహ్మము స్వయంశబ్దవాచ్యమగునది. ఇతరసాహాయ్యమపేక్షింపక తనంతనున్నది గావున స్వయంశబ్దవాచ్యమయ్యెను.

" తదేతదద్వయంస్వయం ప్రకాశమహానందాత్మైవ
తదమృతమభయమేతద్బ్రహ్మ," ౧౧

(అథర్వ-౨౭ నృసింహోత్తరతాపినీ; ఖం ౮.)

టీ. ఏతత్=ఈ కూటస్థచైతన్యము, తత్ = తత్పదలక్ష్యమైన బ్రహ్మము; అద్వయం=అద్వితీయమయినది, స్వయంప్రకాశ మహానందాత్మైవ = తనంతప్రకాశించు మహానందరూపమైన యాత్మయే, ఏత

బ్రహ్మ= ఈబ్రహ్మము, తత్ =ఆకూటస్థ చైతన్యమే, అమృతం=నాశము లేనిది, అభయం=భయము లేనిది.

తా. బ్రహ్మమే ప్రత్యగాత్మ. ప్రత్యగాత్మ బ్రహ్మము.

“ సదేవపురస్తాత్సిద్ధంబ్రహ్మ ” ౧౧

(అధర్వ-౨౭ నృసింహోత్తరతాపిని ; ఖం ౯.)

టీ. బ్రహ్మ=బ్రహ్మమైన, సదేవ=సద్వస్తువే, పురస్తాత్=సృష్టికి ముందు, సిద్ధం=ఉన్నది.

తా. సృష్టికి ముందున్న వస్తువే బ్రహ్మము. అదియే సమస్తమునకు అధిష్ఠానమయ్యెను.

“ ఆకాశవత్సూక్ష్మం కేవలసత్తామాత్రస్వభావం
పరంబ్రహ్మ ” ౧౨

టీ. పరం=సమస్తమునకు పరమైన, బ్రహ్మ=బ్రహ్మము, ఆకాశవత్=ఆకాశమువలె, సూక్ష్మం=నిరవయవమగుటచే సూక్ష్మమని వ్యవహరింపబడుచున్నది. కేవల సత్తామాత్ర స్వరూపం, కేవల=అన్యధర్మము లేకుండుటయు, సత్తామాత్ర=సత్తుగా నుండుటయు, స్వభావం=స్వభావముగా గలది.

తా. స్పష్టము.

“ అద్వితీయమఖిలోపాధి వినిర్ముక్తం తత్సకలశక్త్యుప
బృంహితమనాద్యనంతం శివంశాంతంనిర్గుణం ఇత్యాదివా
చ్యమనిర్వాచ్యం చైతన్యంబ్రహ్మ. ” ౧౩

(శు-య-3ర నిరాలంబ.)

టీ. బ్రహ్మ=బ్రహ్మము, అద్వితీయం = విజాతిభేదములేనిది, అఖిలోపాధివినిర్ముక్తం=మాయావిద్యాది సకలోపాధులు లేనిది, తత్సక

లక్షణ్యైప బృంహితం=ఆమాయావిద్యాద్యుపాధి శక్తులచే వ్యాప్తమ యినది, అనాద్యంతం=ఆద్యంతములు లేనిది, శివం=మంగళ స్వరూప మైనది, శాంతం=శాంతమైనది, నిర్గుణం=నిర్గుణము లేనిది, ఇత్యాదివాచ్యం=శాంతమునిర్గుణమును నీ మొదలయిన శబ్దములకు వాచ్యమైనది (బోధార్థము వాచ్యమైనది) అనిర్వాచ్యం=అనుభవైక గమ్యమగుటచే నిట్టిదనిమాటలచే చెప్పరానిది, చైతన్యం=శుద్ధచైతన్య స్వరూపమైనది.

"ఏకమేవాద్వితీయంబ్రహ్మ". ౧౪

(అథర్వ-౫౨ మహా-అ 3)

టీ. బ్రహ్మ=బ్రహ్మము, ఏకం=ఏకాకృతిగ్గయినది. (నిరవయవమైనది) ఏవ=(ఒక్క టియే) అనవంటిది మరియొకటిలేనిది., అద్వితీయం= రెండవది లేనిది (తనకంటె వ్యతిరేకమైనది మరియొకటిలేనిది)

తా. ఏకమనుశబ్దము స్వగతభేదమును లేదని తెలియచేయు చున్నది. ఏవయనునది సజాతీయభేదములేదని తెలియచేయుచున్నది. అద్వితీయమను శబ్దము విజాతీయభేదములేదని తెలియచేయుచున్నది. బ్రహ్మము సజాతీయవిజాతీయ స్వగతభేదములు లేనిదని యీ వాక్యము తెలియజేయుచున్నది.

"సర్వదానవచ్ఛిన్నం బ్రహ్మ" ౧౫

(సామ-౪౬ యోగచూడామణి)

టీ. బ్రహ్మ=బ్రహ్మము, సర్వదా = ఎప్పుడును, అనవచ్ఛిన్నం= ఆవరింపబడనిది.

తా.—దేశకాల వస్తువులచే నావరింపబడనిది గావున ననంత మని బ్రహ్మము చెప్పబడును.

"సచ్చిదానంద తేజః కూటస్థరూపం తారకంబ్రహ్మ" ౧౬

(శు-య-౫౮ మండలబ్రాహ్మణ. బ్రా ౧)

టీ. బ్రహ్మ=బ్రహ్మము, సచ్చిదానంద తేజః=సత్యజ్ఞానానందప్రకాశమైన, కూటస్థరూపం=ప్రత్యగాత్మ స్వరూపము, తారకం=సూర్యచంద్రాగ్నిమండల మధ్యమున హిరణ్మయమయి నీవారశూకమువంటి సూక్ష్మరూపముగనున్న తేజసు

తా. షణ్ముఖీ, భూచరీ, శాంభవీ మొదలయిన ముద్రలచే స్థిరదృష్టిని జూడ నానావిధములయిన చిత్కళలు మొదట గనబడును. పిదప నగ్నిమండలము, దాని యంతరమున సూర్యమండలము, దాని నడుమ చంద్రమండలమును గనబడును. ఆ చంద్రమండల మధ్యమందు నీలమేఘమండలి విద్యుల్లేఖవలె నీవారశూకమువోలె సూక్ష్మమయిన తేజస్సు హిరణ్మయమై గనబడును. అదియే త్రిమూర్తులు. (తారకము.)

" తన్నిత్యముక్తమవిక్రియం సత్యజ్ఞానానంతానంద
పరిపూర్ణం సనాతనమేకమేవా ద్వితీయంబ్రహ్మ "　　　౧౭

(శు-య-౫౯ పైంగల.)

టీ. తద్బ్రహ్మ=ఆబ్రహ్మము, నిత్యముక్తం=ఎప్పుడును ముక్తమయియున్నది. అవిక్రియం-వికారములులేనిది. సత్యజ్ఞానానంతానంద పరిపూర్ణం=సత్యమైనది. జ్ఞానమయినది. అనంతమైనది, ఆనందమైనది, పరిపూర్ణమైనది, సనాతనం=అనాదిసిద్ధమైనది, ఏకమేవ=ఒక్కటియేయైనది, అద్వితీయం=రెండవదిలేనిది.

తా. సూర్యుడు మేఘావరణతోఁగూడినవాడైనను నెట్లు బాధింపబడలేదో యట్లే మాయావిద్యాద్యుపాధులచే గూడినను బ్రహ్మము నిత్యముక్తమే-మరియు బ్రహ్మము నిర్వికారమయినది. సత్యజ్ఞానానంతానంద పరిపూర్ణమయినది-సనాతనమైనది - యేభేదములేనిది (భేదత్రయములేనిది.)

" చిత్స్వరూపనిరంజనం పరం బ్రహ్మ " ౧౮

(అధర్వ-౬౨ మహానారాయణ-అ 2)

టీ. బ్రహ్మ=బ్రహ్మము, చిత్స్వరూపనిరంజనం=జ్ఞానస్వరూపమైనది దేనినంటనిది (నిర్దోషమయినది,) పరం=సమస్తమునకు పరమైనది.

తా. సూర్యుడు సమస్తమును వెలిగించుచు వానివ్యాపారము తాను బొందక నిరంజనుడగునట్లు ప్రత్యగాత్మస్వరూపబ్రహ్మము సమస్తదృశ్యములకు సాక్షియై వానివృత్తులను బొందక యుండుటచే నిరంజనుడయ్యెను.

" తత్త్వం పదలక్ష్యం ప్రత్యగభిన్నం బ్రహ్మ " ౧౯

(శు-య-౫౯ పైంగల-అ 3)

టీ. బ్రహ్మ=బ్రహ్మము, తత్త్వంపదలక్ష్యం =తత్పదమునకును త్వంపదమునకును లక్ష్యమైన పరమాత్మయును ప్రత్యగాత్మయును స్వరూపముగాగలది, ప్రత్యగభిన్నం=ప్రత్యగాత్మకంటె భిన్నముగానిది.

తా. తత్పదలక్ష్యమైన పరమాత్మయు, త్వంపదలక్ష్యమైన ప్రత్యగాత్మయు, బ్రహ్మమే - మాయావిద్యోపాధులనుబట్టి యాపేరులు గలిగెను.

" అఖండార్థం పరం బ్రహ్మ " ౨౦

(ఋ-౧౦౭ బహ్వృచ)

టీ. బ్రహ్మ=బ్రహ్మము, అఖండార్థం=అంతరములులేక పరిపూర్ణమయినందున నఖండమైనది, పరం=శ్రేష్ఠమైనది, ప్రకృతికి నతీతమైనందున పరమని శ్రేష్ఠమని చెప్పబడుచున్నది.

తా. అఖండార్థమనగా భేదములేక యఖండార్థముగలది. తత్త్వమస్యాదివాక్యములయొక్క సంసర్గార్థముగాని విశిష్టార్థముగాని లేక యఖండార్థముగలది సంసర్గోవా విశిష్టోవా వాక్యార్థోనాత్రసమ్మ

తః! అఖండార్థైకబోధస్తు వాక్యార్థోవిదుషాంమతః అని శంకరాచార్యులవారు.

"సర్వకాలాబాధితం బ్రహ్మ" ౨౧

(అధర్వ-౫౨ మహానారాయణ-అ ౧)

టీ. బ్రహ్మ=బ్రహ్మము, సర్వకాలాబాధితం=కాలత్రయాబాధ్యమగునది.

తా. సత్యమైనదని తాత్పర్యము.

"సగుణనిర్గుణస్వరూపకం బ్రహ్మ" ౨౨

(అధర్వ-౫౨ మహానారాయణ-అ-౧)

టీ. బ్రహ్మ=బ్రహ్మము, సగుణనిర్గుణస్వరూపకం=సగుణనిర్గుణస్వరూపకమైనది.

తా. వ్యవహారదశయందు బ్రహ్మమే మాయోపాధికమై ఈశ్వరుడనబడి జగత్సృష్టిస్థితిలయములు చేయుచుండుటచే సగుణమనబడును. మాయలేని పరమార్థదశయందు నిర్గుణమనబడును.

"ఆదిమధ్యాంతశూన్యం బ్రహ్మ" ౨౩

(అధర్వ-౫౨ మహానారాయణ-అ౧)

టీ. బ్రహ్మ=బ్రహ్మము, ఆదిమధ్యాంతశూన్యం=ఆదిమధ్యాంతములులేనిది, సత్యమైనది.

తా. స్పష్టము.

"మాయాతీతం గుణాతీతం బ్రహ్మ" ౨౪

(అధర్వ-౫౨ మహానారాయణ-అ ౧)

టీ. బ్రహ్మ=బ్రహ్మము, మాయాతీతం=మాయకతీతమయినది, గుణాతీతం=గుణములకతీతమైనది.

తా. నిస్సంగమైనది. నిర్గుణమైనది. బ్రహ్మము శుద్ధచైతన్యస్వరూపమైనది.

“ అనంతమప్రమేయం అఖండం పరిపూర్ణంబ్రహ్మ ” ౨౫
(అథర్వ-౫౨ మహానారాయణ-అ ౧)

టీ. బ్రహ్మ=బ్రహ్మము, అనంతం=దేశకాలవస్తు పరిచ్ఛేదము లేనిది. అప్రమేయం=ఏప్రమాణములచే తెలియబడువిషయముగానిది, అఖండం=ఖండముగానిది. పరిపూర్ణం = ఖండముగామి పరిపూర్ణమైనది.

తా. పరిస్ఫుటమై యున్నదని సమ్మతి.

“ అద్వితీయపరమానంద నిత్యశుద్ధబుద్ధముక్త
సత్యరూపవ్యాపకాభిన్నా పరిచ్ఛిన్నంబ్రహ్మ ” ౨౬
(అథర్వ-౫౨ మహానారాయణ-అ-౧)

టీ. బ్రహ్మ=బ్రహ్మము, అద్వితీయ = అద్వితీయమై, పరమానంద=పరమానందమై, నిత్య=నాశనరహితమై, శుద్ధ=నిస్సంగమగుటచేపరిశుద్ధమై, బుద్ధ=బోధస్వరూపమై, ముక్త=అవిద్యాముక్తమయి, సత్యరూప=కాలత్రయాబాధ్యమైన రూపమై, వ్యాపక=సర్వవ్యాపకమై, అభిన్న=సజాతీయ విజాతీయ స్వగతభేదములు లేనిదై, అపరిచ్ఛిన్నం=దేశకాలవస్తుపరిచ్ఛిన్నముగాని యనంతము.

తా. స్పష్టము.

“ సచ్చిదానంద స్వప్రకాశంబ్రహ్మ ” ౨౭
(అథర్వ-౫౨ మహానారాయణ.-అ౧)

టీ. బ్రహ్మ=బ్రహ్మము, సచ్చిదానంద స్వప్రకాశం = సత్యజ్ఞానానంద స్వప్రకాశరూపమయినది.

తా. స్పష్టము.

“ మనోవాచామగోచరం బ్రహ్మ ” ౨౮

టీ. మనోవాచాం=మనోవాక్కులకు, అగోచరం=గోచరముగానిది. బ్రహ్మ=బ్రహ్మ.

తా. స్పష్టము.

" అఖలప్రమాణా గోచరంబ్రహ్మ " ౨౯

(అథర్వ-౫౨ మహానారాయణ అ ౧)

టీ. బ్రహ్మ=బ్రహ్మము, అఖలప్రమాణా గోచరం=సమస్తప్రమాణముల కగోచరమైనది. ఏప్రమాణముచేతను తెలియబడనిది.

తా. ప్రత్యక్షము, అనుమానము, శబ్దము, ఉపమానము, అర్థాపత్తి, అనుపలబ్ధి, సంభవము. ఐతిహ్యము నని ప్రమాణము లెనిమిదివిధములు. బ్రహ్మము తెలియబడునది (దృశ్యము) కామిచే నీప్రమాణముల కగోచరమైనది. ఒకరుచెప్పినను చెప్పకున్నను తనంతవస్తుస్వరూపమును తెలిసికొనుట ప్రత్యక్షము. ఉదాహరణము అగ్నిని ముట్టి యది వేడిగనుండునని తెలిసికొనుట. కారణమును జూడకున్నను కార్యమునుబట్టి కారణమున్నదని యెఱుంగుట యనుమానము. ఉదాహరణము-పొగవచ్చుచుండ నగ్నిని జూడకయే యగ్నిగలదని నిశ్చయించుట. ఈయనుమానప్రమాణమున నిశ్చయించినది ప్రత్యక్షముగ మున్నెప్పుడైనను తెలిసియే యుండుననియు నిది ప్రత్యక్షములో చేరినదేయనియు చార్వాకులు చెప్పుదురు. వారికి ప్రత్యక్షమొక్కటియే ప్రమాణము. తక్కినవిలేవు. ఆప్తవాక్యమునుగాని వేదాదిగ్రంథవాక్యములనుగాని విశ్వసించుట శబ్దప్రమాణము. ఉదాహరణము— అన్నదానముచేసినవానికి స్వర్గముగలుగునను శాస్త్రవాక్యమును విశ్వసించి యట్లుచేయుట. ఒకవస్తువువంటి మరియొకవస్తువునువిని (రెండు వస్తువులకు కొన్నిధర్మములు సమానముగనుండవలయును) యావస్తువుదీనివలెనుండుననుట యుపమానము. ఉదాహరణము-స్త్రీముఖము చంద్రునివలెనున్నదని విని చంద్రునిజూచి యట్లేగుండ్రముగను మనోహరముగను స్త్రీముఖమున్నదని యెఱుంగుట. కొన్నిలక్షణములను బట్టి యీవస్తువు ఇట్లుండవచ్చునని యెఱుగుట యర్థాపత్తి. ఉదాహరణము—ఒకడు రామాయణమును జదువకున్నను రామకథ బాగుగ

నెరిగియున్నాడని వినినప్పుడు, వాడుచదువకున్నను రామకథ బాగుగ వినియుండవచ్చునని-పదార్థము లేకపోవుట తెలిసికొనుటనో యనుప లబ్ధి. ఉదాహరణము—తనకుచదువురానప్పుడు చదువురాలేదని తెలిసికొనుట. మొత్తమునందు దాని భాగములున్నవని యెరుంగుట సంభవప్రమాణము. ఉదాహరణము — మొత్తమయిననూటిలో దానిభాగమైన యేదున్నదని యెరుంగుట. ఈభాగములెప్పుడును నామొత్తము కన్న నెక్కువగాజాలవు. ఒకడొకమాటచెప్పిన విని ప్రత్యక్షముగ దానినిగూర్చి భయాదులనుబొందుట ఐతిహ్యము. ఉదాహరణము— ఒకచెట్టుమీదదయ్యమున్నదని విని యాచెట్టుదగ్గిరకుబోయి యామాటజ్ఞాపకముంచుకొని భయమునొందుట. దీనికి శబ్దప్రమాణమునకు భేదమాయనిన ప్రత్యక్షముగ జూడక విశ్వసించుటయె శబ్దప్రమాణము గావున దీనికిని శబ్దమునకును భేదమున్నదని తెలియవలయును.

“ దేశతఃకాలతోవస్తుతః పరిచ్ఛేదరహితంబ్రహ్మ.” ౩౦

(అథర్వ-౫౨ మహానారాయణ-అ ౧ ”)

టీ. బ్రహ్మ=బ్రహ్మము, దేశతః=దేశమునను, కాలతః-కాలమునను, వస్తుతః=వస్తువునను, పరిచ్ఛేదరహితం=పరిచ్ఛేదము (ఆవరము) లేనిది అనంతమైనదని యర్థము.

తా. స్పష్టము

“ తురీయం నిరాకారమేకం బ్రహ్మ ” ౩౧

(అథర్వ-౫౨ మహానారాయణ-అ ౧)

టీ. తురీయం=అవస్థాత్రయాతీతమైనది, నిరాకారం=ఆకారము లేనిది. ఏకం=అద్వితీయమయినది.

తా. స్పష్టము.

“ అద్వైతమనిర్వాచ్యం బ్రహ్మ ” ౩౨

అథర్వ-౫౨ మహానారాయణ-అ ౧)

టీ. బ్రహ్మ=బ్రహ్మము, అద్వైతం = ద్వైతముకానిది, అనిర్వాచ్యం=ఇట్టిదని చెప్పరానిది.

తా. స్పష్టము.

"శివంప్రశాంత మమృతంపరంబ్రహ్మ" 33

(అధర్వ-౫౮ శాండిల్య-అ ౨)

"యదేకమక్షరం నిష్క్రియంశివం సన్మాత్రపరంబ్రహ్మ" 3౪

(అధర్వ-౫౮ శాండిల్య-అ. 3)

టీ. యత్=ఏది, శివం = మంగళ స్వరూపమైనదో, ప్రశాంతం=శాంతమయినదో, అమృతం=నాశరహితమైనదో, పరం=ప్రకృతికిపరమైనదో, ఏకం=అద్వితీయమైనదో, అక్షరం=నశింపనిదో, నిష్క్రియం = నిష్క్రియమైనదో, శివం=శుభమైనదో, సన్మాత్రపరం = సద్రూపమున నుత్కృష్టమైనదో, అది బ్రహ్మము.

తా. స్పష్టము.

"అసావాదిత్యోబ్రహ్మ" 3౫

(అధర్వ-౭౧ సూర్య.)

టీ. అసౌ=ఈ, ఆదిత్యః=సూర్యుడు, బ్రహ్మ=బ్రహ్మము.

తా. బ్రహ్మము ఈ సూర్యుడు "జ్యోతిషాంరవిరంశుమాన్" అనుగీతావాక్యము చెప్పున ప్రకాశించువస్తువులందు సూర్యుడే చివరవాడు గావున ప్రకాశస్వరూపమైనదని చెప్పుట కుపమానములో సూర్యునిమించిన పదార్థములేమి సూర్యుడే బ్రహ్మమనిచెప్పబడెను. బ్రహ్మమిట్టి స్వప్రకాశ స్వరూపమైన యుత్కృష్టవస్తువని యెఱుంగవలయును.

"ఓమిత్యేతదక్షరం బ్రహ్మ" 3౬

(అధర్వ-౨3 అధర్వశిఖ) (శు-య-౯౧ తారసార)

టీ. ఓమితి=ఓంకారమను, ఏతదక్షరం=ఈయక్షరము, బ్రహ్మ=బ్రహ్మము.

తా. ఓమిత్యేకాక్షరం బ్రహ్మయను గీతావాక్యము (౮-౧౩) చెప్పిన ఓంకారమే బ్రహ్మమని తెలియవలయును.

"బ్రహ్మైవేదమమృతం పురస్తాద్బ్రహ్మ పశ్చాద్బ్రహ్మ దక్షిణతశ్చోత్తరేణ" ౩౭

(అధర్వ-౫ ముండక-ముం-౨-ఖం-౨)

టీ. ఇదం=ఈజగత్తు, అమృతం=నాశనరహితమగుయిన, బ్రహ్మైవ=బ్రహ్మమే, పురస్తాత్=ముందును, బ్రహ్మ=బ్రహ్మము, పశ్చాత్=వెనుకను, బ్రహ్మ=బ్రహ్మము, దక్షిణతః=దక్షిణమునను, ఉత్తరేణచ=ఉత్తరమునను, బ్రహ్మమే. సర్వపరిపూర్ణముబ్రహ్మమని తాత్పర్యము.

తా. స్పష్టము.

"అధశ్చోర్ధ్వంచ ప్రసృతం బ్రహ్మైవేదం విశ్వమిదం వరిష్ఠం" ౩౮

(అధర్వ-౫ ముండక-ముం-౨-ఖం-౨)

టీ. ఇదం=ఈ, అధశ్చ=క్రిందుభాగము, ఊర్ధ్వంచ=మీదుభాగమును, ప్రసృతం=వ్యాప్తమయిన, ఇదంవిశ్వం = ఈవిశ్వము, వరిష్ఠం=శ్రేష్ఠమయిన, బ్రహ్మ=బ్రహ్మము.

తా. సమస్తము బ్రహ్మమని తాత్పర్యము.

"తదేవనిష్కళం బ్రహ్మనిర్వికల్పం నిరంజనం" ౩౯

"చైతన్యమేకం బ్రహ్మాతఃప్రజ్ఞానం బ్రహ్మమయ్యపి" ౪౦

(శు-య-౨౦ అమృతబిందు)(అధర్వ-౮౦ త్రిపురతాపినీ-ఉ౫)

టీ. తద్బ్రహ్మైవ=ఆబ్రహ్మమే, నిష్కళం=షోడశకళలులేనిది, నిర్వికల్పం=వికల్పములేనిది, నిరంజనం=దేనినంటనిది, ఏకం=సమస్తభూతములందు నేకాకృతిగనున్న, చైతన్యం=చైతన్యము, బ్రహ్మ=బ్రహ్మము, అతః=ఆకారణమువలన, మయ్యపి=నాయందునున్న, ప్రజ్ఞానం=ప్రజ్ఞానముకూడా, బ్రహ్మ=బ్రహ్మము.

తా. సమస్తభూతములందున్న చైతన్యమే (బ్రహ్మమే) మాయాభేదములయిన యుపాధులనుబట్టి, సర్వజ్ఞత్వ కించిద్జ్ఞత్వాది గుణ విశిష్టములైన ఈశ్వరత్వ జీవత్వముల నొప్పుచుండు గావున నాయందు కించిద్జ్ఞత్వవిశిష్టమైయున్న చైతన్యము బ్రహ్మమే, అవిద్యోపాధిచే కించిద్జ్ఞత్వముగలిగెను.

“ బ్రహ్మశబ్దేన తద్బ్రహ్మ స్వప్రకాశాత్మరూపకం ” ౪౧

“ ఏతద్భావ వినిర్ముక్తం తద్బ్రహ్మ బ్రహ్మతత్పరం ” ౪౨

(కృ-య-౩౭ తేజోబిందు)

టీ. బ్రహ్మశబ్దేన=జగత్తునకధిష్ఠానమైన వస్తువు బ్రహ్మశబ్దము నచెప్పబడును. గాన తద్బ్రహ్మ= ఆబ్రహ్మము, స్వప్రకాశాత్మరూపకం=స్వప్రకాశ స్వరూపమైన ప్రత్యగాత్మగా యగును, ఏతద్భావ= స్వాతిరిక్తమయిన యీ జగద్భావమునుండి, వినిర్ముక్తం=విడువబడినది, (జగద్భావములేనిది) బ్రహ్మ=బ్రహ్మము, తత్ బ్రహ్మ=తత్పదలక్ష్యమైన బ్రహ్మ, తత్పరం=తత్పదవాచ్యుడయిన ఈశ్వరునకు పరమైనది.

తా. సృష్టికిముందున్న బ్రహ్మమే సృష్టియైన తరువాత శిష్యునకు తెలియుటకు సృష్టికంటె విలక్షణమైనదని తత్తనుపదమున చెప్పబడెను. తత్తనిచెప్పుట వలన నింక ప్రత్యక్షముగాలేదని తెలియవలయును.

“ చిన్మాత్రాత్పరమం బ్రహ్మ చిన్మాత్రాన్నాస్తి కోపివా” ౪౩

“ అఖండైకరసంబ్రహ్మ చిన్మాత్రాన్నహివిద్యతే ” ౪౪

(కృ-య-౩౭ తేజోబిందు.)

టీ. చిన్మాత్రాత్=చిద్రూపముగా నుండుటవలన, బ్రహ్మ=బ్రహ్మము, పరమం=ఉత్కృష్టమైనది, చిన్మాత్రాత్ = చిన్మాత్రముకన్న,

కోపివా=ఎవడును, నాస్తి=లేదు, అఖండైకరసం = అఖండానుభవమై నది, బ్రహ్మ=బ్రహ్మము, చిన్మాత్రాత్=చిద్వస్తువుకన్న, నహివిద్య తే=ఏదియునులేదు.

తా. చిత్సాన్నిధ్యముననే జడముచైతన్యమును వహించినపనిచే యుచున్నది. చిద్వస్తువులేని యడను సర్వము మృతమై జడమై యుం డును. బ్రహ్మముచిద్వస్తువగుటచే సర్వోత్కృష్టమైనది. కావున చిత్తు కంటె నితరమైనదిలేదు.

"సదోదితంపరంబ్రహ్మ జ్యోతిషాముదయోయతః" ౨౫

(ఋ-౩౮ నాదబిందు)

"యస్మిన్సంవీయతే శబ్ద స్తత్పరబ్రహ్మగీయతే" ౨౬

(కృ-య-౪౦ బ్రహ్మవిద్యా అ-౨)

టీ. జ్యోతిషాం=స్వప్రకాశ స్వరూపులైన సూర్యాదులకు, యతః=దేనివలన, ఉదయః = ఉత్పత్తియగుచున్నదో, యస్మిన్=దేని యందు, శబ్దః=శబ్దము, సంవీయతే=లయించుచున్నదో, తత్=అది, సదోతితం=ఎల్లపుడుప్రకాశించునదియు,పరంబ్రహ్మ=ఉత్కృష్టమైనబ్రహ్మ మై, పరబ్రహ్మ=పరబ్రహ్మమని, గీయతే=చెప్పబడుచున్నది.

తా. ప్రకాశస్వరూపులగు సూర్యాదులకు కారణమైనందున బ్రహ్మము సదోతితమనబడును. నిర్విషయమైనందున పరమనబడును. శబ్దము లయించిన తక్కిన నాలుగువిషయములు లయించును గాన బ్రహ్మము నిర్విషయమైనది. అఖండప్రకాశస్వరూపమైనది.

"సర్వశక్తిపరం బ్రహ్మనిత్యమాపూర్ణమద్వయం" ౨౭

"సత్తాసర్వపదార్థానాం గమ్యం బ్రహ్మేదంపరం" ౨౮

టీ. బ్రహ్మ=బ్రహ్మము, సర్వశక్తిపరం=సర్వశక్తియుక్తమయిన ప్రకృతికి పరమైనది, నిత్యం=నాశనరహితమయినది, ఆపూర్ణం=పరిపూర్ణమైనది, అద్వయం=అద్వితీయమైనది, సర్వపదార్థానాం=సమస్తపదార్థములకు, సత్తా=సత్తమైనది, (సద్ధర్మమైనది) బ్రహ్మాభిదం=బ్రహ్మమను పేరనొప్పు, పదం=స్థానము, గమ్యం=పొందదగినది.

తా. ఘటమున్నది పటమున్నది యనుచో నాయుండుటయే సత్తయనబడును. అదియే బ్రహ్మాంశము. ఈబ్రహ్మాంశము సర్వపదార్థములనున్నది. బ్రహ్మమున తోచిన మాయయందు మాయాంశమైన మిథ్యాత్వమును, బ్రహ్మాంశమయిన సత్తయును గలవు. మాయయున్నదనుచోట బ్రహ్మాంశము యథార్థముగా లేకపోవుట (మిథ్యాత్వము) మాయవలన గలిగిన యాకాశమున బ్రహ్మాంశమును, మాయాంశమును నాకాశాంశమును గలవు. ఆకాశమున్నదనుట బ్రహ్మాంశమయిన సత్త శబ్దము ఆకాశగుణము వాస్తవమున నుండదుగావున మిథ్యాత్వమయిన మాయాంశము నున్నది. ఇట్లే యాకాశమునుండి గలిగిన వాయువునందు వాయుగుణమయిన స్పర్శమును నాకాశాంశమయిన శబ్దమును మాయాంశమయిన మిథ్యాత్వమును బ్రహ్మాంశమయిన సత్తయును గలవు. ఇట్లేసమస్తపదార్థములు నూహింపవలయును. బ్రహ్మాంశమైన సత్తనువిడువగా సమస్తపదార్థములను మిథ్యాత్వమును మిథ్యాభూతములైన గుణములును మిగిలియుండుగావున మిథ్యలగుచున్నవి. గావున బ్రహ్మ వ్యతిరిక్తమగు సర్వమును మిథ్యయనబడును. మిథ్యయనగా సత్యమునునుండక యున్నట్లు కనబడుటగాని శూన్యముగాదు. మిథ్యాభూతమున కధిష్ఠానమై సత్తుండును. శూన్యమున కధిష్ఠానముగాని మిథ్యారూపమునకు శూన్యమధిష్ఠానముగాగాని యుండదు. ఈహేతువుచే మిథ్యయైన సృష్టికి మును సత్తైన బ్రహ్మమున్నదని యొప్పగవలెను.

"పరంబ్రహ్మపరం తత్త్వంసచ్చిదానందలక్షణం" ౪౯

(శు-యజు-౬౩ యోగశిఖ-అ ౨.)

"అక్షరంపరమంబ్రహ్మ నిర్విశేషంనిరంజనం" ౫౦

(కృ-యజు-౬౩ యోగశిఖ-౩.)

టీ. పరంబ్రహ్మ=పరబ్రహ్మము, పరంతత్త్వం=పరతత్త్వమైనది, సచ్చిదానందలక్షణం=సత్యజ్ఞానానంద స్వరూపమయినది. అక్షరం=నశింపనిది, పరమం=ఉత్కృష్టమైనది, బ్రహ్మ=బ్రహ్మమైనది. నిర్విశేషం=గుణములులేనిది. (తనకన్నమిగిలినది మరియొకటిలేనిది.) నిరంజనం=దేనినంటక పరిశుద్ధమైనది.

తా. బ్రహ్మమసంగము. సచ్చిదానందస్వరూపము.

"బ్రహ్మైవైకమనాద్యంతమబ్ధి వత్ప్రవిజృంభతే." ౫౧

"నకించిద్భావనాకారం యత్తద్బ్రహ్మపరంవిదుః" ౫౨

(అధర్వ-౭౦ అన్నపూర్ణ-అ ౫.)

టీ. ఏకం=అద్వితీయమైన, అనాద్యంతం=ఆద్యంతములులేని, బ్రహ్మైవ=బ్రహ్మమే, అబ్ధివత్=సముద్రమువలె, ప్రవిజృంభతే=మాయవలన విజృంభించుచున్నది. యత్=ఏది, భావనాకారం=భావించుటకు తగిన యాకారము, నకించిత్=కొంచెమునుగాదో, తత్=అది, పరంబ్రహ్మ=పరబ్రహ్మము అని, విదుః=పెద్దలు తెలియుదురు.

తా. మాయాశక్తివలన సముద్రమువలె బ్రహ్మమేవిజృంభించిసర్వప్రపంచ రూపమయ్యెను. అవాఙ్మానస గోచరమైనదానిని బ్రహ్మమని పెద్దలు తెలియుదురు.

"ఏకమేవాద్వయం బ్రహ్మనేహనానాస్తికించన" ౫౩

(అధర్వ ౫౨ మహానారాయణ-అ ౩)

" బ్రహ్మైవవిద్యతే సాక్షాత్ వస్తుతోఽ వస్తుతోఽపిచ " ౫౪
(అథర్వ-౭౭ పాశుపతబ్రాహ్మణ.)

టీ. బ్రహ్మ=బ్రహ్మము, ఏకమేవ = ఒక్కటియేయైనది, అద్వయం=అద్వితీయమైనది, ఇహ=ఈ బ్రహ్మమునందు, నానా=భేదప్రకారము, కించన=కొంచెమును, నాస్తి=లేదు, సాక్షాత్ =ప్రత్యక్షముగ వస్తుతోఽవస్తుతోఽపిచ=సదసత్తులచేతను, బ్రహ్మైవ = బ్రహ్మమే, విద్యతే=ఉన్నది.

తా. సజాతీయ విజాతీయ స్వగతభేదములేని బ్రహ్మమున నానాత్వము కొంచెమునులేదు. సత్తనివ్యవహరించినను అసత్తనివ్యవహరించినను బ్రహ్మమేకాని యన్యములేదు.

" తద్విద్యావిషయం బ్రహ్మ సత్యజ్ఞానసుఖాద్వయం " ౫౫
(అథర్వ-౭౦ అన్నపూర్ణ-అ-3)

" శాంతంచ తదతీతంచ పరబ్రహ్మ తదుచ్యతే " ౫౬
(కృ-య-౬3 యోగశిఖ-అ ౬)

టీ. తద్బ్రహ్మ=తత్పదలక్ష్యమయిన బ్రహ్మము, విద్యావిషయం=జ్ఞానవిషయమయినది, సత్యజ్ఞానసుఖాద్వయం=సత్యజ్ఞానానందాద్వితీయస్వరూపమయినది, శాంతంచ=శాంతమును, తదతీతంచ=శాంతమునకతీతమయినదియు, తత్పరబ్రహ్మ=ఆపరబ్రహ్మము, ఉచ్యతే=చెప్పబడుచున్నది.

తా. ఏకాదశేంద్రియములకు గోచరమగు విషయముగాక బ్రహ్మము శుద్ధబోధవిషయమయినది. బోధార్థము శాంతస్వరూపమని చెప్పబడునుగాని శాంతమునకతీతమయినది. అద్వితీయమయినది సత్యజ్ఞానసుఖస్వరూపమయినది.

" అనుభూతిపరం తస్మాత్సారం బ్రహ్మేతికథ్యతే " ౫౭
(అథర్వ-౭౦-అన్నపూర్ణ-అ-౨)

" యదిదంబ్రహ్మపుచ్ఛాఖ్యం సత్యజ్ఞానాద్వయాత్మకం" ౫౮
(కృ-య-౭౩-౬౦)

టీ. బ్రహ్మ=బ్రహ్మము, అనుభూతిపరం=అనుభవమునకు పరమయినది, తస్మాత్ =ఆహేతువువలన, సారమితి = సర్వవిలక్షణమై శేషించినదని, కథ్యతే=చెప్పబడుచున్నది. బ్రహ్మపుచ్ఛాఖ్యం=బ్రహ్మపుచ్ఛమని చెప్పబడిన, ఇదం=ఇది, యత్ =ఏదియోఅది, సత్యజ్ఞానాద్వయాత్మకం=సత్యజ్ఞానాద్వితీయస్వరూపమయినది.

తా. ఆనందమయకోశము బ్రహ్మపుచ్ఛమనబడును. బ్రహ్మమానందస్వరూపము.

" సద్రూపంపరమం బ్రహ్మ త్రిపరిచ్ఛేదవర్జితం " ౫౯
" తద్బ్రహ్మానంద మద్వంద్వం నిర్గుణం సత్యచిద్ఘనం" ౬౦
(కృ-య-౭౩-౬౦)

టీ. బ్రహ్మ=బ్రహ్మము, సద్రూపం=సత్యస్వరూపమయినది, పరమం=ఉత్కృష్టమయినది, త్రిపరిచ్ఛేదవర్జితం = దేశకాలవస్తుపరిచ్ఛేదములేనిది, తద్బ్రహ్మ=ఆబ్రహ్మము, ఆనందం=ఆనందస్వరూపమయినది, అద్వంద్వం=సుఖదుఃఖాది ద్వంద్వములులేనిది, నిర్గుణం=గుణరహితమయినది, సత్యచిద్ఘనం=సత్యజ్ఞానఘనమయినది.

తా. చెదరని సత్యజ్ఞానములుస్వరూపముగావున సత్యచిద్ఘనమనబడెను. వడగల్లు జలఘనమగు విధముననే పరబ్రహ్మము సచ్చిదానందఘనమని చెప్పబడుచున్నది. కేవల జ్ఞప్తిమాత్రమే బ్రహ్మము.

" సర్వాధిష్ఠానమద్వంద్వం పరబ్రహ్మసనాతనం " ౬౧
(అథర్వ-౭౦ అన్నపూర్ణ-అ-3, కృ-య-౭౫ రుద్రహృదయ)
" ప్రజ్ఞానమేవతద్బ్రహ్మ సత్యప్రజ్ఞానలక్షణం " ౬౨
(అథర్వ-౬౧ మహా-౫౮- కృ-య-౭౫ రుద్రహృదయ)

టీ. సర్వాధిష్ఠానం=సర్వమునకు నధిష్ఠానమైన, పరబ్రహ్మ=పరబ్రహ్మము, అద్వంద్వం=సుఖదుఃఖాది ద్వంద్వములులేనిది. సనాతనం=అనాదిసిద్ధమైనది, తద్బ్రహ్మ=ఆ బ్రహ్మము, ప్రజ్ఞానమేవ=ప్రజ్ఞానమే, సత్యప్రజ్ఞానలక్షణం=సత్యప్రజ్ఞాన స్వరూపమైనది.

తా. బ్రహ్మముసద్రూపమైనది. చిద్రూపమైనది.

" అస్తీత్యుక్తేజగత్సర్వం సద్రూపంబ్రహ్మతద్భవేత్ " ౬౩
" భాతీత్యుక్తేజగత్సర్వం భానంబ్రహ్మైవకేవలం " ౬౪

(కృ-యజు-వరాహ)

టీ. జగత్సర్వం=సమస్తజగత్తును, అస్తీత్యుక్తే=ఉన్నదనిచెప్పబడుచుండగా, తత్ సద్రూపం=ఆసద్రూపము, బ్రహ్మ = బ్రహ్మము. భవేత్ =అగును, జగత్సర్వం=సర్వజగత్తు, భాతీత్యుక్తే=ప్రకాశించుచున్నదని చెప్పబడుచుండగా, భానం=ఆప్రకాశము, కేవలం=అద్వితీయమయిన, బ్రహ్మైవ=బ్రహ్మమేయగును.

తా. అస్తియను నంశమును భాతియను నంశమును బ్రాహ్మమగును. తక్కిన నామరూపములు జగత్తగును. బ్రహ్మాంశములను విడువగ జగత్తునకు మిథ్యాత్వమే శేషించును. ప్రియము మొదటి రెండు అంశములందే యుండునుగాన నస్తిభాతిప్రియములు బ్రహ్మాంశములు, నామరూపములుజగత్తు-అస్తిభాతిప్రియములనగా సత్యజ్ఞానానందములే.

" బ్రహ్మమాత్రచిదాకాశం సచ్చిదానంద మద్వయం. " ౬౫

" బ్రహ్మణోఽన్యత్పరంనాస్తి బ్రహ్మణోఽన్యజ్జగన్నచ " ౬౬

టీ. బ్రహ్మమాత్ర చిదాకాశం = బ్రహ్మస్వరూపమైన చిదాకాశము, సచ్చిదానందం = సత్యజ్ఞానానంద స్వరూపమయినది, అద్వ

యం=అద్వితీయమైనది, బ్రహ్మణః=బ్రహ్మముకన్న, అన్యత్పరం=ఇతరమైనదొకటి, నాస్తి=లేదు, బ్రహ్మణః=బ్రహ్మముకన్న, అన్యత్=ఇతరమైన, జగత్=జగత్తును, న=లేదు.

తా. సత్యజ్ఞానానందస్వరూపమయిన బ్రహ్మమున కితరమయినది యనృతదుఃఖస్వరూపమయినదిగావున లేనిదగును.

"బ్రహ్మణోన్యదహం నాస్తి బ్రహ్మణోన్యత్ఫలం నహి" ౬౭

"బ్రహ్మణోన్యత్తృణం నాస్తి బ్రహ్మణోన్యత్పదం నహి" ౬౮

(కృ-య-౩౭ తేజోబిందు)

టీ. బ్రహ్మణః=బ్రహ్మముకన్న, అన్యత్=ఇతరమయిన, అహం=అహంవృత్తియయిన బుద్ధి, నాస్తి=లేదు, బ్రహ్మణః=బ్రహ్మముకన్న, అన్యత్=ఇతరమయిన, ఫలం=ఫలము, నహి=లేదు, బ్రహ్మమును తెలిసికొనుటతప్ప ఇతరకార్యములజేసిన ఫలములేదు. బ్రహ్మణః=బ్రహ్మముకన్న, అన్యత్=ఇతరము, తృణం=తృణమయినను, నాస్తి=లేదు, బ్రహ్మణః=బ్రహ్మముకన్న, అన్యత్=ఇతరమయిన, పదం=స్థానము, (గతి) నహి=లేదు.

తా. బ్రహ్మముకన్న నితరమయినగతి లేదు. బ్రహ్మేతరమయినది తృణమయినను లేదని భావము.

"బ్రహ్మణోన్యోగురుర్నాస్తి బ్రహ్మణోన్యదసద్వపుః" ౬౯
"నిత్యానందమయం బ్రహ్మ కేవలం సర్వదా స్వయం" ౭౦

(కృ-య-౩౭ తేజోబిందు)

టీ. బ్రహ్మణః=బ్రహ్మముకన్న, అన్యః=ఇతరుడైన, గురుః=గురువు, నాస్తి=లేదు, బ్రహ్మణః=బ్రహ్మముకన్న, అన్యత్=ఇతరమయిన, వపుః=శరీరము, అసత్=లేనిదే, బ్రహ్మ=బ్రహ్మము, నిత్యా

నందమయం=నిత్యానందస్వరూపమయినది, కేవలం=అద్వితీయమయి నది, సర్వదా=ఎప్పుడును, స్వయం=తానుతక్క నితరములేనిది, స్వతంత్రమయినది.

తా. ఇతరాధారములేక బ్రహ్మము స్వయముగా నుండును.

" బీజమాయావినిర్ముక్తం పరం బ్రహ్మేతికథ్యతే " ౭౧

" సద్రూపమద్వయంబ్రహ్మ ఆదిమధ్యాంతవర్జితం" ౭౨

(సామ-౧౬ వాసుదేవ)

టీ. బీజమాయా=మూలప్రకృతినుండి, వినిర్ముక్తం=విడువబడినది, ఇతి=ఇట్లని, పరబ్రహ్మ=పరబ్రహ్మము, కథ్యతే=చెప్పబడుచున్నది, బ్రహ్మ=బ్రహ్మము, సద్రూపం=సద్రూపము, అద్వయం=అద్వితీయమయినది, ఆదిమధ్యాంతవర్జితం=ఆదిమధ్యాంతములులేనిది.

తా. మూలప్రకృతిలేని శుద్ధచైతన్యము పరబ్రహ్మమనబడును. బ్రహ్మమున కుత్పత్తివినాశములులేవు.

" సర్వత్రావస్థితంశాంతం చిద్బ్రహ్మేత్యభిధీయతే " ౭౩

(అధర్వ-౭౦ అన్నపూర్ణ-అ ౫)

" సిద్ధాంతో ధ్యాత్మశాస్త్రాణాం సర్వాపహ్నవఏవహి. " ౭౪

(అధర్వ-౭౦ అన్నపూర్ణ-అ ౫)

టీ. సర్వత్ర=అంతట, అవస్థితం=ఉన్నది, శాంతం=శాంతమైనది, చిద్బ్రహ్మ=చిద్రూపమైన బ్రహ్మము, ఇతి=అని, అభిధీయతే=చెప్పబడుచున్నది. అధ్యాత్మశాస్త్రాణాం=వేదాంతశాస్త్రములయొక్క, సిద్ధాంతం=సిద్ధాంతము, సర్వాపహ్నవఏవహి=సమస్తమునుమిథ్యయని నిషేధించుటయే.

తా. బ్రహ్మసూత్రములు మొదలైన వేదాంతశాస్త్రముల యొక్క సిద్ధాంతము, బ్రహ్మముదక్క నితరమైనది మిథ్యయని నిషే

ధించుటయే యగును. జగజ్జీవేశ్వరాదికము మిథ్యయనుటయే వేదాన్తసిద్ధాంతము.

"నావిద్యాస్తీహనోమాయా శాంతంబ్రహ్మేదమక్లమః" ౭౫
(అధర్వ-౭౦ అన్నపూర్ణ-అ ౫)

"స్వాత్మన్యారోపితా శేషా భాసవస్తునిరాసతః" ౭౬
(అధర్వ-23 అధ్యాత్మ)

టీ. స్వాత్మని=పరమాత్మయందు, ఆరోపితః=కల్పింపబడిన, అశేష=సమస్తమయిన, ఆభాసవస్తు=మిథ్యారూపములయిన వస్తువుల యొక్క, నిరాసతః=నిరాకరణమువలన, ఇహ=ఈబ్రహ్మమునందు, నోమాయా=మాయలేదు, అవిద్యా=అవిద్యయును, నాస్తి=లేదు, ఇదంబ్రహ్మ=ఈబ్రహ్మము, శాంతం=శాంతస్వరూపమైనది, అక్లమం=శ్రమములేనిది.

తా. బ్రహ్మమునందు మాయచే గల్పింపబడి కార్యరూపములైన సమస్తపదార్థములను నిరాకరించుటవలన వానికిగారణమైనమాయయును నశించును. ఆహేతువుచే నవిద్యలేదు. మాయలేదు. త్రాడునందు భ్రాంతిచే గల్పింపబడిన పాము మిథ్యయని తోచగానే దానికి కారణమైన భ్రాంతియును మరికొంతసేపునకు నశించునట్లు కార్యమైన జగద్భావము జీవభావము నశింపగ కారణమైన మాయావిద్యాస్వరూపమును నశించును.

"స్వయమేవపరంబ్రహ్మ పూర్ణమద్వయమక్రియం" ౭౭
(అధర్వ-23-అధ్యాత్మ)

టీ. పరంబ్రహ్మ=పరబ్రహ్మము, స్వయమేవ = తానుగనేయున్నది, పూర్ణం=పరిపూర్ణమయినది, అద్వయం = అద్వితీయమయినది, అక్రియం=క్రియలేనిది.

తా. స్పష్టము.

" రామఏవపరంబ్రహ్మ రామఏవపరంతపః "　　　౭౮

" రామఏవపరంతత్త్వం శ్రీరామోబ్రహ్మతారకం "　　　౭౯

(అధర్వ-౫౭ రామరహస్య.)

టీ. రామఏవ=రాముడే, పరంబ్రహ్మ=పరబ్రహ్మము, రామఏవ=రాముడే, పరంతపః= పరంతపుడు, రామఏవ=రాముడే, పరంతత్త్వం=పరతత్త్వము, శ్రీరామః=శ్రీరాముడే, బ్రహ్మతారకం=తారకబ్రహ్మము.

తా. శ్రీరామ బ్రహ్మలకభేధా ధ్యవసాయముచేసి బ్రహ్మస్వరూపునిగ రాముని నీవాక్యమున వర్ణించిరి. వృష్ణీనాంవాసుదేవోస్మి, పాండవానాం ధనంజయః, అనిగీతలందు (౧౦-౩౭) చెప్పబడియున్నది. రామోస్మిధనుర్భృతామని గీతలందు శ్రీకృష్ణభగవానులు చెప్పినందున రాజులలో ధనుర్ధరులలో శ్రీరాములు పరబ్రహ్మ స్వరూపులని యాశయము. యద్యద్విభూతి మత్తత్సత్వమని (౧౦-౪౧) చెప్పుటవలన శ్రీరాములు పరబ్రహ్మమే.

" చిద్రూపమాత్రంబ్రహ్మైవ సచ్చిదానందమద్వయం "　　౮౦

(కృష్ణయ-౩౭ తేజోబిందు అ-౩)

" ఋతంసత్యంపరంబ్రహ్మ సర్వసంసారభేషజం "　　౮౧

(అధర్వ-౭౦ అన్నపూర్ణ-అ౫- సామ-౯౦ దర్శన)

టీ. బ్రహ్మైవ=బ్రహ్మమే, చిద్రూపమాత్రం=చిద్రూపమైనది, సచ్చిదానందం=సత్యజ్ఞానానంద స్వరూపమైనది, అద్వయం=అద్వితీయమైనది, ఋతం=వ్యావహారికమును, సత్యం=పారమార్థికమును, సర్వసంసారభేషజం=సంసారమను రోగమున కౌషధమునైనది, పరంబ్రహ్మ=బ్రహ్మమే.

తా. వ్యవహారదశయందు యథార్థమయినది ఋతమనబడును.

పారమార్థికము సత్యమనబడును. ఈయుభయమును బ్రహ్మస్వరూపమే, బ్రహ్మమేసత్యజ్ఞానానంద రూపమయినది.

" బ్రహ్మచిద్బ్రహ్మభువనం బ్రహ్మభూతపరంపరా" ౮-౨
" బ్రహ్మాహంబ్రహ్మచిచ్ఛత్రుర్బ్రహ్మచిన్మాత్రబాంధవాః" ౮-౩

(అధర్వ-౨౦ అన్నపూర్ణ-అ-౫)

టీ. బ్రహ్మ=బ్రహ్మమే, చిత్=జ్ఞానము, బ్రహ్మ=బ్రహ్మమే, భువనం=లోకము, బ్రహ్మ=బ్రహ్మమే, భూతపరంపరా=భూతసముదాయము, బ్రహ్మ=బ్రహ్మమే; అహం=నేను, బ్రహ్మ=బ్రహ్మమే, చిత్=చిత్తు, శత్రుః=శత్రువు, బ్రహ్మ=బ్రహ్మమే, చిన్మాత్రబాంధవాః=చిద్రూపబంధువులు.

తా. స్పష్టము.

" బ్రహ్మరూపతయాబ్రహ్మ కేవలంప్రతిభాసతే " ౮-౪
" జగద్రూపం తథాప్యేత ద్బ్రహ్మైవప్రతిభాసతే " ౮-౫

(అధర్వ-౨౬-ఆత్మ)

టీ. బ్రహ్మ=బ్రహ్మము, బ్రహ్మరూపతయా=బ్రహ్మరూపముచేతనే, కేవలం=అద్వితీయమయి, ప్రతిభాసతే=ప్రకాశించుచున్నది, తథాపి=అట్లే, ఏతజ్జగద్రూపం=ఈజగద్రూపమున, బ్రహ్మైవ=బ్రహ్మమే, (ప్రతిభాసతే=ప్రకాశించుచున్నది.)

తా. బ్రహ్మము బ్రహ్మరూపముగనే ప్రకాశించును. దానికదియే యుపమానముగాని యన్యము లేదు. వివర్తమై జగద్రూపముగ బ్రహ్మమే ప్రకాశించుచున్నది. అన్యమేమియును లేదు.

" విద్యావిద్యాదిభేదేన భావాభావాదిభేదతః " *
" గురుశిష్యాదిభేదేన బ్రహ్మైవప్రతిభాసతే " ౮-౬

(అధర్వ-౨౬ ఆత్మ)

* ఈవాక్యమందు బ్రహ్మశబ్దము లేదు. కాబట్టి బ్రహ్మస్వరూప వాక్యముగ గ్రహించుటకు వీలులేదని తోస్తుంది. పైగా నొకటివిడి స్తేనేతప్ప ఈప్రకరణమందు ౯౩ వాక్యములు కావు. దీనినికూడ లెక్కించిన ౯౪ వాక్యములు అవుతవి. మొట్టమొత్తమున ౧౦౦౯ వాక్యములు అవుతవి. అట్లవుట మహావాక్యసంఖ్యానియమవిరుద్ధము. మహావాక్యసంఖ్య (౧౦౦౮) అష్టోత్తరసహస్రముఅని సుప్రసిద్ధమే. పైచెప్పినప్రకారముతప్ప మరియొకపద్ధతిగా సంఖ్యనుతగ్గించుటకు వీలు కనపడలేదు. కాబట్టి ఈవిధముగ తగ్గించి లెక్కించడమైనది. పెద్దలు మరివకవిధమున తగ్గించిన సమ్మతమే. ఏవిధమునైన తగ్గించక మాత్రము తప్పదు.

టీ. విద్యావిద్యాదిభేదేన=విద్యావిద్యాది భేదమునను, భావాభావాది భేదతః = విషయనిర్విషయ భేదముచేతను, గురుశిష్యాది భేదేన=గురుశిష్యాది భేదమునను, బ్రహ్మైవ = బ్రహ్మమే, ప్రతిభాసతే= ప్రకాశించు చున్నది.

తా. విద్యాయోగమున గురురూపమునను అవిద్యాయోగమున శిష్యరూపమునను విషయయోగమున రాగిగను నిర్విషయ యోగమున విరాగిగను నిట్లే సజ్జన దుర్జన రూపముగ నుపాధులను బట్టి చిద్రూపమైన బ్రహ్మమే ప్రకాశించును. చిద్యోగమున త్రిగుణాత్మకమయిన ప్రకృతి నే గుణభేదమున చైతన్యము వహించి యాయా రూపములుగ పరిణమించుచున్నది. మంచిచెడ్డలకు ప్రకృతి హేతువు. చైతన్యమున వ్యవహరించుటకు చిత్తు హేతువు.

“ ఇదంబ్రహ్మపరంబ్రహ్మ సత్యంబ్రహ్మప్రభుర్హి సః ” ౮౭
“ కాలోబ్రహ్మకళా బ్రహ్మ సుఖంబ్రహ్మస్వయంప్రభం ” ౮౮
(కృ-య-౩౭ తేజోబిందు-అ ౬)

టీ. ఇదం=ఈలోకము, బ్రహ్మ=బ్రహ్మము, పరం=పరలోకము, బ్రహ్మ=బ్రహ్మము, సత్యం=సత్యము, బ్రహ్మ = బ్రహ్మము, సః=అబ్ర

స్వరూపమగు నాత్మయే, ప్రభుహి=ఈశ్వరుడు, కాలః=కాలము, బ్రహ్మ=బ్రహ్మము, కళా=షోడశకళాస్వరూపము, బ్రహ్మ=బ్రహ్మము సుఖం=సుఖము, బ్రహ్మ=బ్రహ్మము, స్వయంప్రభం=స్వప్రకాశస్వరూపమైనది.

తా. సమస్తము బ్రహ్మమని యభిప్రాయము.

“ఏకంబ్రహ్మద్వయం బ్రహ్మమహాబ్రహ్మశమాదికం” ౮౯
“దోషోబ్రహ్మగుణోబ్రహ్మ దమశ్శాంతం విభుఃప్రభుః” ౯౦
(కృ-య-3౮ తేజోబిందు. అ ౬)

టీ. బ్రహ్మ=బ్రహ్మము, ఏకం=సజాతీయ విజాతీయస్వగతభేదములేనిది, బ్రహ్మ=బ్రహ్మము, అద్వయం=అద్వితీయమయినది, శమాదికం=శమాదిషట్కసంపత్తియు, దోషః=దోషమును, గుణః = గుణమును, దమః = బాహ్యేంద్రియ నిగ్రహమును, శాంతః = అంతరింద్రియ నిగ్రహమును, విభుః=తత్త్వావధారణ సమర్థుడును, ప్రభుః=ప్రభువును, బ్రహ్మ=బ్రహ్మమే.

తా. శమము, దమము, తితిక్ష, ఉపరతి, శ్రద్ధ, సమాధానము, ఇది శమాది షట్కసంపత్తి గుణదోషస్వరూపమైన సమస్తమునకు బ్రహ్మమే యధిష్ఠానమని తాత్పర్యము.

“లోకోబ్రహ్మగురుర్బ్రహ్మ శిష్యోబ్రహ్మసదాశివః” ౯౧
“పూర్వంబ్రహ్మపరంబ్రహ్మ శుద్ధంబ్రహ్మశుభాశుభం” ౯౨
(కృ-య-3౮ తేజోబిందు-అ౬)

టీ. లోకః=మనుష్యుడు, బ్రహ్మ=బ్రహ్మము, గురుః=గురువు, బ్రహ్మ=బ్రహ్మము, శిష్యః = శిష్యుడును, సదాశివః = సదాశివుడును, బ్రహ్మ=బ్రహ్మము, పూర్వం=పూర్వము, బ్రహ్మ=బ్రహ్మము, పరం=పరమును, బ్రహ్మ=బ్రహ్మము, శుద్ధం=శుద్ధచైతన్యమును, శుభాశుభం=శుభాశుభస్వరూపమును, బ్రహ్మ=బ్రహ్మమే.

తా. సర్వము బ్రహ్మమే, చైతన్యము శుద్ధ చైతన్యమనియు, నీశ్వరచైతన్యమనియు, జీవచైతన్యమనియు, ప్రమాతృచైతన్యమనియు ప్రమాణచైతన్యమనియు, ప్రమేయచైతన్యమనియు, ఫలచైతన్యమని యు నేడు విధములుగనుండును. శుద్ధముగాక తక్కిన యారును బ్ర హ్మమునకు, నుపాధిభేదమువలన గలిగినవి. మాయోపాధిగల చైతన్య ము ఈశ్వరచైతన్యము. అవిద్యోపాధిగల చైతన్యము జీవచైతన్యము. బుద్ధితోఁగూడిన కూటస్థచైతన్యము ప్రమాతృచైతన్యము. మనోవృత్తి తోఁగూడిన కూటస్థచైతన్యము ప్రమాణచైతన్యము, విషయములందు తెలియబడని చైతన్యము ప్రమేయచైతన్యము, వానియందు తెలియ బడుచైతన్యము ఫలచైతన్యము, సకలోపాధి వినిర్ముక్తమగు చైతన్య ము శుద్ధచైతన్యము (శుద్ధబ్రహ్మము)

" జీవఏవసదాబ్రహ్మ స్వయం బ్రహ్మసనాతనః " ౯౩

(శు-య-౩౭ తేజోబిందు. ౭౭)

టీ. జీవఏవ=జీవుడే, సదా=ఎల్లపుడు, బ్రహ్మ=బ్రహ్మమయి యున్నాడు, స్వయం=తాను, సనాతనః=అనాదిసిద్ధమైనవాడు. (ఉత్ప త్తిలేనివాడు) బ్రహ్మ=బ్రహ్మము.

తా. త్రాడునందు భ్రాంతిచే దోఁచినపాము భ్రాంతికి పూర్వ మునను భ్రాంతికాలమందును భ్రాంతికితరువాతను వాస్తవముగ పా ముగాక యెట్లుత్రాడై యున్నదో యట్లేమిథ్యయై మాయచే గల్పింప బడిన జీవుడు త్రికాలములందును బ్రహ్మముగ వాస్తవమున నున్న వాడు. ఇక్కడ మాయయనగా మాయాభేదమైన యవిద్యయని తెలి యవలయును. తానే బ్రహ్మమని ముఖ్యాశయము.

ఇతి సార్థాంతికబ్రహ్మ స్వరూపవాక్యానిత్రినవతిః

ఇట్లు సార్థాంతికబ్రహ్మ స్వరూపవాక్యములు తొంబదిమూడు.

ఇతి సప్తదశ ప్రకరణం సమాప్తము.

ఇట్లు పదునేడవ ప్రకరణము సమాప్తము.

శ్రీ

సద్గురవేనమః.

౧౨ అవశిష్టస్వరూప వాక్యములు.

"సర్వవిశేషం నేతినేతీతివిహాయయదవశిష్యతే తదద్వయం బ్రహ్మ" ౧

(శు-య-౫౩ అద్వయతారక)

టీ. సర్వవిశేషం=సమస్తదృశ్యపదార్థమును, నేతినేతీతి=నేతినేతియని (ఇదికాదిదికాదని నేతినేతివాక్యములచే) విహాయ=విడిచి (విడువగా) యత్=ఏది, అవశిష్యతే=శేషించుచున్నదో, తత్=అది, అద్వయం=అద్వితీయమైన, బ్రహ్మ=బ్రహ్మము.

తా. ఏకాదశేంద్రియములచేతను యుక్తులచేతను శాస్త్రము చేతను తెలియబడు సమస్తదృశ్యములను, ఇది బ్రహ్మముకాదిది బ్రహ్మముకాదని నిషేధింపగా మనోవాక్కులకందక యేదిశేషించునో యేది శేషించినదానినుండి మనోవాక్కులు మరలుచున్నవో యది యే యద్వితీయమైన బ్రహ్మము. బ్రహ్మమును దెలియుట కిచ్ఛగింప నందాక మదించిన ఏనుగువలె మనస్సు తనపూర్ణప్రభతో సర్వజ్ఞత్వ మభినయించి చరించుచు సర్వమును నిషేధించును. బ్రహ్మము నెరుంగుట కిచ్ఛగించునపుడు సింహమును చూచిన ఏనుగువలెను పట్ట పగటి యెండలో దీపమువలెను తనవికారమడగగ బ్రహ్మతేజస్సు కనుగొనలేక నిశ్చలమైయుండును. ఎక్కడమనస్సు తనచాంచల్యము మాని నిశ్చలమగుచున్నదో అక్కడనే బ్రహ్మమున్నది. అప్పుడు తానుబ్రహ్మమగుచున్నాడు.

"జీవభావజగద్భావబాధే ప్రత్యగభిన్నంబ్రహ్మైవావశిష్యతే" ౨

(శు-య-౫౯ పైంగల)

టీ. జీవ భావ=జీవత్వమునకును, జగద్భావ=జగద్భావమునకును, బాధితే=బాధకలుగుచుండగా, ప్రత్యగభిన్నం=ప్రత్యగాత్మకన్న వేరుగాని, బ్రహ్మైవ=బ్రహ్మమే, అవశిష్యతే=శేషించుచున్నది.

తా. మేఘావరణ నశింపగ నదివరకున్న సూర్యబింబము స్పష్టముగ ప్రకాశించువిధమున బ్రహ్మమున కల్పింపబడిన మాయాకార్యమైన జగజ్జీవేశ్వరాదిభేదము నశించుచుండగా బ్రహ్మము శేషించి ప్రకాశించుచుండును.

" పూర్ణమదఃపూర్ణమిదం పూర్ణాత్ పూర్ణముదచ్యతే" ౩
" పూర్ణస్యపూర్ణమాదాయ పూర్ణమేవావశిష్యతే " ౪

(శు-య-౧౦ బృహదారణ్యక-అ ౭)

టీ. అదః=పరోక్షముగనున్నదియు, పూర్ణం=బ్రహ్మముచేపూర్ణమయినది, ఇదం=ప్రత్యక్షముగనున్నదియు, పూర్ణం=బ్రహ్మముచే పూర్ణమయినదియు, పూర్ణాత్=పూర్ణముకన్న, (పూర్ణముగానున్నదని యూహించబడిన జగత్తుకన్న) పూర్ణం=పరిపూర్ణమయిన బ్రహ్మము, ఉదచ్యతే=అతిక్రమించుచున్నది, పూర్ణస్య=పూర్ణమైనబ్రహ్మముయొక్క, పూర్ణం=పూర్ణమును, అహంబ్రహ్మాస్మియను భావమును, ఆదాయ=గ్రహించి, (పొంది) పూర్ణమేవ=అసంగమైన కూటస్థస్వరూపబ్రహ్మమే, అవశిష్యతే=శేషించుచున్నది.

తా. సమస్తము పరిపూర్ణమైన బ్రహ్మమే ఒకపాదమునుండి పూర్ణముగనున్నట్లు గనబడు మాయాకార్యమైన జగత్తు నతిక్రమించుచు బ్రహ్మము పరిపూర్ణముగనున్నది. ఉపాధులు నశింపగ కూటస్థచైతన్యమే పరిపూర్ణబ్రహ్మమై శేషించుచున్నది.

" కార్యోపాధిరయం జీవః కారణోపాధి రీశ్వరః " ౫
" కార్యకారణతాం హిత్వా పూర్ణబోధోవశిష్యతే " ౬

(కృ-య-౩౫-శుకరహస్య)

" ఖేదోల్లాసవిలాసేషు స్వాత్మకర్తృతయానయా " ౧౩
" స్వసంకల్పేక్షయం యాతే సమతైవావశిష్యతే " ౧౪
(సామ-౬౧ మహా-౫-౬)

టీ. ఖేదోల్లాసవిలాసేషు=దుఃఖసంతోషవిలాసములందు, అనయా=ఈ, స్వాత్మకర్తృతయా=ప్రయత్నరూపమైన తనకర్తృత్వముచేతను, స్వసంకల్పే=తనసంకల్పము, క్షయంయాతే=నాశనమునొందుచుండగా, సమతైవ=సమత్వమైన బ్రహ్మమే,అవశిష్యతే=శేషించుచున్నది.

తా. సుఖదుఃఖాదిభేదములచే నానావిధములైన సంకల్పములను నభ్యాసరూపమగు తనప్రయత్నముచే నశింపజేయగా సమత్వమైన బ్రహ్మమే శేషించును. (అభ్యాసవైరాగ్యాభ్యాంతన్నిరోధః)అను యోగసూత్రముచొప్పున నభ్యాసవైరాగ్యములసంకల్పమునశించును.

" సమతాసర్వభావేషు యాసౌసత్యవరాస్థితిః " ౧౫
(సామ-౬౧ మహా-౫ ౬)
" పరమామృతనామ్నీ సాసమతైవావశిష్యతే. " ౧౬
(సామ-౬౧ మహా-౫-౪-౬.)

టీ. సర్వభావేషు=సమస్తవిషయములందును, యాసమతా=ఏసమత్వముగలదో, అసౌ=ఈసమత్వము, సత్యవరాస్థితిః=శ్రేష్ఠమైన సత్యస్థితి, సా=ఆసమత్వమయిన-యాసత్యస్థితి, పరమామృతనామ్నీ=పరమామృతయని పేరుగలది, సమతైవ=ఆసమత్వరూపమైనబ్రహ్మమే, అవశిష్యతే=శేషించుచున్నది.

తా. సమస్త విషయములందు సమభావము గలిగియుండవలెను. ఆసమభావమే సత్యమైన స్థితి. ఆసమభావము సత్యమైనది. సమభావమనగా రాగద్వేషములు లేకుండుట. అట్టిసమత్వమే శేషించును. అదియే బ్రహ్మము. శేషించుట యనగా సమస్తము నశించుచుండగా నిత్యమై ఈవస్తువుండుట.

" కాలత్రయముపేక్షిత్ర్యా హీనాయాశ్చైత్యబంధనైః " ౧౭

" చితశ్చైత్యముపేక్షిత్ర్యా స్సమతైవావశిష్యతే. " ౧౮

(సామ-౬౫-సన్యాస.)

టీ. కాలత్రయముపేక్షిత్ర్యాః = మూడుకాలముల నపేక్షించునట్టియు, చైత్యబంధనైః = చిత్తవృత్తు లనుబంధములచే, హీనాయాః = హీనమైనట్టియు (చిత్తవృత్తులు లేనట్టియు) చైత్యముపేక్షిత్ర్యాః = చిత్తవృత్తి నుపేక్షించునట్టియు, చితః = చిత్తుయొక్క, సమతైవ = సమత్వమే, అవశిష్యతే = శేషించుచున్నది.

తా. దేహేంద్రియ వృత్తులు మంచివైనను చెడ్డవైనను వాని నే వికారములు బొందక చిద్వస్తువు సమముగా తెలిసికొనుచున్నది. మంచివృత్తుల నెరుగునపుడు వికసింపలేదు. దుర్వృత్తుల నెరుగునపుడు క్షీణించలేదు. కావున సమముగా నెరుగుచున్నదని తెలియవలయును. ఆచిద్వస్తువు మూడుకాలముల నపేక్షింపక చిత్తవృత్తులు లేక చిత్తవృత్తుల నపేక్షింపక స్వయముగ సత్యమై ప్రకాశించుచున్నది. సమత్వము గలిగిన ఆచిత్తే శేషించుచున్నది.

" సాహివాచామగమ్యత్వా దసత్తామివశాశ్వతీం. " ౧౯

" నైరాత్మ్యసిద్ధాంత దశాముపయాతేవశిష్యతే. " ౨౦

(సామ-౬౫ సన్యాస.)

టీ. సా = ఆసమత్వము, వాచాం = వాక్కులకు, అగమ్యత్వాత్ = అగమ్యమగుటవలన, శాశ్వతీం = శాశ్వతమైన, నైరాత్మ్యసిద్ధాంత దశాం = ఆత్మయున్నదని చెప్పుట కవకాశములేని స్థితిని, అసత్తాం = అసత్తునుపొందినట్లు, ఉపయాతే = పొందుచున్నది, అవశిష్యతే = శేషించుచున్నది.

తా. అసత్యమైన యాస్థితి వాగాదీంద్రియముల కగోచరమైనందున నితరదృశ్యములుగాని యితరజ్ఞానములుగాని లేనందున

శూన్యమువలె నాత్మలేనిస్థితి యట్లుండునుగాని వాస్తవమున నాస్థితి శేషించుచున్నది.

"యావద్యావన్మునిశ్రేష్ఠ స్వయంసంత్యజ్యతేఖిలం." ౨౧
"తావత్తావత్పరోలోకః పరమాత్మైవశిష్యతే." ౨౨

(అధర్వ-౭౦ అన్నపూర్ణ.)

టీ. మునిశ్రేష్ఠ=ఓనిదాఘుడ, యావద్యావత్ = ఎంతయెంత వరకు, స్వయం=తాను, అఖిలం=సమస్తమును, సంత్యజ్యతే= విడుచుచున్నాడో, తావత్తావత్ =అంతయంతవరకు, పరమాత్మైవ=పరమాత్మయో, అవశిష్యతే= శేషించుచున్నది, లోకః=అట్లెరిగిన మనుష్యుడు, పరః=శ్రేష్ఠుడు.

తా. దృశ్యరూపమే యాత్మయను నితరసిద్ధాంతముల నొక దాని తరువాత నొకదానిని విడువవచ్చును. అట్లు వానిని విడుచుచుండగ నద్వైత సిద్ధాంతోక్తమయిన నిర్గుణబ్రహ్మము విడుచుట కశక్యమై శేషించియుండును. ఇట్లు ఉభయసిద్ధాంతముల నెరిగినవాడే శ్రేష్ఠుడు. అన్నమయకోశమగు స్థూలదేహమే యాత్మయను చార్వాకసిద్ధాంతము. స్థూలదేహము దృశ్యమగుటను స్వప్నావస్థలలో లేకుండుట తెలియుటవలనను విడువవచ్చును. అట్లు వానిని విడుచుచుండగ నద్వైత సిద్ధాంతోక్తమయిన నిర్గుణబ్రహ్మము విడుచుట కశక్యమై శేషించియుండును. ఇట్లే ప్రాణమనో విజ్ఞానానందాదులు ఆత్మయను సిద్ధాంతము విడుచుచుండగా నిర్విశేష బ్రహ్మముమాత్రము శేషించియుండును. అన్వయ వ్యతిరేకములచే దెలియవచ్చును. అన్వయమనగా సర్వావస్థలందును విడుచుటకు శక్యముగాక ప్రకాశించుచుండుట. వ్యతిరేకమనగా నొక యవస్థయందుండి మరియొక యవస్థయందు లేకుండుట, స్థూలదేహము జాగ్రదవస్థయందుండుట యన్వయము. స్వప్నావస్థయందు లేకుండుట వ్యతిరేకము. లింగదేహము (మనస్సు) స్వప్నములోనుండుట యన్వయము, సుషుప్తిలో లేకుండుట

వ్యతిరేకము. కారణశరీరము, (అవిద్య) సుషుప్తియందున్నది. సమాధియందులేదు. ఇట్లు నిర్విశేషబ్రహ్మావరణములైన చార్వాకబౌద్ధ ప్రాభాకరాది సిద్ధాంతములను విడుచుచుండగా నవస్థాత్రయ సాక్షియై సత్యజ్ఞానానంత స్వరూపమై భేదత్రయ రహితమైన యద్వైతసిద్ధాంతోక్త బ్రహ్మము విడువబడక శేషించియుండును. అట్లెరిగినవాడే బ్రహ్మవిదుడు.

" అభ్యాసేనపరిస్పందే ప్రాణానాం క్షయమాగతే " ౨౩

" మనఃప్రశమమాయాతి నిర్వాణమవశిష్యతే " ౨౪

(అథర్వ-౭౦ అన్నపూర్ణ-అ ౨)

టీ. అభ్యాసేన=ధ్యానయోగాభ్యాసముచే, ప్రాణానాం=ప్రాణములయొక్క, పరిస్పందే=చలనము, క్షయమాగతే=క్షయమగుచుండగా, మనః=మనస్సు, ప్రశమం=ప్రశాంతమును, ఆయాతి=పొందుచున్నది, నిర్వాణం=మోక్షరూపమైనసుఖము, అవశిష్యతే=శేషించుచు

తా. దృఢధ్యానమునగాని ప్రాణాయామమునగాని వాయువు చలింపక కుంభకస్థితినుండగ మనస్సు శాంతమునొందును. నిర్వాణము శేషించియుండును. ప్రాణాయామమున నుచ్ఛ్వాసనిశ్వాసములు లేక వాయువు నిలుచును. ధ్యానమున ధ్యేయముదక్క నితరము గోచరముకాదు. కనుక శ్వాసములు వచ్చుచున్నవానియెడ స్ఫురణయుండదు. సుషుప్తిస్థితివలెనే యుండును. సుషుప్తియందు శ్వాసములు వచ్చుచున్నవని వచ్చుచున్నట్లు తెలియుటలేదు. ధ్యానమునను నట్లేయుండగా మనస్సు శాంతించును. నిర్వాణమైన బ్రహ్మము శేషించును. సుషుప్తియందు ధ్యేయముగాక యజ్ఞానము శేషించుటచే ధ్యానమునకును సుషుప్తికిని భేదముగలదని తెలియవలయును.

" జ్ఞేయవస్తుపరిత్యాగే విలయం యాతిమానసం " ౨౫

" మానసేవిలయం యాతే కైవల్యమవశిష్యతే" ౨౬

(అధర్వ-౫౭ శాండిల్య)

టీ. జ్ఞేయవస్తుపరిత్యాగే=దృశ్యత్యాగమున, (విషయము న వలంబింపనపుడు) మానసం=మనస్సు, విలయం=నాశమును, యాతి= పొందుచున్నది, మానసే=మానసము, విలయంయాతే=లయమునొం దుచుండగ, కైవల్యం= కేవలత్వమే, అవశిష్యతే=శేషించుచున్నది.

తా. విషయము నవలంబింపనపుడు సంకల్పరహితమయిన మ నస్సు నశించును. మనోజృంభణము లేనపుడు కేవలప్రత్యగాత్మయే శేషించును.

" యతోవాచోనివర్తంతే వికల్పకలనాన్వితాః " ౨౭

" వికల్పసంక్షయాజ్జంతోః పదంతదవశిష్యతే " ౨౮

(అధర్వ-౭౦ అన్నపూర్ణ-అ ౨)

టీ. యతః=ఏబ్రహ్మమునుండి, వికల్పకలనాన్వితాః=అంతరత్వ ముగలిగిన, వాచః=వాగాదీంద్రియములు, నివర్తంతే (బ్రహ్మమునె రుంగలేక) మరలుచున్నవో (ఆకారణమువలన)జంతోః=జంతువునకు, వికల్పసంక్షయాత్ =వాగ్వికల్పనాశమున, తత్పదం=బ్రహ్మపదము, అ వశిష్యతే=శేషించుచున్నది.

తా. నిర్వికల్పములుకాని మనోవాక్కులు బ్రహ్మమునెరుంగ ప్రయత్నించి యెరుగలేక నిర్వికల్పబ్రహ్మమునుండి మరలుచున్నవి. వికల్పములైన మనోవాక్కులు నశింప బ్రహ్మము నిర్వికల్పముగాన శే షించును. ఒకప్పుడుండి యొకప్పుడు లేకుండుట వికల్పము.

" చిదాకాశమేవకేవలాస్మీహ పరాపర వివర్జితం " ౨౯

" సర్వత్రాసంభవాచ్చైత్యం యత్కల్పాంతేవశిష్యతే" ౩౦

(అధర్వ-౭౦ అన్నపూర్ణ-అ ౫)

టీ. ఇహా=ఈజగమునందు, కల్పాంతే=కల్పాంతమునందు యచ్చైతన్యం=ఏచిత్తవ్యాపారము, సర్వత్ర=అంతట, అసంభవాత్=సంభవింపమివలన, పరాపరవివర్జితః=జీవేశ్వరవ్యవహారములేని, చిదాకాశమేవ=చిదాకాశమే, అస్తికిల=ఉన్నదిగదా, అవశిష్యతే=చిదాకాశమే శేషించుచున్నది.

తా. వికల్పమైన చిత్తవృత్తి కల్పాంతమందు (సుషుప్తియందు) నశించుచుండగా జగజ్జీవేశ్వరాది భేదములేని చిదాకాశమే నిర్వికల్పమై శేషించుచున్నది.

"పంచరూపపరిత్యాగా దర్వరూపప్రహాణతః", ౩౧
"అధిష్ఠానంపరంతత్వమేకం సచ్ఛిష్యతేమహాత్" ౩౨

(ఋ-౧౦౭ బహ్వృచ.)

టీ. పంచరూప పరిత్యాగాత్=బ్రహ్మవిష్ణు మహేశ్వర రుద్ర సదాశివరూపములను పరిత్యజించుట వలనను, అర్వరూపప్రహాణతః=అర్వరూపనాశము వలనను, అధిష్ఠానం=జగత్తున కాధారమగు, పరంతత్త్వం=పరతత్వమైన, ఏకం=అద్వితీయమయిన, మహాత్=గొప్పదియగు, సత్=సద్వస్తువు, శిష్యతే=శేషించున్నది.

తా. అర్వమనగ పంచభూతములును వానికార్యమైన జగత్తును, నామరూపాత్మకమైనది, (సృష్టి) యెట్లుగలిగినో యట్లే నశింప సద్వస్తువైన బ్రహ్మమే, శేషించుచున్నది. మనోజృంభణము నశింపగ సాక్షియైన ప్రత్యగాత్మ కేవలుడై యున్నట్లు మాయాజృంభణము నశింపజగదధిష్ఠానమైన సద్వస్తువు కేవలమై ప్రకాశించును. మనోజృంభణరాహిత్యే యథాసాక్షీ నిరాకులః మాయాజృంభణ రాహిత్యేన త్తథైవ నిరాకులం అని విద్యారణ్యవచనము గలదు. బ్రహ్మమే యొకవ్యష్టిస్థూల లింగాత్మకమయిన శరీరముననుండుటచే ప్రత్యగాత్మయనియు కూటస్థుడనియు చెప్పబడినట్లు మాయయు నావ్యష్టిస్థూలలిం

గాత్మకమైన శరీరమునుండి మనస్సని వ్యవహరించ బడుచున్నది. కూటస్థ బ్రహ్మములకెట్లు భేదములేదో యట్లే మనస్సునకు మాయకు భేదములేదు. మాయయు తత్కార్యమైన సమస్తమును నశింపస త్తే శేషించును.

“సర్వవేదాంతసిద్ధాంతసారం వచ్మియథార్థతః” ౩౩
“స్వయంమృత్వాస్వయంభూత్వాస్వయమేవావశిష్యతే.” ౩౪
(కృ-య-౩ కఠ.)

టీ. సర్వవేదాంతసిద్ధాంతసారం = సమస్తోపనిషత్సిద్ధాంతసారమును, యథార్థతః=ఉన్నదియున్నట్లుగ, వచ్మి=చెప్పుచున్నాను, (అదెట్లనిన) స్వయం=బ్రహ్మమగుతాను, మృత్వా=చచ్చినను, (తనయందు కల్పింపబడిన శరీరములందు ప్రవేశింపగ నాశరీరములు నశించునపుడు తాను నశించునట్లు మూఢులకు గనబడుచున్నను) స్వయం = బ్రహ్మమగుతాను, భూత్వా=పుట్టినను (తనయందు గల్పింపబడినశరీరములు పుట్టుచుండగా తాను పుట్టుచున్నట్లు గనబడుచున్నను) స్వయమేవ=బ్రహ్మమగుతానే, అవశిష్యతే=శేషించుచున్నాడు.

తా. ఘటము పుట్టునపుడును నశించునపుడును ఘటాకాశము పుట్టుచున్నట్లు నశించుచున్నట్లు గనబడుచున్నను వాస్తవమున నెట్లు శేషించియున్నదో యట్లే శరీరములు పుట్టుచుండ నశించుచుండ మూర్ఖులకు తాను పుట్టుచు నశించుచున్నట్లు గనబడునుగాని దేహాత్మ బుద్ధిలేని జ్ఞానికి తాను శేషించుటయే తెలియును. “నాసతోవిద్యతే భావోనాభావోవిద్యతేసతః అను గీతావాక్యము (౨-౧౬) చొప్పున సద్వస్తువున కెప్పుడును లేకుండుట యుండదు. అసత్తునకుండుట యుండదు. ఇదియే సర్వవేదాంత సిద్ధాంతము.

“అశబ్దమస్పర్శమరూపమవ్యయం తథారసంనిత్యమగంధవచ్చ
యత్.” ౩౫

" అనాద్యనంతంమహతః పరంధ్రువంత దేవశిష్యత్యమలంనిరామయం." 3౬

(శు-య-౧౯ పైంగల-కృ-య-౮౬ యోగకుండలీ.)

టీ. యత్ =ఏది, అశబ్దం=శబ్దముగానిదో, అస్పర్శం = స్పర్శముగానిదో, అరూపః=రూపముగానిదో, అవ్యయం=నాశముగానిదో, తథా=అట్లే, అరసం=రసముగానిదో, నిత్యం=నిత్యమయినదో, అగంధవత్ =గంధవంతముగానిదో, అనాది=ఆదిలేనిదో, అనంతం= అంతములేనిదో, మహతఃపరం=మహత్తత్వమునకు పరమైనదో, ధృవం= నిశ్చయమైనదో, అమలం = శుద్ధచైతన్యస్వరూపమైనదో, నిరామయం = రోగహీనమైనదో, తదేవ=అదియే, శిష్యతి= శేషించుచున్నది.

తా. ఏకాదశేంద్రియము వాని విషయములును నశించుచుండగా వాని కన్నిటికిని విలక్షణమైన బ్రహ్మము నిత్యమై శేషించుచున్నది.

ఇతిసార్థాంతికావశిష్ట స్వరూపవాక్యానిషట్త్రింశత్.

ఇట్లు సార్థాంతికావశిష్టస్వరూప వాక్యములు ముప్పదియారు.

ఇతిసార్థాంతికాష్ట విధస్వరూపవాక్యా న్యాహత్యతుద్వావింశత్యధికత్రిశతం.

ఇట్లుసార్థాంతికాష్టవిధ స్వరూపవాక్యములు మొత్తం మూడువందల యిరువదిరెండు.

ఇట్లు పదునెనిమిదవ ప్రకరణము సమాప్తము.

శ్రీ

సద్గురవేనమః.

౧౮ ఫలవాక్యములు.

"సర్వోహవైతత్పరమంబ్రహ్మ వేదబ్రహ్మైవభవతి" ౧

(అధర్వ-౫ ముండక-ముం-3.)

టీ. సర్వోహవై=సమస్తమును, తత్=తత్పదలక్ష్యమైనట్టియు, పరమం=ఉత్కృష్టమైనట్టియు, బ్రహ్మ=బ్రహ్మముగా, వేద=తెలిసికొన్నట్టివాడు, బ్రహ్మైవ=బ్రహ్మమే, భవతి=అగుచున్నాడు.

తా. సమస్తమును బ్రహ్మమని తెలిసికొనువాడు బ్రహ్మమే యగుచున్నాడు.

"బ్రహ్మవిదాప్నోతిపరం" ౨

(కృ-యు-౭ తైత్తిరీయ-ఆనందవల్లి.)

టీ. బ్రహ్మవిత్ = బ్రహ్మవిదుడు, పరం = పరమపదమును, ఆప్నోతి=పొందుచున్నాడు.

తా. బ్రహ్మజ్ఞాని ప్రకృతికతీతమైన పరమపదమును బొందును.

"బ్రహ్మసంస్థో-మృతత్వమేతి" 3

(సామ-౯ ఛాందోగ్య-ప్ర-౨-ఖం-౨3)

టీ. బ్రహ్మసంస్థః=బ్రహ్మమునన్నువాడు, అమృతత్వం=నాశనరహితమైన కైవల్యమును, ఏతి=పొందుచున్నాడు.

తా. బ్రహ్మమును తెలిసికొనువాడు బ్రహ్మసంస్థుడు.

"తరతిశోకమాత్మవిత్" ౪

(సామ-౯ ఛాందోగ్య-ప్ర-౭-ఖం-౧.)

టీ. ఆత్మవిత్ = ఆత్మజ్ఞాని, శోకం = శోకమును, తరతి = దాటుచున్నాడు.

తా. సచ్చిదానంద స్వరూపమగు నాత్మయే తానని తెలిసికొనువాడు అనృతజడ దుఃఖమైన జగత్తును దాటుచున్నాడు.

" యఏవం వేదాహం బ్రహ్మాస్మీతిసఇదం సర్వంభవతి " ౫

(శు-య-౧౦ బృహదారణ్యక-బ్రా-౪)

టీ. యః = ఎవడు, ఏవం = ఈరీతుగ, అహం = నేను, బ్రహ్మ = బ్రహ్మము, అస్మి = అగుచున్నాను అని, వేద = తెలిసికొను చున్నాడో, సః = వాడు, ఇదంసర్వం = ఈసమస్తమును, భవతి = అగుచున్నాడు,

తా. ఎవ్వడు బ్రహ్మమే నేనని తెలిసికొనుచున్నాడో వాడే సర్వాత్మయగుచున్నాడు.

" సఏష విసుకృతో విదుష్కృతో బ్రహ్మవిద్వాన్ బ్రహ్మైవాభిప్రైతి. " ౬

(ఋ-౨౫ కౌషీతకి బ్రాహ్మణ.)

టీ. సఏషబ్రహ్మవిద్వాన్ = ఆఈబ్రహ్మజ్ఞాని, విసుకృతః = పుణ్యములేనివాడై, విదుష్కృతః = పాపములేనివాడై, బ్రహ్మైవ = బ్రహ్మమునే, అభిప్రైతి = పొందుచున్నాడు.

తా. బ్రహ్మజ్ఞాని పుణ్యపాప స్వరూపమగు కర్మము నశింపగ నిరంజనుడై బ్రహ్మమును పొందుచున్నాడు. పునర్జన్మమునొందడు. పుణ్యకర్మము నొనర్చిన బ్రహ్మలోకాదులకుబోయి మరల జనించును. పుణ్యపాపముల వలన కర్మము అభివృద్ధినొందును గాని నశింపదు. బ్రహ్మజ్ఞానమున, కర్మక్షయముకాగా మోక్షము నొందుచున్నాడు.

" యఏవంనిర్బీజంవేద నిర్బీజఏవసభవతి " ౭

టీ. జంతుః=విద్వాంసుడు, యత్ = ఏబ్రహ్మమును జ్ఞాత్వా= ఎరిగి, ముచ్యతే=ముక్తుడగుచున్నవాడై, అమృతత్వంచ=నాశరహితమైన కైవల్యమునుగూర్చి, గచ్ఛతి=పొందుచున్నాడు.

తా. బ్రహ్మము తానేయని యెరిగిన విద్వాంసుడు ముక్తుడై బ్రహ్మమే యగుచున్నాడు,

“ యదాపశ్యఃపశ్యతిరుక్మవర్ణం కర్తారమీశంపురుషం బ్రహ్మయోనిం. ” ౧౩

“ తదావిద్వాన్ పుణ్యపాపే విధూయనిరంజనః పరమంసామ్యమభ్యుపైతి. ” ౧౪

(అధర్వ-శి ముండక-ముం-౩-ఖం-౧.)

టీ. యదా=ఎప్పుడు, పశ్యః=చూచువాడు, (జ్ఞాని) రుక్మవర్ణం=బంగారు వర్ణముగలిగినట్టి (స్వయంప్రకాశమానుడగు), కర్తారం=సకలజగత్కర్తయైనట్టియు, పురుషం=పురుషుడగునట్టియు, బ్రహ్మయోనిం=బ్రహ్మకు కారణమగునట్టియు (వేదమునకు కారణమగునట్టియు) ఈశం=నియామకుడు నంతర్యామియునగు నీశ్వరుని, పశ్యతి=చూచుచున్నాడో, తదా=అప్పుడు, విద్వాన్=అజ్ఞాని, పుణ్యపాపే=పుణ్యపాపములను (కర్మబంధమును) విధూయ=ఎగరగొట్టి, నిరంజనః=నిర్దోషుడై (దేనినంటనివాడై) సామ్యం=సమత్వమైన, పరమం=ప్రకృతికిపరమైన బ్రహ్మమును, అభ్యుపైతి=పొందుచున్నాడు.

తా. జగత్తు ఇంద్రజాలమువంటిది. జగత్కర్తయగు నీశ్వరుడు ఇంద్రజాలకునివంటివాడు. ఇంద్రజాలకుని జూడనంతవరకు నింద్రజాలము సత్యముగ నున్నట్లుండును. మనుష్యుడెప్పుడింద్రజాలకు నెరుగుచున్నాడో యపుడింద్రజాలము మిథ్యయని నిరసించుచు స్తిమితుడగును. అట్లే జగత్తునకు నిమిత్తకారణభూతుడైన ఈశ్వరు నెరింగిన జగత్తునందలి వ్యామోహము నశించును. అప్పుడు శుద్ధశాంతమైన బ్రహ్మము నొందుచున్నాడు.

" ఏతద్యోవేదనిహితం గుహాయాము విద్యాగ్రంథిం వికిరతీహ సౌమ్య. " ౧౭

(అథర్వ-౫ ముండక-ముం-౨.)

టీ. సౌమ్య = ఓ శ్వేతకేతూ, గుహాయాం = పంచకోశాత్మకమైన గుహయందు, నిహితం = ఉన్నట్టి, ఏతత్ = ఈబ్రహ్మమును, యః=ఎవడు, వేద = తెలిసికొనుచున్నాడో వాడు, ఇహ = ఈ దేహమందే అవిద్యాగ్రంథిం=అవిద్యయను ముడిని, వికిరతి=చిమ్ముచున్నాడు.

తా. పంచకోశములకు గుహయనిపేరు. ఆ గుహయందున్న బ్రహ్మము నెరుంగువాడు అవిద్యాబంధమును త్రెంచుచున్నాడు. పంచకోశాతీతము బ్రహ్మమని తెలియవలయును.

" భిద్యతేహృదయగ్రంథిశ్ఛిద్యంతేసర్వసంశయాః " ౧౮

" క్షీయంతేచాస్యకర్మాణి తస్మిన్‌దృష్టేపరావరే " ౧౯

(సామ-౬౧ మహో-అ ౪, అథర్వ ౭౦ అన్నపూర్ణ-అ౪, కృ-యు౧౦౬,)

(సరస్వతీరహస్య, కృ-యు-౬౩ యోగశిఖ, అథర్వ-౫ ముండక)

(ముం-౨-ఖం-౨-ఇంక చాలాయున్నవి.)

టీ. పరావరే = సర్వోత్కృష్టమైన, తస్మిన్ = ఆబ్రహ్మము, దృష్టే = తెలియబడినదగుచుండగా, అస్య = బ్రహ్మము నెరిగినజ్ఞానియొక్క, హృదయగ్రంథిః=హృదయమందుముడివలెనున్నయజ్ఞానము, భిద్యతే= భేదింపబడుచున్నది, సర్వసంశయాః=సమస్త సందేహమ్ములు, ఛిద్యంతే=ఛేదింపబడుచున్నవి. కర్మాణి = సర్వకర్మలు, క్షీయంతే= క్షీణించుచున్నవి.

తా. బ్రహ్మమందు దృష్టిగలజ్ఞానికి సందేహములు నశించును. అజ్ఞానమునశించును. కర్మము నశించును అని తాత్పర్యము.

"యథానద్యస్స్యందమానా స్సముద్రేஉ_స్తంగచ్ఛంతి నామ
రూపేవిహాయ" ౧౮

"తథావిద్వాన్నామ రూపాద్విముక్తః పరాత్పరంపురుషము
పైతిదివ్యం." ౧౯

(అథర్వ-౫ ముండక-ముం-౩-ఖం-౨)

టీ. యథా=ఏప్రకారము, స్యందమానాస్యః=చలించు, నద్యః=నదులు, నామరూపే=నామరూపములను, విహాయ=విడిచి, సముద్రే=సముద్రమునందు, అస్తంగచ్ఛంతి=లయమునొందుచున్నవో, తథా=అట్లే, విద్వాన్=జ్ఞాని, నామరూపాత్ = నామసహితమగు రూపమునుండి (జగత్తునుండి) విముక్తః=ముక్తుడై, దివ్యం=ప్రకాశస్వరూపుడైన, పురుషం=పురుషుడైన, పరాత్పరం=పరమాత్మను, ఉపైతి=పొందుచున్నాడు.

తా. నదులు సముద్రమున కలియునపుడు తమ నామరూపములను విడిచి సముద్రమునం దైక్యమునొందునట్టుల బ్రహ్మజ్ఞాని నామరూపాత్మకమైన జగత్తునుండి ముక్తుడై శరీరత్రయరహితుడై యాత్మయం దైక్యము నొందును.

"జ్ఞాత్వాతంమృత్యుమత్యేతినాన్యః పంథావిముక్తయే" ౨౦

(కృ-య-౧-౨ కైవల్య.)

టీ. తం=ఆపరమాత్మను, జ్ఞాత్వా=ఎరిగి, మృత్యుం=మృత్యువును, అత్యేతి=అతిక్రమించుచున్నాడు, విముక్తయే = మోక్షముకొరకు, అన్యః=ఇతరమైన, పంథాః=మార్గము, న=లేదు.

తా. జ్ఞానమున తానే పరమాత్మయని యెరిగినవాడు జననమరణ రహితుడగుచున్నాడు. ఆత్మజ్ఞానము దక్క ముక్తికితరమార్గము లేదు.

"తద్బ్రహ్మాహమితిజ్ఞాత్వా బ్రహ్మసంపద్యతేధ్రువం." ౨౧
(అథర్వ-౮౦ త్రిపురతాపనీ-ఉ-౫.)

టీ. అహం=నేను, తద్బ్రహ్మేతి=ఆబ్రహ్మమేయని, జ్ఞాత్వా=ఎరిగి, బ్రహ్మ=బ్రహ్మమును, ధ్రువం=నిశ్చయముగ, సంపద్యతే=పొందుచున్నాడు.

తా. నేనే బ్రహ్మమని దృఢముగ నెరిగినవానిచే బ్రహ్మము పొందబడుచున్నది.

"యత్ర యత్రమృతోజ్ఞానీ పరమాక్షరవిత్సదా." ౨౨
(కృ-య-౪౧ బ్రహ్మవిద్యా.)
"పరబ్రహ్మణిలీయేత నతస్యోత్క్రాంతిరిష్యతే." ౨౩
(కృ-య-౪౧ యోగతత్వ.)

టీ. సదా=ఎల్లప్పుడు, పరమాక్షరవిత్=ఉత్కృష్టమైన యాక్షరణము నెరిగిన (సర్వత్ర సమబుద్ధిగలిగిన), జ్ఞానీ = ఆత్మజ్ఞాని, యత్ర యత్ర=ఎక్కడెక్కడ, మృతః=చచ్చినవాడగునో (అచ్చటచ్చట ఆచచ్చినవాడు) పరబ్రహ్మణి=బ్రహ్మమునందు, లీయేత=ఐక్యముపొందును (కాని), తస్య=ఆజ్ఞానియొక్క, ఉత్క్రాంతిః=ప్రాణముపోవుట, నేష్యతే=ఇచ్ఛగింపబడదు.

తా. జ్ఞాని మృతినొందినట్లగుపడునపుడు బ్రహ్మమునం దైక్యము నొందునుగాని ప్రాకృతులవలె లోకాంతరములకు బోయి మరల జన్మించడు.

"యద్యత్స్వాభిమతంవస్తు తత్త్యజన్ మోక్షమశ్నుతే" ౨౪
(సామ-౬౧ మహా-అ-౪.)

టీ. యద్యత్=ఏదేది, స్వాభిమతం = తనకిష్టమైన, వస్తు = వస్తువో, తత్=దానిని, త్యజన్=విడుచుచు, మోక్షం=మోక్షమును, అశ్నుతే=పొందుచున్నాడు.

తా. కామాదులను విడిచిన మోక్షము నొందునని యభి ప్రాయము.

" అసంకల్పనశస్త్రేణ ఛిన్నం చిత్తమిదం యదా. " ౨౫

" సర్వం సర్వగతం శాంతం బ్రహ్మసంపద్యతే తదా. " ౨౬

(సామ-౯౧ మహా-౬-౭.)

టీ. యదా=ఎప్పుడు, అసంకల్పనశస్త్రేణ=అసంకల్పమను ఖడ్గముచేత, ఇదంచిత్తం=ఈచిత్తము, ఛిన్నం=ఛేదించబడునో, తదా=అప్పుడు, సర్వం = సమస్తమును, సర్వగతం = సర్వమందున్నదియు, శాంతం=శాంతమైనదియునగు; బ్రహ్మ=బ్రహ్మము, సంపద్యతే=పొందబడుచున్నది.

తా. సంకల్పరహితమై చిత్తమెప్పుడు నశించునో యపుడు శాంతస్వరూపమగు బ్రహ్మము పొందబడుచున్నది.

" ప్రియేషు స్వేషు సుకృతమప్రియేషు చదుష్కృతం " ౨౭

" విసృజ్యధ్యానయోగేన బ్రహ్మాప్యేతిసనాతనం " ౨౮

(అథర్వ-౭౩ నారదపరివ్రాజక.)

టీ. స్వేషు=తన, ప్రియేషు=ప్రియవస్తువులయందు, సుకృతం=సుకృతమును (మంచిపని) అప్రియేషుచ=తనకిష్టముకాని వానియందు, దుష్కృతం=దుష్కృతమును (చెడ్డపని) విసృజ్య=విడిచి, ధ్యానయోగేన=ధ్యానయోగముచే, సనాతనం=అనాదిసిద్ధమైన, బ్రహ్మాపి=బ్రహ్మమునే, ఏతి=పొందుచున్నాడు.

తా. శాస్త్రసమ్మతముకాని వస్తువు తన కిష్టమగునపు డది మంచిదని దానియందు సుకృతము నారోపించక దానిని విడిచి శాస్త్రసమ్మతిమైన వస్తువు తన కిష్టముగానియపు డది మంచిదికాదని దానియందు ద్వేషమువిడిచి ధ్యానమున బ్రహ్మము నొందవలయును. రాగద్వేషముల విడిచి ధ్యానమున బ్రహ్మము పొందవలయును.

"ఘటాకాశమి వాత్మీయ విలయంవేత్తితత్త్వతః" ౨౯
"సగచ్ఛతినిరాలంబం జ్ఞానాలోకంసమంతతః" ౩౦

(శు-య-౪౯ పైంగల-అ ౪)

టీ. **యః**=ఎవడు, ఘటాకాశమివ=ఘటాకాశముపోలె (ఘటము నశింపగా ఘటాకాశము మహాకాశమున గలియునట్లు) ఆత్మీయవిలయం = ప్రత్యగాత్మస్వరూపుడైన తనయైక్యము, తత్త్వతః=తత్త్వజ్ఞానముచే, వేత్తి= తెలిసికొనుచున్నాడో, సః=వాడు, సమంతతః=అంతటను, జ్ఞానాలోకం=జ్ఞానదృష్టిని, నిరాలంబం=ఆధారములేని బ్రహ్మమును, గచ్ఛతి=పొందుచున్నాడు.

తా. ఘటమునశింపగ ఘటాకాశము మహాకాశమగుననియెరుగునట్లు తత్త్వజ్ఞానమున నుపాధినశింపగ ప్రత్యగాత్మయగు తాను బ్రహ్మమగునని యెరుగువాడు బ్రహ్మమగు చున్నాడు.

"తృణాగ్రేష్వంబరేభానౌ నరనాగామరేషుచ" ౩౧
"యత్తిష్ఠతితదేవాహం ఇతిమత్వానశోచతి" ౩౨

(అధర్వ-౭౦ అన్నపూర్ణ-అ-౫.)

టీ. తృణాగ్రేషు =అతిస్వల్పములయిన తృణాగ్రములందును, అంబరే = అనంతమైన ఆకాశమందును, భానౌ = తేజోరాశియగు సూర్యునియందును, నరనాగామరేషుచ = మనుష్యగజాదిజంతు దేవతలయందును, యత్ =ఏబ్రహ్మము, తిష్ఠతి = ఉన్నదో, తదేవ=ఆబ్రహ్మమే, అహమితి=నేనని, మత్వా=తలచి, నశోచతి=శోకింపడు.

తా. సర్వపరిపూర్ణమగు బ్రహ్మమే తానని దేహేంద్రియాదులు తానుగానని తెన్నగ నెరిగి యీదేహేంద్రియాదులకు గలుగు నుపద్రవములకు తాను శోకింపడు. బ్రహ్మమే తానను జ్ఞానమున తానుగాని దేహేంద్రియాదులకు శోషింపకుండుటయు వ్యామోహము చెందకుండుటయు ఫలము.

" సర్వసాక్షిణమాత్మానం వర్ణాశ్రమవివర్జితం. " ౩౩

" బ్రహ్మరూపతయాపశ్యన్ బ్రహ్మైవభవతిస్వయం. " ౩౪

(కృ-య-౯౮ వరాహ.)

టీ. సర్వసాక్షిణం = సమస్త దేహేంద్రియ వృత్తులకుసాక్షియు, వర్ణాశ్రమవివర్జితం = వర్ణాశ్రమములులేనిదియు, ఆత్మానం = ప్రత్యగాత్మయగు తన్ను, బ్రహ్మరూపతయా = పరబ్రహ్మస్వరూపమున, పశ్యన్ = చూచుచు, స్వయం = తాను, బ్రహ్మైవ = బ్రహ్మమే, భవతి = అగుచున్నాడు.

తా. సమస్తమునకు సాక్షియు వర్ణాశ్రమములు లేనిదియునగు ప్రత్యగాత్మను (తనను) బ్రహ్మముగ నిశ్చయించు తాను బ్రహ్మమగును.

" తద్బ్రహ్మానందమద్వంద్వం నిర్గుణంసత్యచిద్ఘనం. " ౩౫

" విదిత్వాస్వాత్మనోరూపంనబిభేతికుతశ్చన. " ౩౬

(కృ-య-౯౮ వరాహ-అ-౨-౮౩ కథ, సామ-౬౧ మహో-అ-౪.)

టీ. ఆనందం = ఆనందమును, అద్వంద్వం = సుఖదుఃఖాది ద్వంద్వములు లేనిదియు, నిర్గుణం = త్రిగుణరహితమును, సత్యచిద్ఘనం = సత్యజ్ఞానఘనమునునగు, తద్బ్రహ్మ = ఆబ్రహ్మము, స్వాత్మనః = తనయొక్క, రూపం = రూపమని, విదిత్వా = తెలిసి, కుతశ్చన = దేనివలనను, నబిభేతి = భయపడడు.

తా. సత్యజ్ఞానానంద స్వరూపమగు బ్రహ్మమే తానని జ్ఞాని యెప్పుడును భయపడడు.

" వాసనాంసంపరిత్యజ్యమయి చిన్మాత్రవిగ్రహే. " ౩౭

" యస్తిష్ఠతిగతస్నేహస్సోహం సచ్చిత్సుఖాత్మకః. " ౩౮

(శు-య-౧౦౮ ముక్తిక)

టీ. వాసనాం=చిత్తవృత్తులకు బీజమైనవాసనను, సంపరిత్యజ్య=లెస్సగనువిడిచి, యః=ఎవడు, గతస్నేహః = రాగద్వేషాదికము లేనివాడై, చిన్మాత్రవిగ్రహః=చిన్మాత్ర స్వరూపుడనగు, మయి=నాయందు, తిష్ఠతి=ఉన్నవాడగునో, సచ్చిత్సుఖాత్మకః=సత్యజ్ఞానానంద స్వరూపుడగు, సః=వాడు, అహం=నేను.

తా. వాసనాశ్రయమును విడిచి వ్యామోహములేక ఎవడు బ్రహ్మమందుండునో సత్యజ్ఞానానంద స్వరూపుడగు వాడే బ్రహ్మము.

"దర్శనాదర్శనే హిత్వా స్వయం కేవలరూపతః" ౩౯

"య ఆస్తే కపిశార్దూల బ్రహ్మ తద్బ్రహ్మవిత్స్వయం" ౪౦

(శు-య-౧౦౮ ముక్తిక)

టీ. కపిశార్దూల=కపిశ్రేష్ఠుడవగు హనుమంతుడా, దర్శనాదర్శనే=జ్ఞానాజ్ఞానములను (శాస్త్రాశాస్త్రములను) హిత్వా=విడిచి, స్వయం=తాను, కేవలరూపతః=కృత్స్నైకఘనయద్వితీయబ్రహ్మ స్వరూపమున, యః=ఎవడు, ఆస్తే=ఉన్నాడో, తద్బ్రహ్మవిత్=ఆ బ్రహ్మము నెరుగుజ్ఞాని, స్వయం=తానే, బ్రహ్మ=బ్రహ్మమైయున్నాడు.

తా. విధినిషేధములను విడిచి స్వస్వరూపముననున్న వాడు బ్రహ్మమేయైయుండును. బ్రహ్మజ్ఞానమున సర్వదుఃఖనివృత్తియును బ్రహ్మమగుటయును ఫలమని తెలియవలెను.

ఇతి సార్థాంతిక ఫలవాక్యాని చత్వారింశత్.

ఇట్లు సార్థాంతిక ఫలవాక్యములు నలుబది.

ఇత్యేకోనవింశం ప్రకరణం సమాప్తమ్.

ఇట్లు పందొమ్మిదవ ప్రకరణము.

సమాప్తము.

శ్రీ

సద్గురవేనమః.

౨ం విదేహముక్తి వాక్యములు.

"విముక్తశ్చవిముచ్యతే" ౧

"గుహాగ్రంధిభ్యోవిముక్తో౽మృతోభవతి" ౨

(అధర్వ-౫ ముండక-ముం౩-ఖం౨)

టీ. విముక్తశ్చ=విముక్తుడు, విముచ్యతే=విడువబడుచున్నాడు గుహాగ్రంధిభ్యః = గుహాగ్రంధులవల్లనుండి, విముక్తః = విడువబడినవాడు, అమృతోభవతి=నాశనరహితమైన బ్రహ్మమగుచున్నాడు.

తా. తానుస్వతస్సిద్ధముగ ముక్తుడై యున్నాడుగాన ముక్తుడనబడును. అట్టివాడు అవిద్యావరణచే బద్ధుడైనట్లు గనబడుటచే జ్ఞానమున నవిద్యనశించగా ముక్తుడైనట్లు గనబడుచున్నాడు. పంచకోశములు గుహాయనబడును. గ్రంధియనగా ముడి. ఏకోశమందైన నభిమానముగాని యాకోశమేతానని భ్రమనొందుటగా గుహాగ్రంధి. అట్టి గుహాగ్రంధినుండి విడువబడినవాడు బ్రహ్మమగుచున్నాడు.

"అధాకామయమానో నిష్కామఆప్తకామఆత్మకామో
నతస్యప్రాణాఉత్క్రామ్యంత్యత్రైవ సమవలీయంతేబ్రహ్మైవ
సన్బ్రహ్మాప్యేతి" 3

(శు-య-౧౦ బృహదారణ్యక-అ౬-బ్రా౪-౬.)

టీ. అకామయమానః=కోరికలను కోరనివాడగుచు, నిష్కామః=కోరికలేనివాడై, ఆప్తకామః = పొందబడిన కోరికగలవాడై, ఆత్మకామః=ఆత్మయందు కోరికగలవాడగును. తస్య = ఆబ్రహ్మజ్ఞాని

యొక్క, ప్రాణాః=ప్రాణములు, నోత్క్రామ్యంతి= మరియొకచోటికి బోవు, అత్రైవ=ఈశరీరమునందే, సమవలీయంతే=బ్రహ్మమునందైక్యమును చెందుచున్నవి. సః=అజ్ఞాని, బ్రహ్మాప్యేతి=బ్రహ్మమునొందుచున్నాడు, బ్రహ్మైవ=బ్రహ్మమే యగుచున్నాడు.

తా. జ్ఞాని నిష్కాముడు ఆప్తకాముడునై ఆత్మకాముడగుటచే నతని ప్రాణములు స్వర్గాదిలోకములకు బోక బ్రహ్మమునందైక్యమునొందును. అప్పుడతడు బ్రహ్మమే యగుచున్నాడు. నిష్కాముడై యాత్మకాముడుగాక మరియొక దానిని గోరిన బ్రహ్మమునొందక యాయాలోకమునకు బోయి మరల జన్మించును. మరణకాలమందే దేవతను స్మరించునో యాదేవతాలోకమునకు బోయి యాస్వరూపము నొందునని "యంయంవాపిస్మరన్భావంత్యజత్యంతేకళేబరం । తంతమేవైతికౌంతేయ సదాతద్భావభావితః" అని గీతావాక్యము (అ-౮-శ్లో-౬) గలదుగావున నాత్మకాముడై యుండవలయును. లేకుండిన "అబ్రహ్మభువనాల్లోకాఃపునరావర్తినోఽర్జున" అను గీతావాక్యము (అ-౮-శ్లో-౧౬) చొప్పున నేలోకమునకు బోయినను పునర్జన్మము గలుగును.

" తద్యథాహినిర్ల్వయనీ వల్మీకేమృతాప్రత్యస్తా శయీతైవ
మిదంశరీరం శేతేతథాయమ శరీరోమృతః. " ౭

(శు-య-౧౦ బృహదారణ్యక అ-౬-బ్రా-౪)

టీ. అయం=ఈజ్ఞాని, అశరీరః=శరీరములేనివాడును, అమృతః=నాశనరహితమైన బ్రహ్మమునగుచుండ, ఇదంశరీరం=ఈస్థూలశరీము. శేతే=పడియుండును (జ్ఞానికి దేహాభిమానముండదుగావున శరీరము సంరక్షింపబడక పడియుండుననియు నభిప్రాయము గలదు) తద్యథా=అదియెట్లనిన, మృతా=నిర్జీవమైన, అహినిర్ల్వయినీ=పాముపొర, వల్మీకే=పుట్టయందు, ప్రత్యస్తా = ఉంచబడినదై, తథాశయీతైవ = పడియుండునట్లు.

తా. పాము తనచేవిడువబడిన పొర దేహమగుచున్నను దానిని స్మరింపనట్లు జ్ఞాని తాను బ్రహ్మమని యెరుగక తనశరీర మేమగుచున్నను దానిని స్మరింపడు.

" అశరీరోనిరింద్రియోఽ ప్రాణస్సచ్చిదానంద మాత్రస్స్వస్వరాడ్భవతి. " ౫

(అధర్వ-౨౭ నృసింహోత్తరతాపినీ-ఖం-౭.)

టీ. అశరీరః=స్థూల దేహములేనివాడును, నిరింద్రియః = ఇంద్రియములు లేనివాడును, అప్రాణః=ప్రాణములేనివాడును, సచ్చిదానందమాత్రః=సత్యజ్ఞానానంద స్వరూపుడునై, స్వస్వరాట్ = స్వయంప్రకాశమానుడు, భవతి=అగుచున్నాడు.

తా. విదేహముక్తుడు దేహేంద్రియ ప్రాణములులేనివాడై సత్యజ్ఞానానంద స్వరూపమగు బ్రహ్మమగుచున్నాడు. దేహేంద్రియ ప్రాణములు లేనివాడనుటచే జాగ్రత్స్వప్నసుషుప్త్యవస్థలతోఁగూడిన స్థూల సూక్ష్మ కారణశరీరములు లేనివాడని యభిప్రాయము. స్థూల శరీరము జాగ్రదవస్థలోనుండును-ఇంద్రియములు (మనస్సు) స్వప్నావస్థలో నుండును. ప్రాణములు సుషుప్తియందును వృత్తి విడువకుండును. విదేహముక్తునకు మూడుశరీరములు నశించునుగాన దేహేంద్రియ ప్రాణములుండవనియును జీవన్ముక్తున కుండుననియు తాత్పర్యము. అయితే జీవన్ముక్తుని కింద్రియార్థముల దగులని ఇంద్రియములును వాసనలులేని చిత్తమునుండును.

" పృథివ్యప్సుప్రలీయతే ఆపోజ్యోతిషిప్రలీయంతేజ్యోతిర్వాయౌవిలీయతేవాయురాకాశే ఆకాశమింద్రియేష్వింద్రియాణి తన్మాత్రేషుతన్మాత్రాణి భూతాదౌవిలీయంతే భూతాదిర్మహతివిలీయతేమహానవ్యక్తే విలీయతేఽవ్యక్తమక్షరే విలీయతేఽక్షరంతమసివిలీయతే తమఃపరేదేవఏకీభవతి " ౯

(శు-య-౩౦ సుబాల-ఖం ౨)

టీ. పృథివీ=భూమి, అప్సు=ఉదకములందు, ప్రలీయతే=లయించుచున్నది, ఆపః=ఉదకములు, జ్యోతిషు=అగ్నియందు, ప్రలీయన్తే=లయించుచున్నవి, జ్యోతిః=అగ్ని, వాయౌ=వాయువునందు, విలీయతే=లయించుచున్నది. వాయుః=గాలి, ఆకాశే=ఆకాశమునందును, ఆకాశః=ఆకాశము, ఇంద్రియేషు = ఇంద్రియములందును, ఇంద్రియాణి=ఇంద్రియములు, తన్మాత్రేషు=పంచతన్మాత్రలందును, తన్మాత్రాణి=తన్మాత్రలు, భూతాదౌ=భూతాదియైన విక్షేపబీజమందును, విలీయంతే=లయించుచున్నవి, భూతాదిః=భూతాదియగు విక్షేపబీజము, మహతి=మహత్తత్త్వమున, విలీయతే=లయించుచున్నది. మహాన్=మహత్తత్త్వము, అవ్యక్తే=అవ్యక్తమందు, విలీయతే = లయించుచున్నది. అవ్యక్తం=అవ్యక్తము, అక్షరే=కూటస్థునియందు, విలీయతే=లయించుచున్నది. అక్షరం=అక్షరము, తమసి=ప్రకృతియందు, విలీయతే=లయించుచున్నది, తమః=ప్రకృతి, పరే = సమస్తమునకు పరుడైన, దేవే=దేవునియందు, (చిదానందమైన సద్వస్తువున) ఏకీభవతి=ఐక్యమునొందుచున్నది.

తా. స్పష్టము.

"బ్రహ్మాండంతద్గతలోకాని కార్యరూపాంశ్చ కారణత్వంప్రాపయిత్వాతతస్సూక్ష్మాంగం కర్మేంద్రియాణి ప్రాణాంశ్చజ్ఞానేంద్రియాణి అంతఃకరణచతుష్టయంచైకీకృత్యసర్వాణి భౌతికాని కారణేభూతపంచకే సంయోజ్యభూమింజలేజలంవహ్నౌవహ్నింవాయౌవాయుమాకాశే చాకాశమహంకారే చాహంకారం మహతిమహదవ్యక్తేఽవ్యక్తం పురుషే క్రమేణవిలీయతే విరాడ్ఢిరణ్యగర్భేశ్వరా ఉపాధివిలయాత్పరమాత్మని లీయంతే" ౭

(శు-యు-గీః పైంగల-అ ౩.)

టీ. బ్రహ్మాండం=బ్రహ్మాండమును, కార్యరూపాంశ్చ=కార్యరూపములుగానున్న, తద్గతలోకాని=బ్రహ్మాండముననున్న లోకములను, కారణత్వం = కారణస్వరూపమును, ప్రాపయిత్వా = పొందింపజేసి,

తతః=తరువాత, సూక్ష్మాంగం = సూక్ష్మశరీరాంగ సముదాయమైన, కర్మేంద్రియాణి=కర్మేంద్రియములను, ప్రాణాంశ్చ = ప్రాణములను, జ్ఞానేంద్రియాణి = జ్ఞానేంద్రియములను, అంతఃకరణ చతుష్టయంచ= అంతఃకరణ చతుష్టయమైన మనోబుద్ధిచిత్తాహంకారములను, ఏకీకృత్య=ఒక్కటిగాజేసి, (లింగదేహమును నాశముచేసి) సర్వాణి=సమస్తమైన, భౌతికాని=భూతకార్యములను, కారణే=ఆభౌతికములకు కారణమైన, భూతపంచకే = భూతపంచకమునను, (పంచభూతములందు) భూమిం=భూమిని, జలే=జలమునందును, జలం=జలమును, వహ్నౌ= అగ్నియందు, వహ్నిం=అగ్నిని, వాయౌ=వాయువునందును, వాయుం= వాయువును, ఆకాశేచ=ఆకాశమునందును, ఆకాశం= ఆకాశమును, అహంకారేచ = అహంకారమునందును, అహంకారం=అహంకారమును, మహతి = మహత్తత్త్వమునందును. మహత్ = మహత్తును, అవ్యక్తే=అవ్యక్తమందును,అవ్యక్తం=అవ్యక్తమును, పురుషే=పరమాత్మయందును, క్రమేణ=క్రమముగా, సంయోజ్య=కూర్చి, విలీయతే= తానైక్యమగుచున్నాడు ఉపాధివిలయాత్ =ఉపాధినాశమున, విరాట్= వైశ్వానరుడును, హిరణ్యగర్భః=సూత్రాత్మయును, ఈశ్వరః=అంతర్యామియును, పరమాత్మని=పరబ్రహ్మమున, లీయంతే = ఐక్యమగుచున్నారు.

తా. బ్రహ్మాండము తద్గతలోకములు కార్యరూపములుగావున వానిని వానికికారణమైన మాయయందు గలిపి మిథ్యగానెంచి లింగాంగభంగముజేసి ప్రత్యగాత్మ స్వరూపుడగు తాను బ్రహ్మమగుచున్నాడు. వాడే విదేహముక్తుడు. స్థూలసూక్ష్మకారణ శరీరభేదముచే బ్రహ్మామే విరాడ్ఢిరణ్యగర్భేశ్వరులను నామములవ్యవహరించబడుచున్నది కావున నాయుపాధినాశమున నాయీశ్వరత్రయము నశింపబ్రహ్మామే అవును.

"ప్రారబ్ధక్షయవశాద్దేహ త్రయ భంగం ప్రాప్యోపాధివినిర్ముక్త ఘటాకాశవత్పరిపూర్ణతా విదేహముక్తిః." ౮

(శు-య-౧౦౮ ముక్తిక-అ-౧.)

టీ. ఉపాధి వినిర్ముక్తఘటాకాశవత్, ఉపాధివినిర్ముక్త=ఉపాధియైనఘటము నశింపదానినుండి విడువబడిన, ఘటాకాశవత్=ఘటాకాశమువలె (అఘటాకాశము మహాకాశమున గలిసి పరిపూర్ణమైనట్లు) ప్రారబ్ధక్షయవశాత్=ప్రారబ్ధనాశమున (ఇతరులచే నారోపింపబడిన ప్రారబ్ధము), దేహత్రయభంగం=స్థూల సూక్ష్మ కారణశరీరములయొక్క భంగమును, ప్రాప్య=పొంది, పరిపూర్ణతా= (పొందగా గలిగిన) పరిపూర్ణత్వము, విదేహముక్తిః=విదేహముక్తియగును.

తా. ఘటనష్టమున ఘటాకాశము మహాకాశమై పరిపూర్ణత్వము నొందినట్లు ప్రత్యగాత్మ స్వరూపుడగు తాను శరీరత్రయనాశమున బ్రహ్మమై యనంతత్వము నొందును. శరీరత్రయభంగమే విదేహముక్తియని ముఖ్యాభిప్రాయము.

"యదా సర్వే ప్రముచ్యంతే కామా యేఽస్య హృది స్థితాః." ౯
"అథ మర్త్యోఽమృతో భవత్యత్ర బ్రహ్మ సమశ్నుతే." ౧౦

(కృ-య-౨ కఠ-అ-౨-వ-౬.)

టీ. యదా=ఎప్పుడు, అస్య = ఈపురుషునియొక్క, హృదిస్థితాః=హృదయమునందున్న, యే కామాః = ఏకోరికలు, సర్వే=అన్నియును, ప్రముచ్యన్తే=విడువబడుచున్నవో, (అప్పుడుఅనగ), అథ= అనంతరమున, మర్త్యః=ఈపురుషుడు, అమృతః=అమృతుడు, భవతి= అగుచున్నాడు, అత్ర=ఈదేహమునందే, బ్రహ్మ=బ్రహ్మమును, సమశ్నుతే=పొందుచున్నాడు.

తా. సమస్తకామములను విడిచిన యీపురుషుడు ఈదేహమునందే బ్రహ్మమును పొందుచున్నాడు. కామము నశించిన స్వర్గాదులం

డువలె పరోక్షముగ గాక యీ దేహమునందే ప్రత్యక్షముగ ఫలము నని తాత్పర్యము.

" వేదాంతవిజ్ఞానసునిశ్చితార్థాస్సన్న్యాసయోగాద్యతయశ్శు
ద్ధసత్వాః. " ౧౧

" తే బ్రహ్మలోకేతు పరాంతకాలే పరామృతాత్పరిముచ్యంతి
సర్వే. " ౧౨

(శ్రు-యు-౧౨ కైవల్య। అధర్వ-౫ ముండక-ముం-౩-ఖం-౨.)

టీ. వేదాంతవిజ్ఞాన = వేదాంతానుభవ జ్ఞానమున, సునిశ్చిత= తెన్నగ నిశ్చయింపబడిన, అర్థాః = విషయము గలవారును, సన్న్యాసయోగాత్ = సన్యాసయోగమువలన (కర్మసన్యాసమున), యతయః = యతులైనవారును, శుద్ధసత్వాః = శుద్ధసత్వప్రధానులును (జగత్తుమిథ్యగ దలచువారు), తేసర్వే = వారందరు, బ్రహ్మలోకేతు = బ్రహ్మలోకమందు, పరాంతకాలే = ప్రళయకాలమున, పరామృతాత్ = అమృతస్వరూపమైన బ్రహ్మమగుటవలన, పరిముచ్యంతి = విదేహముక్తులగుచున్నారు.

తా, శుద్ధసత్వగుణ ప్రధానులును కర్మసన్యాస ఈశ్వరాయత్తులైనవారును వేదాంతానుభవజ్ఞానమున తామే బ్రహ్మమంతే = నిశ్చయముగలవారును నేదేని యొకకారణమున (ఆగామిప్రతిబంధమున) బ్రహ్మలోకముబొంద కోరికగలవారగుదురేని వారు బ్రహ్మలోకమునకుబోయి బ్రహ్మతో విదేహముక్తులగుదురుగాని మరల పునర్జన్మమెత్తరు. వీరుగాకయితరకర్మములచే బ్రహ్మలోకముపొందువారు మరల జన్మింతురు. బ్రహ్మజ్ఞాని సత్యలోకముబొంద నిచ్ఛించిన ముక్తినిబొందక బ్రహ్మలోకమునకు బోవుననుటకు " బ్రహ్మలోకాభివాంఛాయాం సమ్యక్సత్యాంనిరుధ్యతాం విచారయేద్యఆత్మానం నతుసాక్షాత్కరోత్యయం. వేదాన్తవిజ్ఞానసునిశ్చితార్థాదిశాస్త్రతః బ్రహ్మలోకేశకల్పాంతే బ్రహ్మణాసహాముచ్యతే " అని విద్యారణ్యులును చెప్పుచున్నారు.

ఈవాక్యములకు నీయుపనిషత్తులయందు స్వరములేదు. అయినప్పటికిని తైత్తిరీయయాజ్ఞికోపనిషత్తు అను నారాయణమందున్న స్వరము వేయడమయినది.

" జీవన్ముక్తపదంత్యక్త్వా స్వదేహేకాలసాత్కృతే. " ౧౩
" విశత్యదేహముక్తత్వం పవనోఽస్పందతామిహ. " ౧౪

(శు-య-౫౯ పైంగల-అ ౩ కృ-య-౮౬ యోగకుండలీ.)
(శు-య-౧౦౮ ముక్తిక। సామ-౬౧ మహా-అ-౨.)

టీ. స్వదేహే=తనదేహము, కాలసాత్కృతే = మృతినొందుచుండగా. జీవన్ముక్తపదం=జీవన్ముక్తస్థితిని, త్యక్త్వా=విడిచి, అదేహముక్తత్వం=విదేహముక్తస్థితిని, విశతి = పొందుచున్నాడు. పవనః = అతని ప్రాణవాయువు, ఇహ=ఇక్కడనే, అస్పందతాం = నిశ్చలత్వమును పొందుచున్నది.

తా. స్థూలదేహము నశించుచుండగా జీవన్ముక్తస్థితిని విడిచి విదేహముక్తస్థితిని పొందును. అప్పుడు ప్రాణము బ్రహ్మము నైక్యమగును. జ్ఞాని స్థూలదేహముతోనుండుట జీవన్ముక్తియగును. నిరుపాధికమై బ్రహ్మమున నైక్యమగుట విదేహముక్తి.

" తస్యాభిధ్యానాద్యోజనాత్తత్వభావాత్ భూయశ్చాంతేవిశ్వమాయానివృత్తిః. " ౧౫

(కృ-య-౧౪ శ్వేతాశ్వతార-అ-౧.)

టీ. భూయశ్చ=మాటిమాటికి, అభిధ్యానాత్=దృఢధ్యానము వలనను, యోజనాత్ = జీవేశ్వరైక్యానుసంధానమునను, తత్వభావాత్ = బ్రహ్మ సత్యము జగత్తుమిథ్యయను తత్త్వజ్ఞానమునను, తస్య = అజ్ఞానియొక్క, విశ్వమాయా = తన కార్యముతోగూడిన మాయయొక్క (మాయయు మాయాకార్యమైన జగత్తును) నివృత్తిః=నాశనమగును.

తా. ఎల్లపుడు తత్త్వవిచారము చేయుచు తానే బ్రహ్మమని యు జగత్తు మిథ్యయనియు తలంచుజ్ఞానికి మాయయు మాయాకార్య మగు జగత్తును నివృత్తియగును.

" తతస్సత్సంబభూవా సౌయద్గిరామప్యగోచరం " ౧౬

(అథర్వ-౭౦ అన్నపూర్ణ-అ ౩)

టీ. తతః=వి దేహముక్తికలిగిన, తరువాత అసౌ = ఈజ్ఞాని, యత్ =ఏది, గిరామపి=వేదములకును (వాక్కులకును) అగోచరం= తెలియబడనిదో, సత్ =ఆసద్వస్తువే, సంబభూవ=ఆయెను.

తా. సృష్టికిపూర్వమున భేదత్రయములేనిదేు సద్వస్తువుగల దో యాసద్వస్తువే యీవిదేహముక్తుడగు చున్నాడు.

" యచ్ఛూన్యవాదినాం శూన్యంబ్రహ్మబ్రహ్మ విదాంచయత్. " ౧౭

" విజ్ఞానమాత్రంవిజ్ఞానవిదాం యదమలాత్మకం " ౧౮

(అథర్వ-౭౦ అన్నపూర్ణ-అ ౩.)

టీ యత్ =ఏది, శూన్యవాదినాం=శూన్యమనివాదించువారికి (నాస్తికులకు) శూన్యం=శూన్యమగునో, యత్ =ఏది, బ్రహ్మవిదాం= బ్రహ్మవేత్తలకు, బ్రహ్మ=బ్రహ్మమో, విజ్ఞానవిదాం=విజ్ఞానవాదులకు, యత్ = ఏది, అమలాత్మకం = నిర్మలరూపమైన, విజ్ఞానమాత్రం= విజ్ఞానమో.

తా. శూన్యవాదులకేది శూన్యమో బ్రహ్మవాదులకేది బ్రహ్మ మో విజ్ఞానవాదులకేది విజ్ఞానమోవి దేహముక్తుడదియే.

" పురుషస్సాంఖ్యదృష్టీనాం ఈశ్వరోయోగవాదినాం " ౧౯

" శివశ్శైవాగమస్థానాం కాలఃకాలైకవాదినాం. " ౨౦

(అథర్వ-౭౦ అన్నపూర్ణ-అ ౩)

టీ. సాంఖ్యదృష్టీనాం=సాంఖ్యజ్ఞానులకు, పురుషః = పురుష డును, యోగవాదినాం=యోగమతస్థులకు, ఈశ్వరః = ఈశ్వరుడును,

శైవాగమస్థానాం=శైవమతస్థులకు, శివః = శివుడును, కాలైకవాది నాం=కాలమేదైవమని వాదించువారికి, కాలః=కాలమును.

తా. సాంఖ్యులకేది పురుషుడో యోగులకేది యీశ్వరుడో, శైవులకేది శివుడో, కాలవాదులకేది కాలమో యదినే విదేహముక్తుడగు చున్నాడు.

" యత్సర్వశాస్త్రసిద్ధాంతం యత్సర్వహృదయానుగం ౨౧
"యత్సర్వంసర్వగం వస్తు యత్తత్త్వం తదహం స్థితః" ౨౨
(అథర్వ-౨౦ అన్నపూర్ణ-అ 3)

టీ. యత్ =ఏది, సర్వశాస్త్ర=ఈశ్వరునిచేత చెప్పబడు సమస్తశాస్త్రములయొక్క, సిద్ధాంతం=సిద్ధాంతమో, యత్ =ఏది, సర్వహృదయానుగం = సమస్తభూతహృదయములందున్నదో, యత్ = ఏది, సర్వం=సమస్తమో, సర్వగం=అంతటనున్నదో, వస్తు=వాస్తవమైనదో, యత్ =ఏది, తత్త్వం=జగత్తునకధిష్ఠానమైనదో, తత్ =అదిగా అహం, అహం=ఈవిదేహముక్తుడు, స్థితః=ఉన్నవాడు,

తా. శూన్యవాదులకేది శూన్యమో బ్రహ్మవాదులకేది బ్రహ్మమో, సాంఖ్యులకేది పురుషుడో, యోగులకేది ఈశ్వరుడో, శైవులకేది శివుడో, విజ్ఞానవాదులకేది విజ్ఞానమో, కాలవాదులకేది కాలమో ఏది సమస్తశాస్త్రసిద్ధాంతమో ఏది సర్వగతమో ఏది జగదధిష్ఠానమో యావస్తువే యీవిదేహ ముక్తుడగుచున్నాడు. నాస్తికులు సృష్టికి పూర్వము శూన్యమే (అసత్తే) యున్నదని చెప్పుదురు. అట్టి శూన్యమునుండి యీజగత్తు గలిగెనని వారి మతప్రకారము చెప్పవలెను. అప్పుడీజగత్తును కారణముకన్న కార్యము వేరుగా నుండదుగావున శూన్యమై యుండవలయును. జగత్తు స్పష్టము గనబడుచున్నది గావున శూన్యమని చెప్పరాదు. నాస్తికుల మతప్రకారము జగత్తు సత్యమనిన నసత్తునుండి సత్తు కలుగుట యసంభవముగాన నట్లు చెప్పరాదు. జగత్తు మిథ్యయనిన నధిష్ఠానములే

కుండ త్రాడులేకుండ పాము కనబడనట్లు మిథ్యాపదార్థము తోచదు. కావున నట్లును చెప్పరాదు. జగత్తు సత్యమనినను మిథ్యయనినను దానికి కారణముగాని యధిష్ఠానముగాని యుండవలయును. అది యెన్నటికిని శూన్యము గానేరదు. కావున నాస్తికమతము నిషిద్ధమైనది. నాస్తికులు సృష్టికి ముందున్నదేనిని శూన్యమని చెప్పుదురో (శూన్యమను పేరు సరియైనదిగాదు) దానినే బ్రహ్మవేత్తలు బ్రహ్మమనియు యోగు లీశ్వరుడనియు శైవులు శివుడనియు నిట్లా యామతములవారా యా నామములను చెప్పుదురు. ఆవస్తువే ఈవిదేహాముక్తుడగునని తాత్పర్యము. ఇంతకన్న నింక నుత్కృష్టదశ మరిలేదు. ఇంత సర్వోత్కృష్టదశ నితరమతస్థులు చెప్పరు. బ్రహ్మవేత్తలు (అద్వైతులు) సృష్టికి పూర్వ మీజగము సజాతీయ విజాతీయ స్వగతభేదములులేని సద్వస్తువుగా నున్నదని చెప్పుదురు. ఆసద్వస్తువు (బ్రహ్మము) సత్యజ్ఞానానంత స్వరూపమైనది. అట్టి సద్వస్తువున (త్రాడునందు భ్రాంతిచే సర్పమారోపింపబడిన విధమున) మాయచే జగత్తు కల్పింపబడెను. అనగా మాయచే బ్రహ్మమే జగత్తుగా కనబడుచున్నదని యభిప్రాయము. ఈమాయ యున్నట్లు కనబడుటచే నసత్తుగాదు. వస్తువిచారమున బాధింపబడుట వలన సత్తుగాదు. సదసత్తుగాదు. ఆహేతువుచే నది యనిర్వచనీయమనబడును. మాయాస్వరూపము నెరిగి యనిర్వచనీయమనిరిగాని యితర మతస్థులనుకొనునట్లు తెలియక చెప్పలేమని యద్వైతులు చెప్పినవారుకారు. అనిర్వచనీయమను శబ్దముననే దానివిధమును బుద్ధిమంతు లూహింపవచ్చును. అట్టిమాయ నంగీకరించినను బ్రహ్మమునొక్క యద్వితీయత్వమునకు భంగములేదు. మాయాకార్యములగు నుపాధులను బ్రహ్మముండుటచే జీవేశ్వరాది భేదములను పొందెను. ఉపాధులు నశింప బ్రహ్మమొక్కటియే శేషించును. అనంతమై ఉపాధినాశమున నాబ్రహ్మమే యీవిదేహాముక్తుడగుచున్నాడు. అహంవృత్తియే బుద్ధియనియు విజ్ఞానమనియు చెప్పబడును. ఈవిజ్ఞానము నిర్మలమయినది.

విజ్ఞానవాదులు బాహ్యప్రపంచము లేదనియు విజ్ఞానమే యానారూపములుగ బరిణమించి బాహ్యప్రపంచముగ గనబడుచున్నదనియు చెప్పుదురు. ఈవిజ్ఞానము వృత్తి రూపముగ నుండును. వృత్తి పుట్టుచు నశించుచుండును. గావున విజ్ఞానము క్షణికమయ్యెను. క్షణికమై నశించుచుండుటచే నది యాత్మగాదు. ఆత్మక్షణికమగున యావిజ్ఞానమునకు సాక్షియైయున్నది. సాంఖ్యుల మతప్రకారము పురుషుడు ప్రకృతి యని రెండుపదార్థములు శాశ్వతములు. పురుషుడు చిన్మాత్రుడు. ప్రకృతి జడమోహాత్మకమగునది. ప్రకృతి పురుషయోగమున సుఖదుఃఖములు గలుగును. ఈప్రకృతి పురుషునికొరకు భోగబంధమోక్షములు గలుగజేయుచున్నది. (గల్పించుచున్నది) ప్రకృతి పురుష వివేకము గలుగుచుండగ పురుషునికి మోక్షము గలుగుచున్నదని సాంఖ్యులు చెప్పుదురు. భార్య తన దోషముల నెరిగిన భర్తముఖము చూచుటకు సిగ్గుపడి యెట్లు మరలునో యట్లే తానసంగ చిద్రూపుడనియు ప్రకృతి జడమోహాత్మకమైనదనియు నెరిగిన పురుషుని నాప్రకృతి విడుచును. ఆవిడుచుటనే మోక్షము. ప్రకృతి నిత్యముగావున వివేకదశయందును బురుషుని విడుచుట కవకాశముండదు. మరియు తన పనినే (మోహింపజేయుట) చేయుచుండును. ఇదియే ఇతరులచే నీసాంఖ్య మతమున గల్పింపబడిన దోషము. ప్రకృతి విడువక తనపని చేయుచుండిన మోక్షమునకవకాశములేదు. యోగమతమున ప్రకృతి జీవుడు నీశ్వరుడునని మూడు పదార్థములు శాశ్వతములు. జీవుడు నీశ్వరుడు నసంగ చిద్రూపులగునను నీశ్వరుడు క్లేశకర్మవిపాకాశయములచే కాలత్రయమునను బాధింపబడనివాడై జీవులకు నియామకుడగుటచే పురుషశ్రేష్ఠు డనబడును. జీవులుమాత్రము ప్రకృతికి వశులగుదురు. వారు పురుషులనబడుదురు. అవిద్యాస్మిత రాగద్వేషాభినివేశములు పంచక్లేశములు. పుణ్యపాపమిశ్ర స్వరూపమైన క్రియ కర్మము. జాత్యాయుర్భోగములు విపాకము. మలినములైనచిత్తవృత్తులాశయములు. ఇవి ప్రకృతిలోచేరును. ఈశ్వరధ్యానమున జీవులకు

క్లేశాదులవల్లనుండి ముక్తి గలుగుచున్నది. చిత్తవృత్తి నిరోధమైన పురుషుడు చిద్రూపముననుండును. అట్లుండుటయే మోక్షము. తాను చిద్రూపుడగుట నీశ్వరునేల ధ్యానింపవలెననిన తనంత ప్రకాశించు బంగారము మాలిన్యముతో గూడినపుడు నగ్నితప్తమయిన మాలిన్యము విడిచి యెట్లుప్రకాశించునో యట్లే తాను చిద్రూపుడైనను క్లేశాదులతో సంబంధము గలిగినందున నీశ్వరధ్యానము చేయగా క్లేశాదులు తొలగగ పురుషుడు చిన్మాత్రుడగుచున్నాడు. అసంగుడైన ఈశ్వరునకు నియామకత్వము కూడదనియు క్లేశాదులను విడచిన జీవులను నీశ్వరుడు పూర్వమువలె వారిని నియమించుచుండుటచే వారికి మోక్షము గలుగనేరదనియు నిరీశ్వరసాంఖ్యమతము నాక్షేపింతురు. క్లేశాదులనుండి ముక్తులగువారి జీవుల నీశ్వరుడు నియమింపడని ఈశ్వరుని యాధిక్యము చెప్పుదురు. ఇక శైవమత ప్రసంగమగును. శైవులకు శివుడే పరమాత్మ. పార్వతీసహితుడై యతడు సృష్టిస్థితిలయముల చేయుచుండును. అతనియందు భక్తి కలిగి పాపములు చేయక యాశాస్త్రోక్తముగ నున్నవారికి మోక్షము గలుగునని శైవులు చెప్పుదురు. శివసాన్నిధ్యముననుండుటయే మోక్షము. కాలమే యాత్మయనియు కాలమువలననే సమస్తము పుట్టుచున్నదనియు వృద్ధి నొందుచున్నదనియు నశించుచున్నదనియు కాలవాదులు చెప్పుదురు. కాలము జడముగావున నాత్మగాదు. కర్తసహాయము లేకుండ కేవల జడమునకు సృష్టిస్థితిలయాదుల చేయుట కవకాశము లేదు. ఈవిధమున నానామతములవారు నానావిధములుగ చెప్పుదురు. పేరు భేదమేగాని పరమార్థమున వస్తుభేదము లేదు గావున సృష్టికి ముందేదియున్నను దానినెవ్వరెట్లు వర్ణించినను నది యొకటియే. అదియే బ్రహ్మము. ఆబ్రహ్మమే జీవిదేహము నుప్రవిష్టుడగుచున్నాడు. మరియు నీవాక్యముల నద్వైతికి సర్వమానములు తన మాత్రమున సంతోషకరములగుటచే నన్నియు సమ్మతమే యని తెలియవచ్చుచున్నది.

"తదను త్రిమనిమ్నంతం దీపకం తేజసానువి" ...

" స్వానుభూత్యేకమానంచ యత్తత్త్వంతదసౌస్థితః " ౨౪
(అధర్వ-౨౦ అన్నపూర్ణ-అ ౩.)

టీ. తదనుత్తమనిష్పందం, తదనుత్తమ=దానికన్న నుత్తమ మైనదిలేనట్టి, నిష్పందం=నిశ్చలమైనది, తేజసామపి= తేజస్సులకును, (సూర్యాదులకు) దీపకం=ప్రకాశము నిచ్చునది, స్వానుభూత్యేకమానం=స్వానుభవైకగమ్యమైనదియు, తత్తత్త్వం=ఏతత్త్వమో, తత్= ఆతత్త్వమై, అసౌ=ఈవిదేహముక్తుడు, స్థితః=ఉన్నవాడు.

తా. తదనుత్తమమయి సూర్యాదులకు దీపకమై ఏతత్త్వమున్నదో యాతత్త్వమే విదేహముక్తుడగుచున్నాడు.

" యదేకంచాప్యనేకంచ సాంజనంచ నిరంజనం " ౨౫
" యత్సర్వంచాప్యసర్వంచ యత్తత్త్వంతదసౌస్థితః " ౨౬
(అధర్వ-౨౦ అన్నపూర్ణ-అ ౩.)

టీ. యత్=ఏది, ఏకంచాపి=ఒకటియైనను, అనేకంచ=ఉపాధిభేదములచేననేకముగనున్నట్లు గనబడుచున్నదో, సాంజనంచ=ఉపాధి సంబంధము గలిగియున్నను, నిరంజనం (తామరాకునుదకమువలె) దేనినంటక యున్నదో, యత్=ఏది, సర్వమపి=వివర్తమున సర్వజగద్రూపమున నున్నదైనను, అసర్వంచ = విచారమున ఈసర్వమును కానిదో, యత్=ఏది, తత్త్వం=జగత్తున కధిష్ఠానమైనదో, తత్=అదియై, అసౌ=ఈవిదేహముక్తుడు, స్థితః=ఉన్నాడు.

తా. ఏదియొక్కటియైన నుపాధిభేదములచే ననేకవిధములుగ తోచుచున్నదో యుపాధిసంబంధమున్నను, నిరంజనమై యేది యున్నదో సమస్తజగద్రూపము దోచినను నేదిఈజగత్తుగాక దీనికధిష్ఠానమై యున్నదో, యాతత్త్వమే యీవిదేహముక్తు డగుచున్నాడు.

" నిరానందోఽపిసానందః సచ్చాసచ్చబభూవసః " ౨౭
" నచేతనోనచజడో నచైవా సన్నసన్మయః " ౨౮
(అధర్వ-౨౦ అన్నపూర్ణ-అ ౩.)

టీ. సః = ఆవిదేహముక్తుడు, నిరానందోపి = ఆనందములేని వాడైనను (ఉపాధిలేమి) సానందః = ఆనందముతోఁగూడిన వాడును, సచ్చ = సత్తును, అసచ్చ = అసత్తును, బభూవ = అయ్యెను, నచేతనః = చేతనుడుగాడు, నచజడః = జడుడుగాడు. నచైవాసత్ = అసత్తుగాడు, నసన్మయః = సద్రూపుడుగాడు.

తా. అద్వితీయుడగుటచే నానందములేనివాడైనను సన్మృతజడ దుఃఖ స్వరూపమైన ప్రకృతిచే నానందముగలవాడుగ భేదింపబడు చున్నాడు. పరమార్థమున సన్మృతదుఃఖజడ స్వరూపమైన సమస్తము లేదు గావున నాతడు చేతనుడుగాడు జడుడుగాడు అసత్తుగాడు సత్తు గాడు అని భావము.

"అజమమరమనాద్యమాద్యమేకం పదమమలంసకలంచ
నిష్కలంచ" ౩౯

"స్థితఇతిసతదానభస్స్వరూపాదపి విమలస్థితిరీశ్వరః క్షణేన" ౩౦
(అథర్వ-౩౦ అన్నపూర్ణ-అ ౩.)

టీ. అజం = పుట్టుపులేనిదియును; అమరం = నాశములేనిదియును, అనాద్యం = తనకాదిలేనిదియును, ఆద్యం = సమస్తమునకు దానాదియైనదియును, ఏకం = ఒక్కటియును; పదం = ముక్తులకు బొందదగిన స్థానమైనదియును; అమలం = శుద్ధచైతన్య స్వరూపమైనదియు, సకలం = షోడశకళలతోఁ గూడినదియును, నిష్కలంచ = షోడశకళలు లేనిదియునైన, ఇతి = ఇట్టిబ్రహ్మమందు; స్థితః = ఉన్నవాఁడై; సః = ఆవిదేహముక్తుఁడు; తదా = అప్పుడు (దేహత్రయభంగమున); క్షణేన = ఆక్షణముననే; నభస్స్వరూపాదపి = ఆకాశస్వరూపము కన్నను; విమలస్థితిః = వికారములేని స్వచ్ఛస్థితిగలవాఁడై; ఈశ్వరః = ఈశ్వరుఁడేయగును. అనగ నిచ్చట బ్రహ్మమేయగును.

తా. విదేహముక్తుఁడు సత్యజ్ఞానానంద స్వరూపమైన బ్రహ్మమేయగునని తాత్పర్యము. కూటస్థజీవులకునలె నీశ్వర బ్రహ్మ

ములకు, నన్యోన్యాధ్యాసమును చెప్పి బ్రహ్మమను భావముతోనే విదేహముక్తుఁడీశ్వరుఁడగుచున్నాఁడని చెప్పబడెను. వాస్తవమున నీశ్వరుఁడు లేడు కావున బ్రహ్మమే యగునని తాత్పర్యము.

" వ్యపగతకలనాకలంకశుద్ధః స్వయమమలాత్మని పావనే
పదే సౌ " ౩౧

" సలిలకణ ఇవాంబుధౌ మహాత్మా విగలితవాసనమేకతాం
జగామ " ౩౨

(సామ ; ౬౧ మహో ; అ ౨.)

టీ. వ్యపగతకలనాకలంకశుద్ధః, వ్యపగత=నశించిన, కలనాకలంక=వ్యవహారకలంకమునుండి కలిగిన, శుద్ధః=పరిశుద్ధివలన ; పావనే పదే=పవిత్రపదమైన ; అమలాత్మని = శుద్ధచైతన్యమందు ; అసౌ మహాత్మా=ఈమహాత్ముఁడు ; స్వయం=స్వయముగ, అంబుధౌ=సముద్రమందు ; సలిలకణ ఇవ=నీటికణమువలె ; విగలితవాసనం=వాసన నశించునట్లు ; ఏకతాం=బ్రహ్మైక్యమును : జగామ=పొందెను.

తా. సముద్రమున జలబిందువైక్యమగునట్లు జగజ్జీవేశ్వరాది భేద వ్యవహారనాశమున బరిశుద్ధుఁడైన బ్రహ్మమున నైక్యమగుచున్నాఁడు.

" నశాంతదుఃఖమజడాత్మకమేకసుప్తమానంద మంథరమ
పేతరజస్తమో యత్ " ౩౩

" ఆకాశకాశతనవోఽతనవో మహాన్తస్తస్మిన్పదే గలితచిత్త
లవా భవన్తి " ౩౪

(అధర్వణ ; ౭౦ అన్నపూర్ణ ; అ ౪)

టీ. ఆకాశకాశతనవః, ఆకాశ=ఆకాశమువలె ; కాశ=ప్రకాశించుచున్న ; తనవః=శరీరములు గలవారగుటచే, ననగ, అతనవః= శరీరములులేనివారై ; మహాంతః = మహాత్ములగు విదేహముక్తులు; నశాంతదుఃఖం=శాంతించిన దుఃఖముగలదియు (అధ్యస్తమైన దుఃఖ

ముపోయినదియు); అజడాత్మకం = జడరూపముకానిదియు (చిద్రూప మైనదియు) ఏకం = భేదత్రయములేనిదియు, సద్రూపమైనదియు, సుప్తం=ఏవృత్తియును లేనిదియును (నిర్వికారమైనది); ఆనందమంఘ రం=ఆనందఘనమైనదియు, అపేతరజస్తమః=రజస్తమో గుణములు లేనిదియు; యత్ =ఏదియో; తస్మిన్పదే=ఆబ్రహ్మపదమందు; గలిత చిత్తలవాః = నశించినచిత్తలేశములు గలవారై, భవంతి=ఐక్యమగు చున్నారు,

తా. మహాత్ములు విదేహముక్తులు శరీరత్రయము లేనివార గుటచే నాకాశమువలె నిర్వికారులై బ్రహ్మమున నైక్యమగుదురు.

"విదేహముక్తఏవాసావిద్యతే నిష్కలాత్మకః" ౩౬

"సమగ్రాగ్ర్యగుణాధార మపిసత్వంప్రలీయతే" ౩౭

(అథర్వ; ౭౦ అన్నపూర్ణ; అ ౫)

టీ. సమగ్ర=పరిపూర్ణమయిన; అగ్ర్య=ఉత్కృష్టమైన, గుణా ధారం=గుణముల కాధారమైన, సత్వం=సత్వగుణమును, ప్రలీయతే= అపి=లయించుచున్నది, మైనప్పటికిని (లయించుచుండఁగ) నిష్కలా త్మకః=షోడశకళలు లేనివాఁడై; అసా=వీఁడు, విదేహముక్తఏవ= విదేహముక్తుఁడై; విద్యతే=ఉన్నాఁడు.

తా. సమస్తగుణముల కాధారమైన సత్వగుణమును లయిం చుచుండఁగా షోడశకళలు లేనివాఁడై యీవిదేహముక్తుఁడుండును. బ్రహ్మమై త్రిశరీరములు లేకయుండును, పంచప్రాణదశేంద్రియాంతః కరణచతుష్టయము షోడశకళలు.

"విదేహముక్తావిమలేపదే పరమపావనే" ౩౮

"విదేముక్తివిషయే తస్మి న్సత్వక్షయాత్మకే" ౩౯

"చిత్తనాశేవిరూపాఖ్యే నకించిదిహవిద్యతే" ౩౯

"నగుణానాగుణా స్తత్ర నశ్రీర్నాశ్రీర్నచైకతా" ౪౦

(అథర్వణ-౭౦ అన్నపూర్ణ; అ౪;)

టీ. విమలే=నిర్మలమైనదియును, పదే= ముక్తులకుగమ్యస్థాన మును, పరమపావనే = అత్యంతపావనమును, విదేహముక్తివిషయే= విదేహముక్తివిషయమైనదియును; సత్త్వాదిరూపాత్మకే=సత్త్వగుణము లేనిదియును; చిత్తనాశే=చిత్తములేనిదియును; విరూపాఖ్యే=నామరూపములులేనిదియునగు, తస్మిన్=ఆ; విదేహముక్తౌ=విదేహముక్తియందు; కించిత్ =ఇతరమయినది కొంచెమును, ఇహ=ఇచ్చట, నవిద్యతే=లేదు, తత్ర=ఆముక్తియందు; నగుణాః=గుణములులేవు; నాగుణాః=అగుణములులేవు; నశ్రీః=శ్రీలేదు; నాశ్రీః=అశ్రీయునులేదు; నచైకతా=ఏకత్వమునులేదు;

తా. పరమార్థమైన విదేహముక్తిదశయందు మనోవాగాదీంద్రియములును, దృశ్యరూపమయిన జగత్తును లేవు గావున, వ్యవహరించుటకు శ్రీగాని యశ్రీగాని గుణములుగాని యగుణములుగాని నేకత్వముగాని నానాత్వముగాని లేవు.

"జీవన్నేవసదాముక్తః కృతార్థో బ్రహ్మవిత్తమః" ౪౧
"ఉపాధినాశాద్బ్రహ్మైవ సద్బ్రహ్మాప్యేతినిర్భయం" ౪౨
(అధర్వణ; ౭౬. అరణ్య.)

టీ. కృతార్థః=కృతకృత్యుడగు (పొందబడిన విషయములుగల) బ్రహ్మవిత్తమః=బ్రహ్మవిదులలో శ్రేష్ఠుడు, జీవన్నేవ=బ్రతికియుండియును, సదా=ఎల్లప్పుడును, ముక్తః=ముక్తుడే, ఉపాధినాశాత్ =శరీరనాశమున, నిర్భయం=అభయమైన, సద్బ్రహ్మ=సద్వస్తువైన బ్రహ్మమును, అప్యేతి=పొందుచున్నాడు. బ్రహ్మైవ=బ్రహ్మమే యగుచున్నాడు.

తా. కృతార్థుడైన బ్రహ్మవిద్వరిష్ఠుడు బ్రతికియుండినను ముక్తుడే. ఉపాధినాశమున ఘటాకాశము మహాకాశమైనట్లు సత్యజ్ఞానానంద స్వరూపము బ్రహ్మమగుచున్నాడు. అదియే విదేహముక్తి యనబడును.

"శాస్త్రేణ నశ్యేత్పరమార్థదృష్టిః కార్యక్షమం నశ్యతి చాపరోక్షాత్" ౮౩

"ప్రారబ్ధనాశాత్ప్రతిభాననాశః ఏవం త్రిధా నశ్యతి చాత్మమాయా." ౮౪

(కృ-య; ౪ అ వరాహ)

టీ. శాస్త్రేణ=శాస్త్రజ్ఞానమున (పరోక్షజ్ఞానమున) పరమార్థదృష్టిః=జగత్తు సత్యమనుబుద్ధి, నశ్యేత్=నశించును, కార్యక్షమం=అభిమానపూర్వకమైన వ్యవహారము, అపరోక్షాత్=అనుభవజ్ఞానమున, నశ్యతిచ=నశించుచున్నది, ప్రారబ్ధనాశాత్=ప్రారబ్ధకర్మనాశమున, ప్రతిభాననాశః=శరీరత్రయజీవత్వము (మూడు దేహములు) వీని యొక్క, నాశః=నాశమగును, ఏవం=ఇట్లు, త్రిధా=మూడురీతులుగ, ఆత్మమాయాచ=తనమాయయును, నశ్యతి=నశించుచున్నది.

తా. మొదట గురూపదేశమునను, శాస్త్రమునను గలుగు జ్ఞానమున జగత్తు సత్యమనుబుద్ధి నశించును. జగత్తు మిథ్యయని తెలియును. పిమ్మట 'అహంబ్రహ్మాస్మి' యను నపరోక్షజ్ఞానమున నభిమానపూర్వకమైన జగద్వ్యవహారము నశించును. తాను బ్రహ్మమని తెలియఁగనే జగద్వ్యాపారము స్వప్నగతవ్యాపారము ప్రబోధమునఁ దోఁచినట్లుండును. అదియే జీవన్ముక్తి. పిదప ప్రారబ్ధనాశమున శరీరము నశింప ఘటాకాశము మహాకాశమైనట్లు ప్రత్యగాత్మస్వరూపుఁడగు తాను బ్రహ్మమగును. అదియే విదేహముక్తి యనబడును.

"అహినిర్ల్వయనీసర్పనిర్మోకో జీవవర్జితః" ౮౫

"వల్మీకే పతితస్తిష్ఠేత్తం సర్పో నాభిమన్యతే" ౮౬

(కృ-య; ౪ అ వరాహ.)

టీ. అహినిర్ల్వయనీ=పాముండినట్టియు, జీవవర్జితః=ప్రాణముపోనిది యునగు, సర్పనిర్మోకః=పాముపొర, వల్మీకే=పుట్టయందు, పతితః=పడి

సదైవ, తిష్ఠేత్ = ఉండును, సర్పః = పాము, తం = ఆనిర్మోకమును, నాభిమన్యతే = తలపదు.

తా. తనచే విడువబడిన పొరపై పామున కభిమానముండదు. అట్లే జ్ఞానికి తాను శరీరవిలక్షణుడని తెలియగనే శరీరమం దభిమానముండదని ముందు వాక్యమున జెప్పబడుచున్నది.

"ఏవం స్థూలంచసూక్ష్మంచ శరీరం నాభిమన్యతే" ౪౭
"ప్రత్యజ్ఞానశిఖిధ్వస్తే మిథ్యాజ్ఞానే సహేతుకే" ౪౮
(కృ-య; ౯౮ వరాహ.)

టీ. సహేతుకే = కారణముతో గూడిన, మిథ్యాజ్ఞానే = మిథ్యయగు జగత్తు, కలదనుజ్ఞానము, ప్రత్యజ్ఞానశిఖిధ్వస్తే = ఆత్మజ్ఞానమను నగ్నిచే ధ్వంసముచేయబడగా, ఏవం = ఈరీతిగ (పాముతనచే విడువబడిన నిర్మోకముగలచనట్లు) స్థూలంచ = స్థూలమయినట్టియు, సూక్ష్మంచ = సూక్ష్మమయినట్టియు, శరీరం = శరీరమును. నాభిమన్యతే = తలపదు.

తా. పాముతనచే విడువబడిన పొరయేమగుచున్నను దానిదలచనట్లు, జ్ఞానిమాయాకార్యమైన జగత్తువిషయమై గలిగిన మిథ్యాజ్ఞానమాత్మజ్ఞానమున నశింప దాను శుద్ధచైతన్యస్వరూపుడై స్థూలసూక్ష్మశరీరముల దలపడు. కారణశరీరమయిన యవిద్యమొదట నశించగావున నాత్మజ్ఞానమున గారణశరీరమునుగూర్చి యిక్కడచెప్పలేదు కారణమైన యవిద్యనశించినను దానికార్యమైన సూక్ష్మస్థూలశరీరములు మరికొంతకాలముండు గావున జ్ఞానివానిగూర్చి చింతింపడు. కారణమునశించి కార్యముమరికొంత కాలమెట్లుండునని శంకకలుగును. ఉపాదానకారణము నశించినను కార్యము క్షణమాత్రముండునని తార్కికులు చెప్పుదురు. అట్లే వేదాంతశాస్త్రమునను నావృతిస్వరూపమైన యవిద్యనశించినను విక్షేపరూపమై యవిద్యాకార్యమైన సూక్ష్మస్థూలశరీరములు కొంతకాలముండును. తార్కికులు క్షణకాలమని చెప్పిరిగాని కొంతకాలమని చెప్పలేదనిన కొన్నిదినము

లనుండి యున్నతంతువులు నశించినక్షణమున వస్త్రమునశించునని తార్కికులుచెప్పుదురు. అనాదినుండియున్నయవిద్యనశించిన మరికొంత కాలమునకు విక్షేపస్వరూపము నశించును. ఇదియనాదికార్యము కావున నట్టిక్షణమే యుక్కుడకొంత కాలమనిచెప్పబడెను. ఇట్టిశంకకే మాపక్షమున విద్యారణ్యులవారు ‘ ఉపాదానేవినష్టేఽపిక్షణంకా ర్యంప్రతీక్ష్యతే, ఇత్యాహుస్తార్కికాస్తద్వ దస్మాకం కింనసంభవేత్, తంతూనాందిన సంఖ్యానాంతైస్తాదృక్ క్షణఈరితః । భ్రమస్యాసంఖ్య కల్పస్యయోగ్యః క్షణఇహేష్యతాం ” అని సమాధానము జెప్పుచున్నారు.

“ నేతినేతీతిరూపత్వాదశరీరోభవత్యయం ” ౯౯
(శ్రు-యు ; శా. వరాహ ;)

టీ. అయం=ఈజ్ఞాని, నేతినేతీతిరూపత్వాత్ = నేతినేతివాక్యములచే సమస్తమును నిషేధింపగ పరమాత్మశేషించిన స్వరూపముగాటవలన, అశరీరః = శరీరత్రయము లేనివాడు, భవతి = అగుచున్నాడు.

తా. నేతినేతివాక్యములచే సమస్తప్రపంచపదార్థములను నిషేధింపగ పరమాత్మరూపశేషించిన స్వరూపముగలవాడగుటచే, జ్ఞానిశరీరములేని విదేహముక్తుడగుచున్నాడు.

“ విశ్వశ్చతైజసశ్చైవ ప్రాజ్ఞశ్చేతిచతేత్రయః ” ౫౦
“ విరాడ్ఢిరణ్యగర్భశ్చేశ్వరశ్చేతితేత్రయః ” ౫౧
“ బ్రహ్మాండంచైవపిండాండం లోకాభూరాదయఃక్రమాత్ ” ౫౨
“ స్వస్వోపాధిలయాదేవ లీయంతేప్రత్యగాత్మని ” ౫౩
(శ్రు-యు ౧ ౬. యోగశిఖ)

టీ. విశ్వశ్చ=విశ్వుడు, తైజసశ్చైవ = తేజసుడును, ప్రాజ్ఞః చేతిచ=ప్రాజ్ఞుడనను, తేత్రయః=అముగ్గురుజీవులును, విరాట్ = వైశ్వాన

రుడును, హిరణ్యగర్భశ్చ=సూత్రాత్మయును, ఈశ్వరశ్చేతి=అంతర్యామియునను, తేత్రయః = ఆముగ్గురీశ్వరులును, బ్రహ్మాండంచైవ= బ్రహ్మాండమును (బాహ్యప్రపంచము) పిండాండం = పిండాండమును (అంతఃప్రపంచము) భూరాదయః = భూమిమొదలగునవి, లోకాః= లోకములును, క్రమాత్=క్రమముగ, స్వస్వోపాధిలయాదేవ=తమతమ యుపాధులు నశింపగనే, ప్రత్యగాత్మని = ప్రత్యగాత్మయందు, లీయంతే = లయించుచున్నవి.

తా. స్థూలసూక్ష్మకారణోపాధికులగు విశ్వతైజసప్రాజ్ఞులను జీవులును విరాడ్ఢిరణ్యగర్భేశ్వరులను నీశ్వరులును మాయాకార్యమైన బ్రహ్మాండమును మనఃకార్యమైన పిండాండమును భూరాది లోకములును నుపాధులు నశింపగ ప్రత్యగాత్మయందు లయించును. ఉపాధులన్నియును నశింప బ్రత్యగాత్మయే పరమాత్మ స్వరూపమున శేషించుగావున నయ్యాత్మయందే సమస్తమును లయించును.

"తూష్ణీమేవస్థితస్తూష్ణీం తూష్ణీంసత్యంనకించన"　　గీత

(కృ-య; ౩౮ తేజోబిందు.)

టీ. తూష్ణీం=నిర్వాసనామౌనమే, సత్యం=కాలత్రయాబాధ్యమైనది. తూష్ణీమేవ = నిర్వాసనామౌనమే, స్థితః = పరమార్థమున నున్నది. తూష్ణీం=నిర్వికల్పముగనున్నది, నకించన=దానికన్ననితరము కొంచెమును లేదు.

తా. పరమార్థమున దృశ్యములు మిథ్యలుగావున తూష్ణీంభావమేయున్నది. దానికదియెసాటి. అది త్రికాలాబాధ్యము. దానికన్న నన్యముకొంచెమును లేదు.

" నవేత్య గేతివాక్యేః నేనహం ప్రాప్నోత్యపి "　　౫౫
" ఇదంచైతన్యమేవేతి అహంచైతన్యమిత్యపి "　　౫౬
" ఇతినిశ్చయశూన్యోయో వైదేహీముక్తఏవసః "　　౫౭

"బ్రహ్మభూతః ప్రశాంతాత్మా బ్రహ్మానందమయస్సుఖీ" ౫౮
(కృ-యు; ౨౭ తేజోబిందు.)

టీ. జీవేశ్వరేతి=జీవేశ్వరులనియు, వాక్యేతి=వాక్యములనియు, వేదశాస్త్రాణి=వేదశాస్త్రములు, కథంత్వితి=ఎట్లనియు, ఇదం=ఇది, చైతన్యమేవేతి=చైతన్యమేయనియు, అహంచైతన్యమిత్యపి=నేను చైతన్యమనియు, ఇతినిశ్చయశూన్యః=ఇట్టినిశ్చయములేనివాడు, యః=ఎవడో, సః=వాడు, వైదేహీముక్తః=విదేహముక్తుడు, బ్రహ్మభూతః=బ్రహ్మమైనవాడు, ప్రశాంతాత్మా=శాంతస్వరూపుడు, బ్రహ్మానందమయః=బ్రహ్మానందమయుడు, సుఖీ=సుఖవంతుడు.

తా. పొందబడియత్నించు బ్రహ్మము బొందువానికి, జీవ ఈశ్వరులు, వేదశాస్త్రము లెట్లున్నవి, నేను చైతన్యస్వరూపుడనను నిట్టి తలంపులుండవు. అట్టి తలంపులుగలవాడభ్యాసియగును. బ్రహ్మమైన పిదప నట్టితలపులుండవు గావున వాడు విదేహముక్తుడు. "వేదశాస్త్రాణి"యనియుండవలయును. వేదశాస్త్రాణి అనియు, వాక్యేతియనియు వేదప్రయోగములని యనుకొనవలెను.

"కాలభేదం వస్తుభేదం దేశభేదం స్వభేదకం ౫౯
"కించిద్భేదంనతస్యాస్తి కించిద్వాపిన విద్యతే" ౬౦
(కృ-యు-౨౭ తేజోబిందు.)

టీ. తస్య=ఆవిదేహముక్తునకు, కాలభేదం=కాలభేదమును, వస్తుభేదం=వస్తుభేదమును, దేశభేదం=దేశభేదమును, స్వభేదకం=స్వగతభేదమును, కించిద్భేదం=మరేదైన కొంచెముభేదమును, నాస్తి=లేవు, కించిద్వాపి=అభిమానము మొదలైనది మరియొకటి కొంచెమైనదయును, నవిద్యతే=లేదు.

తా. అనంతమైన బ్రహ్మస్వరూపుడగుటచే విదేహముక్తునకు దేశకాలవస్తుభేదములుండవు. స్వగతభేదముండదు. ఇతరమైన దేదియు నుండదు.

"స్వచ్ఛరూపో మహామౌనీ వైదేహో ముక్త ఏవ సః" ౬౧
"బ్రహ్మైవాహం చిదేవాహం ఏవం వాపి న చింత్యతే" ౬౨

(కృ-య-౩౭ తేజోబిందు.)

టీ. వైదేహముక్తః=విదేహముక్తుడు, స్వచ్ఛరూపః=శుద్ధచైతన్యస్వరూపుడు, మహామౌనీ=సర్వేంద్రియములు లేమిచే మహామౌనముగలవాడు, సఏవ=అతడే, బ్రహ్మైవాహం= నేనుబ్రహ్మను చిదేవాహం=నేను చిద్రూపుడను, ఏవంవాపి=ఈప్రకారమునైనను, నచింత్యతే=చింతింపడు.

తా. శరీరత్రయము లేదుగాన, మహామౌని నేను బ్రహ్మమని చింతచేయువాడు గాడు. కేవల బ్రహ్మమే యతడని యభిప్రాయము.

"చిన్మాత్రేణైవ యస్తిష్ఠేద్వైదేహో ముక్త ఏవ సః" ౬౩

(కృ-య-౩౭ తేజోబిందు.)

టీ. యః=ఎవడు, చిన్మాత్రేణైవ=చిద్రూపముననే, తిష్ఠేత్=ఉండుచున్నాడో, సఏవ=వాడే, వైదేహముక్తః=విదేహముక్తుడు.

తా. శరీరత్రయము నశింప నితరసంబంధములేక కేవల చిన్మాత్రుడుగా నివి దేహముక్తుడుండును.

"చైతన్యమాత్రసంసిద్ధస్స్వాత్మారామస్సుఖాసనః" ౬౪
"తుర్యతుర్యః పరానందో వైదేహో ముక్త ఏవ సః" ౬౫

(కృ-య-౩౭ తేజోబిందు.)

టీ. చైతన్యమాత్రసంసిద్ధః=శుద్ధచైతన్యస్వరూపుడును, స్వాత్మారామః=ఆత్మయందే క్రీడించువాడును, సుఖాసనః=నిరతిశయసుఖమే ఆసనముగాగలవాడును, తుర్యతుర్యః= తురీయమునకు దురీయుడైనవాడును (తురీయాతీతుడు) పరానందః=బ్రహ్మానందస్వరూపుడునైనవాడో, సఏవ=వాడే, వైదేహముక్తః=విదేహముక్తుడు.

తా. ఇందుకొన్ని విదేహముక్తలక్షణములు చెప్పబడినవి. సర్వాత్మారామః, సుఖాసనః, ఈమొదలయినవి మోక్షమున జీవన్ముక్త విదేహముక్తులకు భేదములేదు. కావున కొన్ని వేళలందు జీవన్ముక్తుడు విదేహముక్తుడుగా గణింపబడుచున్నవాడు. వాస్తవమున ముక్తి ఇన్ని విధములులేదు. జీవన్ముక్తి యనియు విదేహముక్తియనియు వ్యావహారికమున జెప్పబడుచున్నవి.

"యస్యప్రపంచభానం న బ్రహ్మాకారంనచాపిహి" ౬౬
"అతీతాతీతభావోయో వైదేహీముక్త ఏవసః" ౬౭
(కృ-యు-౩౭ తేజోబిందు.)

టీ. యస్య=ఎవనికి, ప్రపంచభానం=ప్రపంచస్ఫురణము, న=ఉండదో, బ్రహ్మాకారమపి=బ్రహ్మాకారమును, నహి=ఉండదో, అతీతాతీతభావః=సమస్తమున కతీతమైన తురీయమున కతీతమైనవాడు, యః=ఎవడో, సఏవ=వాడే, వైదేహీముక్తః=విదేహముక్తుడు.

తా. శరీరములేదు గావున ప్రపంచస్ఫురణముండదు. తానే బ్రహ్మముగావున బ్రహ్మాకారస్ఫురణముండదు. సర్వాతీతుడై యుండును. అట్టివాడే విదేహముక్తుడు.

"చిత్తవృత్తేరతీతోయశ్చిత్తవృత్త్యవభాసకః" ౬౮
"సర్వవృత్తివిహీనాత్మా వైదేహీముక్తఏవసః" ౬౯
(కృ-యు-౩౭ తేజోబిందు.)

టీ. యః=ఎవడు, చిత్తవృత్తేః=చిత్తవృత్తికి, అతీతః=అతీతుడో, చిత్తవృత్త్యవభాసకః= చిత్తవృత్తిని ప్రకాశింపజేయువాడో, సర్వవృత్తివిహీనాత్మా= సమస్తవృత్తులు లేనివాడో, సః=వాడు, వైదేహీముక్తఏవ=విదేహముక్తుడే.

తా. ఈవాక్యమున వృత్తిరహితుడై సమాధియందుండువాడే విదేహముక్తుడని చెప్పబడెను. దీనివలన జీవన్ముక్తునకు వ్యవహార

ముండుననియు విదేహముక్తి నందదనియు దెలియబడుచున్నది. సుషుప్తియందు నట్లే యుండువాడు విదేహముక్తుడు, స్వప్నవృత్తాంతమును మేల్కాంచినపిదప నెంచునట్లు వ్యవహరించుచున్నను కర్మఫలములయెడ నిస్పృహుడై జగత్తు మిథ్యగజూచువాడు జీవన్ముక్తుడు.

" సర్వమాత్మాహమాత్మాస్మి పరమాత్మాపరాత్పరః " ౨౦
" నిత్యానందస్వరూపాత్మా వైదేహీముక్తఏవసః " ౨౧
(కృ-యు: ౩౭ తేజోబిందు.)

టీ. సర్వమాత్మా = సమస్తమాత్మయనియు, అహం= నేను, ఆత్మాస్మి=ఆత్మనగుచున్నానని, పరమాత్మా=పరమాత్మగను, పరాత్పరః=ప్రకృతికిపరుడుగను, నిత్యానంద స్వరూపాత్మా=సదానందస్వరూపుడుగ నుండునట్టి, సఏవ=వాడే, వైదేహీముక్తః=విదేహముక్తుడు.

తా. సర్వమునాత్మ, నేను నాత్మనేయని యెవడు బ్రహ్మముగనుండునో వాడు విదేహముక్తుడు.

" జీవాత్మేతిపరమాత్మేతి చింతాసర్వవివర్జితః " ౨౨
" సర్వసంకల్పహీనాత్మా వైదేహీముక్తఏవసః " ౨౩
(కృ-యు; ౩౭ తేజోబిందు.)

టీ. జీవాత్మపరమాత్మేతి=ఇది జీవాత్మ యిదిపరమాత్మయను, చింతాసర్వవివర్జితః=సమస్తచింతలు లేనివాడును, సర్వసంకల్పహీనాత్మా=సమస్తసంకల్పములులేనివాడును ఎవడో, సఏవ=వాడే, వైదేహీముక్తః=విదేహముక్తుడు,

తా. సర్వసంకల్పశూన్యుడై బ్రహ్మమాత్రముగ నుండువాడు విదేహముక్తుడు.

" ఆత్మజ్ఞేయాదిహీనాత్మా యత్కించిదిదమాత్మకః " ౨౪
" భావాభావవిహీనాత్మా వైదేహీముక్తఏవసః " ౨౫
(కృ-యు; ౩౭ తేజోబిందు.)

టీ. ఆత్మజ్ఞేయాది హీనాత్మా=తనవలన దెలియబడునది మొదలయినదిలేక యాత్మరూపమున నుండువాడు, యత్కించిదిదమాత్మకః=ఏకొంచెము వస్తువునాత్మయని తలచి యాత్మగనుండువాడును, భావాభావవిహీనాత్మా = విషయనిర్విషయములు లేనివాడును, (ఏవ=ఏ), సః=వాడు, వైదేహీముక్తః=విదేహముక్తుడు.

తా. ఇది విషయ మిది నిర్విషయమను భేదజ్ఞానములేక సత్యజ్ఞానానంద స్వరూపమైన యాత్మగనుండు వాడే విదేహముక్తుడు. అని అభిప్రాయము.

"ఓంకారవాచ్యహీనాత్మా సర్వవాచ్యవివర్జితః" ౨౬
"అవస్థాత్రయహీనాత్మా వైదేహీముక్తఏవసః" ౨౭

(కృ-యు: ౩౭ తేజోబిందు.)

టీ. వైదేహీముక్తః=విదేహముక్తుడగు, సఏవ = అతడే, ఓంకారవాచ్యహీనాత్మా=ఓంకారవాచ్యుడు కాడు, సర్వవాచ్యవివర్జితః= సమస్తశబ్దవాచ్యత్వమును లేనివాడు. అవస్థాత్రయహీనాత్మా=జాగ్రత్స్వప్న సుషుప్తులు లేనివాడు.

తా. విదేహముక్తుడు పరబ్రహ్మయనుటవలననే శబ్దముచేనైనను జెప్పబడువాడు కాడు. శుద్ధచైతన్యస్వరూపుడు గావున నుపాధులు వాని యవస్థలునగు జాగ్రత్స్వప్నసుషుప్తులును లేనివాడు జీవన్ముక్తునకు ప్రారబ్ధక్షయమున స్థూలశరీరము నశింప విదేహముక్తి గలుగుచున్నది. సమస్తభూమికలలో నంత్యభూమికయైన తృప్తిచెందువాడు జీవన్ముక్తుడు. సమస్తభూమికల నతిక్రమించి యుపాధిరహితమైనవాడు విదేహముక్తుడు. అవిద్య, ఆవృతి, విక్షేపము, పరోక్షజ్ఞానము, అపరోక్షజ్ఞానము, దుఃఖనివృత్తి, తృప్తియనునవి జీవునకు సప్తభూమికలు. కూటస్థబ్రహ్మము నెఱుగకయుండుట యవిద్య. ఇవి కారణశరీరము. కూటస్థబ్రహ్మము కలదని పండితులు బోధించినను నెరుగక

విశ్వసింపకయుండుట యావృతి. ఇది కారణలింగశరీరములకు సంధి యైనది. తాను జీవుడని సంసారము వ్యవహరించుట విక్షేపము. ఇది స్థూలసూక్ష్మశరీరస్వరూపమైనది. ఇదియంతయు నవిద్యాకార్యము ఈభూమికలజ్ఞానభూమికలనఁబడును. సంసారమున విసికి మోక్షాపేక్ష గలవాడై సద్గురువు నాశ్రయించి యతనివలన కూటస్థబ్రహ్మమున్న దని యెఱుగుట పరోక్షజ్ఞానము. శ్రవణ, మననాదుల దానే కూటస్థ బ్రహ్మమని యెఱుగుట యపరోక్షజ్ఞానము. తాను కూటస్థబ్రహ్మమని యెఱిగినతోడనే యంతకుముందు శరీరాదులందుగల యహంకార మమకారములు నశించును. తాను శరీరాదులుగాడని యెఱుగున పుడు, ఆశరీరాదులకు గలుగు జననమరణాదులకు దాను దుఃఖింపడు. ఇదియే దుఃఖనివృత్తి. నడుమవచ్చిన యీదుఃఖము నివృత్తి నొందు చుండగా దానే బ్రహ్మమను నిరతిశయసుఖము సదా స్ఫురించుచుం డును. సుఖస్థితినున్న యొకనికి దాహమగునపుడా సుఖము మఱుగ పడి దుఃఖము పైకి స్ఫురించుచున్నది. శీతలజలము త్రావగ దుఃఖము బోయి యదివరకున్న సుఖమే యెప్పటియట్లు స్ఫురించుచున్నది. కావున శాశ్వతమైనది సుఖమనియు, దుఃఖమాగంతుకమనియు దెలి యవలెను. ఇట్లు నిరతిశయానందము స్ఫురించుచుండుటయే తృప్తి. ఇందు మొదటి మూడుభూమికలును మూఢులకుండును. ఈమూఢులే పాపాత్ములు. నాల్గవభూమిక మధ్యమునకుండును. ఈమధ్యముడే పరిప క్వమైన పుణ్యముగలవాడు. తక్కిన మూడుభూమికలు నుత్తముల కుండును. వీరే జ్ఞానులు. అభ్యాసపాటవమున గ్రమ క్రమముగా దుఃఖనివృత్తియై తృప్తిగలుగును. వైరాగ్యము, బోధ, యుప రతి యీమూడును హేతుస్వరూప కార్యములను భేదముతో నుండును. వీనిని దృఢముగ నభ్యసించిన దృప్తిగలుగును విషయ ములందు దోషదృష్టి గలుగుట వైరాగ్యమునకు హేతువగును. భోగములను విడచుట వైరాగ్యమునకు స్వరూపమగును. మఱలభోగ ములను గోరకయుండుట వైరాగ్యమునకు గార్యమగును. శ్రవణాదు

ఇత్యేవంసార్థాంతిక విధ్యాదివిదేహముక్త్యంతమహా
వాక్యాన్యష్టోత్తరసహస్రం.

ఇట్లు సార్థాంతిక విధివాక్య ప్రభృతివిదేహ
ముక్తివాక్యపర్యంతము మహావాక్యములు వెయ్యిన్నియెనిమిది.

ఇతి శ్రీమత్పరమహంస పరివ్రాజకాచార్య శ్రీవాసుదేవేంద్ర
సరస్వతీ చరణకమల మకరంద తృప్తాస్వాంత రామ
చంద్రేంద్ర గ్రథితేశావాస్యాద్యష్టోత్తరశతో
పనిషత్సార సంగ్రహభూతాష్టోత్తరసహస్ర
మహావాక్య రత్నావళిః
సంపూర్ణా.

హరిః-ఓం-తత్సద్బ్రహ్మార్పణమస్తు.

ఉపసంహారము.

మహావాక్యకళేబరము.

—— :o: ——

శ్లో॥ విధ్యంఘ్రిర్బంధముగ్గుల్ఫో హ్యవిద్వద్దేయజంఘకః।
జగన్మిథ్యా జానుద్దేశస్తూపదేశోరు దేశకః।
బ్రహ్మాత్మైక్యకటీ దేశో విద్వన్మననాభికః।
జీవన్ముక్త్యాఖ్యసహారః స్వానుభూతికరద్వయః।
స్వసమాధిస్కంధదేశః స్వస్వరూపాఖ్యకంధరః।
ఫలభూతమహావాక్యపాలో వై దేహమస్తకః।
ఏవంవిధ్యాఖ్య దేహాంత మహావాక్యకళేబరః।
వస్తుతో నిర్విశేషాత్మా శ్రీమన్నారాయణోఽస్మ్యహం।
యన్మహావాక్య సిద్ధాంతం ముక్తచిత్తైకగోచరం।
వాసుదేవేంద్రసంజ్ఞంతం నౌమి సర్వాత్మకం ముహుః॥

ఇత్యుపసంహారః.

హరిః-ఓం-తత్సద్బ్రహ్మార్పణమస్తు.

పారాయణసమాప్తావనుసంధేయశ్లోకాః.

లాభస్తేషాం జయస్తేషాం కుతస్తేషాం పరాభవః । యేషా మిందీవర శ్యామో హృదయే సుప్రతిష్ఠితః॥ కాలేవర్షతుపర్జన్యః పృథివీసస్యశాలినీ । దేశోయంక్షోభరహితో బ్రాహ్మణాస్సంతునిర్భయాః॥ స్వస్తిప్రజాభ్యఃపరిపాలయంతాంన్యాయ్యేనమార్గేణమహీంమహీశాః। గోబ్రాహ్మణేభ్యశ్శుభమస్తునిత్యంలోకాస్సమస్తాస్సుఖినోభవంతు.

వేద వేదాంతవేద్యాయ మేఘశ్యామలమూర్తయే ।
పుంసాం మోహన రూపాయ పుణ్యశ్లోకాయ మంగళం ।
పితృభక్తాయ సతతం భ్రాతృభిస్సహ సీతయా ।
నందితాఖిలలోకాయ రామభద్రాయ మంగళం॥
హనుమత్సమవేతాయ హరీశాభీష్టదాయినే ।
వాలిప్రమథనాయాస్తు మహాధీరాయ మంగళం॥

హరిః-ఓం.

హనుమత్ సీతాలక్ష్మణ భరతశత్రుఘ్న పరివారసమేత
శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మార్పణమస్తు.
ఓం-తత్సత్.

శ్రీ

మహావాక్యరత్నప్రభావావళిః.

(ఈ సూచిక మహావాక్యముల యుత్పత్తి స్థానములను కనపఱచును.)

శ్రీ

మహావాక్య రత్నావళియొక్క ప్రకరణమును వేదమును ఉపనిషత్తును తెలియజేయు అకారాదివాక్య ప్రతీకాక్షరసూచిక.

—◆ సూచనాసంకేతికములు ◆—

ఋ—ఋగ్వేదము.

శు-య—శుక్లయజుర్వేదము.

కృ-య—కృష్ణయజుర్వేదము.

సామ—సామవేదము.

అధర్వ—అధర్వణవేదము.

అ—అధ్యాయము.

ప్ర—ప్రపాఠకము.

ఖం—ఖండము.

ఉ—ఉపదేశము.

వ—వల్లి.

ముం—ముండకము.

బ్రా—బ్రాహ్మణము.

ఈ యకారాది సూచికను గూర్చుటలో విద్యాది ప్రకరణక్రమమునున్నూ వాక్యక్రమమునున్నూ కూర్చడమైనది. అట్లు చేయు

టలో చదువరులకు కొంత సౌలభ్యము నాలోచించి చేయడమైనది. ఒక యక్షరములో తిరిగితిరిగి అకారాది క్రమ మాలోచింపబడలేదు. గనుక నేదైన వాక్యము చూడవలయునంటే ఆ వాక్యముయొక్క ఆద్యక్షరము యావత్తున్నా చూడవలెను. విశేషవాక్యములు గల అక్షరములు కొద్దిగనుండునుగాని చాలయుండవుగాన సామాన్యముగ విశేషకష్టమునూ యుండదు. ఉత్పత్తిస్థానము లుపనిషత్తులలో అనేకములుండినను గ్రంథవిస్తరభీతిచే కొన్నిగనే నగుపర్చడమైనది. కొన్నిచోట్ల సంపూర్ణవాక్యము లగుబడక నెంతవరకగుపడితే యంతవరకే యుత్పత్తిస్థానములు కనుపర్చడమైనది. కొన్నివాక్యములు బొత్తుగ నగుపడనేలేదు. వాటికి స్థలము వదిలివేయడమైనది. ఇవి అగుపడకపోవుటకు కారణము దేశభేదములనుబట్టి సంభవించిన పాఠభేదములు అయ్యుండవచ్చును. ఇట్టివాక్యములు సుమారు యిరువదియై యుండవచ్చును. అవి మహనీయులు సాధించి తత్స్థానములందు వ్రాసికొనవచ్చును.

అంతిశూన్యోస్మి	౫	ఉపదేశ	౧౦	సామ	౮౨	మైత్రేయి	అ. ౨
				కృ. యు.	౯౯	వరాహ	అ. ౪
అమనస్త్వం	౫	ఉపదేశ	౮౬	అధర్వ	౨౦	అన్నపూర్ణ	అ. ౫
అనాత్మేతిప్రసంగో	౫	ఉపదేశ	౩౩	కృ. యు	౩౨	తేజోబిందు	
అనాత్మేతిజగద్వా	౫	ఉపదేశ	౩౪	కృ. యు.	౩౨	తేజోబిందు	
అతస్సర్వం	౫	ఉపదేశ	౩౬	కృ. యు.	౨౮	అక్షి	
అహంబ్రహ్మేతి	౫	ఉపదేశ	౪౦	కృ. యు.	౩౨	తేజోబిందు	
అద్వితీయపరసం	౫	ఉపదేశ	౫౦	కృ. యు.	౯౯	వరాహ	అ. ౩
అహంబ్రహ్మాస్మి	౭	జీవబ్రహ్మైక్య	౬	శు. యు.	౧౦	బృహదారణ్యక	అ. ౩
				అధర్వ	౫౮	మహానారాయణ	అ. ౭
అస్మిన్నైక్య	౭	జీవబ్రహ్మైక్య	౧౨	కృ. యు.	౩౫	శుకరహస్య	
అహంకారాది	౭	జీవబ్రహ్మైక్య	౮౩	కృ. యు.	౩౫	శుకరహస్య	
అఖండసచ్చి	౭	జీవబ్రహ్మైక్య	౮౨	శు. యు	౨౩	అధ్యాత్మ	
అఘోరా	౭	జీవబ్రహ్మైక్య	౩౧	అధర్వ	౫౪	రామరహస్య	అ. ౫
అసిత్యర్ధే	౭	జీవబ్రహ్మైక్య	౩౪	అధర్వ	౫౪	రామరహస్య	అ. ౫
అహమన్న	౨	మనన	౧	కృ. యు.	౨	తైత్తిరీయ	భృగువల్లి
అహమన్నాదో	౨	మనన	౮	కృ. యు	౨	తైత్తిరీయ	భృగువల్లి
అహమ్మను	౨	మనన	౩	శు. యు	౧౦	బృహదారణ్యక	అ. ౩; బ్రా ౬
అహమేవేదం	౨	మనన	౪	శు. యు.	౧౦	బృహదారణ్యక	అ. ౧; బ్రా ౩
అహాత్మ	౨	మనన	౨	కృ. యు.	౩౫	శుకరహస్య	
అలేప	౨	మనన	౩౫	అధర్వ	౨౦	అన్నపూర్ణ	అ. ౫
అధ్యాత్మరతిరాసీనో	౯	జీవన్ముక్తి	౧౬	అధర్వ	౪౩	నారదపరివ్రాజక	
అప్రాప్తం	౯	జీవన్ముక్తి	౨౬	సామ	౬౧	మహా	అ. ౪

అదృష్టభేదా	౭	జీవన్ముక్తి	౭౨ సామ	౬౧ మహా	అ. ౪
అనామయమనాద్యం	౭	జీవన్ముక్తి	౩౩ అధర్వ	౪౦ అన్నపూర్ణ	అ. ౫
అనిర్వాణోఽపి	౭	జీవన్ముక్తి	౩౯ కృ. య.	౭౭ అక్షి	
అధ్యాత్మరతిరాసీ॥ ను	౭	జీవన్ముక్తి	౪౪ సామ	౬౧ మహా	అ. ౬
అహమన్నంసదా	౭	జీవన్ముక్తి	౪౯ అధర్వ	౪౪ పాశుపతబ్రాహ్మణ	
అక్షరత్వాత్	౭	జీవన్ముక్తి	౫౩ కృ. య.	౭౯ అవధూత	
అతివర్ణాశ్రమీ	౭	జీవన్ముక్తి	౫౬ కృ. య.	౭౯ అవధూత	
అహంకార	౭	జీవన్ముక్తి	౬౬ సామ	౬౧ మహా	అ. ౨
అసంగతం	౭	జీవన్ముక్తి	౭౯ కృ. య.	౯౭ సన్యాస	అ. ౪
అక్షుబ్ధ	౭	జీవన్ముక్తి	౧౦౫ కృ. య.	౯౭ సన్యాస	అ. ౪
అహంబ్రహ్మస్వహం	౭	జీవన్ముక్తి	౧౧౭ కృ. య.	౩౪ తేజోబిందు	
అశుభ	౯	స్వానుభూతి	౩౦ శు. య.	౬౫ సన్యాస	అ. ౨
అంతర్వ్యాప్య	౯	స్వానుభూతి	౩౨ కృ. య.	౪౦ బ్రహ్మవిద్యా	
అద్వైతోఽహం	౯	స్వానుభూతి	౩౩ కృ. య.	౪౦ బ్రహ్మవిద్యా	
అద్వయానంద	౯	స్వానుభూతి	౩౪ కృ. య.	౪౦ బ్రహ్మవిద్యా	
అవిద్యాకార్య	౯	స్వానుభూతి	౩౫ కృ. య.	౪౦ బ్రహ్మవిద్యా	
అహంసకృత్	౯	స్వానుభూతి	౪౯ కృ. య.	౪౦ బ్రహ్మవిద్యా	
అఖండాకార	౯	స్వానుభూతి	౬౭ సామ	౨౯ మైత్రేయీ	అ. ౩
అహమేవాక్షరం	౯	స్వానుభూతి	౭౫ అధర్వ	౪౩ నారదపరివ్రాజక	అ. ౩
అపరిచ్ఛిన్నరూపోఽస్మి	౯	స్వానుభూతి	౭౪ కృ. య.	౩౪ తేజోబిందు	అ. ౩
అహంబ్రహ్మైవ	౯	స్వానుభూతి	౯౨ కృ. య.	౩౪ తేజోబిందు	అ. ౩
అహమేవాహమేవాస్మి	౯	డిటో	౯౩ కృ. య.	౩౪ తేజోబిందు	అ. ౩
అహమేవమహానాత్మా	౯	డిటో	౯౪ కృ. య.	౩౪ తేజోబిందు	అ. ౩

అహమస్య	౯	వ్యాసభూతి	౯౫	కృ. య.	౩౭ తేజోబిందు	అ. ౩
అహంశివ్య	౯	డిటో	౯౬	కృ. య.	౩౭ తేజోబిందు	అ. ౩
అహంకాల	౯	డిటో	౯౭	కృ. య.	౩౭ తేజోబిందు	అ. ౩
అహంశాస్త్రీల	౯	డిటో	౯౮	కృ. య.	౩౭ తేజోబిందు	అ. ౩
అహమేవపరంబ్రహ్మాన్య	౯	డిటో	౧౦౦	కృ. య.	౩౭ తేజోబిందు	అ. ౩
అకేశం	౯	డిటో	౧౦౨	శు. య.	౧౦౮ ముక్తిక	అ. ౨
అహంబ్రహ్మాస్మిమంత్రోయంజన్మ	౯	డిటో	౧౦౩	కృ. య.	౩౭ తేజోబిందు	అ. ౩
అహంబ్రహ్మాస్మిమంత్రోయంఖేద	౯	డిటో	౧౦౪	కృ. య.	౩౭ తేజోబిందు	అ. ౩
అహంబ్రహ్మాస్మిమంత్రోయంకోటి	౯	టో	౧౦౫	కృ. య.	౩౭ తేజోబిందు	అ. ౩
అహంబ్రహ్మాస్మిమంత్రోయంజ్ఞాన	౯	డిటో	౧౦౬	కృ. య.	౩౭ తేజోబిందు	అ ౩
అహమేవపరబ్రహ్మ	౧౦	సమాధి	౨౫	శు. య.	౪౪ త్రిశిఖిబ్రాహ్మణ	
అక్షబ్ధ	౧౦	సమాధి	౩౦	అథర్వ	౭౦ అన్నపూర్ణ	అ. ౧
అసత్ప్రజ్ఞాత	౧౦	సమాధి	౪౪	శు. య.	౧౦౮ ముక్తిక	అ. ౨
అతద్వ్యావృత్తి	౧౦	సమాధి	౪౮	శు. య.	౧౦౮ ముక్తిక	అ. ౨
అఖండైకరసంతా	౧౧	నానాలింగస్వరూప	౧౧	కృ. య.	౩౭ తేజోబిందు	అ. ౨
అఖండైకరసానందం	౧౧	నానాలింగస్వరూప	౧౧	కృ. య.	౩౭ తేజోబిందు	అ. ౨
అఖండైకరసమాత్రం	౧౧	నానాలింగస్వరూప	౧౨	కృ. య.	౩౭ తేజోబిందు	అ. ౨
అఖండైకరసవిద్యా	౧౧	నానాలింగస్వరూప	౧౩	కృ. య.	౩౭ తేజోబిందు	అ. ౨
అఖండైకరసంగోప్యం	౧౧	నానాలింగస్వరూప	౧౪	కృ. య.	౩౭ తేజోబిందు	అ. ౨

అఖండైకరసానందా	౧౧	నానా లింగస్వరూప	౧౫ ఋ. య	౩౭ తేజోబిందు	౬-౨
అఖండైకరసోజ్ఝితా	౧౧	డిటో	౧౬ డిటో	౩౭ డిటో	డిటో
అఖండైకరసోమాతా	౧౧	డిటో	౧౮ డిటో	౩౭ డిటో	డిటో
అఖండైకరసో రాజా	౧౧	డిటో	౧౭ డిటో	౩౭ డిటో	డిటో
అఖండైకరసం క్షేత్రం	౧౧	డిటో	౧౯ డిటో	౩౭ డిటో	డిటో
అఖండైకరసం కాలం	౧౧	డిటో	౨౦ డిటో	౩౭ డిటో	డిటో
అహంత్వంచైవ	౧౧	డిటో	౨౧ డిటో	౩౭ డిటో	డిటో
అమాత్రశ్చ	౧౨	పుల్లింగ స్వరూప	౩ అథర్వ	౬ మాండూక్య	౧-౨
అదృష్ట (అద్వైతపర-ఇదిఅదృష్టలో భాగం)	౧౨	డిటో	౧౨ డిటో	౨౭ నృసింహోత్తరతాపని	౪౦-౯
అచక్షుష్య	౧౨	డిటో	౧౩ డిటో	౨౭ భస్మజాబాలి	
అగ్రాహ్యో	౧౨	డిటో	౧౫ డిటో	౫ ముండక	ఖం ౧-౬
అద్వైతస్సర్వ	౧౨	డిటో	౧౬ డిటో	౬ మాండూక్య	గౌడపాదకారికాంతర్గతం
అపూర్వో నా పరో	౧౨	డిటో	౧౭ డిటో	౬ డిటో	గౌడపాదకారికాంతర్గతం
అమాత్రోనంత	౧౨	డిటో	౧౮ డిటో	౬ డిటో	గౌడపాదకారికాంతర్గతం
అఖండైకరసా వాహం	౧౨	డిటో	౨౭ ఋ. య	౩౭ తేజోబిందు	౬-౫
అరోకిక	౧౩	స్త్రీలింగస్వరూప	౧ అథర్వ	౫౨ మహానారాయణ	౬-౧
అన్యదేవ	౧౪	నపుంసక లింగస్వరూప	౧ సామ	౨ కేన	
అన్వాచరణః	౧౪	డిటో	౪ శు. య	౧౦ బృహదారణ్యక	౬-౫

అవిజ్ఞాత	౧౪	[illegible]	౬	అథర్వ	౨౭	నృసింహోత్తరతాపనీ	ఖం-౯
అనిర్వచ	౧౪	డిటో	౫	శు. య.	౪౮	మండలబ్రాహ్మణ	
అద్వయమహా	౧౪	డిటో	౧౩	అథర్వ	౫౭	భస్మజాబాల	అ-౨
అశబ్ద	౧౪	డిటో	౧౪	శు. య.	౧౦౫	ముక్తిక	డిటో
				కృ. య.	౫౬	యోగకుండలీ	
				డిటో	౩	కఠ	అ-౧; వ-౩
				శు. య.	౪౯	పైంగల	అ-౩
అప్రమేయ	౧౪	డిటో	౧౫	కృ. య.	౨౧	అమృతనాద	
అరేఖ	౧౪	డిటో	౧౯	డిటో	౨౦	డిటో	
అగోచర	౧౪	డిటో	౨౦	సామ	౨౯	మైత్రేయ	అ-౧
అహేయమనుపాదేయమ సామా	౧౪	డిటో	౨౨	డిటో	౨౯	డిటో	డిటో
అనామయమనాభా	౧౪	డిటో	౨౧	డిటో	౬౭	మహా	అ-౪
అప్రమాణ	౧౪	డిటో	౩౨	కృ. య.	౬౩	యోగశిఖ	అ-౨ ౩
అహేయమనుపాదేయమ నాశ్రీ	౧౪	డిటో	౩౬	శు. య.	౭౩	అధ్యాత్మ	
అనుజ్ఞాతా	౧౫	ఆత్మస్వరూప	౪	అథర్వ	౨౭	నృసింహోత్తరతాపనీ	
అనుజ్ఞైక	౧౫	డిటో	౬	డిటో	౨౭	డిటో	
అవికల్ప	౧౫	డిటో	౩	డిటో	౨౭	డిటో	
అఖండైకరసోహ్యహ	౧౫	డిటో	౯				
అపాద్యనం	౧౫	డిటో	౧౬	డిటో	౨౦	అన్నపూర్ణ	అ-౨
అపరిచ్ఛిన్నసామాన్యాత్మ	౧౫	డిటో	౩౭	కృ. య.	౩౭	తేజోబిందు	

అహమేవాధ	౧౬	సర్వస్వరూప
అఖండైకరససర్వం	౧౬	డిటో
అయమాత్మాబ్రహ్మ	౧౭	బ్రహ్మస్వరూప
(అపూర్వ – త్రిదేవబ్రహ్మలో భాగం)		
అజగోమగో	౧౭	డిటో
(అర్థయం- అజగోమగోలో భాగం)		
అద్వైతమమహాలో	౧౭	డిటో
అఖండానంద	౧౭	డిటో
అనంతము	౧౭	డిటో
అద్వితీయపరమా	౧౭	డిటో
అఖిలప్ర	౧౭	డిటో
అద్వైతము	౧౭	డిటో
అసాహా	౧౭	డిటో
అథర్వ	౧౭	డిటో
అఖండైకరసబ్రహ్మ	౧౭	డిటో
అపరంప	౧౭	డిటో
అనుభూతిప	౧౭	డిటో
అస్తిత్వ	౧౭	డిటో
అసాక్ష్య	౧౮	అవశిష్టస్వరూప

	సామ	౯	ఛాందోగ్య	ప్ర. ౭-ఖం-౨౬
౧౮	కృ. య.	౩౭	తేజోబిందు	
౭	అథర్వ	౬	మాండూక్య	
		౭౭	నృసింహపూర్వతాపినీ	ఖం-౪
౭	శు. య	౧౦	బృహదారణ్యక	అ-౬-బ్రా-౪
౧౩	డిటో	౩౪	నిరాలంబ	
౯౦	ఋ	౧౦౭	బహ్వృచ	
౨౫	అథర్వ	౫౭	మహానారాయణ	అ-౧
౭౭	డిటో	౫౭	డిటో	డిటో
౨౯	డిటో	౫౭	డిటో	డిటో
౨౭	డిటో	౫౭	డిటో	డిటో
౩౫	డిటో	౭౧	సూర్య	
౩౮	డిటో	౫	ముండక	ముం-౨ఖం-౨
౪౪	కృ. య.	౩౭	తేజోబిందు	
౫౧	డిటో	౬౩	యోగశిఖ	అ-౬
౫౭	డిటో	౮౩	కఠ	
౬౩	డిటో	౯౮	వరాహ	
౮	డిటో	౮౬	యోగకుండలి	అ-౨
	సామ	౬౧	మహా	డిటో

అశేష	౧౮	అవశిష్టస్వరూప	౧౭	సామ	౬౧	మహా	అ. ౪
అభ్యాసేన	౧౮	డిటో	౨౩	అథర్వ	౭౦	అన్నపూర్ణ	అ. ౨
అధిష్ఠానం	౧౮	డిటో	౩౦	ఋగ్వే	౧౦౮	బహ్వృచ	
అశబ్దమస్పర్శ	౧౮	డిటో	౨౫	శు. య	౫౯	పైంగల	
				కృ. య	౮౬	యోగకుండలీ	
అనాద్యనంతంమహతఃపరం ధృవంతదేవ	౧౮	డిటో	౩౬	శు. య	౫౯	పైంగల	
				కృ. య	౮౬	యోగకుండలీ	
అనాద్యనంతంమహతఃపరం ధృవంనిచాయ్య	౧౯	ఫల	౧౧	డిటో	౩	కఠ	అ-౧౹ఖ-౩
అసంకల్పన	౧౯	డిటో	౨౫	సామ	౬౧	మహా	అ-౪
అథాకామయ	౨౦	విదేహముక్తి	౩౩	శు. య	౧౦	బృహదారణ్యక	అ-౬౹బ్రా-౪
అశరీరో	౨౦	డిటో	౫	అథర్వ	౨౯	నృసింహోత్తరతాపనీ	ఖం. ౭
అథమర్త్యో	౨౦	డిటో	౧౦	కృ. య	౩	కఠ	వ-౬
అజమమర	౨౦	డిటో	౨౯	అథర్వ	౭౦	అన్నపూర్ణ	అ-౩
అహిర్నిల్వయనీ	౨౦	డిటో	౪౫	కృ. య	౯౮	వరాహ	
అతీతాతీతభావో	౨౦	డిటో	౬౨	డిటో	౩౭	తేజోబిందు	
అవస్థాత్రయహీ	౨౦	డిటో	౨౨	డిటో		డిటో	

ఆ

ఆత్మానమేవ	౧	విధి	౨				
ఆత్మావాఅరే	౧	డిటో	౩	శు-య	౧౦	బృహదారణ్యక	అ౪౹బ్రా౪-౫
ఆశాంబరః	౧	డిటో	౧౦	శు-య	౧౯	పరమహంస	

అకుంఠచేన	౧	విధి	౧౪	అథర్వ	౫౮	శాండిల్య	అ-౧
ఆత్మానంచేత్	౧	డిటో	౧౨	శు-య	౯౯	శాట్యాయనీయ	
					౧౦	బృహదారణ్యక	అ-౬
ఆత్మానమాత్మనా	౧	డిటో	౩౯	కృ-య	౪౦	బ్రహ్మవిద్యా	
ఆత్మనైవ	౧	డిటో	౪౬	అథర్వ	౪౩	నారదబిందు	
ఆత్మన్యతీతే	౫	ఉపదేశ	౨౩	డిటో	౭౦	అన్నపూర్ణ	
ఆకాయాతు	౫	డిటో	౨౫	డిటో	౭౦	డిటో	
ఆదిమధ్యా	౫	డిటో	౩౫	కృ-య	౭౬	అక్షి	
ఆపహో (ఆపోజ్యోతీ రసోఽమృతం - అథర్వ రామాయణ వలెను)	౬	జీవబ్రహ్మైక్య	౨	అథర్వ	౫౬	మహానారాయణ	అ-౬
ఆనందబుద్ధి	౭	మనన	౧౦	ఋగ్వే	౪౭	ఆత్మబోధ	
ఆత్మానమం	౭	డిటో	౧౪	డిటో	౪౬	డిటో	
ఆనందశ్చా	౭	డిటో	౨౭	డిటో	౪౬	డిటో	
ఆనందమంత	౭	డిటో	౨౫	సామ	౨౯	మైత్రేయ	అ-౧
ఆలోక	౭	డిటో	౨౬	డిటో	౨౯	డిటో	అ-౧
ఆత్మక్రీడఆత్మరతిఃక్రి	౮	జీవన్ముక్తి	౧౩	అథర్వ	౫	ముండక	ముం-౩; ఖం-౭
ఆత్మక్రీడ ఆత్మరతిఃఆత్మ	౮	డిటో	౨౩	డిటో	౪౩	నారదపరివ్రాజక	౫-౫
ఆత్మారామా	౮	డిటో	౬౧	సామ	౬౧	సుబా	
ఆత్మమాత్రేణ	౮	డిటో	౧౧౧	కృ-య	౩౭	తేజోబిందు	అ-౪
ఆనందాబ్ధి	౯	స్వానుభూతి	౨౦	సామ	౨౯	మైత్రేయ	అ-౧
ఆత్మజ్యోతి	౯	డిటో	౨౪	అథర్వ	౯౨	మహావాక్య	
ఆత్మైకత్వ	౯	డిటో	౩౬	కృ-య	౪౦	బహ్వృచా	

ఆప్తకామో	౯	స్వానుభూతి		కృ-యు	౪౦	బ్రహ్మవిద్యా	
ఆత్మారామ	౯	డిటో	౯[illegible]	డిటో	౩౬	తేజోబిందు	
ఆదిమధ్యాంతశూన్యో	౯	డిటో	౯౬	డిటో	౩౬	డిటో	అ-౩
ఆనందఘన	౯	డిటో	౯౯	డిటో	౩౬	డిటో	డిటో
ఆత్మనాత్మ	౯	డిటో	౧౦౦	డిటో	౩౬	డిటో	డిటో
ఆకాశాదపి	౯	డిటో	౧౦౧	డిటో	౩౬	డిటో	డిటో
ఆద్వైతస్య	౯	డిటో	౧౦౫	డిటో	౩౬	డిటో	డిటో
ఆదిరంతం	౧౧	నానాలింగస్వరూప	౨౨	డిటో	౩౬	డిటో	అ-౨
ఆత్మానాత్మ	౧౨	పుంలింగస్వరూప	౨౩	డిటో	౩౬	డిటో	అ-౫
ఆకాశ	౧౩	స్త్రీలింగస్వరూప	౫	సామ	౨౧	మహా	అ-౫
ఆకాశోహం	౧౫	ఆత్మస్వరూప	౧	డిటో	౯	ఛాందోగ్య	ప్ర-౪;౫౦-౧౪
అనంతాత్మ	౧౫	డిటో	౨౯	కృ-యు	౩౬	తేజోబిందు	
ఆత్మేతి	౧౫	డిటో	౩౬	డిటో	౩౬	డిటో	
ఆత్మవాద	౧౭	సర్వస్వరూప	౪	సామ	౯	ఛాందోగ్య	ప్ర-౬;ఖం-౨౫
ఆత్మావేశం	౧౭	డిటో	౫	శు-యు	౧౦	బృహదారణ్యక	అ-౪;బ్రా-౫
ఆత్మనోన్యగతి	౧౭	డిటో	౨౩	కృ-యు	౩౬	తేజోబిందు	
ఆత్మనోన్యత్ర	౧౭	డిటో	౨౪	డిటో	౩౬	డిటో	అ-౫
ఆకాశవత్సూక్ష్మం	౧౮	బ్రహ్మస్వరూప	౧౨				
ఆదిమధ్యాంతశూన్యం	౧౮	డిటో	౨౩	అధర్వ	౫౨	మహానారాయణ	అ-౧
ఆకాశకాశ	౨౦	విదేహముక్తి	౩౪	డిటో	౮౦	అన్నపూర్ణ	అ-౪
ఆత్మ[illegible]చూడి	౨౦	డిటో	౨౪	కృ-యు	౩౬	తేజోబిందు	

ఇ

ఇతరత్ర	౧ విధి	౬౬ అథర్వ	౫౮ శాండిల్య	
ఇచ్ఛామాత్ర	౨ బంధమోక్ష	౧౬ సామ	౯౧ మహా	అ-౪
ఇచ్ఛాద్వేష	౩ అవిద్యానిందా	౨౦ సామ	౬౫ సన్న్యాస	
ఇదంప్రపంచంయత్కించిత్ (ఇదంప్రపంచంనాస్త్యేవ - అయంప్రపంచో చూడవలెను)	౪ జగన్మిథ్యా	౧౫ కృ-య	౩౭ తేజోబిందు	
ఇదంజగద్దయం	౮ జీవన్ముక్తి	౧౧౬ కృ-య	౯౮ వరాహ	అ-౪
ఇదంసర్వం	౧౫ ఆత్మస్వరూప	౨౦ అథర్వ	౨౭ నృసింహోత్తరతాపనీ	
		శు-య	౧౦ బృహదారణ్యక	అ-౪;బ్రా-౬ అ-౬;బ్రా-౫
		శు-య	౪౮ మండలబ్రాహ్మణ	
ఇదంబ్రహ్మ	౧౭ బ్రహ్మస్వరూప	౮౭ కృ-య	౩౭ తేజోబిందు	అ-౬
ఇదంచైతన్య	౨౦ విదేహముక్తి	౫౬ డిటో	౩౭ డిటో	
ఇతినిశ్చయ	౨౦ డిటో	౫౭ డిటో	౩౭ డిటో	

ఈ

ఈశ్వర	౮ జీవన్ముక్తి	౨౦ అథర్వ	౪౩ నారదపరివ్రాజక	

ఉ

ఉపదేశాత్	౪ జగన్మిథ్యా	౧౨ అథర్వ	౬ మాండూక్య	శ్రీగౌడపాదీయోపనిషత్కారికాంతర్గతం.

ఉపేక్ష్యా	౫ ఉపదేశ	౨౨ సామ	౬౫ సన్న్యాస	అ-౨
ఉద్వేగా	౧౯ జీవన్ముక్తి	౭౦ సామ	౬౧ మహా	అ-౨
ఉపాధి	౨౨ విదేహముక్తి	౪౨ అథర్వ	౭౬ ఆత్మ	

ఊ

ఊర్ధ్వపూర్ణ	౧౦ సమాధి	౪౯ శు-యు	౧౦౯ ముక్తిక	అ-౨

ఋ

ఋతంసత్యం	౧౭ బ్రహ్మస్వరూప	౯౧ అథర్వ సామ	౭౦ అన్నపూర్ణ ౯౦ దర్శన	అ-౫

ఏ

ఏకాకీ	౧ విధి	౪౨ అథర్వ	౪౩ నారదపరివ్రాజక	
ఏకమాద్యంత	౫ ఉపదేశ	౨౭ అథర్వ	౭౦ అన్నపూర్ణ	అ-౫
ఏకమేవాద్వితీయంసద్బ్రహ్మ	౬ జీవబ్రహ్మైక్య	౧౯ కృ-యు	౩౫ శుకరహస్య	
ఏకతా	౬ డిటో	౨౧ డిటో	౩౫ డిటో	
ఏకధా	౯ స్వానుభూతి	౪౭ డిటో	౪౦ బ్రహ్మవిద్యా	
ఏకమేవాద్వితీయంసద్భవతి	౯ డిటో	౧౦౭ డిటో	౩౭ తేజబిందు	అ-౩
ఏపశుద్ధ	౧౨ పుంలింగస్వరూప	౯ సామ	౨౪ మైత్రాయణీ	ప్ర-౨
ఏతద్వై	౧౪ నపుంసక లింగస్వరూప	౭ అథర్వ	౨౭ నృసింహపూర్వతాపనీ	ఖం-౯
ఏకమద్వైతం	౧౪ డిటో	౧౨ డిటో	౯౭ భస్మజాబాల	
ఏకరేయం	౧౪ డిటో	౧౭ డిటో	౪౮ నారదపరివ్రాజక	
		శు-యు	౧౪ శ్వేతాశ్వతర	

ఏకో దేవ	౧౫	ఆత్మస్వరూప	౧౭	కృ-య	౧౪	శ్వేతాశ్వతర	
					౧౧	బ్రహ్మ	
ఏతద్బ్రహ్మైత	౧౬	సర్వస్వరూప	౬	అధర్వ	౨౭	నృసింహోత్తరతాపనీ	
ఏకమేవాద్వితీయం బ్రహ్మ	౧౭	బ్రహ్మస్వరూప	౧౪	అధర్వ	౫౭	మహానారాయణ	అ-౩
ఏతద్భావ	౧౭	డిటో	౪౭	కృ-య	౩౭	తేజోబిందు	
ఏకమేవాద్వయం	౧౭	డిటో	౫౩	అధర్వ	౫౭	మహానారాయణ	అ-౨
ఏకం బ్రహ్మ	౧౭	డిటో	౯౯	కృ-య	౩౭	తేజోబిందు	అ-౬
ఏతద్యో వేద	౧౯	ఫల	౧౫	అధర్వ	౫	ముండక	ముం; ౨
ఏవం స్థూలంచ	౨౦	విదేహముక్తి	౪౭	కృ-య	౯౮	వరాహ	

ఓ

ఓంకారం యో	౩	అవిద్యాస్తిదా	౮	కృ-య	౩౬	ధ్యానబిందు	
ఓం తత్సదాత్మకః	౧౭	పుంలింగస్వరూప	౮	శు-య	౧౫	హంస	
ఓతోహ్య	౧౫	ఆత్మస్వరూప	౪	అధర్వ	౨౭	నృసింహోత్తరతాపనీ	
ఓంకారవాచ్య	౧౫	ఆత్మస్వరూప	౨౫	కృ-య	౩౭	తేజోబిందు	అ-౫ (విదేహముక్తి చూడవలెను.
ఓంకారఏవే	౧౬	సర్వస్వరూప	౧	సామ	౮	ఛాందోగ్య	ప్ర-౨; ఖం-౨౩
ఓమిత్యే	౧౭	బ్రహ్మస్వరూప	౩౬	అధర్వ	౨౩	అధర్వశిఖ	
				శు-య	౯౧	తారసార	

ఓంకారవాక్య	౨౦ విదేహముక్తి	౭౬ కృ-య	౩౭ తేజోబిందు	ఇట్టివాక్యము రెండుచోట్ల గలదు. ఒకటి ఆత్మస్వరూపం రెండవది విదేహముక్తి.

క

కిమిచ్ఛన్	౧ విధి	౧౮ శు-య	౯౯ శాట్యాయనీయ	
			౧౦ బృహదారణ్యక	అ-౬
కర్తృత్వాద్యహంకారసం	౨ బంధమోక్ష	౩ డిటో	౩౮ నిరాలంబ	
కేవలమోక్ష	౨ డిటో	౭ డిటో	౩౮ డిటో	
కర్మణా	౨ డిటో	౨౦ డిటో	౬౫ సన్యాస	అ-౨
కర్తృత్వాద్యహంకారభా	౩ అవిద్యానిందా	౩ డిటో	౩౮ నిరాలంబ	
కుశలా	౩ డిటో	౧౧ డిటో	౩౭ తేజోబిందు	అ-౧
కాష్ఠం	౩ డిటో	౧౩ డిటో	౧౯ పరమహంస	
		అధర్వ	౪౩ నారదపరివ్రాజక	
కోబంధః	౫ ఉపదేశ	౨౪ అధర్వ	౭౦ అన్నపూర్ణ	
క్వచిన్నా	౫ ఉపదేశ	౩౮ శు-య	౬౩ అధ్యాత్మ	
కర్మాణి	౬ జీవబ్రహ్మైక్య	౯ అధర్వ	౫ ముండక	ము౦- ౩ఖ౦-౧
కర్తృత్వ	౭ మనన	౧౩ ఋగ్వే	౪౨ ఆత్మబోధ	
కింకరోమి	౭ మనన	౩౮ కృ-య	౯౮ వరాహ	
కుచేలాః	౮ జీవన్ముక్తి	౪ శు-య	౩౦ సుబాల	అ-౩

కపాలం	౭	జీవన్ముక్తి	౧౭	అధర్వ	౮౩	నారదపరివ్రాజక	
కర్వస్నపి	౭	డిటో	౮౭	అధర్వ	౨౩	అత్మ	
కేవలంశు	౭	డిటో	౫౯	సామ	౬౧	మహా	అ-౧
క్రియానాశాత్	౭	డిటో	౨౭	శు-య	౨౩	అధ్యాత్మ	
కర్వత్రో	౭	డిటో	౯౨	కృ-య	౯౭	వరాహ	అ-౪
కించిదస్తి	౭	డిటో	౧౧౨	కృ-య	౩౨	తేజోబిందు	అ-౪
కేవలాఖండ	౯	స్వానుభూతి	౪౨	సామ	౨౮	కుండిక	
కేవలంసచ్చి	౯	డిటో	౪౯	శు-య	౯౭	వరాహ	
కాలత్రయవిముక్తోస్మి	౯	డిటో	౪౦	సామ	౪౯	మైత్రేయ	అ-౩
కేవలంజ్ఞాన	౯	డిటో	౪౨	కృ-య	౩౨	తేజోబిందు	అ-౩
కేవలంశాంత	౯	డిటో	౨౭	డిటో	౩౨	డిటో	అ-౩
కేవలంనిత్య	౯	డిటో	౨౯	డిటో	౩౨	డిటో	అ-౩
కేవలంసత్య	౯	డిటో	౬౦	డిటో	౩౨	డిటో	అ-౩
కేవలంతుర్య	౯	డిటో	౭౧	డిటో	౩౨	డిటో	అ-౩
కేవలాకార	౯	డిటో	౯౪	డిటో	౩౨	డిటో	అ-౩
కర్మాధ్యక్షః	౧౪	పుంలింగస్వరూప	౧౯	డిటో	౧౧	బ్రహ్మ	
					౧౮	శ్వేతాశ్వతర	
కిమన్య	౧౬	సర్వస్వరూప	౩౦	సామ	౬౧	మహా	
కాలోబ్రహ్మ	౧౨	బ్రహ్మస్వరూప	౭౭	కృ-య	౩౨	తేజోబిందు	అ-౬
కార్యోపాధి	౧౭	అవశిష్టస్వరూప	౫	డిటో	౩౫	శుకరహస్య	
కార్యకారణ	౧౭	అవశిష్టస్వరూప	౬	డిటో	౩౫	డిటో	
కాలత్రయ	౧౭	డిటో	౧౨	సామ	౬౫	సన్న్యాస	
కాలభేదం	౪౦	విదేహముక్తి	౫౯	కృ-య	౩౨	తేజోబిందు	

కించిద్వేదం	౨౦ ప్రదేహముక్తి	౬౦ కృ.య	౩౮ తేజోబిందు	

ఖ

ఖాదప్యతి	౫ ఉపదేశ	౭ అథర్వ	౪౦ అన్నపూర్ణ	అ-౫
ఖేదోల్లాస	౧౭ అవశిష్టస్వరూప	౧౩ సామ	౬౧ మహా	అ-౬

గ

గచ్ఛ	౧ విధి	౩౬ సామ	౪౪ కుండిని	
గంధర్వ	౪ జగన్మిథ్యా	౨౪ కృ-య	౩౮ తేజోబిందు	అ-౬
గగనీలిమా	౪ డిటో	౨౫ డిటో	౩౮ డిటో	అ-౬
గోప్తవాత్	౪ డిటో	౨౮ డిటో	౩౮ డిటో	అ-౬
గతాః	౬ జీవబ్రహ్మైక్య	౭ అథర్వ	౫ ముండక	ముం-౩;ఖం-౧
గంతవ్య	౯ స్వానుభూతి	౨౬ సామ	౨౯ మైత్రేయ	అ-౩
గుణశిష్యాది	౧౨ బ్రహ్మస్వరూప	౭౬ అథర్వ	౨౬ ఆత్మ	
గుహాగంధి	౨౦ విదేహముక్తి	౨ అథర్వ	౫ ముండక	ముం-౩;ఖం-౨

ఘ

ఘటాకాశం	౫ ఉపదేశ	౪౧ కృ-య	౪౩ అధ్యాత్మ	
ఘటేవష్టే	౬ జీవబ్రహ్మైక్య	౩౮ అథర్వ	౨౬ ఆత్మ	
ఘటాకాశమివా	౧౯ ఫల	౨౯ కృ-య	౫౯ పైంగల	అ-౪

చ

చిత్తమేవహి	౧ విధి	౨౩ కృ-య	౯౯ శాట్యాయనీయ	
		కృ-య	౯౭ వరాహ	
		సామ	౨౮ మైత్రా[illegible]	

౧౯

[illegible]	[illegible]	౬౧	మహా	అ౩
	కృ-యు	౬౩	యోగశిఖా	
౧౮	సామ	౬౧	మహా	అ౬
౨౨	కృ-యు	౬౩	యోగశిఖా	అ౬
౧౮	కృ-యు	౩౭	తేజోబిందు	అ౫
౧౫	సామ	౬౧	మహా	అ౪
౪౩	కృ-యు	౯౮	వరాహ	అ౨
౪౪	కృ-యు	౯౮	డిటో	అ౨
౪౮	కృ-యు	౯౮	డిటో	అ౩
౧౨	కృ-యు	౩౫	శుకరహస్య	
౧౩	కృ-యు	౩౫	డిటో	
౨౧	ఋ	౪౨	ఆత్మబోధ	
౧౦౪	కృ-యు	౯౮	వరాహ	అ౫
౧౧౦	కృ-యు	౩౭	తేజోబిందు	అ౪
౧౧౯	కృ-యు	౩౭	డిటో	అ౪
౧౬	అథర్వ	౭౦	అన్నపూర్ణ	అ౫
౩౮	కృ-యు	౪౦	బ్రహ్మవిద్యా	
౫౮	సామ	౨౯	మైత్రేయ	అ౩
౭౮	కృ-యు	౩౭	తేజోబిందు	
	సామ	౨౯	మైత్రేయ	అ౩
౯౧	కృ-యు	౩౭	తేజోబిందు	అ౩
౧౫	అథర్వ	౭౦	అన్నపూర్ణ	అ౨
౩౦	కృ-యు	౩౭	తేజోబిందు	

౧౦	అథర్వ	౨౭	నృసింహోత్తరతాపనీ	ఖం-
౨౬	సామ	౬౧	మహా	అ౨
౨౭	సామ	౬౧	మహా	అ౫
౩	అథర్వ	౨౭	నృసింహోత్తరతాపనీ	
౨౨	కృ-యు	౩౭	తేజోబిందు	
౧౮	అథర్వ	౫౨	నారాయణ	అ౭
౪౦	శు-యు	౨౦	అమృతబిందు	
	అథర్వ	౮౦	త్రిపురాతాపనీ	అ౫
౪౩	కృ-యు	౩౭	తేజోబిందు	
౮౦	కృ-యు		తేజోబిందు	అ౩
౧౮	సామ	౬౫	సన్న్యాస	
౨౯	అథర్వ	౭౦	అన్నపూర్ణ	అ౫
౩౯	అథర్వ	౭౦	డిటో	అ౪
౬౩	కృ-యు	౩౭	తేజోబిందు	
౬౪	డిటో	౩౭	డిటో	
౬౭	డిటో		డిటో	

జ

౧౬	కృ-యు	౩	కఠ	అ౧. వల్లి౩
౩౮	డిటో	౪౦	బ్రహ్మవిద్యా	
౫౨	డిటో	౪౧	యోగతత్త్వ	
౨౮	డిటో	౩౭	తేజోబిందు	అ౬
౨౯	డిటో	౩౭	తేజోబిందు	అ౬
౪౭	డిటో	౯౮	వరాహ	అ౩

(త్వమేవాహం ఆవయో ర్భాగం)							
తయోస్సం	౬	జీవబ్రహ్మైక్య	౩౭	అథర్వ	౫౪	రామరహస్య	అ-౫
తద్దైవో	౬	డిటో	౩౭	డిటో	౪౬	ఆత్మ	
తారంజపతు	౪	సన్న్యాస	౨౭	కృ-య	౪౯	అవధూత	
తేదేవాః	౭	జీవన్ముక్తి	౩	అథర్వ	౪౪	నృసింహోత్తరతాపనీ	ఖం-౬
తురీయమ	౭	డిటో	౪	డిటో	౪౩	నారదపరివ్రాజక	
తత్త్వమస్యాది	౭	డిటో	౫౪	కృ-య	౪౯	అవధూత	
తద్వైః యోగీ	౭	డిటో	౫౭	కృ-య	౪౯	అవధూత	
త్రిపుటి	౭	డిటో	౬౪	సామ	౬౧	మహా	అ-౨-౬
తద్యోహం	౯	స్వానుభూతి	౨				
తచ్ఛాంత	౯	డిటో	౩	సామ	౧౯	పరమహంస	
త్వంవాహ	౯	డిటో	౪	కృ-య	౯౭	వరహా	
తత్పూర్ణా	౯	డిటో	౪	శు-య	౨౦	అమృతబిందు	
తత్పరః పరమపురుషః	౯	డిటో	౧౦	శు-య	౯౧	తారసార	
త్రిఘు	౯	డిటో	౧౧	కృ-య	౧౨	కైవల్య	
తేభ్యోవిలక్షణ	౯	డిటో	౧౨	డిటో	౧౨	కైవల్య	
తుర్యాతుర్య	౯	డిటో	౧౧౦	డిటో	౩౪	తేజోబిందు	అ-౫
తథాత్మమనసో	౧౦	సమాధి	౩౬	ఋ	౧౦౫	సౌభాగ్యలక్ష్మీ	
				కృ-య	౯౭	వరాహ	అ-౨
తస్మాన్మమనో	౧౨	పుంలింగస్వరూప	౪	శు-య	౧౫	హంస	
తచ్ఛబ్ద	౧౨	డిటో	౨౫	కృ-య	౩౪	తేజోబిందు	అ-౫
తద్బ్రహ్మ	౧౪	నపుంసకలింగస్వరూప	౯	ఋ	౫౪	ముద్గల	

జ్యోతిః	౧౪	డిటో	౧౦				
త్పరఃపరమాత్మా చ	౧౫	ఆత్మస్వరూప	౧౭	శు-య	౭౧	తారసార	
త్త్వమస్యాదిహి	౧౬	డిటో	౨౪	కృ-య	౩౨	తేజోబిందు	అ-౪
దేశద్వ్రిహ్మపూర్వ	౧౨	బ్రహ్మస్వరూప	౫	శు-య	౧౦	బృహదారణ్యక	అ-౪-బ్రా-౬
దేశద్వయం	౧౨	డిటో	౧౦	అధర్వ	౨౪	నృసింహోత్తరతాపనీ	ఖం-౭
న్నిత్య	౧౨	డిటో	౧౨	శు-య	౬౯	పైంగల	
త్త్వంపర	౧౨	డిటో	౧౯	శు-య	౬౯	పైంగల	
తురీయంని	౧౨	డిటో	౩౧	అధర్వ	౫౨	మహానారాయణ	అ-౧
తదేవని	౧౨	డిటో	౩౯	శు-య	౨౦	అమృతబిందు	
				అధర్వ	౭౦	త్రిపురాతాపనీ	ఉ-౬
తద్విద్యా	౧౨	డిటో	౫౫	అధర్వ	౪౦	అన్నపూర్ణ	అ-౩
తద్బ్రహ్మానంద	౧౨	డిటో	౬౦	కృ-య	౭౩	కఠ	
తత్త్వమిత	౧౭	అవశిష్టస్వరూప	౨	కృ-య	౭౬	యోగకుండలీ	అ-౨
				సామ	౬౧	మహా	అ-౨
తావత్తావత్	౧౭	డిటో	౨౨	అధర్వ	౪౦	అన్నపూర్ణ	
తరతి	౧౯	ఫల	౪	సామ	౯	ఛాందోగ్య	ప్ర-౨-ఖ-౦-౧
తద్బ్రహ్మైవాహం	౧౯	డిటో	౭	అధర్వ	౪౩	నారదపరివ్రాజక	
తమేవంజ్ఞాత్వా	౧౯	డిటో	౯	శు-య	౯౯	శాట్యాయనీయ	
తదైవంవిద్వాంస	౧౯	డిటో	౧౦	శు-య	౯౯	శాట్యాయనీయ	
తదావిద్వాన్పు	౧౯	డిటో	౧౪	అధర్వ	౫	ముండక	ముం-౩ఖం-౧
తదావిద్వాన్న	౧౯	డిటో	౧౯	డిటో	౫	ముండక	ముం-౩ ఖం-౨
తద్బ్రహ్మాహమితిజ్ఞాత్వా	౧౯	డిటో	౨౦	డిటో	౭౦	త్రిపురాతాపనీ	ఉ-౫
తృణాగ్రే	౧౯	డిటో	౩౧	డిటో	౪౦	అన్నపూర్ణ	అ-౫

తద్బ్రహ్మానందమద్వయం	౧౬	ఫల	౩౫	కృ-యు	౯౭	వరాహ	అ-౨
					౭౩	కఠ	
				సామ	౬౧	సుబా	అ-౪
తద్యదాహి	౨౦	విదేహముక్తి	౪	ఋ-యు	౧౦	బృహదారణ్యక	అ-౬-బ్రా-౪
తేబ్రహ్మ	౨౦	విదేహముక్తి	౧౭	కృ-యు	౧౨	కైవల్య	
				అధర్వ	౫	ఖండక	ముం-౩ ఖం-౨
తస్యాభి	౨౦	డిటో	౧౫	కృ-యు	౧౪	శ్వేతాశ్వతర	అ-౧
తతస్స్వర్గం	౨౦	డిటో	౧౬	అధర్వ	౭౦	అన్నపూర్ణ	అ-౩
తదనుత్ర	౨౦	డిటో	౨౨	డిటో	౭౦	డిటో	అ-౩
తూష్ణీమేవ	౨౦	డిటో	౫౪	కృ-యు	౩౭	తేజోబిందు	
తుర్యతుర్యాఃప	౨౦	డిటో	౬౫	డిటో	౩౭	తేజోబిందు	

ద

దృశ్యంహ్యదృశ్యతాం	౧	విధి	౨౪	కృ-యు	౩౭	తేజోబిందు	
దేవోహమితి	౧	డిటో	౨౭	డిటో	౩౭	డిటో	
దేహజాత్యాది	౧	డిటో	౪౦	డిటో	౪౦	బ్రహ్మవిద్యా	
దదాత్	౧	డిటో	౪౩	అధర్వ	౪౩	నారదపరివ్రాజక	
దృష్టింజ్ఞాన	౧	డిటో	౫౪	కృ-యు	౩౭	తేజోబిందు	
ద్రష్టృదర్శనదృశ్యానాం	౧	డిటో	౫౫	డిటో	౩౭	డిటో	
దృష్టిస్తత్రైవ	౧	డిటో	౫౬	డిటో	౩౭	డిటో	
దేహాన్యశ్రగారే	౧	డిటో	౫౭	డిటో	౯౭	శాట్యాయనీయ	
దేహాదిక	౨	బంధమోక్ష	౧	డిటో	౩౩	సర్వసార	

దేవమనుష్య	౨	బంధమోక్ష	౬	శు-య	౩౪	నిరాలంబ	
ద్రష్టాదృశ్య	౨	బంధమోక్ష	౧౫	సామ	౬౧	మహా	అ-౪
ద్వితీయ	౪	జగన్మిథ్యా	౧౩	డిటో	౬౧	మహా	అ-౫
దృశ్యరూపం	౪	డిటో	౧౬	కృ-య	౩౭	తేజోబిందు	
ద్రష్టృదర్శనదృశ్యాని	౫	ఉపదేశ	౧౩	సామ	౬౧	మహా	అ-౬
					౨౯	మైత్రేయి	అ-౨
				కృ-య	౯౮	వరాహ	అ-౪
దర్శనప్రథమా	౫	డిటో	౧౪	సామ	౬౧	మహా	అ-౬
					౨౯	మైత్రేయి	అ-౨
				కృ-య	౯౮	వరాహ	అ-౪
ద్వాభ్యాం	౫	డిటో	౧౬	సామ	౬౧	మహా	అ-౪
దృశ్యమానస్య	౬	జీవబ్రహ్మైక్య	౨౪	కృ-య	౩౫	శుకరహస్య	
దేవార్చ్యః	౭	సాధన	౨౭	కృ-య	౭౯	అవధూత	
దేహేంద్రియే	౮	జీవన్ముక్తి	౮౨	శు-య	౭౩	అధ్యాత్మ	
దేహాత్రయాతి	౮	డిటో	౧౧౨	కృ-య	౩౭	తేజోబిందు	అ-౬
ద్వైతభావ	౯	స్వానుభూతి	౨౧	శు-య	౭౩	అధ్యాత్మ	
ద్వైతాద్వైతవి	౯	డిటో	౫౨	సామ	౨౯	మైత్రేయి	అ-౩
దేశకాల	౯	డిటో	౬౬	డిటో	౨౯	డిటో	అ-౩
దృశిస్వరూపం	౯	డిటో	౧౧౧	శు-య	౧౦౮	ముక్తిక	అ-౨
దృశ్యాసంభవ	౧౦	సమాధి	౨౩	సామ	౬౧	మహా	అ-౪
దృగ్దృశ్యం	౧౧	నానాలింగస్వరూప	౨౩	కృ-య	౩౭	తేజోబిందు	అ-౨
దేహత్రయవి	౧౧	డిటో	౨౭	కృ-య	౩౭	తేజోబిందు	
దివ్యోహ్య	౧౨	పుంలింగస్వరూప	౧౪	అథర్వ	౫	ముండక	ముం-౨

దృశ్యదర్శన	౧౨ పుంలింగస్వరూప	౨౮ సామ	౭౧ మహా	అ-౭
ద్రష్టృదర్శనదృశ్యాది	౧౪ నపుంసకలింగస్వరూప	౩౦ డిటో	౭౧ మహా	అ-౫
దేహో దేవః	౧౫ ఆత్మస్వరూప	౮ శు-య	౩౪ నిరాలంబ	
ద్వైతాద్వైతరహస్య	౧౫ డిటో	౩౫ కృ-య	౩౭ తేజోబిందు	అ-౫
దైవతః	౧౬ బ్రహ్మస్వరూప	౩౦ అథర్వ	౫౭ మహానారాయణ	అ-౧
దోషబ్రహ్మ	౧౬ డిటో	౯౦ కృ-య	౩౭ తేజోబిందు	అ-౬
దర్శనాదర్శనే	౧౯ ఫల	౩౯ శు-య	౧౦౮ ముక్తిక	

ధ

ధరా	౩ ఉపద్వంద్వంరా	౨౧ సామ	౫౭ సన్న్యాస	
ధ్యాతా	౫ ఉపదేశ	౧౭ డిటో	౭౧ మహా	అ-౪
ధ్యానయోగ	౮ శివసన్న్యాస	౩౩ డిటో	౬౧ మహా	
ధ్యాతృధ్యాన	౯ స్వరూప	౬౦ డిటో	౨౯ మైత్రేయ	అ-౩
ధ్యాతృధ్యానధ్యేయ	౧౧ సమాధి	౦ శు-య	౫౯ పైంగల	అ-౩
ధ్యానస్య	౧౦ సమాధి	౨౮ శు-య	౪౪ త్రిశిఖిబ్రాహ్మణ	
ధ్రువస్థి	౧౪ నపుంసకలింగస్వరూప	౨౩ సామ	౨౯ మైత్రేయ	అ-౧

న

నానాత్వయోః	౧ శివ	౨౦ కృ-య	౯౮ వరాహ	అ-౪
		శు-య	౧౦ బృహదారణ్యక	అ-౬
		అథర్వ	౪౦ అన్నపూర్ణ	అ-౪
నిరింద్రియోఽస్మి	౧ డిటో	౫౮ శు-య	౯౯ శాట్యాయనీయ	
నాడీప్రాణ	౧ డిటో	౭౩ డిటో	౪౪ త్రిశిఖిబ్రాహ్మణ	
నిర్వికల్పః	౧ డిటో	౭౪ కృ-య	౯౮ వరాహ	అ-౫

నిత్యానిత్య	౧ బంధమోక్ష	౯ శు-య	౭౪ నిరాలంబ	
నమోక్షో	౧ బంధమోక్ష	౧౬ అథర్వ	౪౦ అన్నపూర్ణ	అ-౧
నాహృత్	౪ జగన్మిథ్యా	౧ ఋ	౮ ఐతరేయ	
నతుతద్ద్వితీయ	౪ డిటో	౪ శు-య	౧౦ బృహదారణ్యక	అ-౬-బ్రా-౩
నాత్ర	౪ డిటో	౫ అథర్వ	౧౭ నృసింహోత్తరతాపనీ	ఖం-౮
నైవతత్ర	౪ డిటో	౬ డిటో	౧౭ డిటో	ఖం-౮-౭
(నాస్తిద్వైతం సర్వత్ర నహ్యస్తిచూడవలెను.)				
నాస్తినాస్తి	౪ డిటో	౩౧ కృ-య	౩౭ తేజోబిందు	౧-౫
నిద్రాయా	౫ ఉపదేశ	౩౭ శు-య	౭౩ అధ్యాత్మ	
నమస్య	౬ జీవబ్రహ్మైక్య	౩౩ అథర్వ	౫౪ నారదపరివ్రాజక	అ ౫
నమేబంధో	౭ మనన	౧౧ ఋ	౪౧ ఆత్మబోధ	
నసంతివహా	౭ డిటో	౧౦ ఋ	౪౧ డిటో	
నాహంద్వేష్టా	౭ డిటో	౧౩ కృ-య	౩౩ సర్వసార	
నాహంచేత	౭ డిటో	౧౪ కృ-య	౩౩ డిటో	
నభూతం	౭ డిటో	౩౩ అథర్వ	౪౦ అన్నపూర్ణ	డిటో
నసోమి	౭ డిటో	౩౪ అథర్వ	౭౦ డిటో	డిటో
నసంతినాస్తి	౭ డిటో	౩౭ కృ-య	౯౮ నాదాహం	అ-౧
నిర్ద్వంద్వో	౮ జీవన్ముక్తి	౯ శు-య	౪౮ కుండలవాసోపన్మ	బ్రా-౩
నిమిషార్ధం	౮ డిటో	౧౪ కృ-య	౩౭ తేజోబిందు	౧-౧
నిర్మానశ్చా	౮ డిటో	౧౧ అథర్వ	౪౩ నారదపరివ్రాజక	ఉ-౫
నమృత్యుర్నశంకా } యస్యశాంత	౮ డిటో	౧౫ సామ	౬౧ మహా	౧-౪

నాకృతేవ	౭ డిటో	౪౭ సామ	౬౧ మహా	అ-౪
నిర్మంధర	౭ డిటో	౬౯ డిటో	౬౧ మహా	అ-౪
నిశ్శ్వసా	౭ జీవన్ముక్తి	౩౫ అథర్వ	౭౦ అన్నపూర్ణా	అ-౪
నిర్గ్రంధ	౭ డిటో	౩౭ కృ-య	౭౯ అక్షి	
నిరస్మాపి	౭ డిటో	౪౦ అథర్వ	౭౬ ఆత్మ	
నిత్యతృప్తో	౭ డిటో	౫౧ డిటో	౭౬ ఆత్మ	
నైష్కర్మ్యేణ	౭ డిటో	౪౫ కు-య	౧౦౭ ముక్తిక	అ-౯
నసమాధాన	౭ డిటో	౪౬ డిటో	౧౦౭ డిటో	
నతృప్యత్యతి	౭ డిటో	౪౭ అథర్వ	౨౨ పాశుపతబ్రాహ్మణ	
నహృష్యతివర్గపతి	౭ డిటో	౬౩ సామ	౬౧ మహా	అ-౯
నశోచతే	౭ డిటో	౨౧ డిటో	౬౧ డిటో	అ-౯
నిర్వికల్ప	౭ డిటో	౭౦ కు-య	౨౩ అధ్యాత్మ	
నప్రత్యక్	౭ డిటో	౮౪ డిటో	౨౩ అధ్యాత్మ	
నోదేతి	౭ డిటో	౯౧ కృ-య	౮౭ [illegible]	అ-౪
నిత్యానంద	౭ డిటో	౧౧౬ కృ-య	౩౨ తేజోబిందు	అ-౪
నిర్వాణోస్మి	౮ స్వానుభూతి	౧౫ సామ	౬౫ సన్న్యాస	అ-౯
నిత్యశుద్ధో	౮ డిటో	౧౮ డిటో	౯౮ మైత్రేయ	అ-౧
నిష్క్రియోహం	౮ డిటో	౯౫ డిటో	౨౪ సుబాల	
నిర్వికల్పోస్మి	౮ డిటో	౯౬ డిటో	౨౪ డిటో	
నష్టోస్మి	౮ డిటో	౩౧ కు-య	౬౫ సన్న్యాస	అ-౯
నిత్యోహం	౮ డిటో	౪౧ కృ-య	౪౧ బ్రహ్మవిద్యా	
నిస్సంగ	౮ డిటో	౫౧ డిటో	౪౧ డిటో	
నిష్కామ	౮ డిటో	౪౯ డిటో	౪౦ డిటో	

నిశ్చింద్రియో	౮ స్వానుభూతి	౪౩ కృ-య	౪౦ బ్రహ్మవిద్యా	
నానాత్మ	౮ డిటో	౫౬ సామ	౨౯ మైత్రేయు	అ-౩
నిర్వికల్పస్వరూపోస్మి	౮ డిటో	౮౩ కృ-య	౩౭ తేజోబిందు	అ-౩
నిత్యశుద్ధచిదానంద	౮ డిటో	౮౨ కృ-య	౩౭ డిటో	అ-౩
నిత్యశుద్ధవిశుద్ధైక	౮ డిటో	౮౮ డిటో	౩౭ డిటో	అ-౩
నామరూపవిము	౮ డిటో	౧౦౪ డిటో	౩౭ డిటో	అ-౩
నిదాఘ	౧౦ సమాధి	౧౪ అధర్వ	౭౦ అన్నపూర్ణ	అ-౪
నైతజ్జాగ్రన్	౧౦ డిటో	౧౨ అధర్వ	౭౦ డిటో	అ-౫
నిర్వికారతయా	౧౦ డిటో	౨౧ కృ-య	౩౭ తేజోబిందు	
నిశ్చితా	౧౦ డిటో	౩౩ అధర్వ	౭౦ అన్నపూర్ణ	అ-౧
నిర్వికల్పసమాధి	౧౦ డిటో	౪౬ కృ-య	౧౦౫ సరస్వతీరహస్య	
నేతి నేతి	౧౧ నానాలింగస్వరూప	౪ శు-య	౧౦ బృహదారణ్యక	అ-౪-బ్రా-౩
ననిరోధో	౧౧ డిటో	౮ అధర్వ	౮౦ త్రిపురాతాపనీ	ఖ-౫
			౭౬ ఆత్మ	
		కృ-య	౭౯ అవధూత	
			౨౦ అమృతబిందు	
నముముక్షు	౧౧ డిటో	౮ అధర్వ	౮౦ త్రిపురాతాపనీ	ఖ-౫
			౭౬ ఆత్మ	
		కృ-య	౭౯ అవధూత	
			౨౦ అమృతబిందు	
నాస్త్రీప్ర	౧౨ పుంలింగస్వరూప	౨ అధర్వ	౫౧ స్కందాఖ్య	ఖ-౮
			౫౫ రామోత్తరతాపనీ	
			౭౨ నృసింహోత్తరతాపనీ	ఖం-౪

నిత్యోదితో	౧౧	పుంలింగస్వరూప	౧౯	సామ	౬౧	సుబా	అ-౬
నాస్తమేతి	౧౨	స్త్రీలింగస్వరూప	౬	సామ	౬౧	డిటో	అ-౫
నచహూతి	౧౩	డిటో	౭	సామ	౬౧	డిటో	అ-౫
నిష్కలంకా	౧౩	డిటో	౧౦	అథర్వ	౭౦	అన్నపూర్ణ	అ-౫
నిత్యశుద్ధం	౧౪	పుంసకలింగస్వరూప	౫	అథర్వ	౨౭	నృసింహోత్తరతాపనీ	ఖం-౯
నిష్కలంకిశ్మలం	౧౪	డిటో	౨౪	కృ-య	౪౧	యోగతత్త్వ	
నకారాంత్రా	౧౪	డిటో	౨౫	సామ	౬౧	సుబా	అ-౨
నిర్లేపకం	౧౪	డిటో	౩౩	కృ-య	౬౩	యోగశిఖా	అ-౩
నిర్గుణస్వామి	౧౫	ఆత్మస్వరూప	౧౦	అథర్వ	౭౬	ఆత్మ	
నిశ్శబ్దం	౧౫	డిటో	౧౩	ఋ	౩౮	నాదబిందు	
నిశ్శస్పర్శ	౧౫	డిటో	౧౭	సామ	౯౧	సర్వసార	ఖం-౦-౧౦
				అథర్వ	౭౦	అన్నపూర్ణ	అ-౫
నిర్వికల్పస్త్వ	౧౫	డిటో	౨౧	కృ-య	౩౭	తేజోబిందు	అ-౪
నామరూపవిహీ	౧౫	డిటో	౩౪	డిటో	౩౭	డిటో	
నిష్కలాత్మ	౧౫	డిటో	౩౬	డిటో	౩౭	డిటో	అ-౪
నారాయణ	౧౬	సర్వస్వరూప	౭	డిటో	౧౮	నారాయణ	
నక్వాంనాహం	౧౬	డిటో	౨౧	డిటో	౩౭	తేజోబిందు	అ-౫
నతదస్తి	౧౬	డిటో	౨౯	డిటో	౩౭	డిటో	అ-౫
నదేహోనచ	౧౬	డిటో	౩౨	డిటో	౩౭	డిటో	
(నారాయణం- సర్వభూత లోభాగం)							
నకించిద్భా	౧౭	బ్రహ్మస్వరూప	౫౨	అథర్వ	౭౦	అన్నపూర్ణ	అ-౫
నిత్యానందము	౧౭	డిటో	౭౦	కృ-య	౩౭	తేజోబిందు	

నావిద్యా	౧౭	బ్రహ్మస్వరూప	౭౫	అథర్వ	౭౦	అన్నపూర్ణ	అ-౫
నైరాత్మ్య	౧౮	శుకశివస్వరూప	౨౦	సామ	౬౫	సన్న్యాస	
నిరానందోపి	౨౦	విదేహముక్తి	౨౭	అథర్వ	౭౦	అన్నపూర్ణ	అ-౩
నచేతసా	౨౦	డిటో	౨౮	అథర్వ	౭౦	డిటో	అ-౩
నగుణా నాగుణా	౨౦	డిటో	౪౦	డిటో	౭౦	డిటో	అ-౪
నేతి నేతీతి	౨౦	డిటో	౪౯	కృ-య	౯౮	వరాహ	
నిత్యానందస్వ	౨౦	డిటో	౭౧	కృ-య	౩౭	తేజోబిందు	

ప

పదార్థ	౨	బంధమోక్ష	౨౪	సామ	౬౧	రు.హ	అ-౨
ప్రతిబింబిత	౩	అవిద్యావిన్యంతా	౬	డిటో	౨౯	మైత్రేయీ	అ-౨
ప్రపంచో యది	౪	జాగ్రన్మిథ్యా	౯	అథర్వ	౬	మాండూక్య శ్రీగౌడపాదీయోపనిషత్కారికాంతర్గతం	
పరంబ్రహ్మ	౪	డిటో	౨౦	కృ-య	౩౭	తేజోబిందు	అ-౫
పూర్ణమద్వయ	౫	ఉపదేశ	౪౯	కృ-య	౬౮	వరాహ	అ-౩
పరిశిష్టంచ	౫	డిటో	౫౪	శు-య	౧౦౮	ముక్తిక	
పరిపూర్ణః	౬	జీవబ్రహ్మైక్య	౧౪	కృ-య	౩౫	శుకరహస్య	
పారిణాశ్య	౭	మనన	౯	ఋ	౪౨	ఆత్మబోధ	
పారిణోపేక్ష	౮	జీవన్ముక్తి	౧౨	అథర్వ	౫	ముండక	ముం-౩ ఖం-౨
పారిణాద్య	౮	డిటో	౩౨	డిటో	౭౦	అన్నపూర్ణ	అ. ౫
పరానంద	౮	డిటో	౩౭	డిటో	౭౦	డిటో	
ప్రజ్ఞానా	౮	డిటో	౮౫	శు-య	౭౩	అధ్యాత్మ	
పదార్థ	౮	డిటో	౧౦౧	కృ-య	౯౮	వరాహ	అ-౪
				సామ	౬౦	మహా	

ప్రజాపతి	౭	జీవన్ముక్తి	౧౦౭	కృ-య	౯౭	వరాహ	అ-౪
పరమానంద	౭	డిటో	౧౧౫	కృ-య	౩౭	తేజోబిందు	అ-౪
పురుషః	౯	స్వానుభూతి	౪౪	కృ-య	౪౦	బ్రహ్మవిద్యా	
పూర్ణానందైక	౯	డిటో	౪౫	కృ-య	౪౦	డిటో	
ప్రజ్ఞాతోహం	౯	డిటో	౪౬	కృ-య	౪౧	డిటో	
ప్రపంచ	౯	స్వానుభూతి	౬౭	సామ	౨౯	మైత్రేయ	అ-౩
పరబ్రహ్మస్వరూపో	౯	డిటో	౩౬	కృ-య	౩౭	తేజోబిందు	
ప్రాప్తే	౧౦	సమాధి	౪	శు-య	౫౯	పైంగల	
ప్రాణాపాన	౧౦	డిటో	౫	శు-య	౪౭	మండలబ్రాహ్మణ	బ్రా-౨
పయస్స్రావా	౧౦	డిటో	౬	సామ	౪౭	డిటో	బ్రా-౩
ప్రోక్తస్సమాధి	౧౧	డిటో	౨౦	సామ	౬౧	మహా	అ-౪
ప్రభాశూన్యం మనశ్శూన్యం బుద్ధిశూన్యంనిరా	౧౦	డిటో	౩౯	బు	౧౦౫	సౌభాగ్యలక్ష్మి	
ప్రశాంత	౧౦	డిటో	౪౩	శు-య	౧౦౭	ముక్తిక	అ-౨
ప్రభాశూన్యం మనశ్శూన్యం బుద్ధిశూన్యంచిదా	౧౦	డిటో	౪౭	శు-య	౧౦౭	ముక్తిక	అ-౨
ప్రణవోహి	౧౧	నానాలింగస్వరూప	౭	అథర్వ	౬	మాండూక్య త్రిగౌడపాదీ రూపనిషత్కారికాంత ర్గతం	
పుణ్యంపాపంచ	౧౧	డిటో	౨౬	కృ-య	౩౭	తేజోబిందు	అ-౨
పాదాభావాత్	౧౧	డిటో	౩౧	కృ-య	౩౨	డిటో	
పరంవిజ్ఞానా	౧౪	నపుంసకలింగస్వరూప	౧౫	అథర్వ	౫	ముండక	ముం-౨
ప్రత్యనేక	౧౪	డిటో	౩౫	శు-య	౭౩	అధ్యాత్మ	

ప్రజ్ఞానవా	౧౫ ఆత్మస్వరూప	౨౩ కృ-య	౩౭ తేజోబిందు	అ-౪
ప్రజ్ఞాప్రతిష్ఠా	౧౭ బ్రహ్మస్వరూప	౪ ఋ	౮ ఐతరేయ	అ-౩
			౪౨ ఆత్మబోధ	•
ప్రజ్ఞానంబ్రహ్మ (ప్రజ్ఞాప్రతిష్ఠా చూడవలెను) అః గా పైవాక్యం				
పరంబ్రహ్మపదం	౧౭ డిటో	౫౯ శు-య	౬౩ యోగశిఖా	అ-౧
ప్రజ్ఞానమేవ	౧౭ డిటో	౬౨ కృ-య	౩౭ తేజోబిందు	అ-౬
పూర్ణంబ్రహ్మ	౧౭ డిటో	౯౨ కృ-య	౩౭ డిటో	అ-౬
పూర్ణమదః	౧౮ అవశిష్టస్వరూప	౩ శు-య	౧౦ బృహదారణ్యక	అ-౭
పూర్ణస్య	౧౮ డిటో	౪ డిటో	౧౦ డిటో	డిటో
పరమామృత	౧౮ డిటో	౧౬ సామ	౬౧ మహా	అ-౪|౬
పంచరూప	౧౮ డిటో	౩౦ ఋ	౧౦౭ బహ్వృచ	
పరబ్రహ్మణి	౧౯ ఫల	౨౩ కృ-య	౪౧ యోగతత్త్వ	
ప్రియేషు	౧౯ ఫల	౨౨ అథర్వ	౪౩ నారదపరివ్రాజక	
పృథివ్యప్సు	౧౯ విదేహముక్తి	౬ శు-య	౩౦ సుబాల	ఖం-౧
ప్రారబ్ధక్షయ	౨౦ డిటో	౮ డిటో	౧౦౮ ముక్తిక	అ-౧
పురుషస్సాంఖ్య	౨౦ డిటో	౧౯ అథర్వ	౭౦ అన్నపూర్ణ	అ-౩
ప్రారబ్ధనాశాత్	౨౦ డిటో	౪౪ కృ-య	౯౮ వరాహ	
ప్రత్యగ్జ్ఞాన	౨౦ డిటో	౪౮ డిటో	౯౮ డిటో	

బ

బ్రాహ్మణస్సమాహితః	౧ విధి	౮ శు-య	౫౯ పైంగల	
బంధాయ విషయా	౨ బంధమోక్ష	౧౧ డిటో	౯౯ శాట్యాయనీయ	

బంధనం

				అథర్వ	౮౦	త్రిపురాతాపనీ	
				సామ	౨౪	మైత్రాయణీ	
				కృ-య	౨౦	అమృతబిందు	
బంధోహి	౨	బంధమోక్ష	౨౩	శు-య	౧౦౮	ముక్తిక	అ-౨
బ్రహ్మచర్య	౫	ఉపదేశ	౩	సామ	౧౬	చూడామణిక	
బుద్ధేస్సాక్షీ	౬	జీవబ్రహ్మైక్య	౧౫	కృ-య	౩౫	శుకరహస్య	
బ్రహ్మశబ్దేన	౬	డిటో	౨౫	డిటో	౩౫	డిటో	
బ్రాహ్మణ్యం	౭	మనన	౧౫	ఋ	౪౨	ఆత్మబోధ	
బ్రహ్మైవాహము	౮	జీవన్ముక్తి	౧౦	అథర్వ	౬౬	పరమహంసపరివ్రాజక	
బ్రహ్మవిద్గ్రిపతి	౮	డిటో	౫౦	అథర్వ	౭౭	పాశుపతబ్రాహ్మణ	
బ్రహ్మాహమితి	౮	డిటో	౧౧౩	కృ-య	౩౭	తేజోబిందు	అ-౪
బ్రహ్మైవాహంస	౯	స్వానుభూతి	౧౭	కృ-య	౩౩	సర్వసార	
బంధమోక్ష	౯	డిటో	౫౭	సామ	౨౯	మైత్రేయి	అ-౩
బుద్ధిశ్చ	౧౦	సమాధి	౮	కృ-య	౩	కఠ	అ-౨-వ-౬
బ్రహ్మణ సమాధిశబ్దేనపరః	౧౦	డిటో	౩౦	అథర్వ	౭౦	అన్నపూర్ణ	అ-౧
బ్రహ్మన్ సమాధిశబ్దేనమేరో	౧౦	డిటో	౩౨	డిటో	౭౦	డిటో	డిటో
బ్రహ్మణ సమాధిశబ్దేనపరి	౧౦	డిటో	౩౪	డిటో	౭౦	డిటో	డిటో
బ్రహ్మాకార	౧౦	డిటో	౪౧	శు-య	౧౦౮	ముక్తిక	అ-౨
బృహచ్చ	౧౪	నపుంసకలింగ స్వరూప	౧౬	అథర్వ	౫	ముండక	ముం ౦౩-ఖం-౧
బ్రహ్మమాత్రమిదం	౧౬	సర్వస్వరూప	౩౫	కృ-య	౩౭	తేజోబిందు	
బ్రహ్మమాత్రంవ్రతం	౧౬	డిటో	౩౬				
బ్రహ్మమాత్రంశ్రుతం	౧౬	డిటో	౩౭				
బ్రహ్మైవసర్వం	౧౬	డిటో	౩౮				

బ్రహ్మైవ వేద	౧౭ బ్రహ్మస్వరూప	౩౭ అథర్వ	౫ ముండక	ముం-౨ ఖం-౨
బ్రహ్మశబ్దేన	౧౭ డిటో	౪౧		
బ్రహ్మైవైక	౧౭ డిటో	౫౧ డిటో	౨౦ అన్నపూర్ణ	౪-౫
బ్రహ్మైవవిద్యతే	౧౭ డిటో	౫౪ డిటో	౭౭ పాశుపతబ్రాహ్మణ	
బ్రహ్మమాత్రచిదా	౧౭ డిటో	౬౫		
బ్రహ్మణోన్యత్పరం	౧౭ డిటో	౬౬		
బ్రహ్మణోన్యదహం	౧౭ డిటో	౬౭		
బ్రహ్మణోన్యత్తృణం	౧౭ డిటో	౬౮ కృ-య	౩౭ తేజోబిందు	
బ్రహ్మణోన్యోగుణ	౧౭ డిటో	౬౯ కృ-య	౩౭ డిటో	
బీజమాయా	౧౭ డిటో	౭౧		
బ్రహ్మచిద్బ్రహ్మ	౧౭ డిటో	౮౦ అథర్వ	౨౦ అన్నపూర్ణ	౪-౫
బ్రహ్మాహం	౧౭ డిటో	౮౩ డిటో	౨౦ డిటో	౪-౫
బ్రహ్మరూపతయాబ్రహ్మ	౧౭ డిటో	౮౪ డిటో	౬౬ ఆత్మ	
బ్రహ్మవిదాప్నోతి	౧౯ ఫల	౧౨ కృ-య	౭ తైత్తిరీయ	ఆనందవల్లి
బ్రహ్మసంస్థో	౧౯ డిటో	౩ సామ	౯ ఛాందోగ్య	ప్ర-౨ ఖం-౨౩
బ్రహ్మరూపతయాపశ్యన్	౧౯ డిటో	౩౪ కృ-య	౯౮ వరాహ	
బ్రహ్మాండంతద్గ	౨౦ విదేహముక్తి	౭ శు-య	౫౯ పైంగల	౪-౩
బ్రహ్మాండంచైవ	౨౦ డిటో	౫౧ కృ-య	౮౬ యోగకుండలీ	
బ్రహ్మభూత	౨౦ డిటో	౫౮ డిటో	౩౭ తేజోబిందు	
బ్రహ్మైవాహంచిదే	౨౦ డిటో	౬౨ డిటో	౩౭ డిటో	

భ

భోగేచ్ఛా	౨ బంధమోక్ష	౧౭ సామ	౬౧ మహా	౪-౫
భ్రాంతా	౩ అవిద్యన్నిందా	౧౭ కృ-య	౯౮ వరాహ	౪-౨

భావనా	౫ ఉపదేశ	౧౨ సామ	౨౯ మైత్రేయ	అ.౨
		కృ-య	౯౭ వరాహ	అ.౪
		అథర్వ	౪౦ అన్నపూర్ణ	
భోగః	౫ ఉపదేశ	౧౯ సామ	౬౧ మహా	అ.౬
భావాభావ	౫ డిటో	౨౦		
భావాభావకలావినిర్ముక్తస్య	౭ జీవన్ముక్తి	౧౧		
భావాభావవిహీనోస్మి	౯ స్వానుభూతి	౫౩ డిటో	౨౯ మైత్రేయ	అ.౩
భూమానంద	౯ డిటో	౭౯ కృ-య	౩౪ తేజోబిందు	అ.౩
భావాభావకలావినిర్ముక్త కావి	౧౩ శ్రీలింగస్వరూప	౨ ఋ	౧౦౪ బహ్వృచ	
భావవర్జిత	౧౬ సర్వస్వరూప	౧౬ కృ-య	౩౪ తేజోబిందు	
భూతాంత్యవ్యం	౧౬ డిటో	౧౯ డిటో	౩౪ డిటో	
భ్రాంతిరభ్యాంశ	౧౬ డిటో	౩౧ డిటో	౩౪ డిటో	
భాతీత్యుక్తే	౧౪ బ్రహ్మస్వరూప	౬౪ డిటో	౯౭ వరాహ	
భిద్యతే	౧౯ ఫల	౮౬ సామ	౬౧ మహా	అ.౪
		అథర్వ	౪౦ అన్నపూర్ణ	అ.౪
		కృ-య	౧౦౬ సరస్వతీరహస్య	
		కృ-య	౬౩ గౌరాగశిఖా	
		అథర్వ	౫ ౧౧౦శక	ఖం౦-౨ ఖం౦-౨
భావాభావవిహీనాత్మ	౨౦ విదేహముక్తి	౨౫ కృ-య	౩౪ తేజోబిందు	

మ

మహాత్వదం	౧ విధ	౪ శు-య	౩౦ సుబాల	ఖం౦-౩
మాయాకార్యం	౧ డిటో	౨౫ కృ-య	౩౪ తేజోబిందు	

మునిఃకాపీన	౧ డిటో	౪౪ అధర్వ	౪౩ నారద పరివ్రాజక	
మగుదభ్య పరః	౧ డిటో	౬-౫ డిటో	౫౮ శాండిల్య	
మనఏవ	౭ బంధమోక్ష	౧౦ శు-య	౯౯ శాట్యాయనీయ	
		అధర్వ	౭౦ త్రిపురాతాపనీ	
		సామ	౨౪ మైత్రాయణి	
		కృ-య	౨౦ అమృతబిందు	
మమేతి	౭ బంధమోక్ష	౧౭ సామ	౬౧ మహా	అ-౪
		కృ-య	౯౮ వరాహ	
		శు-య	౫౯ పైంగల	అ-౪
		సామ	౪౬ యోగచూడామణి	
మమత్వేన	౨ డిటో	౧౨ సామ	౬౧ మహా	అ-౪
		కృ-య	౯౮ వరాహ	
		శు-య	౫౯ పైంగల	అ-౩
		సామ	౪౬ యోగచూడామణి	
మోక్షోమే	౭ డిటో	౨౮ అధర్వ	౭౦ అన్నపూర్ణ	అ-౨
మనోదే	౭ డిటో	౭౯ అధర్వ	౭౦ డిటో	అ-౭
మృత్యోః	౩ అవిద్యానిందా	౪ కృ-య	౩ కర	అ-౭
		ఋ	౪౭ ఆత్మబోధ	
		శు-య	౧౦ బృహదారణ్యక	అ-౬ బ్రా-౪
మాయామాత్రమిదం	౪ జగన్మిథ్యా	౧౦ అధర్వ	౬ మాండూక్య-శ్రీగౌడపాదయోపనిషత్కారికాంతర్గతం	
మాయాకార్యం	౪ డిటో	౧౯ కృ-య	౩౭ తేజోబిందు	అ-౫

మృగతృష్ణా	౪ జగన్మిథ్యా	౨౩ కృ-య	౩౬ తేజోబిందు	అ-౬
మాసాత్పూర్వం	౪ డిటో	౨౬		
మాధవ	౫ ఉపదేశ	౧౧ సామ	౨౮ మైత్రేయ	అ-౨
		కృ-య	౮౭ వరాహ	అ-౪
		అథర్వ	౬౦ అన్నపూర్ణ	
మనోమారయ	౫ డిటో	౧౭ సామ	౭౧ మహా	అ-౪
మన్త్రికం	౫ డిటో	౩౧ కృ-య	౩౬ తేజోబిందు	అ-౩
మయూతిరిక్తం	౫ డిటో	౩౨ డిటో	౩౬ డిటో	అ-౩
మాయావిద్యే	౬ జీవబ్రహ్మైక్య	౨౬ శు-య	౬౩ అధ్యాత్మ	
మాయామాత్రవికా	౬ మనన	౧౨ ఋ	౪౨ ఆత్మబోధ	
మాఃవాః	౭ జీవన్ముక్తి	౬౪ సామ	౭౧ మహా	అ-౨
మయిసర్వం	౭ డిటో	౧౦౩ కృ-య	౮౭ వరాహ	అ-౪
మయ్యేవ	౮ స్వానుభూతి	౧ డిటో	౧౨ కైవల్య	
మయిసర్వం	౮ డిటో	౧౪ డిటో	౧౭ డిటో	
మానావ	౮ డిటో	౫౧ సామ	౨౮ మైత్రేయ	అ-౩
మాత్సర్య	౮ డిటో	౬౨ డిటో	౨౮ డిటో	అ-౩
ముదితా	౮ డిటో	౬౪ డిటో	౨౮ డిటో	అ-౩
మక్షీహా నాస్తి	౮ డిటో	౯౧ డిటో	౨౮ డిటో	అ-౩
మనఃప్ర	౧౦ సమాధి	౩ శు-య	౪౭ మండలబ్రాహ్మణ	బ్రా-౩
మారుతే	౧౦ డిటో	౧౧		
మృత్యుర్నాస్తి	౧౧ నానాలింగస్వరూప	౩౨ కృ-య	౩౬ తేజోబిందు	
మహావాక్య	౧౨ పుంలింగస్వరూప	౨౪ డిటో	౩౬ డిటో	అ-౫
మహాచిదేక	౧౩ స్త్రీలింగస్వరూప	౮ అథర్వ	౬౦ అన్నపూర్ణ	అ-౫

మనోవచోభి	౧౪ నపుంసకలింగస్వరూప	౨౯ సామ	౬౧ మహా	అ-౫
ముక్తాముక్త	౧౫ ఆత్మస్వరూప	౩-౧ కృ-య	౩౭ తేజోబిందు	అ-౪
మరుభూమా	౧౬ సర్వస్వరూప	౧౪ డిటో	౯౧ వరాహ	
		సామ	౬౧ మహా	అ-౪
మాయాతీతం	౧౭ బ్రహ్మస్వరూప	౨౪ అథర్వ	౫౨ మహానారాయణ	అ-౧
మనోవాచామ	౧౭ డిటో	౨౯		
మహాశ్రయ	౧౯ అకనిష్టస్వరూప	౧౧ అథర్వ	౭౦ అన్నపూర్ణ	అ-౨
మనఃప్రశమ	౧౯ డిటో	౭౪ అథర్వ	౭౦ డిటో	అ-౨
మాః సే	౧౯ డిటో	౭౬ డిటో	౫౯ శాండిల్య	

య

యాన్యోద్వాల్	౧ శిఖ	౧౫ కృ-య	౩ కఠ	అ.౧ వ-౩
యాతోనిర్	౧ డిటో	౨౧ కృ-య	౭౦ అమృతబిందు	
		అథర్వ	౯౦ త్రిపురాతాపనీ	
యస్యశ్రీ	౧ విధ	౩౧ సామ	౬౧ మహా	అ-౩
		శు-య	౯౭ యాజ్ఞవల్క్య	
యత్రేచ్ఛయా	౧ డిటో	౩౭ సామ	౭౪ కుండికా	
యద్యత్పశ్యతి	౧ డిటో	౪౯ కృ-య	౪౧ యోగతత్త్వ	
యద్యత్ శృణోతి	౧ డిటో	౫౦ డిటో	౪౧ డిటో	
యమైశ్చ	౧ డిటో	౬౧ శు-య	౪౪ త్రిశిఖిబ్రాహ్మణ	
యమాది	౨ బంధమోక్ష	౧ డిటో	౩౪ నిరాలంబ	
యోగజాతి	౩ అవిద్యానిందా	౧౦ కృ-య	౯౮ వరాహ	
యశ్యదుష్కరతాం	౩ డిటో	౧౫ సామ	౬౧ మహా	అ-౪

యత్రైవహివేదం	౪	జగన్మిథ్యా	౧౪	సామ	౬౧	మహా	అ-౫
(యత్నేన-బ్రహ్మచర్యంలో చూడు)							
యస్మనసా	౫	కఠ	౫	డిటో	౨	కేన	ఖం.౧
యత్పరం	౫	డిటో	౨	కృ-య	౧౨	కైవల్య	
యత్పదం	౫	డిటో	౪౬	డిటో	౯౭	వరాహ	అ-౩
యత్సాపా	౬	జీవబ్రహ్మైక్య	౨	డిటో	౮	తైత్తిరీయ	ఆనందవల్లి
యేనేక్షతే	౬	డిటో	౧౦	డిటో	౩౫	శుకరహస్య	
యథాశ్వేన	౮	మనన	౫	సామ	౯౦	దర్శన	ఖం-౧౦
యస్మయా	౮	డిటో	౩౯	కృ-య	౯౭	వరాహ	
యదాలిప్యంతి	౭	జీవన్ముక్తి	౧౫	డిటో	౩౮	తేజోబిందు	అ-౧
యోవిలంఘ్య	౭	డిటో	౫౫	డిటో	౮౯	అవధూత	
యదారవి	౭	డిటో	౫౮	డిటో	౮౯	డిటో	
యత్కరోతి	౭	డిటో	౬౫	సామ	౬౧	మహా	అ-౨
యావతీ	౭	డిటో	౬౭	డిటో	౬౧	డిటో	అ-౨
యోషిపతి	౭	డిటో	౨౨	డిటో	౬౧	డిటో	అ-౨
యస్యనో	౭	డిటో	౭౩	శు-య	౨౩	అధ్యాత్మ	
యథాస్థిత	౭	డిటో	౭౭	కృ-య	౯౭	వరాహ	అ.౪
యథాప్రాప్త	౭	డిటో	౯౮	డిటో	౯౭	డిటో	అ.౪
యోజాగర్తి	౭	డిటో	౯౨	డిటో	౯౭	డిటో	అ-౪
యస్సనిర్వా	౭	డిటో	౯౩	డిటో	౯౭	డిటో	అ-౪
యోంతర్వ్యక్తధు	౭	డిటో	౯౫	డిటో	౯౭	డిటో	అ-౪
యస్యవాహం	౭	డిటో	౯౬	డిటో	౯౭	డిటో	అ-౪

యస్మాన్నో	౯ జీవన్ముక్తి	౬౯ కృ-య	౬౯ వరాహ	అ-౪
యస్సమస్తా	౯ డిటో	౧౦౦ డిటో	౬౯ వరాహ	అ-౪
		సామ	౬౧ మహా	
యస్యచిత్తే	౯ డిటో	౧౦౨ కృ-య	౬౯ వరాహ	అ-౪
యస్సచిత్తోపి	౯ డిటో	౧౦౬ సామ	౬౧ మహా	అ-౨
యస్యదేహః	౯ డిటో	౧౧౪ కృ-య	౩౨ తేజోబిందు	అ-౪
యోసావసౌ	౬ స్వానుభూతి	౧ శు-య	౧ ఈశావాస్య	౧౬
			౧౦ బృహదారణ్యక	అ-౭-బ్రా-౧౫
యదాపంచా	౧౦ సమాధి	౨ కృ-య	౩ కఠ	అ-౨-వ-౬
యోవశన్ను	౧౦ సమాధి	౧౭		
యత్సమత్వం	౧౦ సమాధి	౩౨ ఋ	౧౦౫ సౌభాగ్యలక్ష్మి	
యోవైభూమాతత్సుఖం	౧౧ నానాలింగస్వరూప	౭ సామ	౯ ఛాందోగ్య	ప్ర-౭-ఖం-౨౩
యోవైభూమాతదమృతం	౧౧ నానాలింగస్వరూప	౩ డిటో	౯ ఛాందోగ్య	ప్ర-౭-ఖం-౨౪
యత్రనాన్యత్	౧౨ పుంలింగస్వరూప	౪ డిటో	౯ ఛాందోగ్య	ప్ర-౭-ఖం-౨౪
యత్తదద్రేశ్యం	౧౪ నపుంసకలింగస్వరూప	౭ అథర్వ	౫ ముండుక	ముం-౧-ఖం-౧
యత్తత్సత్యం	౧౪ డిటో	౧౧ అథర్వ	౫౯ శాండిల్య	
యస్యకించిత్	౧౫ ఆత్మస్వరూప	౩౬ కృ-య.	౩౨ తేజోబిందు	
యస్యలింగం	౧౫ ఆత్మస్వరూప	౪౦ కృ-య	౩౨ డిటో	
యత్కించిద్య	౧౬ సర్వస్వరూప	౧౨ కృ-య	౩౨ డిటో	
యచ్చయావచ్చ	౧౭ సర్వస్వరూప	౭౧ కృ-య	౩౨ డిటో	
యదేకమత్ర	౧౨ బ్రహ్మస్వరూప	౩౪ అథర్వ	౫౯ శాండిల్య	అ-౩
యస్మిన్ సంప్ర	౧౨ డిటో	౪౬ కృ-య	౪౦ బ్రహ్మవిద్యా	అ-౨
యదిదంబ్రహ్మ	౧౨ డిటో	౫౯ కృ-య	౯౩ కఠ	

యావద్వా వన్ను	౧౭	అవశిష్ట...	౨౧	అథర్వ	౭౦	అన్నపూర్ణ	
యతోవాచో	౧౭	డిటో	౨౭	అథర్వ	౭౦	డిటో	అ-౧
యఏవంవేదాహం	౧౯	ఫల	౫	శు-య	౧౦	బృహదారణ్యక	బా౧-౪
యఏవంనిర్బీజం	౧౯	ఫల	౭	శు-య	౩౦	సుబాల	ఖం-౯
యజ్జాగ్రత్స్వ	౧౯	ఫల	౧౨	కృ-య	౩	కఠ	అ-౩-౯
యదాపశ్యః	౧౯	ఫల	౧౩	అథర్వ	౫	ముండక	ము౦-౩ ఖం౧
యదాదృశః	౧౯	ఫల	౧౭	అథర్వ	౫	ముండక	ము౦-౩-ఖం-౨
యత్రయత్రమృతో	౧౯	ఫల	౨౨	కృ-య	౪౦	బ్రహ్మవిద్యా	
యద్వ్యత్స్వభి	౧౯	ఫల	౨౪	సామ	౬౧	మహా	అ-౪
యత్రివతీత	౧౯	ఫల	౩౨	అథర్వ	౭౦	అన్నపూర్ణ	అ-౫
యత్రివతీగత	౧౯	ఫల	౩౭	శు-య	౧౦౭	ముక్తిక	
యఆస్తే	౧౯	ఫల	౪౦	శు-య	౧౦౭	ముక్తిక	
యదాసర్వే	౨౦	...ముక్తి	౯	కృ-య	౩	కఠ	వ౬
యచ్చాప్యస్య	౨౦	డిటో	౧౭	అథర్వ	౭౦	అన్నపూర్ణ	అ-౩
యత్సర్వశాస్త్ర	౨౦	డిటో	౨౧	అథర్వ	౭౦	డిటో	అ-౩
యస్సర్వంసర్వ	౨౦	డిటో	౨౨	అథర్వ	౭౦	డిటో	అ-౩
యదేకంచా	౨౦	డిటో	౨౫	అథర్వ	౭౦	డిటో	అ-౩
యత్సర్వంచా	౨౦	డిటో	౨౬	అథర్వ	౭౦	డిటో	అ-౩
యస్యప్రపంచ	౨౦	డిటో	౬౬	కృ-య	౩౭	తేజోబిందు	

ర

రక్షణో	౫	...పదేశ	౨౯	కృ-య	౩౭	తేజోబిందు	అ-౫
రాగద్వేష	౭	జీవన్ముక్తి	౯౪	కృ-య	౯౭	వరాహ	అ-౪

రూపంనాహం	౯	స్వానుభూతి	౧౭	కృ-య	౩౩	స్వసార	
రతిర్బలో	౧౦	సమాధి	౨౪	సామ	౬౧	మహా	అ-౪
రాత్రేర్దాతుః	౧౧	నానాలింగస్వరూప	౫౪	శు-య	౧౦	బృహదారణ్యక	౫-బ్రా ౯
రసఘన	౧౨	పుంలింగస్వరూ	౬	శు-య	౧౦	బృహదారణ్యక	అ౬-బ్రా౫
రామఏవపరంబ్రహ్మ	౧౪	బ్రహ్మస్వరూప	౭౯	అథర్వ	౫౪	రామరహస్య	
రామఏవపరంతత్త్వం	౧౪	బ్రహ్మస్వరూప	౭౯	అథర్వ	౫౪	రామరహస్య	

ల

లభతే	౧	విధి	౫౧	కృ-య	౪౧	యోగతత్త్వ	
లింగదేహ	౭	మనన	౧౭	ఋ	౪౨	ఆత్మబోధ	
లక్ష్యాలక్ష్య	౯	స్వానుభూతి	౬౧	సామ	౨౯	మైత్రేయ	అ-౩
లోకత్రయ	౧౧	నానాలింగస్వరూప	౨౯	కృ-య	౩౭	తేజోబిందు	
లక్షణాత్రయ	౧౬	సర్వస్వరూప	౨౩	కృ-య	౩౭	తేజోబిందు	
లోకోబ్రహ్మ	౧౪	బ్రహ్మస్వరూప	౯౧	కృ-య	౩౭	తేజోబిందు	అ-౬

వ

వేదాంతిశ్ర	౧	విధి	౮౩	అథర్వ	౫౭	శాండిల్య	
విజ్ఞేయోఽక్షర	౧	విధి	౨౯	శు-య	౫౯	పైంగల	
విహాయ	౧	విధి	౩౦	శు-య	౫౯	పైంగల	
వేదశాస్త్ర	౧	విధి	౪౧	కృ-య	౪౦	బ్రహ్మవిద్యా	
వాసనాతా	౨	బంధమోక్ష	౬౫	సామ	౬౧	మహా	
వాచారంభణం	౪	జగన్మిథ్యా	౨	సామ	౬	ఛాందోగ్య	ప్రప-ఖం ౧
వికల్పోవిని	౪	జగన్మిథ్యా	౧౧	అథర్వ	౬	మాండూక్య-శ్రీ గౌడపాదీయోపనిషత్కారికాంతర్గతం	

వంధ్యా	౪ జగన్మిథ్యా	౧౧ కృ-య	౩౭ తేజోబిందు	అ-౬
విలాప్యాఖండ	౫ ఉపదేశ	౪౭ శు-య	౭౩ అధ్యాత్మ	
విన్యాస్యవిస్కృతిం	౫ ఉపదేశ	౫౩ శు-య	౧౦౭ ముక్తి	
విష్ణుం	౭ మనన	౪౯ కృ-య	౭౯ అవధూత	
విశ్రాంతోస్మి	౭ మనన	౩౧ సామ	౬౧ మహా	అ-౫
వాచామతీత	౧ జీవన్ముక్తి	౩౬ అధర్వ	౭౦ అన్నపూర్ణ	
వాపవప్ర	౧ డిటో	౭౯ శు-య	౭౩ అధ్యాత్మ	
వాచామగోచర	౯ స్వానుభూతి	౧ అధర్వ	౫౭ మహానారాయణ	అ-౭
(వృత్తి-శూన్యం-మనః ప్ర చూడు)				
వృత్తివిస్మరణం	౧౦ [illegible]	౧౧ కృ-య	౩౭ తేజోబిందు	
విరజః	౧౫ ఆత్మస్వరూప	౧౧ శు-య	౨౦ బృహదారణ్యక	అ-౬ బ్రా-౪
విజ్ఞాన	౧౭ బ్రహ్మస్వరూప	౬ శు-య	౧౦ డిటో	అ-౫ బ్రా-
(విద్యావిద్యాది- ఈవాక్యం బ్రహ్మస్వరూపం కాదు ఇదివరలివేస్తేనేకాని ఈ ప్రకరణంకింద ౯౩ వాక్యములు కావు- వరలివే యకపోతే అన్ని అంశ ములున్నా గురుశిష్యాది చూడవలెను.)				
వికల్పసంతు	౧౮ అవశిష్టస్వరూప	౧౮ అధర్వ	౭౦ అన్నపూర్ణ	అ-౧
విస్పృజ్య	౧౯ [illegible]	౧౮ అధర్వ	౪[illegible] నారదపరివ్రాజక	

విచిత్వాస్వ	౧౯ ఫల	౩౬ కృ-య	౯౭ వరాహ	అ-౨
			౭౩ కఠ	
		సామ	౬౧ మహా	అ-౪
వాసనాం	౧౯ ఫల	౩౭ శు-య	౧౭ ముక్తిక	
విముక్తశ్చ (విరాడ్ఢిరణ్యగర్భశ్చరా బ్రహ్మాండంలోభాగం.)	౨౦ విదేహముక్తి	౧		
వేదాంతవి	౨౦ డిటో	౧౧ కృ-య	౧౨ కైవల్య	
		అధర్వ	౫ హంసక	ము-౩ ౨౦-౨
విశత్య	౨౦ డిటో	౧౪ శు-య	౫౯ పైంగల	అ-౩
		కృ-య	౭౬ యోగకుండలి	
		శు-య	౧౦౭ ముక్తిక	
		సామ	౬౧ మహా	అ-౨
విజ్ఞానమాత్రం	౨౦ డిటో	౧౭ అధర్వ	౨౦ అన్నపూర్ణ	అ-౩
వ్యపగత	౨౦ డిటో	౩౧ సామ	౬౧ మహా	అ-౨
విదేహముక్తిఏవాసౌ	౨౦ డిటో	౩౫ అధర్వ	౨౦ అన్నపూర్ణ	అ-౨
విదేహముక్తివిమలే	౨౦ డిటో	౩౭ అధర్వ	౨౦ డిటో	అ-౪
విదేహముక్తివిషయే	౨౦ డిటో	౩౭ అధర్వ	౨౦ డిటో	అ-౪
వల్మీకే	౨౦ డిటో	౪౬ కృ-య	౯౭ వరాహ	
విశ్వశ్చిత్తే	౨౦ డిటో	౫౦ డిటో	౭౬ యోగకుండలి	
విరాడ్ఢిరణ్యగర్భశ్చే	౨౦ డిటో	౫౧ డిటో	౭౬ డిటో	

శాంతో దాంత	౧ విధి	౫౯ శు.య	౯౯ శాట్యాయనీయ	
శేషః	౩ అవిద్యాన్నిందా	౧౯ సామ	౬౧ మహా	అ-౬
శశశృంగేణ	౪ జగన్మిథ్యా	౨౨ కృ.య	౩౭ తేజోబిందు	అ-౬
శ్రోతుర్ద్రష్టు మంత్ర	౬ శివబ్రహ్మైక్య	౨౦ కృ.య	౩౫ శుకరహస్య	
శరీర	౮ జీవన్ముక్తి	౪౩ అధర్వ	౭౬ ఆత్మ	
శాంతిసంసార	౮ డిటో	౧౦౮ సామ	౬౧ మహా	అ-౨
శుద్ధాద్వైత	౯ స్వానుభూతి	౬ శు.య	౪౮ మండలబ్రాహ్మణ	
శుద్ధబోధ	౯ డిటో	౨౦ శు.య	౭౩ అధ్యాత్మ	
శుద్ధస్మిత్ర	౯ డిటో	౪౮ కృ.య	౪౦ బ్రహ్మవిద్యా	
శూన్యాశూన్య	౯ డిటో	౫౪ సామ	౨౯ మైత్రేయ	అ-౩
శ్రోత్రస్య	౧౧ నానాలింగస్వరూప	౧ సామ	౨ కేన	ఖం-౧
(శక్తి, శక్తిత్రికోణం శక్తితత్త్వ కి చూడు)				
శుద్ధసూక్ష్మం	౧౪ నపుంసకలింగస్వరూప	౩౧ కృ.య	౬౩ యోగశిఖా	అ-౨-౩
శుద్ధంబుద్ధం	౧౪ డిటో	౩౭ కృ.య	౩౭ తేజోబిందు	అ-౭
శుద్ధచైతన్య	౧౫ ఆత్మస్వరూప	౨౭ కృ.య	౩౭ డిటో	
శూన్యాత్మ	౧౫ డిటో	౨౮ కృ.య	౩౭ డిటో	
శివంప్ర	౧౭ బ్రహ్మస్వరూప	౩౩ అధర్వ	౫౮ శాండిల్య	అ-౨
శాంతంచ	౧౭ డిటో	౭౬ కృ.య	౬౩ యోగశిఖా	అ-౬
శివశ్శేవాగ	౨౦ విదేహముక్తి	౨౦ అధర్వ	౭౦ అన్నపూర్ణ	అ-౩
శాస్త్రీణ సత్యేతత్	౨౦ డిటో	౪౩ కృ.య	౯౮ వరాహ	

షద్వికార	౯	స్వానుభూతి	౬౫	సామ	౭	మైత్రేయ	అ-౩

స

సర్వంఖల్విదం	౧	విధి	౧	సామ	౯	ఛాందోగ్య	ప్ర-౩ ఖం-౧౪
సచ్చిదానందాత్మా	౧	డిటో	౫	సామ	౩౬	వజ్రసూచిక	
సత్ జ్ఞా	౧	డిటో	౭	సామ	౪౭	మండలబ్రాహ్మణ	బ్రా-౫
సర్వత్రాద్వైత	౧	డిటో	౯				
సర్వతః	౧	డిటో	౧౧	అథర్వ	౪౩	నారదపరివ్రాజక	
స్వరూపాను	౧	డిటో	౧౨	అథర్వ	౪౩	డిటో	
సంశయే	౧	డిటో	౨౭	కృ-య	౩౭	తేజోబిందు	
స్త్రీయం	౧	డిటో	౩౨	సామ	౬౧	మహా	అ-౩
				శు-య	౯౭	యాజ్ఞవల్క్య	
సుప్తే	౧	డిటో	౩౫	కృ-య	౯౭	వరాహ	
సంధిగ్ధ	౧	డిటో	౪౭	అథర్వ	౪౩	నారదపరివ్రాజక	
సర్వచింతాం	౧	డిటో	౬౩	కృ-య	౯౭	వరాహ	అ-౨
సంకల్పమాత్ర	౨	బంధమోక్ష	౭	శు-య	౩౪	నిరాలంబ	
స్వసంకల్ప	౨	డిటో	౧౪	సామ	౬౧	మహా	
స్వరూపావ	౨	డిటో	౨౧	సామ	౬౧	డిటో	అ-౫
సర్వాశా	౨	డిటో	౨౭	అథర్వ	౭౦	అన్నపూర్ణ	అ-౨
స్వాయత్త	౩	అవిద్యానిందా	౧౪	సామ	౬౧	మహా	అ-౪

సర్వం వికార	౪ జగన్మిథ్యా	౯		
సర్వత్ర నహ్యస్తి నాస్తిద్వైతం	౪ డిటో	౭ అథర్వ	౨౭ నృసింహోత్తరతాపనీ	ఖం-౯
		ఋ-య	౩౦ సుబాల	ఖం-౫
సర్వదాభేద	౪ డిటో	౩౧ కృ-య	౩౭ తేజోబిందు	అ-౬
సచ్చిదానందమాత్రోహలి	౪ డిటో	౩౩ కృ-య	౩౭ డిటో	అ-౫
సయఏషో	౫ ఉపదేశ	౧ సామ	౯ ఛాందోగ్య	ఖం-౭లగాయతు ౧౫ వరకు
సూక్ష్మాత్	౫ డిటో	౭ కృ-య	౧౭ కఠవల్లి	
సంహారే	౫ డిటో	౩౦ కృ-య	౩౭ తేజోబిందు	అ-౫
సర్వవ్యా	౫ ఉపదేశ	౩౯ కృ-య	౩౭ తేజోబిందు	
సత్యచిద్ఘన	౫ డిటో	౪౫ కృ-య	౯౭ వరాహ	అ-౩
స్వాత్మనాస్య	౫ డిటో	౫౧ కృ-య	౯౭ డిటో	అ-౨
స్వాత్మమాత్ర	౫ డిటో	౫౭ కృ-య	౯౭ డిటో	అ-౨
సయశ్చాయం	౬ జీవబ్రహ్మైక్య	౧ కృ-య	౮ తైత్తిరీయ	ఆనందవల్లి
సఏకః	౬ డిటో	౩ కృ-య	౮ డిటో	ఆనందవల్లి
సత్యమాత్మా	౬ డిటో	౪ అథర్వ	౨౭ నృసింహోత్తరతాపనీ	ఖం-౯
స్వాద్వసామా	౬ డిటో	౧౧ కృ-య	౩౫ శుకరహస్య	
స్వతఃపూర్ణః	౬ డిటో	౧౬ కృ-య	౩౫ డిటో	
స్వష్టేః	౬ డిటో	౧౯ కృ-య	౩౫ డిటో	
స్వప్రకాశా	౬ డిటో	౨౨ కృ-య	౩౫ డిటో	
సకారః	౬ డిటో	౨౭ సామ	౪౬ యోగచూడామణి	
సకారోఖ్యా	౬ డిటో	౩౦ సామ	౪౬ డిటో	

సంయుక్త	౬	జీవబ్రహ్మైక్య	౩౬	అధర్వ	౨౬	ఆత్మ	
సముద్రే	౨	మనన	౬	సామ	౯౦	దర్శన	ఖం-౧౦
స్వరూప	౨	మనన	౭	కృ-య	౩౫	శుకరహస్య	
స్థూలదేహ (సర్వస్థూల-స్థూలదేహ చూడు)	౨	మనన	౧౬	ఋ	౪౨	ఆత్మబోధ	
సాక్ష్యహం	౨	మనన	౩౦	కృ-య	౭౯	అనుభూతి	
స్వపూర్ణాత్మ	౨	మనన	౩౬	కృ-య	౯౭	వరాహ	అ-౨
సత్త్రే	౭	జీవన్ముక్తి	౧	సామ	౯	ఛాందోగ్య	ప్ర-౭-ఖం౧౨
సవాఏవ (సమాహితా-దేవాఃలోకాం)	౭	డిటో	౨	సామ	౯	ఛాందోగ్య	ప్ర-౭-ఖం-౨౫
సర్వధర్మాన్	౭	డిటో	౫	శు-య	౩౪	నిరాలంబ	
సకృత్	౭	డిటో	౭	సామ	౪౭	మండలబ్రాహ్మణ	బ్రా-౨౩
సర్వద్వంద్వ	౭	డిటో	౧౭	అధర్వ	౪౩	నారదపరివ్రాజక	
సమతా	౭	డిటో	౧౯	అధర్వ	౪౩	నారదపరివ్రాజక	
స్వప్నేపి	౭	డిటో	౨౦	అధర్వ	౪౩	డిటో	
స్థిత్వా	౭	డిటో	౨౪	సామ	౬౧	మహా	అ-౪
సమ్యగ్జ్ఞానా	౭	డిటో	౩౦	అధర్వ	౨౦	అన్నపూర్ణ	అ-౫
సాంఖ్యవిధా	౭	డిటో	౩౧	అధర్వ	౨౦	డిటో	అ-౫
సుఖదుఃఖ	౭	డిటో	౩౪	అధర్వ	౨౦	డిటో	అ-౪
సమాధిమధ్య	౭	డిటో	౫౧	శు-య	౧౦౮	ముక్తిక	
సంతోష	౭	డిటో	౬౦	సామ	౬౧	మహా	

సాయంవసను	౮ జీవన్ముక్తి	౬౯ సామ	౬౧ మహా	అ-౨
సర్వేచ్ఛా } సగర్వా }	౮ డిటో	౭_ డిటో	౬౧ మహా	
సమమేవతు	౮ డిటో	౭౫ డిటో	౬౧ మహా	అ-౨
సర్వాధిష్ఠానచి	౮ డిటో	౭౬ అథర్వ	౭౦ అన్నపూర్ణ	అ-౨
సాసర్వదా	౮ డిటో	౮౧ కృ-య	౨౩ అధ్యాత్మ	
సాధుభిః	౮ డిటో	౮౬ కృ-య	౨౩ అధ్యాత్మ	
సమమేవ	౮ జీవన్ముక్తి	౮౭ కృ-య	౨౩ అధ్యాత్మ	
సచ్చిదానందాత్మకోహం	౯ స్వానుభూతి	౫ అథర్వ	౪౭ మహానారాయణ	అ-౮
సన్యోజ్వాలా	౯ స్వానుభూతి	౯ అథర్వ	౫౫ రామోత్తరతాపని	మహావాక్యంసోహం మోంపర సప్తసు ౨.
సోహమస్మి	౯ డిటో	౧౩ అథర్వ	౯౭ మహావాక్య	
సత్యజ్ఞానమనంతంయత్	౯ డిటో	౭౮ కృ-య	౯౮ వరాహ	
సచ్చిదానందమాత్రోహం	౯ డిటో	౪౦ కృ-య	౮౦ బ్రహ్మవిద్యా	
సవసర్వేద	౯ డిటో	౪౪ సామ	౨౯ మైత్రేయ	అ-౩
సదావిచార	౯ డిటో	౪౯ సామ	౨౯ డిటో	అ-౩
సర్వేంద్రియ	౯ డిటో	౬౩ సామ	౨౯ డిటో	అ-౩
స్వప్రకాశ	౯ డిటో	౬౯ సామ	౨౯ డిటో	అ-౩
స్వాదాసమ	౯ డిటో	౭౩ సామ	౨౯ డిటో	అ-౩
సర్వాధిష్ఠానరూ	౯ డిటో	౯౦ కృ-య	౩౭ తేజోబిందు	అ-౩
సత్తామాత్ర	౯ డిటో	౧౦_ కృ-య	౩౭ డిటో	అ-౩
సత్యానంద	౯ డిటో	౧౦౩ కృ-య	౩౭ డిటో	అ-౩

సర్వత్రపూర్ణరూపో	౯	స్వానుభూతి	౧౦౬	కృ-య	౩౭	తేజోబిందు	అ-౧
సర్వజ్ఞానప్ర	౯	డిటో	౧౦౯	కృ-య	౩౭	డిటో	అ-౫
సర్వమంత్రాన్	౯	డిటో	౧౧౭	కృ-య	౩౭	డిటో	అ-౩
సద్యో మోక్ష	౧౦	డిటో	౧౧౮	కృ-య	౩౭	డిటో	అ-౩
సశాంత	౯	పగాన్థ	౯	సామ	౬౧	మహా	అ-౫
					౨౯	మైత్రేయ	అ-౨
సరూపో	౧౦	డిటో	౧౩	అథర్వ	౭౦	అన్నపూర్ణ	అ-౪
సోచ్యతే	౧౦	డిటో	౧౬	అథర్వ	౭౦	డిటో	అ-౪
సుషుప్తి	౧౦	డిటో	౧౮	అథర్వ	౭౦	డిటో	అ-౫
సత్యావ	౧౦	డిటో	౧౯	సామ	౬౧	మహా	అ-౪
సమాధిస్సకు	౧౦	డిటో	౨౬	శు-య	౪౪	త్రిశిఖిబ్రాహ్మణ	
సమాధిస్సంవి	౧౦	డిటో	౨౭	సామ	౯౦	దర్శన	ఖం-౧౦
				అథర్వ	౭౦	అన్నపూర్ణ	అ-౫
సరూహితా	౧౦	డిటో	౨౯	అథర్వ	౭౦	డిటో	అ-౧
సలిలేసైంధవంయద్వ	౧౦	డిటో	౩౫	ఋ	౧౦౫	సౌభాగ్యలక్ష్మి	
				కృ-య	౯౮	పరామా	అ-౨
సమస్తసత్త	౧౦	డిటో	౩౮	ఋ	౧౦౫	సౌభాగ్యలక్ష్మి	
సర్వశూన్యం	౧౦	డిటో	౪౦	ఋ	౧౦౫	డిటో	
సంప్రజ్ఞాత	౧౦	డిటో	౪౨	శు-య	౧౦౮	ముక్తిక	అ-౨
స్వానుభూతి	౧౦	డిటో	౪౫	కృ-య	౧౦౬	సరస్వతీరహస్య	
సాక్షాత్స్వధి	౧౦	డిటో	౫౦	శు-య	౧౦౮	ముక్తిక	అ-౨
(సత్యస్య - నేతినేతిరాభాగం)							

సపర్య గాత్	౧౧	నానాలింగస్వరూప	౬	శు-య	౧	ఈశావాస్య	
సర్వవర్జిత-చిన్మాత్రంత్వత్తా	౧౧	డిటో	౨౧	కృ-య	౩౭	తేజోబిందు	౨-౨
సర్వాశ్చర్యం	౧౧	నానాలింగస్వరూప	౨౪	కృ-య	౩౭	తేజోబిందు	౭-౨
సవిమకళో	౧౨	పుంలింగస్వరూప	౧	అధర్వ	౪	ప్రశ్న	ప్రశ్న ౬
సవిమ కేతి	౧౨	డిటో	౫	శు-య	౧౦	బృహదారణ్యక	౭ ౫ బ్రా ౯
(సహ్ననోయం-ఇదిచతుష్పాద్రద్ర పాలోభాగం-అని తోస్తుంది.)							
సన్మాత్రో	౧౨	డిటో	౧౧	అధర్వ	౨౭	నృసింహోత్తరతాపనీ	ఖం ౯
(సర్వజ్ఞో-అదృష్టో భాగం)							
స్వ్యసంకల్పరహిత స్వర్యవాద	౧౨	డిటో	౨౦	కృ-య	౩౭	తేజోబిందు	౭-౫
సర్వవర్జితచిన్మాత్రస్వర్వా	౧౨	డిటో	౨౦	కృ-య	౩౭	డిటో	౭-౫
సర్వానుభవ	౧౨	డిటో	౨౨	కృ-య	౩౭	డిటో	౭-౫
సవివవిదితా	౧౨	డిటో	౩౦	సామ	౬౧	మహా	౭-౬
సర్వసంకల్పరహితా సర్వసం(జ్ఞా	౧౩	స్త్రీలింగస్వరూప	౩	సామ	౬౧	డిటో	౭-౫
సైపాచిదవి	౧౩	డిటో	౪	సామ	౬౧	డిటో	౭-౫
సైపాచిదవు	౧౩	డిటో	౯	సామ	౬౧	డిటో	౭-౫
సకృద్విభా	౧౩	డిటో	౧౧	అధర్వ	౩౦	అన్నపూర్ణ	౭-౫
సాత్రబహ్మ	౧౩	డిటో	౧౨	అధర్వ	౩౦	డిటో	౭-౫
సదేవసౌమ్య	౧౪	నపుంసకలింగస్వరూప	౩	సామ	౯	ఛాందోగ్య	ప్ర-౬ఖం-౨
సత్తామాత్రప	౧౪	డిటో	౨౧	సామ	౨౯	మైత్రేయ	[illegible]

సద్ఘనం	౧౪	పుంసక లింగస్వరూప	౩౪	ఋ-య	౨౩	అధ్యాత్మ	
సంకల్పసంక్షయ	౧౪	డిటో	౩౭	సామ	౬౧	మహా	అ-౫
స్వచ్ఛందవిభాతి	౧౪	డిటో	౩౮	సామ	౬౧	మహా	అ-౫
సకలే	౧౫	ఆత్మస్వరూప	౧౪	కృ-య	౩౮	ధ్యానబిందు	
సర్వదా సర్వకృత్	౧౫	డిటో	౧౫	సామ	౬౧	మహా	అ-౪
సర్వకారణ	౧౫	డిటో	౧౮	కృ-య	౩౨	తేజోబిందు	అ-౫
సర్వాతీత	౧౫	డిటో	౨౦	కృ-య	౩౨	డిటో	అ-౫
సదాసమాధి	౧౫	డిటో	౨౧	కృ-య	౩౨	డిటో	అ-౪
సర్వత్రపూర్ణరూపాత్మ	౧౫	డిటో	౨౬	కృ-య	౩౨	డిటో	అ-౪
సత్తామాత్రస్వరూ	౧౫	డిటో	౩౦	కృ-య	౩౨	డిటో	
సాక్ష్యసాక్షి	౧౫	డిటో	౩౧	కృ-య	౩౨	డిటో	అ-౪
సచ్చిదానందహీ	౧౫	డిటో	౩౭	కృ-య	౩౨	డిటో	
సవిబాధ	౧౬	సర్వస్వరూప	౨	సామ	౮	ఛాందోగ్య	ప్ర-౨ ఖం.
				అథర్వ	౫౭	శాండిల్య	అ-౩
సచ్చిదానందరూపమిదం	౧౬	డిటో	౭	అథర్వ	౨౨	నృసింహోత్తరతాపనీ	ఖం-౨
సత్తామాత్రంహి	౧౬	డిటో	౮	అథర్వ	౨౨	డిటో	ఖం-౮
సత్స్వరూప	౧౬	సర్వస్వరూప	౧౦				
సవివస్వంయుడ	౧౬	డిటో	౧౧	కృ-య	౧౨	కైవల్య	
స్వయంబ్రహ్మ	౧౬	డిటో	౧౨	ఋ-య	౨౩	అధ్యాత్మ	
స్వయంవిశ్వం	౧౬	డిటో	౧౩	ఋ-య	౨౩	డిటో	
సర్వమాత్మైవ	౧౬	డిటో	౨౫	కృ-య	౩౨	తేజోబిందు	అ-౫
సర్వంచఖల్వి	౧౬	డిటో	౨౬	సామ	౬౧	మహా	అ-౪
సమస్తంఖల్వి	౧౬	డిటో	౨౨	సామ	౬౧	డిటో	అ-౬

సర్వప్రశాంతమజ	౧౬	సర్వస్వరూప	౩౯	సామ	౬౧	మహా	౩-౪
సర్వంప్రశాంతమితి	౧౬	డిటో	౪౦	సామ	౬౧	డిటో	౩-౪
సర్వం హ్యేతత్	౧౭	బ్రహ్మస్వరూప	౧	అధర్వ	౬	మాండూక్య	
					౨౭	నృసింహపూర్వతాప	ఖం.౪
సర్వభూతస్థమేకం	౧౭	డిటో	౩	కృ-య	౭	తైత్తిరీయ	ఆనందవల్లి
సర్వభూత	౧౭	డిటో	౯	కృ-య	౧౯	నారాయణ	
స్వయంప్ర	౧౭	డిటో	౯				
సదేవ	౧౭	డిటో	౧౧	అధర్వ	౨౭	నృసింహోత్తరతాప	ఖం-౯
సర్వదానవ	౧౭	డిటో	౧౫	సామ	౪౬	యోగచూడామణి	
సచ్చిదానంద తేజః	౧౭	డిటో	౧౬	శు-య	౪౯	మండలబ్రాహ్మణ	బ్రా-౧
సర్వకాలా	౧౭	డిటో	౨౧	అధర్వ	౫౨	మహానారాయణ	౩-౧
సగుణనిర్గుణ	౧౭	డిటో	౨౨	అధర్వ	౫౨	డిటో	౩-౧
సచ్చిదానందస్వ	౧౭	డిటో	౨౭	అధర్వ	౫౨	డిటో	౩-౧
సదోదితం	౧౭	డిటో	౪౫	ఋ	౩౯	నాదబిందు	
సర్వశక్తి	౧౭	డిటో	౪౭				
సత్తాసర్వ	౧౭	డిటో	౪౯				
సద్రూపం	౧౭	డిటో	౫౯	కృ-య	౯౩		
సర్వాధిష్ఠానమద్వంద్వ	౧౭	డిటో	౬౧	కృ-య	౯౫	బ్రహ్మ	
				అధర్వ	౭౦	అన్నపూర్ణ	౩-౩
సద్రూపమద్వయ	౧౭	డిటో		సామ	౫౬	వాసుదేవ	
సర్వత్రావస్థితం	౧౭	డిటో	౭౩	అధర్వ	౭౦	అన్నపూర్ణ	౩-౫
సిద్ధాంతో	౧౭	డిటో	౭౪	అధర్వ	౭౦	డిటో	౩-౫
సర్వాత్మన్యా	౧౭	డిటో	౭౬	అధర్వ	౭౩	అధ్యాత్మ	

స్వయమేవకరం	౧౭	బ్రహ్మస్వరూప	౨౨	అథర్వ	౩	ఆత్మ	
స్వాభిశేషం	౧౮	అవశిష్టస్వరూప	౧	కృ-య	౫౩	అద్వయతారక	
సంకల్పమనసి	౧౮	డిటో	౯	సామ	౬౧	మహా	౧-౪
సంకల్పజాతే	౧౮	డిటో	౧౦	సామ	౬౧	డిటో	౨-౪
స్వసంకల్పే	౧౮	డిటో	౧౪	సామ	౬౧	డిటో	౨-౬
సమతా	౧౮	డిటో	౧౫	సామ	౬౧	డిటో	అ-౬
సాహిహాచా	౧౮	డిటో	౧౯	సామ	౬౫	సన్న్యాస	
సర్వాగ్రాసంధ	౧౮	డిటో	౩౦	అథర్వ	౨౦	అన్నపూర్ణ	౨-౫
సర్వవేదాంత	౧౮	డిటో	౩౩	కృ-య	౮౩	కఠ	
స్వయంకృత్వా	౧౮	డిటో	౩౪	కృ-య	౮౩	డిటో	
సర్వోహవై	౧౯	ఫల	౧	అథర్వ	౫	ముండక	ము౦-౩
సవిమవిమ	౧౯	డిటో	౬	ఋ	౨౫	కౌషీతకీబ్రాహ్మణ	
సర్వంసర్వగతం	౧౯	డిటో	౨౬	సామ	౬౧	మహా	అ-౪
సకృచ్ఛతి	౧౯	డిటో	౩౦	శు-య	౫౯	పైంగల	అ-౪
స్వసాక్షిణం	౧౯	డిటో	౩౩	కృ-య	౯౮	వరాహ	
సామభూతేక	౨౦	విదేహముక్తి	౨౪	అథర్వ	౪౦	అన్నపూర్ణ	అ-౩
సితఇతి	౨౦	డిటో	౩౦	అథర్వ	౪౦	డిటో	౨-౩
సలిలకణ	౨౦	డిటో	౩౨	సామ	౬౧	మహా	అ-౨
సశాంతమనఃకు	౨౦	డిటో	౩౩	అథర్వ	౪౦	అన్నపూర్ణ	అ-౪
సముద్రాగ్ర	౨౦	డిటో	౩౬	అథర్వ	౪౦	డిటో	అ-౨
స్వస్వోపాధి	౨౦	డిటో	౫౩	కృ-య	౮౬.	యోగకుండలీ	
స్వచ్ఛరూపా	౨౦	డిటో	౬౧	కృ-య	౨	తేజోబిందు	
సర్వస్మృతి	౨౦	డిటో	౬౯	కృ-య	౧	డిటో	

సర్వభూతాత్మహ	౨౦ దేహము	౬౦ కృ-య	౩౮ తేజోబిందు	
సర్వసంకల్పహా	౨౦ డిటో	౬౩ కృ-య	౩౮ డిటో	

హా

హృదయ	౧ పద	౨౮ కృ-య	౩౮ తేజోబిందు	
హాకారః	౬ జీవబ్రహ్మైక్య	౯౯ సామ	౪౬ యోగచూడామణి	
హృగయోనా త్రత్యక్త	౫ జీవన్ముక్తి	౫౭ శు-య	౧౦౫ ముక్తిక	
హర్షామర్షభయ	౫ డిటో	౬౨ సామ	౬౧ మహో	అ-౨
హర్షామర్షభయాత్	౫ డిటో	౯౯ కృ-య	౯౫ వరాహ	అ-౪

క్ష

క్షీరం	౬ జీవబ్రహ్మైక్య	౩౫ అథర్వ	౭౬ ఆత్మ	
క్షుత్పిపాసా	౭ మనః	౧౮ బు	౪౨ ఆత్మబోధ	
క్షురాక్షు	౧౨ పుంలింగస్వరూప	౯౬ కృ-య	౩౮ తేజోబిందు	అ-౫
క్షీయంతే	౧౯ ఫల	౧౮ సామ	౬౧ మహో	అ-౪
		అథర్వ	౭౦ అన్నపూర్ణ	అ-౪
		కృ-య	౧౦ సరస్వతీరహస్య	
			౬౩ యోగశిఖా	
		అథర్వ	౫ ముండక	౩-౨-ఖం-౮

హరిః—ఓం—తత్సత్ — శ్రీరామచంద్రార్పణమస్తు.

శ్రీ

మహావాక్యసంబంధమైనట్టిన్ని వేదాంతశాస్త్రమందు ప్రసిద్ధమై నట్టిన్ని కొన్ని పారిభాషికపదములునున్నూ సంకేతితసంఖ్యాతశబ్దము లను గ్నా మరికొన్ని ముఖ్యవిషయములనున్నూ కనుపరుచు అకారా ద్యనుక్రమణిక ఈ అనుక్రమణికలో ప్రథమమున చర్చించిన సంఖ్యాస హితమహావాక్య ప్రకరణమున్నూ తత్వ్రికరణవాక్యసంఖ్యయున్నూ కూడా యివ్వబడ్డవిగనుక ఆవనములనుగూర్చి మెక్కువసంగతులను తెలియగోరునెడల అవితీసిజూచి గ్రహించవలయును.

ఓం.

శ్రీరాములు.

అ

అవస్థాత్రయము=జాగ్రత్స్వప్నసుషుప్తులు ౧ విధి ౨

అపరోక్షజ్ఞానము=ఆత్మఅద్వితీయమని యనుభవమువలనగలిగిన జ్ఞానము-౧ విధి ౨.

అస్పర్శయోగము=నిర్వికల్పసమాధి-౧ విధి ౧౩.

అణిమాద్యష్టసిద్ధులు = అణిమ, మహిమ, లఘిమ, గరిమ, ప్రాప్తి, ప్రాకామ్యము, ఈశత్వము, వశిత్వము. ౨ బంధమోక్ష ౪.

అష్టాంగములు = విశ్వతైజసప్రాజ్ఞవిరాడ్ఢిరణ్యగర్భాంతర్యామి కూటస్థపరమాత్మలు-౩ అవిద్వాన్నిందా ౭.

అవధూత. ఇందుకర్థము ౫ జీవన్ముక్తి ౨౩, ౨౪, ౨౨, ౨౬.

అంతఃకరణవృత్తులు=అహంవృత్తి, ఇదంవృత్తి-మొదటిదియహం కారము-రెండవది మమకారము. ౫ జీవన్ముక్తి ౫౨-౫౩.

అరిషడ్వర్గము - కామక్రోధలోభమోహమదమాత్సర్యములు- ౨ ఉపదేశ ౧౭-౧౫.

అనాశాస్యములు=కోరతగనివి=ధర్మార్థకామములు. ౧౪ నపుంసకలింగ ౧౨.

అస్తిభాతిప్రియములు = ఇవిసచ్చిదానందములు. ౧౭ బ్రహ్మస్వరూప ౬౩-౬౪.

అహంకారము=ఇది ౩ విధములు. ప్రభ, మనస్సు, బుద్ధియు. ౧౧ సమాధి ౫౭-౫౮.

ఆ

ఆకాశత్రయము=చిత్తాకాశ చిదాకాశ భూతాకాశములు. ౫ ఉపదేశ ౧౫.

ఆకాశచతుష్టయము = మహాకాశము, మేఘాకాశము, ఘటాకాశము, జలాకాశము. ౯ స్వానుభూతి. ౯౫, ౯౬.

ఆవృత్తి=దీనికర్థము. ౯ స్వానుభూతి-౯౫, ౯౬.

ఆశాస్యము = కోరతగినది = మోక్షము ౧౪ నపుంసకలింగస్వరూప ౧౨.

ఈ

ఈషణత్రయము = దారేషణ, పుత్రేషణ, ధనేషణములు ౧ విధి ౬౦.

ఈశ్వరత్రయము=విరాడ్ఢిరణ్యగర్భేశ్వరులు=వైశ్వానరసూత్రాత్మఅంతర్యాములు- ౧౬ సర్వస్వరూప-౧౹ ౨౦ విదేహముక్తి ౭

ఉ

ఉన్మన్యవస్థ=మనసుయొక్క సుస్థిరభావము. ౧౦ సమాధి ౧౧, ౧౨ సంకల్పము లేని యవస్థ. ౮ జీవన్ముక్తి ౯

ఉభయతశ్ప్రజ్ఞ= జాగ్రత్స్వప్నముల సంధికాలమందుండు ప్రాజ్ఞుడను జీవుడు ౧౨ పుంలింగస్వరూప ౨

ఋ

ఏ

క

గ

గుణత్రయము=సత్త్వరజస్తమో గుణములు. ౧౧ నానాలింగస్వరూప ౨౮।౬ జీవబ్రహ్మైక్య ౨౬, ౨౭.

ఘ

ఘన=సాంద్ర=సద్ఘన, చిద్ఘన, ఆనందఘనములు. దట్టమైనదని అర్థము. ౯ స్వానుభూతి ౩, ౮.

ఘోషవ్యంజనాద్యక్షరములు = ౧౪ సపుంసకలింగస్వరూప ౧౮, ౧౯.

చ

చతుర్వింశతితత్త్వములు= పంచభూతదశేంద్రియ పంచప్రాణాంతఃకరణచతుష్టయములు. ౮ జీవన్ముక్తి ౨౬.

చిత్తవృత్తులు=ప్రమాణము, విపర్యయము, వికల్పము, నిద్ర స్మృతి అని అయిదువిధములు. ౯ స్వానుభూతి ౯౧.

చతుష్పాదములు=అకారోకారమకారార్ధమాత్రలు=౧౬ సర్వస్వరూప ౧.

చైతన్యసప్తకము=శుద్ధచైతన్యము, ఈశ్వరచైతన్యము, జీవచైతన్యము, ప్రమాతృచైతన్యము, ప్రమాణచైతన్యము, ప్రమేయచైతన్యము, ఫలచైతన్యము-౧౭ బ్రహ్మస్వరూప ౯౨.

జ

జీవః=పంచవింశతికుడు-౮ జీవన్ముక్తి ౬.

జడతత్త్వములు=పంచభూతములు, పంచజ్ఞానేంద్రియములు, పంచకర్మేంద్రియములు, పంచతన్మాత్రలు, అంతఃకరణచతుష్టయము, అను నిరువదినాలుగు తత్త్వములు. ౧౧ సమాధి ౪౯। ౪౬.

జీవత్రయము = విశ్వతైజస ప్రాజ్ఞులు. ౧౧ నానాలింగస్వరూప ౨౮
జగత్త్రయము = లోకత్రయమును చూడుము-౧౬ సర్వస్వరూప ౩౮.

త

తజ్జలాని = తజత్వాత్, తల్లత్వాత్, తన్నిష్ఠత్వాత్ తజ్జలాని యన బడును. అనగా నీటియందు బుద్బుదమువంటిది. నేత్రాంతమందు జగత్తునకు అన్వయము. విధి ౧.

త్రిపుటి = ద్రష్టృదర్శన దృశ్యములు. ౧ విధి ౫౫, ౫౬ ఇంకొకవిధమైన త్రిపుటికి ౧౨ సమాధి ౧ చూడవలెను. అనగా ధ్యానము ధ్యేయము ధ్యాత యను.

త్రిస్థానములు = జాగ్రత్స్వప్న సుషుప్తులు ౯ అవిద్యాస్కంధా ౭.
త్రిధామములు = జాగ్రత్స్వప్న సుషుప్తులు-౯ స్వానుభూతి ౧౧-౧౨.
తత్త్వమసి = దీనియర్థము -౬ జీవబ్రహ్మైక్య ౧౮, ౧౯, ౨౭, ౨౧
త్రివృత్తులు = సద్వృత్తి, అసద్వృత్తి, సదసద్వృత్తి ౮ జీవన్ముక్తి ౮
తురీయము-తురీయాతీతుడు = పీఠికద్వారా. ౯ స్వానుభూతి ౮౧.

త్రిపుటి = ధ్యాతృ-ధ్యాన-ధ్యేయము. ౧౨ సమాధి ౧ ఇంకొకవిధమయిన త్రిపుటికి ౧ విధి ౫౫-౫౬ చూడవలెను. అనగా ద్రష్టృదర్శనదృశ్యములు.

తాపత్రయము. ఆధ్యాత్మికాధిదైవికాధిభౌతికములు. ౧౧ నానాలింగస్వరూప ౨౮.

త్రిమూర్తులు = బ్రహ్మ విష్ణు రుద్రులు. ౧౪ నపుంసకలింగస్వరూప ౧౨। ౧౭ బ్రహ్మస్వరూప ౧౬.

త్రిపురములు-జాగ్రత్స్వప్న సుషుప్తులు-౧౨ స్త్రీలింగస్వరూప ౨
తారకము = త్రిమూర్తులు-౧౭ బ్రహ్మస్వరూప ౧౬.

ద

ద్రవాత్మ = ఉపాధులయందు ప్రవేశించిన యాత్మ—౯ స్వానుభూతి ౩.

దుఃఖత్రయము=పరితాప తాపసంస్కార దుఃఖములు. ౭ ఉపదేశ ౩౭.

దేహత్రయము=స్థూల సూక్ష్మ కారణ దేహములు. ౧౧ నానా లింగస్వరూప ౨౮.

దోషత్రయము=అతివ్యాప్తి, అవ్యాప్తి, అసంభవము. ౧౪ నపుంసకలింగ ౫.

న

నియమములు=శౌచము, సంతోషము, తపస్సు, స్వాధ్యాయము ఈశ్వరప్రణిధానము. ౧ విధి ౬౧.

నమోరామాయ=దీనియన్వయ వార్థము. ౬ జీవబ్రహ్మైక్య ౩౧, ౩౨, ౩౩, ౩౪.

నిర్వికల్పసమాధి-౧౦ సమాధి ౪౭, ౪౬.

నారాయణః = దీనివ్యుత్పత్త్యర్థము. నరస్యేదం = నారం- నారం అయనం యస్యసః=నారాయణః—౧౬ సర్వస్వరూప ౬.

ప

పరోక్షజ్ఞానము=శాస్త్రమువలనగలిగినజ్ఞానము. ౧ విధి ౭.

ప్రాజ్ఞుడు=బ్రహ్మాత్మైక్యమునగలిగిన చిత్తైకాగ్రత ప్రజ్ఞ. అట్టిప్రజ్ఞ గలవాడు ప్రాజ్ఞుడు. ౧ విధి ౧౨.

ప్రత్యగాత్మ=కూటస్థుడు—౧ విధి ౧౭.

పూరకము=వాయువునుపూరించుట. ౧ విధి ౬౧.

ప్రాణాయామము=రేచకపూరకకుంభకములు—౧ విధి ౬౧.

పంచదైవతములు=బ్రహ్మవిష్ణుమహేశ్వరరుద్రసదాశివులు-౩ అవిద్వన్నింకా ౭

ప్రజ్ఞ=దీనికర్థము- ౮ జీవన్ముక్తి ౭౯, ౮౦.

ప్రమాతృప్రమాణప్రమేయములు-వీనికే మాతృమానమేయము లనిన్ని పేర్లు-వీనియర్థము ౯ స్వానుభూతి ౬౩.

ప్రజ్ఞానంబ్రహ్మ=దీనియర్థము-౬ జీవబ్రహ్మైక్య ౧౧, ౧౨.

ప్రజ్ఞ=దీనికర్థము-౮ జీవన్ముక్తి ౭౯, ౮౦.

ప్రమాతృప్రమాణప్రమేయములు- వీనికేమాతృమానమేయము లనిన్నిపేర్లువీనియర్థము౯స్వానభూతి ౬౩.

ప్రజ్ఞానం=దీనియర్థము-౬జీవబ్రహ్మైక్య ౧౧, ౧౨.

ప్రజ్ఞానంబ్రహ్మ=దీనియర్థము-౬ జీవబ్రహ్మైక్య-౧౨-౧౩.

పంచప్రాణములు=ప్రాణాపానవ్యానోదానసమానములు ౬. జీవబ్రహ్మైక్య-౨౬-౨౭.

పంచజ్ఞానేంద్రియములు= శ్రోత్రత్వక్చక్షుర్జిహ్వాఘ్రాణములు-౬ జీవబ్రహ్మైక్య-౨౬, ౨౭.

పంచజ్ఞానేంద్రియములు = శబ్దస్పర్శరూపరసగంధములు-౬ జీవబ్రహ్మైక్య. ౨౬, ౨౭.

పంచకర్మేంద్రియవిషయములు = వచనాదానగమన విసర్గానందములు ౬ జీవబ్రహ్మైక్య ౨౬, ౨౭.

పరమాత్మ=షడ్వింశతికుడు-౮ జీవన్ముక్తి ౬.

పరిచ్ఛేదత్రయము=దేశకాలవస్తుపరిచ్ఛేదములు ౯ స్వానుభూతి ౬౬।౧౮ నపుంసకలింగస్వరూప-౩౪, ౩౬.

ప్రమాణత్రయము = ప్రమాణము, అనుమానము, శబ్దము ౯ స్వానుభూతి ౯౧

• ప్రథమమనోబుద్ధుః = జాగ్రత్స్వప్నసుషుప్తులు–౧౦ సమాధి–౪, ౩౯, ౪౧, ౪౭, ౪౮

పంచతన్మాత్రలు–శబ్దస్పర్శరూపరసగంధములు ౧౦ సమాధి ౪౫, ౪౬

ప్రజ్ఞానఘనము = సుషుప్తియందుండు ప్రాజ్ఞుడను జీవుడు. ౧౨ పుంలింగస్వరూప ౨

పూర్ణమదః = ఇదిశుక్లయజుశ్శాంతి. ౧౮ అవశిష్ట ౩, ౪

పంచరూపములు = బ్రహ్మవిష్ణుమహేశ్వరరుద్రసదాశివరూపములు ౧౮ అవశిష్టస్వరూప ౩౧, ౩౨

పంచక్లేశములు–అవిద్యా, అస్మిత, రాగము, ద్వేషము, అభినివేశము. ౨౦ విదేహముక్తి ౨౧, ౨౨

బ

బహిఃప్రజ్ఞ = విశ్వుడను జీవుడు–౧౨ పుంలింగస్వరూప ౨

బ్రహ్మము = నిశబ్దవాచ్యమున్నా గాదు. అనుభవైకవేద్యము ౧౬ సర్వస్వరూప ౯.

బ్రహ్మాండపిండాండములు = వీటికి యర్థము ౨౦ విదేహముక్తి ౫౦, ౫౧, ౫౨, ౫౩.

భ

భేదత్రయము = సజాతీయ విజాతీయ స్వగతభేదములు ౪ జగన్మిథ్యా ౬.

భావాభావములు = విషయనిర్విషయములు–౯ స్వానుభూతి ౫౩.

భావకళలు = జ్ఞానేంద్రియగ్రాహ్యవిషయములు ౮ జీవన్ముక్తి ౧౧.

భూమానందం=సాంద్రానందము ౯ స్వానుభూతి ౮౯.

భావన=ఇది ౨ విధములు తత్త్వోపాసన, ఈశ్వరోపాసన అని. ౧౧ సమాధి ౫౫, ౪౬.

భూరాదయః= భూలోక భువర్లోక స్వర్లోకములు. ౨౦ విదేహముక్తి ౫౧, ౫౧, ౫౨, ౫౩.

మ

మాయా=యామాసామా [illegible] జగన్మిథ్యా ౮.

మాతృమానమేయములు = ప్రమాతృ ప్రమాణప్రమేయములు- ౯ స్వానుభూతి ౬౩.

మనోనాశము=సరూపనాశము-అరూపనాశము అని ౨ విధములు. ౧౧ సమాధి ౧౫, ౧౭.

మూర్తములు=కనబడుచున్న పృథివ్యప్తేజస్సులు ౧౧. నానాలింగస్వరూప ౨౫-౨౬.

మాత్రాత్రయము=అకార, ఉకార, మకారములు ౧౨ పుంలింగస్వరూప ౫

మిథ్యా=ఇందుకు శూన్యము అని యర్థము కాదు. రెంటికిన్ని భేదమున్నది. ౧౭ బ్రహ్మస్వరూప ౪౭, ౪౮. ఇది ౨ విధములు. అధిష్ఠానసహితము, అధిష్ఠానరహితము. మొదటిది మిథ్యాశూన్యము. రెండవది శుద్ధశూన్యము. మొదటిదానికుదాహరణము జగత్తు. రెండవదానికుదాహరణము గగనారవిందము.

య

యమములు=అహింస, అస్తేయ, బ్రహ్మచర్య, సత్య అపరిగ్రహములు. -విధి ౬౧.

యోగాష్టాంగములు=యమనియమాసన ప్రాణాయామ ప్రత్యాహారధ్యానధారణ సమాధులు-౨ బంధమోక్ష ౫౭.

• యోగమతస్థులు=అర్థముకు ౮ జీవన్ముక్తి ౩-౨। ౩౩.

యోగపంచాంగం=యమ నియ మాసనప్రాణాయామ ప్రత్యాహారములు-౧౧ విదేహముక్తి ౭౭.

ర

రేచకము=వాయువును విడుచుట ౧ విధి ౬౧.

రామపవ=౧౭ బ్రహ్మస్వరూప-౨౮, ౭౯ పరనశుపసోగము.

ల

లక్షణాత్రయము = జహల్లక్షణము. అజహల్లక్షణము, జహదజహల్లక్షణము అనగా భాగలక్షణము ౫ ఉపదేశ ౪

లోకత్రయము-స్వర్గమర్త్య పాతాళలోకములు ౧౧ నానాలింగస్వరూప ౨౯.

వ

వివర్తము=ఒక వస్తువుమార్పు నొందక మరియొక రూపముగా దోచునప్పుడు ఆకృతి రూపము ఆవస్తువుయొక్క వివర్తమనబడును ౧ విధి ౧

వాసనాత్రయము = లోకవాసన, దేహవాసన, శాస్త్రవాసన-౨ బంధమోక్ష -౨౫

వాసన=చిత్తవృత్తికి హేతువైన బీజరూపమగునదియు సంస్కారము ౨ బంధమోక్ష -౪౩

వికారము=నామరూపములు ౮ జగన్మిథ్యా ౭

వృత్తి=అంతఃకరణ వృత్తులు చూడు.

విక్షేపశక్తి=౭ మనన ౭౯ స్వానుభూతి ౯౫। ౯౬

వాసుదేవుడు=దీసికర్థము, ౯ స్వానుభూతి ౭౫

విక్షేపశక్తి=౯ స్వానుభూతి, ౯౫, ౯౬॥ ౭ మనన ౭

వాక్యార్థపునరుక్తి=దోషములేనందుకు స్వానుభూతి ౧౧౭, ౧౦౮

వాదత్రయం=ఆరంభవాదము, పరిణామవాదము, వివర్తవాదము ౧౭ బ్రహ్మస్వరూప ౧

వేదశాస్త్రైః వాక్యైతి = ఇవి వేదప్రయోగములు ౨౦ విదేహముక్తి ౫౫.

వైరాగ్యబోధోపరతులు=వానిభేదములు, స్వభావములు ౨౦ విదేహముక్తి-౭౬। ౭౭.

శ

శరీరత్రయము=స్థూలసూక్ష్మకారణశరీరములు. ౬ జీవబ్రహ్మైక్య ౫౭.

శమాదిషట్కసంపత్తి= శమము, దమము, తితిక్ష, ఉపరతి, శ్రద్ధ, సమాధానము. ౧౭ బ్రహ్మస్వరూప ౮౯, ౯౦, ॥ ౨౦ విదేహముక్తి ౭౭

ష

షడ్భావవికారములు=అస్తి, జాయతే, వర్ధతే, పరిణమతే, అపక్షీయతే, వినశ్యతి. ౯ స్వానుభూతి ౬౫.

షోడశకళలు=పంచజ్ఞానేంద్రియములు, పంచకర్మేంద్రియములు, పంచప్రాణములు, అంతరింద్రియములు-౬ జీవబ్రహ్మైక్య ౯.

షడూర్ములు=జననమరణక్షుత్పిపాసశోకమోహములు-౭ మనన ౨౩, ౨౪.

షట్కోశములు=త్వక్కు-మాంసము, రుధిరము, స్నాయువు, మజ్జ, అస్తి. ౯ స్వానుభూతి ౬౫.

స

సాంఖ్యాయనులు=దీనియర్థము-౮ జీవన్ముక్తి ౩౧, ౩౧.

సుఖత్రయము=ప్రియమోదప్రమోదములు. ౭ మనన ౧౯.

సవికల్పసమాధి=౧౦ సమాధి ౪౫, ౪౬

సమాధి=ఇది ౨ విధములు. సంప్రజ్ఞాతసమాధి. అసంప్రజ్ఞాత సమాధి అని. వేదాంతులు వ్యవహరించుప్రకారము నిర్వికల్పసమాధి-సవికల్పసమాధి అని. అర్థములకు ౧౦ సమాధి ౪౩, ౪౪, ౪౫, ౪౬.

సంప్రజ్ఞాతసమాధి=వితర్కము, విచారము, ఆనందము, అస్మిత యను నాలుగింటితోఁగూడినది ౧౦ సమాధి ౪౫, ౪౬.

స్వయం=బ్రహ్మ, స్వయంశబ్దవాచ్యుఁడు. ౧౭ బ్రహ్మస్వరూప ౯

సప్తచైతన్యములు=శుద్ధ, ఈశ్వర, జీవ, ప్రమాతృ, ప్రమాణ, ప్రమేయ, ఫలచైతన్యములు అని. ౧౭ బ్రహ్మస్వరూప ౯౨. ఇందర్థములు చూడుము. శుద్ధచైతన్యము తప్ప తక్కిన ౬ ను బ్రహ్మమునకు నుపాధిభేదమువలన గలిగినవి.

సప్తభూమికలు=అవిద్య, ఆవృతి, విక్షేపము, పరోక్షజ్ఞానము, అపరోక్షజ్ఞానము, దుఃఖనివృత్తి, తృప్తి వీనికర్థములు అచ్చటనేయున్నవి. చూడుము. ఇందు మొదటి 3 భూమికలు మూఢులకుండును. నాలుగవది మధ్యమునకుండును. చివరవి 3 న్జ్ఞానులకుండును. ౨౦ విదేహము కి ౨౨.

సాధనచతుష్టయము=నిత్యానిత్య వివేకము. ఇహాముత్రార్థఫల భోగవిరామము, శమాదిషట్కసంపత్తి, ముముక్షుత్వము. వీటికర్థము ౨౦ విదేహాముక్తి ౭౭.

సకలనిష్కళములు=వీనికర్థము ౨౦ విదేహాముక్తి ౨౯.

హ

హంసః=దీనికర్థము ౬ జీవబ్రహ్మైక్య ౨౮, ౨౯, ౩౦.

హరిః_ఓం-తత్సత్-శ్రీకృష్ణార్పణమస్తు.